ȘTEFAN ANDREESCU

VLAD ȚEPEȘ DRACULA

EDITURA ENCICLOPEDICĂ

Texte digitizate la Biblioteca Judeţeană Mureş în cadrul proiectului "Mai aproape de lectură: biblioteca publică în serviciul studentilor". Proiect realizat cu sprijinul Administratiei Fondului Cultural Naţional.

Ştefan Andreescu

VLAD ŢEPEŞ
(DRACULA)

ÎNTRE LEGENDĂ ŞI ADEVĂR ISTORIC

CUPRINS

Cuvânt înainte

PARTEA I
Vlad Ţepeş — Dracula. Personajul istoric şi epoca sa

Capitolul I
Lupta dintre Dăneşti şi Drăculeşti
Bătălia de la Kossovopolje şi prima domnie a lui Ţepeş
Sud-estul european în preajma căderii Constantinopolului

Capitolul II
Începutul celei de-a doua domnii
Intervenţia în Moldova. Criza relaţiilor cu Sibiul şi Braşovul
Vlad Ţepeş şi boierii

Capitolul III
Incursiunea la sudul Dunării
Războiul cu turcii
Cavaler al cruciadei târzii

PARTEA A II-A
Lumini şi umbre ale legendei

Capitolul I
Numele „Dracula"
Izvoarele bizantine şi turceşti
Versiunea slavă a „Povestirii despre Dracula voievod"

Capitolul II
Versiunea germană a faptelor lui Vlad Ţepeş
Alte ecouri în literatura medievală occidentală
Raportul dintre cele două versiuni

Capitolul III
Romanul lui Bram Stoker
Vlad Ţepeş în literatura română
Efigia voievodului

Partea I

VLAD ŢEPEŞ – DRACULA.

PERSONAJUL ISTORIC

ŞI EPOCA SA

Capitolul I

Lupta dintre Dăneşti şi Drăculeşti

În răstimpul 1418-1448, adică între momentul morţii lui Mircea cel Bătrân şi cel în care - potrivit ultimelor cercetări - şi-a făcut apariţia pe scena istoriei Vlad Ţepeş, s-au succedat în scaunul domnesc al Ţării Româneşti Mihail I şi Radu II Prasnaglava (amândoi fii ai lui Mircea cel Bătrân), Dan II (fiul lui Dan I), Alexandru Aldea şi Vlad Dracul (alţi doi fii ai lui Mircea cel Bătrân), Mircea II (fiu al lui Vlad Dracul), Basarab II (fiu al lui Dan II) şi, în sfârşit, Vladislav II (tot un fiu al lui Dan II).[1] Cu alte cuvinte, un număr de opt domni în numai treizeci de ani. Şi această simplă înşiruire de nume este încă departe de a oferi imaginea reală a agitaţiei din perioada respectivă în legătură cu domnia din Ţara Românească.

O primă constatare care se impune este de ordin genealogic: cei opt domni menţionaţi sunt fie descendenţi ai lui Dan I (aproximativ 1377-1386), fie ai lui Mircea cel Bătrân (1386-1418), amândoi fii ai lui Radu I. Faptul acesta trebuie confruntat numaidecât cu mărturia unui izvor de epocă, anume *Cosmografia* lui Aeneas Sylvius Piccolomini (1405-1464), cunoscut ca papă sub numele de Pius II (1458-1464): „Printre valahi în vremea noastră au fost două facţiuni, una a Danilor şi cealaltă a Dragulilor, dar cum aceştia erau mai slabi decât Danii şi erau asupriţi de ei în tot felul, au chemat pe turci în ajutor şi, ajutaţi de forţele acestora, au zdrobit pe Dani, aproape nimicindu-i. Iar Danii, primind ajutor de la Ioan de Hunedoara, care cârmuia Ungaria, acesta <prin acţiunea sa> nu i-a reinstalat într-atât pe aceia, cât a dobândit pentru sine însuşi glorie şi bogăţii, ca unul care, smulgând pământurile Danilor de sub puterea turcilor, le-a ocupat el, reţinându-le ca posesiuni perpetue pentru sine şi pentru urmaşii săi."[2] Din capul locului se poate observa că pasajul se referă la stări de lucruri anterioare morţii lui Iancu de Hunedoara, care s-a întâmplat la 11 august 1456. Iar, pe de altă parte, afirmaţiile din cuprinsul lui provin de la o personalitate deosebit de bine informată,[3] cu atât mai mult cu cât papa Pius II a fost - cum se ştie - şi un însufleţit promotor al ideii de cruciadă antiotomană şi, prin urmare, l-a preocupat intens situaţia politică de la Dunărea de Jos.

Ne aflăm deci în posesia unei mărturii de primă mână, redactată în 1458 - Pius II moare la 15 august 1464 -, potrivit căreia, desele schimbări în scaunul domnesc al Ţării Româneşti în perioada 1418-1456 s-au datorat confruntării interne dintre două grupări rivale, una a sprijinitorilor „Danilor" (Dăneştilor - urmaşii lui Dan I), cealaltă a susţinătorilor „Dragulilor" (Drăculeştilor - descendenţii lui Mircea cel Bătrân, desemnaţi după numele lui Vlad Dracul).

O confirmare de prestigiu a spuselor lui Aeneas Sylvius Piccolomini găsim în scrierea *Hungaria* (1536), de Nicolaus Olahus (1493-1568). Deşi la începutul fragmentului care ne interesează, Olahus nu face decât să reia textul lui Aeneas Sylvius Piccolomini - „în această ţară din vremurile strămoşilor noştri până în vremea noastră au fost două familii, la început născute din aceeaşi spiţă: una a Dăneştilor, de la Dan voievodul, cealaltă a Drăculeştilor, de la Dragul despre care aminteşte Aeneas Sylvius în *Europa*, capitolul II,"[4] totuşi mărturia lui este departe de a fi o

---

[1] Datele cronologice, în *Istoria României în date*, elaborată de un colectiv sub conducerea acad. Constantin C. Giurescu, Editura Enciclopedică, Bucureşti, 1971, p. 454, şi în nota lui Matei Cazacu, *Precizări privind cronologia domnilor munteni din deceniul 5 al secolului al XV-lea*, în *Studii - revistă de istorie*, tom 23 (1970), nr. 3, p. 608.

[2] Vezi *Călători străini despre ţările române*, vol. I, Editura Ştiinţifică, Bucureşti, 1968, p. 472 şi 474 (textul latin). Vezi şi Francesco Guida, *Enea Silvio Piccolomini e l' Europa Orientale*; il „De Europa" (1458), în *Clio*, an XV, 1979, 1, p. 58-61.

[3] A întrebuinţat ştiri transmise de misionarii dominicani şi franciscani (Marin Popescu-Spineni, *Geograful Sylvius Aeneas şi ţările româneşti*, Cluj, 1938, p. 4). O analiză a concepţiei lui Pius II asupra originii românilor, la Adolf Armbruster, *Romanitatea românilor. Istoria unei idei*, Editura Academiei, Bucureşti, 1972, p. 48-51.

[4] *Cosmografia* lui Aeneas Sylvius Piccolomini *(Historia rerum ubique gestarum locorumque descriptio)* a fost tipărită în ediţie princeps în 1489, la Memmingen, sub titlul *In Europam* (vezi A.

simplă repetare[5] a celei transmise de umanistul italian. Într-adevăr, Nicolaus Olahus, fiind originar din Ţara Românească şi, mai mult, descinzând chiar din casa domnească a Basarabilor,[6] era nu numai în măsură să verifice afirmaţiile papei Pius II, dar şi să le ilustreze - eventual - cu exemple din trecutul propriilor săi înaintaşi.

Şi, iată, tocmai acest lucru îl face îndată după rândurile citate mai sus: „... Dintre aceştia se fac voievozii legiuiţi ba cu ajutorul regelui nostru,[7] ba cu al împăratului turcesc. În vremea lui Ioan Huniade, voievodul Transilvaniei, care mai pe urmă fu guvernator al Ungariei, voievodul Dracul, după ce a alungat o parte din Dăneşti, iar pe alţii i-a ucis, a pus mâna pe tron. Mânzilă (*Manzilla*) din Argeş, care ţinea de nevastă pe Marina, sora aceluiaşi Ioan voievodul <Huniade>, avea, între alţii, doi copii: unul pe nume Stanciul, care avea şi el feciori pe Dan şi pe Petru; altul Stoian, adică Ştefan. Acesta a avut băieţi pe mine şi pe Matei, iar fete pe Ursula şi pe Elena. Dracula, ajungând pe tron, prinse în cursă pe unchiul meu, Stanciul, şi-l ucise cu securea. Ştefan, băiat încă, ca să scape de tirania lui, cu ajutorul lui Dumnezeu, a fugit la regele Matiaş <Corvin>, care - după cum am auzit chiar de la tatăl meu ... - hotărâse în dese rânduri să-l ducă cu oastea şi să-l puie pe tron. Dar tatăl meu, văzând că desele schimbări ce se fac acolo pentru a ajunge la tron sunt primejdioase, a preferat să se însoare în Transilvania cu mama mea, Barbara Hunszár, şi să ducă o viaţă privată, decât să ajungă pe tron şi expus la o mie de primejdii, să fie ucis, cum au fost ucişi străbunii săi."[8]

Fuga lui Stoian - Ştefan, „băiat încă" - viitorul tată al lui Nicolaus Olahus - din Ţara Românească a avut loc după 1458, întrucât este amintită în legătură cu numele regelui Matiaş Corvin (1458-1490); este limpede, aşadar, că ne aflăm în faţa unei acţiuni de prigonire aparţinând lui Vlad Ţepeş-*Dracula,* din a doua lui domnie (1456-1462), iar nu tatălui său Vlad Dracul (1436-1442; 1443-1447).[9] Dar, ceea ce merită să ne reţină deocamdată atenţia este, fireşte, confirmarea deplin autorizată pe care o aduce umanistul român afirmaţiilor lui Aeneas Sylvius Piccolomini despre existenţa luptelor dintre Dăneşti şi Drăculeşti, în Ţara Românească, la mijlocul veacului XV.

Marele istoric A. D. Xenopol a crezut cu tărie în realitatea luptei dintre cele două ramuri ale familiei domneşti a Ţării Româneşti după 1418, în lumina acestei „cauzalităţi," el încercând să explice principalele evenimente şi fenomene din evoluţia statului de la sud de Carpaţi până la

---

Armbruster, *Romanitatea românilor ..,* p. 48).

[5] Cum este însă, în mod evident, cea a lui Raffaelo Maffei, zis Volterrano (1451-1522) (vezi *Călători străini ..., vol.* I, p. 478).

[6] O încercare de reconstituire a înrudirii dintre familiile Huniade, Olah şi Basarab, în studiul lui Aurelian Sacerdoţeanu, *Stema lui Dan al 11-lea în legătură cu familiile Huniade şi Olah,* în *Revista muzeelor,* an. V (1968), nr. 1, p. 5-16 (şi în special tabela genealogică de la p. 14).

[7] Regele Ungariei. În 1524 Nicolaus Olahus a fost numit secretar al regelui Ludovic II şi al reginei Maria de Habsburg, pe aceasta din urmă slujind-o cu multă credinţă ani în şir după ce a rămas văduvă (1526), însoţind-o (1530) şi la Bruxelles, în Ţările de Jos, a căror guvernare a fost încredinţată ei de împăratul Carol Quintul. În 1543 Nicolaus Olahus a ajuns episcop de Zagreb, iar apoi, de la 7 mai 1553, ocupă treapta de arhiepiscop de Strigoniu şi primat al Ungariei. Vezi Nicolaus Olahus, *Hungaria-Athila,* ed. Coloman Eperjessy şi Ladislau Juhasz, Budapesta, 1938, p. 21-22.

[8] O ediţie a fragmentului, în româneşte, în antologia *Literatura română veche (1402-1647),* îngrijită de G. Mihăilă şi Dan Zamfirescu, vol. I, Editura Tineretului, Bucureşti, 1969, p. 256-257. Menţionăm că aceeaşi versiune asupra motivului părăsirii Ţării Româneşti de către tatăl său o înfăţişase Nicolaus Olahus şi într-o scrisoare din Bruxelles, datată 7 martie 1533: „Oare nu ştii cât de nesigură este situaţia voievozilor din Valahia? Îmi aduc aminte că tatăl meu, care era născut din sângele lui Dracula, voievodul Valahiei, mi-a povestit odată că a preferat să se mulţumească cu o situaţie modestă în Transilvania, unde s-a refugiat pe timpul regelui Matei, ca să nu fie ucis de Dracula însuşi pentru domnie, decât să rămână în patrie cu un rang înalt." (Vezi Nicolaus Olahus, *Corespondenţă cu umaniştii batavi şi flamanzi,* ediţie de Corneliu Albu şi Mana Capoianu, Editura Minerva, Bucureşti, 1974, p. 259-260).

[9] Totuşi, partea de început a fragmentului discutat pare să se refere la Vlad Dracul, deoarece este pomenit Iancu de Hunedoara ca voievod al Transilvaniei (1441-1445) (vezi şi A. Sacerdoţeanu, *op. cit.,* p. 12). De fapt, atât tatăl, cât şi fiul au luptat contra Dăneştilor, aşa încât Olahus a putut lesne contamina şi evoca în mod unitar politica celor doi. Episodul concret al prigonirii unchiului şi părintelui său îl priveşte însă, desigur, cum am spus, pe Vlad Ţepeş şi poate fi datat între 1458-1462.

începutul celei de-a doua jumătăţi a veacului XVI. Astfel, „lupta între Drăculeşti şi Dăneşti” a devenit una din celebrele sale *serii de dezvoltare*, care i-au constituit temelia gândirii teoretice cu aplicare la istorie.[10] Teza lui A. D. Xenopol a fost însă aproape complet respinsă de către I. C. Filitti, care s-a străduit să demonstreze că nu rivalitatea dintre Dăneşti şi Drăculeşti a pricinuit frământările din viaţa politică a Ţării Româneşti în perioada amintită, ci lupta dintre toţi descendenţii primilor Basarabi, fără deosebire, pentru scaunul domnesc, luptă determinată - la rândul ei - de absenţa unui sistem bine precizat de stabilire a succesiunii la tron.[11] Cu toate acestea, şi I. C. Filitti admitea că *îndată* după moartea lui Mircea cel Bătrân, în 1418, a existat un efort al urmaşilor lui Dan I de a-i înlătura din domnie pe descendenţii lui Mircea.[12]

Ulterior, în istoriografia noastră, discuţia respectivă a trecut pe un plan secundar, în ultima vreme ea fiind în întregime abandonată.[13]

Dar se pot oare înlătura şi da uitării spusele lui Aeneas Sylvius Piccolomini şi Nicolaus Olahus? Să reflectăm o clipă asupra câtorva aparent mărunte împrejurări: Voievodul Dan II (1420-1431, cu întreruperi) a răsplătit pe unul din vitejii săi, jupan Bodin, în urma luptei de la Cegov, cu un sat, Vlădeşti (Muscel).

Acesta a cerut şi a obţinut, la 23 august 1437, o întărire de stăpânire, cu scutiri de slujbe şi dăjdii, de la voievodul Vlad Dracul. Este interesant de observat că în textul hrisovului din 1437 nu apare consemnat nici un amănunt cu privire la condiţiile în care jupan Bodin a primit satul şi nici numele domnului care i l-a dăruit.[14] De ce acest boier, la numai câţiva ani după ce a dobândit Vlădeştii de la un „Dănesc”, a simţit nevoia unei confirmări de stăpânire de la un „Drăculesc”?

Un examen atent al hrisoavelor mănăstirii Govora - ctitorie a lui Vlad Dracul -, datând din veacul XV, a vădit faptul că, spre deosebire de urmaşii acestuia, care au avut o grijă constantă faţă de mănăstire, descendenţii lui Dan II nu sunt niciodată amintiţi în ele.[15]

În sfârşit, deosebit de sugestivă pentru problema de care ne ocupăm, poate fi şi urmărirea relaţiilor dintre familiile domneşti ale Ţării Româneşti şi Moldovei, în perioada de după moartea lui Alexandru cel Bun (1432), când Moldova a căzut şi ea pradă unor grave tulburări dinastice, ce au durat până la înscăunarea lui Ştefan cel Mare (1457). Îl vedem astfel, de pildă, pe unul din fiii lui Alexandru cel Bun, Ştefan, aflat în duşmănie cu fratele său Ilie (Iliaş), refugiindu-se în Ţara Românească![16]

Şi nu numai atât. În aceeaşi vreme se încheagă unele alianţe matrimoniale, a căror semnificaţie poate fi mult mai uşor pătrunsă, dacă o privim prin prisma adversităţilor dintre grupările dinastice rivale, atât din Moldova,[17] cât şi din Ţara Românească. Aşa, de pildă, Vlad

---

[10] Vezi A. D. Xenopol, *Lupta între Drăculeşti şi Dăneşti*, în *Analele Academiei Române, Memoriile Secţiunii istorice*, Seria II, tom. XXX, Bucureşti, 1907, p. 183-272.

[11] Vezi I. C. Filitti, *Craioveştii. Pretinsa luptă între Dăneşti şi Drăculeşti*, în *Convorbiri literare*, an. LIV (1922), nr. 5, p. 398.

[12] *Ibidem*, p. 399.

[13] Ea nu a fost deloc reţinută, nici măcar pentru evocarea perioadei 1418-1456 din istoria Ţării Româneşti, în *Istoria României*, vol. II, Editura Academiei, Bucureşti, 1962, p. 385-388 şi 426-432; *Istoria României. Compendiu*, Editura Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1969, p. 149; *Istoria poporului român*, sub redacţia acad. Andrei Oţetea, Editura Ştiinţifică, Bucureşti, 1970, p. 142.

[14] Dan Pleşia şi Ştefan Andreescu, *Un episode inconnu des campagnes du voievode Dan II, prince de Valachie*, în *Revue Roumaine d'Histoire*, tom XIII (1974), nr. 3, p. 545-556; textul documentului din 23 august 1437, în *Documenta Romaniae Historica* (mai departe vom cita *D.R.H.*), B, vol. I, Bucureşti, 1966, nr. 87, p. 151-153.

[15] Pavel Chihaia, *Ctitorii ale voievozilor Drăculeşti*, în volumul său *Din cetăţile de scaun ale Ţării Româneşti*, Editura Meridiane, Bucureşti, 1974, p. 74. Autorul menţionat admite implicit realitatea luptei dintre Dăneşti şi Drăculeşti (vezi şi p. 71 din volumul citat).

[16] Vezi Ilie Minea, *Informaţiile româneşti ale cronicii lui Ian Dlugosz*, Vălenii de Munte, 1926, p. 22.

[17] Pentru elemente cronologice legate de frământările din Moldova între 1432-1447, vezi studiul lui Leon Şimanschi, *Precizări cronologice privind istoria Moldovei între 1432-1447*, în *Anuarul Institutului de istorie şi arheologie „A. D. Xenopol”*, tom VII (1970), Iaşi, p. 59-81.

Dracul a fost cumnat - prin căsătoria sa cu o fiică a lui Ilie voievod[18] - cu Roman (1447 după 15 oct. - 1448 febr. 23), care şi-a disputat tronul Moldovei cu Petru II, la rândul lui probabil înrudit cu Vladislav II, fiul lui Dan II, al Ţării Româneşti.[19]

Este adevărat că, în Moldova şi în Ţara Românească, în tot cursul evului mediu, sistemul ereditar-electiv, prin care se asigura succesiunea în scaunul domnesc, a deschis un larg câmp luptelor pentru putere, toţi descendenţii domneşti - legitimi sau nelegitimi - având posibilitatea să ridice pretenţii la suprema demnitate. Faptul a fost deplâns chiar de contemporani, de la bizantinul Ducas, în a doua jumătate a veacului XV,[20] până la un Nicolaus Olahus[21] sau Antonius Verancsics şi Georg Reicherstorffer,[22] care scriu către mijlocul veacului XVI. Dacă, însă, fireşte, sistemul menţionat a făcut ca lupta pentru domnie să fie o permanenţă a vieţii statale româneşti medievale, cu atât mai simplu ni se pare să admitem că, cel puţin pentru primele două decenii de după dispariţia lui Mircea cel Bătrân, lupta dintre Dăneşti şi Drăculeşti a fost ideea politică centrală, în funcţie de care se pot tălmăci agitaţiile interne din Ţara Românească. Astfel, după părerea noastră, afirmaţiile papei Pius II şi ale lui Olahus[23] îşi păstrează întreaga valoare, iar, pe de altă parte - cum se va vedea - intervenţia lui Vlad Ţepeş în 1448 în Ţara Românească, precum şi atitudinea lui în acest moment, îşi găsesc un deplin înţeles.

---

[18] Ilie Minea, *Informaţiile româneşti ale cronicii lui Ian Dlugosz*, p. 37. Vezi şi mai jos, nota 12 a capitolului II.

[19] Această ultimă înrudire poate fi dedusă dintr-o ştire înregistrată de Laonic Chalcocondil, *Expuneri istorice*, ediţia Vasile Grecu, Editura Academiei, Bucureşti, 1958, p. 158, care, vorbind despre înscăunarea voievodului „Dan” în Ţara Românească (adică a lui Vladislav II, fiul lui Dan II), arată că acesta *„printr-un sol trimis la domnul Bogdaniei Negre (Moldovei), a făcut pace şi, înrudindu-se prin căsătorie cu dânsul, i-a stat într-ajutor în războiul ce 1-a avut după aceea cu Dracul*” (s.n., Şt. A.). În privinţa domnului Moldovei, menţionat de Chalcocondil, el poate fi identificat cu Petru II (1447 iul. 13 - după sept. 15; 1448 după febr. 23-1449 înainte de mart. 23), întrucât izvorul bizantin se referă, cum am spus, la începutul domniei lui Vladislav II (1448).

[20] Ducas, *Istoria turco-bizantină* (1341-1462), ediţia Vasile Grecu, Editura Academiei, Bucureşti, 1958, p. 252: *„Căci era neamul românilor iubitor de dezbinări şi-şi îndrepta cu uşurinţă gândul la răsturnarea domnilor.”*

[21] Scrisoarea din 7 martie 1533; citată şi mai înainte (nota 8): „*Căci voievozii valahi au obiceiul să-i omoare pe cei din os de domn pentru putere*” (Nicolaus Olahus, *Corespondenţă cu umaniştii batavi şi flamanzi ...*, p. 259). Iar în *Hungaria* (1536): *„... Cel care este mai puternic, dacă bănuieşte pe altul, nu numai din tabăra adversă, dar chiar din familia sa, că umblă după domnie, îl omoară sau îl prinde şi adesea îi taie nările sau alte mădulare”* (după *Literatura română veche (1402-1647),* ed. cit., vol. I, p. 258 (s.n., Şt. A.).

[22] Antonius Verancsics, *De situ Transylvaniae, Moldaviae et Transalpine:* „Ca şi când ar fi cuprinşi de o nebunie înnăscută, ei <muntenii> obişnuiesc să-şi omoare aproape pe toţi domnii, fie în ascuns, fie pe faţă ... şi e cea mai mare minune ca cineva să ajungă să domnească măcar până la trei ani, ori să moară în scaun de moarte firească ...” *(Călători străini...*, vol. I, p. 407; la p. 405, despre sistemul ereditar - electiv); G. Reicherstorffer, *Moldaviae quae olim Daciae pars Chorographia,* în Al. Papiu Ilarian, *Tesaur de monumente istorice pentru România,* tom III, Bucureşti, 1864, p. 139: „Şi fiindcă aşa se cuvine ca istoria să arate tot adevărul, caută să adăugăm şi aceasta că fiii, legiuiţi sau nelegiuiţi, urmează în domnia <Moldovei>, fără vreo deosebire ... Pentru că atât este de ne măsurată pofta de domnie a acestei seminţii de principi, încât nu se îndoiesc a cerca pururea toate chipurile şi măiestriele de a se pierde şi a se ucide unii pe alţii pentru domnie. De aici se nasc dese şi dăunătoare războaie între fraţi pentru domnie. Tot aşa se face şi în Ţara Românească, şi încă mai ades ...”

[23] Olahus susţinea, că încă şi în 1536 - „*Aceste două familii până în ziua de azi sunt în continuă duşmănie...*” (s.n., Şt. A.) - conflictul dintre Dăneşti şi Drăculeşti era o realitate, dar, fără îndoială, această „prelungire” a lui trebuie privită cu toată rezerva când ne aplecăm asupra ansamblului factorilor interni şi externi ce au jucat un rol în evoluţia Ţării Româneşti în prima jumătate a secolului XVI. În contextul perioadei pomenite este limpede că el nu a putut funcţiona decât ca idee politică secundară [fraza lui Olahus, după *Literatura română veche (1402-1647)* ..., vol. I, p. 258 (s.n., Şt. A.). Ilie Minea, *Vlad Dracul şi vremea sa,* extras din *Cercetări istorice,* IV, Iaşi, 1928, p. 15, a optat pentru aceeaşi interpretare, anume că *„până în 1462 se poate vorbi despre rivalităţi între Drăculeşti şi Dăneşti.”*

Bătălia de la Kossovopolje şi prima domnie a lui Ţepeş

Pasajul discutat din *Cosmografia* lui Aeneas Sylvius Piccolomini are - credem - dincolo de orice tăgadă - o însemnătate excepţională ca sursă istorică. Să-l recitim deci, şi să mai zăbovim o clipă asupra lui. Constatăm astfel că, în partea lui finală, mai este evocat un aspect politic de maxim interes şi anume faptul că Iancu de Hunedoara, sprijinindu-i pe Dăneşti, „nu i-a reinstalat într-atât pe aceia, cât a dobândit pentru sine însuşi glorie şi bogăţii, ca unul care smulgând pământurile Danilor de sub puterea turcilor, le-a ocupat el, reţinându-le ca posesiuni perpetue pentru sine şi pentru urmaşii săi.” Tot despre influenţa exercitată de Iancu de Hunedoara, de astă dată nu numai în legătură cu Ţara Românească, dar şi cu Moldova, ne vorbeşte şi un document din 21 martie 1457, de la regele Ladislau V Postumul al Ungariei, care arată că Iancu „pe voievozii ... din Ţara Românească şi Moldova, ... pe unii i-a ucis, pe alţii i-a alungat, şi în locul lor pe alţii a numit, crezând să-i facă sieşi obligaţi.”[24] În esenţă, cele două izvoare, datând din 1457-1464, atestă deopotrivă efortul pe care l-a făcut românul Iancu de Hunedoara în vederea alinierii Ţării Româneşti şi Moldovei la politica antiotomană pe care o preconiza. Iar din perspectiva situaţiei Ţării Româneşti la mijlocul veacului XV, putem circumscrie încă un factor politic major, acum însă extern, care - pe lângă lupta dintre Dăneşti şi Drăculeşti - ne ajută să interpretăm o serie de acţiuni ale momentului.

Astfel, la sfârşitul anului 1447 (23 noiembrie -16 decembrie), printr-o expediţie în Ţara Românească, Iancu de Hunedoara îl înlătură pe Vlad Dracul.[25] În textul unui hrisov târziu, din 3 aprilie 1534, pentru mănăstirea Snagov, este citată „... cartea marelui voievod *Vlad cel bătrân pe care l-a ajuns moartea în satul Bălteni*”[26] (s.n., Şt. A.). La 4 decembrie 1447, într-un act emis „în cetatea noastră Târgovişte” (*in civitate nostra Tergouisthya*), Iancu de Hunedoara se intitulează nu numai „guvernator al regatului Ungariei”, dar şi „voievod al Ţării Româneşti” (*parcium Transalpinarum wayvoda*[27]). La 1 februarie 1448, Iancu - în textul unui alt act, emis în Bistriţa - subliniază meritele unui nobil în lupta contra turcilor „şi necredinciosului voievod muntean Vlad, *acum mort*.”[28] (s.n., Şt. A.).

Motivul expediţiei lui Iancu de Hunedoara a fost, negreşit, pacea pe care Vlad Dracul tocmai o restabilise cu turcii.[29] Or, el nu putea accepta în nici un caz asemenea defecţiune din partea Ţării Româneşti, în ajunul aplicării proiectului său de revanşă pentru înfrângerea de la Vama (1444), care

---

[24] E. de Hurmuzaki, *Documente privitoare la istoria românilor*, vol. II, partea a 2-a, Bucureşti, 1891, nr. LXXVI, p. 87 („*...Ladislai de Hunyad Pater, Joannes, Vaivodas nostros, Transalpinensem et Moldaviensem nobis et regno nostrofideles alios occidi, alios expellifecit, et eorum loco alios, quos sibi obligatos fieri putavit, superindexit*”).

[25] Fr. Pall, *Intervenţia lui Iancu de Hunedoara în Ţara Românească şi Moldova în anii 1447-1448,* în *Studii,* tom XVI (1963), nr. 5, p. 1049-1072.

[26] *D.R.H.*, B, vol. III, nr. 176, p. 289. Vlad cel Bătrân cu siguranţă este Vlad Dracul, întrucât în hrisovul respectiv sunt întărite mănăstirii Snagov ocine în Dobruşeşti în temeiul a două hrisoave mai vechi, primul de la „*Vlad cel Bătrân*”, iar al doilea de la Basarab cel Tânăr. Or, aceste acte s-au păstrat până astăzi, ele fiind din 30 iunie 1441 (*D.R.H.*, B, vol. I, nr. 95, p. 164-166) şi 23 martie 1482 (*ibidem*, nr. 179, p. 288-292). Cum emitentul hrisovului din 1441 a fost Vlad Dracul, identificarea lui cu Vlad cel Bătrân nu constituie o problemă. (Aceeaşi identificare la Ilie Minea, *Vlad Dracul şi vremea sa*, extras din *Cercetări istorice*, IV, Iaşi, 1928, p. 212-213.) Satul Bălteni se află situat la nord de Bucureşti, nu departe de Snagov (astăzi ţine de comuna Periş, jud. Ilfov).

[27] Fr. Pall, *Intervenţia lui Iancu de Hunedoara...,* p. 1067-1069 (şi fig. 1 - fotocopia documentului).

[28] Hurmuzaki, *Documente* ..., vol. I, partea a 2-a, Bucureşti, 1890, nr. DCXXVI, p. 758; originea actului a fost găsit şi editat de Francisc Pall, *Du nouveau sur l'action de Ianco de Hunedoara (Hunyadi) en Valachie pendant l'annee 1447*, în *Revue Roumaine d'Histoire,* XV (1976), p. 461-463. Vezi şi Ilie Minea, *Vlad Dracul şi vremea sa,* p. 212.

[29] Ilie Minea, *Vlad Dracul* ..., p. 209, o datează în 1446; Fr. Pall, *Intervenţia lui Iancu de Hunedoara* ..., p. 1054, crede că faptul a avut loc în vara anului 1447, şi nu în 1446. Vezi şi N. Iorga, *Studii şi documente cu privire la istoria românilor,* vol. III, Bucureşti, 1901, p. XXVII (1446).

se va încheia prin bătălia de la Kossovopolje (Câmpia Mierlei), din 17-19 octombrie 1448.[30]

La fel va proceda de altfel şi cu Moldova, în care va interveni îndată după expediţia din Ţara Românească spre a-l înlocui şi pe Roman II - cumnatul şi protejatul lui Vlad Dracul. În legătură cu acest amestec a fost pusă - pe bună dreptate, credem - prezenţa lui Iancu de Hunedoara la Braşov, Sf. Gheorghe, Odorhei, Bistriţa, adică în preajma hotarelor Moldovei, din a doua jumătate a lunii decembrie 1447, până la începutul lui februarie 1448.[31] Şi astfel, între 18-23 februarie, cu sprijinul unui corp expediţionar trimis de guvernatorul Ungariei, în scaunul Moldovei a fost reinstalat Petru II - unchiul lui Roman -, căsătorit, la rândul lui, cu o soră bătrână a lui Iancu de Hunedoara.[32] Rezultatul imediat al acţiunii din Moldova a fost cedarea Chiliei, cetate moldovenească de la gurile Dunării, care acum, la începutul lui 1448 - trece sub controlul direct al lui Iancu.[33] Linia Dunării, de la Belgrad până la Chilia, constituia astfel, în primăvara anului 1448, limita sudică a autorităţii marelui căpitan.

Dar, fără doar şi poate, realinierea Ţării Româneşti şi Moldovei în cadrul sistemului politico-militar condus de el însemna înainte de toate o întărire a capacităţii ofensive, în vederea campaniei sud-dunărene ce o plănuia. Este interesant de amintit că Iancu de Hunedoara, intrând încă de la începutul anului 1447 în legături şi tratative cu regele Alfons de Aragon şi Neapole, i-a solicitat şi concursul pentru campania din 1448, comunicându-i între altele că, pentru scopurile sale, poate dispune fără nici o cheltuială de 10.000 de luptători din Ţara Românească.[34] Şi, în adevăr, după istoricul bizantin Laonic Chalcocondil, care ne-a lăsat o deosebit de amănunţită descriere a bătăliei de la Kossovopolje din 17-19 octombrie 1448, întreaga aripă stângă a dispozitivului de luptă al oştii creştine a fost acoperită cu români (Chalcocondil foloseşte denumirea arhaizantă „daci"), sub comanda voievodului „Dan": „Aripa stângă i-o ţinea Dan, care îi era mare prieten <lui Iancu de Hunedoara> şi pe care-l adusese în ţara Daciei <Ţara Românească> din cauza duşmăniei ce o avea asupra lui Dracula; şi pe acela l-a scos din domnie şi, supunându-şi ţara la voia sa, l-a pus pe Dan domn peste ea; şi avea cu el la opt mii de daci, veniţi la acest război."[35] Un alt izvor de mâna întâi cu privire la expediţia de la sudul Dunării din toamna anului 1448, anume scrisoarea redactată în 11 septembrie 1448 de raguzanul Pasquale de Sorgo, în chiar lagărul lui Iancu de la Subotiça pe Morava, îndată după trecerea Dunării, atestă prezenţa în oastea creştină a 3.000 de călăreţi moldoveni aleşi şi excelent înarmaţi şi 4.000 de arcaşi din Ţara Românească, conduşi de însuşi domnul Ţării Româneşti (*ipse Flaccorum princeps*).[36] Rezultă un total de 7.000 ostaşi, ceea ce nu contrazice pe Chalcocondil, care însă - după cum se pare - în cei „opt mii de daci" i-a grupat atât pe moldoveni, cât şi pe munteni.[37] Dacă ansamblul efectivelor pe care le-a comandat Iancu, în Serbia,

---

[30] Cel dintâi care s-a ocupat, în istoriografia românească, de lupta de la Kossovopolje din octombrie 1448 a fost Nicolae Bălcescu, într-un articol redactat în 1844 şi intitulat *Comentarii asupra bătăliei de la Câmpia Rigăi sau Cosova (17, 18, 19 octombrie 1448)*, pentru care vezi cea mai recentă reeditare, în N. Bălcescu, *Opere*, vol. I, ediţia G. Zane şi Elena G. Zane, Editura Academiei, Bucureşti, 1974, p. 79-86 (notele editorilor, la p. 324-325); o excelentă reconstituire a bătăliei şi a evenimentelor ce au precedat-o a publicat Mihail P. Dan, în volumul său *Un stegar al luptei antiotomane. Iancu de Hunedoara,* Editura Militară, Bucureşti, 1974, p. 124-137.

[31] Fr. Pall, *Intervenţia lui Iancu de Hunedoara ...*, p. 1063.

[32] *Ibidem*, p. 1062-1063.

[33] *Ibidem*, p. 1064. Vezi şi Fr. Pall, *Stăpânirea lui Iancu de Hunedoara asupra Chiliei şi problema ajutorării Bizanţului*, în *Studii*, tom 18 (1965), nr. 3, p. 619-638.

[34] Ilie Minea, *Vlad Dracul şi vremea sa*, p. 211.

[35] Laonic Chalcocondil, *Expuneri istorice*, ed. cit., p. 210.

[36] Nicolae Iorga, *Du nouveau sur la campagne turque de Jean Hunyadi en 1448*, în *Revue Historique du Sud-Est Européen*, an III (1926), nr. 1-3, p. 15 şi Aurel Decei, *Oastea lui Iancu Huniade înainte de bătălia de la Kosovo (1448). Scrisoarea lui Pasquale de Sorgo*, în *Revista istorică română*, vol. XVI (1946), fasc. I, p. 41.

[37] Mihail P. Dan, *op. cit.*, p. 129, afirmă că Iancu a avut lângă el, la Kossovopolje, 8.000 de călăreţi din Ţara Românească şi 3.000 din Moldova, adică în total 11.000 de oameni. Considerăm totuşi că, prin coroborarea ştirilor oferite de Chalcocondil şi Pasquale de Sorgo, contingentul reunit al Moldovei şi Ţării Româneşti nu a depăşit 8.000 de ostaşi.

la Kossovopolje, a fost într-adevăr de 24.000 de ostaşi, cum s-a apreciat recent,[38] ar însemna că ponderea contingentului Ţării Româneşti şi Moldovei a fost considerabilă, el reprezentând o treime din total. Oricum, bătălia s-a încheiat la 19 octombrie 1448 cu înfrângerea oastei creştine de către forţele otomane ale sultanului Murad II, mult superioare ca număr (100.000-150.000 de oameni).[39]

Cine a fost domnul Ţării Româneşti, care la Kossovopolje s-a aflat în fruntea celor 8.000 de călăreţi şi arcaşi din Ţara Românească şi Moldova? Chalcocondil ne dă numele „Dan", adăugând că pe acesta îl pusese Iancu de Hunedoara în scaunul Ţării Româneşti după înlăturarea lui Vlad Dracul. În schimb, dintr-un document intern, din 6 mai 1492, reiese că un anume Dan Oteşanul a fost răsplătit cu o ocină în satul Băleşti, în urma luptei de la Kossovopolje, de către *Vladislav voievod*.[40] Cel dintâi act original păstrat până astăzi de la acest domn, care nu poate fi decât Vladislav II (mort în 1456 şi înmormântat la mănăstirea Dealul de lângă Târgovişte), poartă data 2 ianuarie 1450.[41] Aşadar, ştirea din 1492 ar dovedi că el a fost protejatul lui Iancu de Hunedoara, urcat pe tron la moartea lui Vlad Dracul şi participant, cu 4.000 de arcaşi, la bătălia din 17-19 octombrie 1448 de la sudul Dunării. Cum rămâne însă cu numele „Dan" consemnat de Chalcocondil? La 15 aprilie 1456, într-un hrisov al său, Vladislav II îşi arată filiaţia: „... Io Vladislav voievod şi domn a toată ţara Ungrovlahiei, fiul lui Dan marele voievod."[42] Astfel, cele două izvoare - Chalcocondil şi actul din 6 mai 1492 - concordă dacă privim numele „Dan", transmis de istoricul bizantin, doar ca o indicaţie genealogică - adică „<fiul lui> Dan" -, cu atât mai mult cu cât autorul respectiv era nevoit să facă, departe de Ţara Românească, o distincţie globală între concurenţii la tronul de aici. De aceea, onomasticul „Dan", după părerea noastră, trebuie privit ca o denumire generică a lui Chalcocondil pentru „Dăneşti", aşa precum patronimul „Drăculea" va fi folosit de el, spre pildă, şi pentru Radu cel Frumos, fratele lui Vlad Ţepeş.[43]

În sprijinul ideii că Vladislav, fiul lui Dan II, a fost pretendentul instalat de Iancu de Hunedoara în scaunul domnesc al Ţării Româneşti, în decembrie 1447, pot fi citate şi izvoarele turceşti. De exemplu, cronicarul Ruhî Çelebi Edernevî (mort în 1527) scria că „fiind ucis principele Ţării Româneşti, necredinciosul Dracul, ţara lui fusese dată lui Ladoglu", iar Saadeddin (1536-1599), că „Iancu ... punând să-l ucidă pe domnul Ţării Româneşti, Dracul, în locul lui 1-a numit pe Lazoglu". S-a arătat încă mai de mult că *Ladoglu* poate fi citit Vlad(islav).[44] Acesta deci trebuie să fi fost „Ladislaus Wolachus", numit de Iancu de Hunedoara „*proximus noster*" (apropiat sau rudă), într-o scrisoare din 13 iulie 1447, prin care îi anunţa pe braşoveni despre iminenta lui venire din

---

[38] *Ibidem,* p. 130; vezi însă şi discuţia lui Aurel Decei, *op. cit.,* p. 47: Pasquale de Sorgo dă cifra de 72.000, Chalcocondil – 47.000 (ediţia Vasile Grecu, p. 209), Thurocz - 24.000 *„vel paulo plus",* Bonfini - 22.000 *„accesisse Valachorum auxilia".*

[39] Mihail P. Dan, *op. cit.,* p. 132 şi nota 63 de la p. 153.

[40] Ştefan Andreescu, *Une information negligee sur la pârtieipation de la Valachie à la bataille de Kosovo (1448),* în *Revue des Etudes Sud-Est Europeennes,* tom VI (1968), nr. 1, p. 85-92. Textul actului, în *D.R..H.,* B, vol. I,ni.229, p. 367-368.

[41] *D.R.H.,* B., vol. I, nr. 101, p. 176-177.

[42] *Ibidem,* m. 113, p. 196-197.

[43] Soluţia identificării „Dan" (Chalcocondil) - Vladislav, fiul lui Dan II, a fost pentru prima oară bănuită de N. Iorga, *Studii şi documente cu privire la istoria românilor,* vol. III („*Se poate însă «fiul lui Dan», şi acesta ar fi Vladislav, care nu uita să pomenească numele tatălui său*"), Bucureşti, 1901, p. XXIX, care însă ulterior a abandonat-o; a fost reluată şi argumentată temeinic de către Matei Cazacu, *La Valachie et la bataille de Kossovo (1448),* în *Revue des Etudes Sud-Est Européennes,* tom IX (1971), nr. l, p. 133-135.

[44] Aurel Decei, *op. cit.,* p. 49, nota 1. Pasajul din Saadeddin şi în volumul *Cronici turceşti privind ţările române (Extrase),* vol. I (sec. XV - mijlocul sec. XVII), ediţia Mihail Guboglu şi Mustafa Mehmet, Editura Academiei, Bucureşti, 1966, p. 315-316. Autorii acestei ediţii au socotit însă, fără temei, că numele *Laz-oglu* este o *„confuzie la cronicar" (Ibidem,*p. 316, nota 56).

Pe de altă parte, într-un mod cum nu se poate mai clar, cronicarul Orudj bin Adil (născut la Adrianopol pe la începutul secolului XV şi deci contemporan cu evenimentele), istorisind expediţia lui Iancu de Hunedoara din Ţara Românească şi uciderea lui Vlad Dracul, menţionează că Iancu *„dăduse Ţara Românească necredinciosului Dan oglu <fiului lui Dan>" (Ibidem,* p. 51).

Ţara Românească.[45] La data amintită, el se întorcea probabil dintr-o tentativă nereuşită de a-l răsturna pe Vlad Dracul. Prin urmare, încă din vara anului 1447, Iancu de Hunedoara îl recunoscuse ca pretendent la tronul Ţării Româneşti şi îl susţinea, contra lui Vlad Dracul, pe care dorea să-l elimine.

Tot despre Vladislav II, fiul lui Dan II, vorbeşte fără îndoială Iancu şi într-o altă scrisoare, redactată la Rupea şi adresată braşovenilor la 7 august 1448.[46] Acum însă el nu mai este „Ladislaus Wolachus", ci „ilustrul principe domnul Vladislav (*Wladislaus*), voievodul transalpin", iar Iancu de Hunedoara recomandă Braşovului să-l primească acordându-i cinstea cuvenită. El trebuia să sosească chiar atunci „pentru binele regatului şi în interesul întregii creştinătăţi" sau, cu alte cuvinte, venea să se întâlnească cu Iancu, în vederea ultimelor pregătiri pentru campania împotriva turcilor, ce se va sfârşi în octombrie, la Kossovopolje, în Serbia.[47]

În sfârşit, într-o scrisoare a lui Vladislav II, databilă în toamna 1452, tot către pârgarii din Braşov, el se plângea de retragerea posesiunilor sale transilvănene Făgăraşul şi Amlaşul, „cu toate slujbele ce am slujit şi *cu tot sângele ce ne-am vărsat, eu şi cu boierii mei şi cu ţara mea, pentru sfânta coroană şi pentru ţara ungurească şi pentru creştini*"[48] (s.n., Şt. A.). Cum Vladislav II acuză pe „Ionăş voievodul" că „nu-i ajunge gubernătoria ţării ungureşti, ci trimete să-mi răpească ocina mea adevărată şi ţărişoara mea, Făgăraşul şi Amlaşul", este limpede că alcătuirea scrisorii a avut loc înainte de decembrie 1452, când Iancu a depus la Viena însemnele sale de guvernator, în prezenţa regelui Ladislau V Postumul.[49] La ce vărsare de sânge pentru Ungaria şi creştinătate se putea referi Vladislav II, dacă nu la participarea în bătălia de la Kossovopolje? De altfel, dacă ar fi să confruntăm numai cele două izvoare *interne* de care dispunem, anume această scrisoare a lui Vladislav II, anterioară lunii decembrie 1452, şi hrisovul din 6 mai 1492, şi tot am ajunge lesne la concluzia că în toamna anului 1448, domn al Ţării Româneşti a fost Vladislav, fiul lui Dan II, şi că el a luptat în fruntea unui corp de oaste, alături de Iancu de Hunedoara, în bătălia cu turcii din 17-19 octombrie 1448.

Am insistat atât de mult asupra împrejurărilor din 1447-1448, deoarece întreaga înlănţuire de ştiri înfăţişată până aici se află în completă contrazicere cu textul unei scrisori domneşti din Târgovişte, cu data 31 octombrie 1448, care, prin cuprinsul ei, i-a nedumerit mereu pe istorici. Dar mai bine să vedem ce conţine propriu-zis scrisoarea, adresată şi ea judeţului şi pârgarilor din Braşov:

„Vă dăm de ştire că dumnealui Nicolae din Ocna Sibiului ne scrie să facem bunătate a veni la dânsul, până ce Măria Sa Ioan guvernatorul Crăiei ungureşti se va întoarce din război. Noi de aceea nu putem s-o facem, pentru că marţea trecută <29 octombrie> fratele naibului din Nicopol a venit la noi şi a spus cu cea mai mare siguranţă cum că Murad, domnul turcilor, trei zile de-a rândul fără contenire a avut luptă împotriva chiar a dumisale Ioan Guvernatorul şi în ziua cea din urmă l-a închis între carele taberei, iar împăratul însuşi pe jos s-a coborât între ieniceri şi pe toţi cei ce erau afară şi înăuntrul carelor taberei i-au lovit şi i-au ucis. Dacă am veni acum la dânsul, turcii îndată şi pe noi şi pe voi ar putea să ne nimicească. Deci vă rugăm, stând în pace, să aveţi răbdare până vom vedea urmările dumisale lui Ioan însuşi. E îndoială despre viaţa lui chiar. Dacă însă va ieşi slobod din război, ne vom întâlni cu el şi vom face pace bună. Însă, dacă acum ne veţi fi potrivnici, de se

---

[45] Hurmuzaki, *Documente ...*, vol. XV, partea 1, Bucureşti, 1911, nr. LVIII, p. 34. Ultima ediţie: *Urkundenbuch zur Geschichte der Deutschen in Siebenbiirgen*, vol. V (1438-1457), ed. de Gustav Gundisch, Bucureşti, 1975, nr. 2593, p. 205 (mai departe citat: *Urkundenbuch ...)*. Comentarii la Fr. Pall, *Intervenţia lui Iancu de Hunedoara ...*, p. 1054, nota 2; Matei Cazacu, *La Valachie et la bataille de Kossovo (1448)...*, p. 133.

[46] Document relevat de Fr. Pall, *Intervenţia lui Iancu ...*, p. 1060. Editat în *Urkundenbuch ...*, vol. V, nr. 2653, p. 259-260.

[47] *Ibidem*; vezi şi Matei Cazacu, *La Valachie et la bataille de Kossovo* (1448) ..., p. 134.

[48] Textul scrisorii, la I. Bogdan, *Documente privitoare la relaţiile Ţării Româneşti cu Braşovul în sec. XV şi XVI*, vol. I (1413-1508), Bucureşti, 1905, nr. LXIII, p. 85-87. Pasajul respectiv a fost valorificat, pentru problema în discuţie, de Matei Cazacu, *La Valachie et la bataille de Kossovo (1448) ...*, p. 134.

[49] Datarea lui I. Bogdan, *op. cit.*, p. 87.

va face ceva, să fie în paguba sufletelor noastre şi de primejdie înaintea lui Dumnezeu să răspundeţi. Dată în Târgovişte, în ajunul zilei tuturor Sfinţilor <31 octombrie, anul Domnului <14>48."

Scrisoarea este semnată de „Vlad, voievodul muntean, fratele vostru în toate" şi poartă, la sfârşit, menţiunea: „Dumnealor judeţului şi juraţilor din Braşov, fraţi şi prieteni prea iubiţi."[50] Nicolae Iorga, când a editat-o în 1911, în volumul XV al colecţiei Eudoxiu de Hurmuzaki, a completat semnătura, transformând-o, în rezumatul actului, în „Vladislav." De aici s-a născut o întreagă confuzie, fiindcă tonul scrisorii, redactată la numai douăsprezece zile după finalul bătăliei de la Kossovopolje, este al unui prieten al turcilor, care primeşte veşti despre soarta bătăliei şi a lui Iancu de Hunedoara prin intermediul fratelui unui dregător (naib-adjunct, locţiitor al cadiului) turc din Nicopole. Autorul scrisorii cere Braşovului să aibă răbdare până se va vedea ce s-a ales de Iancu însuşi şi, dacă acesta „va ieşi slobod din război, ne vom întâlni cu el şi vom face pace bună" (s.n., Şt. A.). Acţionând pripit şi mergând „acum" la viceguvernatorul Nicolae din Ocna Sibiului, când urmările luptei şi dimensiunile victoriei sultanului asupra oastei creştine nu erau deplin cunoscute, „turcii îndată şi pe noi şi pe voi ar putea să ne nimicească." Este deci mai mult decât evident că voievodul Vlad, care scria din Târgovişte la 31 octombrie 1448, nu a participat în nici un caz la bătălia de la Kossovopolje, se afla în relaţii bune cu dregătorii turci de pe Dunăre şi dorea să facă „*pace bună*" cu autorităţile regatului Ungariei, solicitând în acest scop cetăţii Braşovului un răgaz de neintervenţie.

Încă mai de mult unii istorici au bănuit că, în privinţa paternităţii scrisorii din 31 octombrie 1448, ar putea fi vorba nu de Vladislav II, ci de Vlad Ţepeş, fiul lui Vlad Dracul, care, în absenţa domnului în funcţie, plecat cu un contingent de oaste în Serbia, împreună cu Iancu de Hunedoara, a pătruns în Ţara Românească sprijinit de turci şi a ocupat un scurt răstimp scaunul domnesc.[51] Dar abia de curând această ipoteză, care tinde să demonstreze că Vlad Ţepeş - viitorul faimos personaj Dracula - a domnit întâia oară în Ţara Românească în toamna anului 1448, a căpătat consistenţă şi prin punerea la contribuţie a înseşi izvoarelor otomane.[52]

Cronicile anonime turceşti (*Tevarih-i al-i Osman*, adică *Istoriile dinastiei osmane*) plasează imediat înainte de o incursiune a sultanului Murad în Albania, din anul 853 al Hegirei (24 februarie 1449-13 februarie 1450), faptele de mai jos: „în anul următor <luptei de la Kossovopoljo, pornind iarăşi, a pus de a construit cetatea Giurgiu <*Ierkoku*>. De aici, a făcut incursiuni în Ţara Românească şi punând aici bei pe Ţepeş <*Kazîklü*>, fiul lui Dracul, i-a dat steag şi hilat, făcându-i tot felul de favoruri. După aceea l-au trimis împreună cu acângii, care s-au dus şi l-au pus bei în locul părintelui său. Întorcându-se <sultanul>, s-a aşezat la Adrianopol."[53] Un pasaj cu un conţinut aproape identic regăsim în cronica lui Lutfi-paşa - mort pe la 1562 -, care tot după ce povesteşte bătălia de la Kossovopolje, afirmă textual: „În acel an n-a mai mers în expediţie; a pus să se facă pentru a doua oară cetatea Giurgiu. De acolo, a dat învoire să se meargă în incursiune în Ţara

---

[50] Hurmuzaki, *Documente* ..., vol. XV, partea 1, Bucureşti, 1911, nr. LX, p. 35 (textul latin); N. Iorga, *Scrisori de boieri - Scrisori de domni*, ed. a III-a, Vălenii de Munte, 1932, p. 160-161 (traducerea românească). Ultima ediţie a originalului, *Urkundenbuch* ..., vol. V, nr. 2663, p. 265-266 (o atribuie tot lui Vladislav II).

[51] Vezi Alexandru A. Vasilescu, în Prefaţa la studiul U*rmaşii lui Mircea cel Bătrân până la Vlad Ţepeş (1418-1456)*, I, *De la moartea lui Mircea cel Bătrân până la Vlad Dracul (1418-1437)*, Bucureşti, 1915, p.3 („*... am părăsit apoi ideea că între anii 1428-1431 ar fi domnit un Dan, fiul lui Mircea cel Bătrân. Dar am menţinut domnia lui Basarab II în anii 1442-1443 şi prima domnie a lui Vlad Ţepeş în 1447-1448*"); I. Minea, *Vlad Dracul şi vremea sa*, p. 215 („*Nu era acest domn oare Vlad Ţepeş instalat de turci prin begii dunăreni în contra lui Dan Vodă, plecat la expediţie alăturea de Iancu guvernatorul?*"); şi în *Istoria României*, vol. II, Editura Academiei, Bucureşti, 1962, p. 465, s-a susţinut că „în 1449" turcii „*încearcă să-l înscăuneze*" pe Vlad.

[52] Matei Cazacu, *La Valachie et la bataille de Kossovo (1448)* ..., p. 137-138. Meritul autorului este acela de a fi încercat, pentru prima oară, în cuprinsul lucrării citate, să concentreze argumentele ce susţin ideea unei domnii a lui Ţepeş în toamna anului 1448. Din păcate, el este scăzut prin faptul că nu şi-a menţionat predecesorii, Alexandru A. Vasilescu şi Ilie Minea (vezi nota anterioară), care, cei dintâi, au formulat această idee.

[53] *Cronici turceşti privind ţările române* (Extrase), vol. I, ed. cit., p. 185.

Românească şi 1-a pus ca domn în Ţara Românească pe Dracula-oglu Kazîklu <Ţepeş, fiul lui Dracul>.[54] Şi de aici, întorcându-se, s-a aşezat la Adrianopol în anul 853 al Hegirei."[55]

Amândouă aceste surse turceşti coincid în a indica o domnie a lui Vlad Ţepeş cu mult înainte de cele bine cunoscute (1456-1462 şi 1476), către, sau în anul 853 al Hegirei, care este reprezentat de intervalul 24 februarie 1449 - 13 ianuarie 1450. Deşi incursiunea acângiilor în Ţara Românească, pentru instalarea lui Ţepeş, este relatată după istorisirea biruinţei sultanului Murad II la Kossovopolje, nimic nu ne împiedică - ţinând seama de scrisoarea datată în 31 octombrie 1448 şi semnată „Vlad" (Ţepeş) - să presupunem că acţiunea respectivă a avut loc în paralel cu operaţiunile principale ale campaniei din septembrie-octombrie 1448. De altfel, scrisoarea din 11 septembrie 1448 a lui Pasquale de Sorgo atestă că încă din luna august s-au dat lupte în preajma hotarului Ţării Româneşti, pe linia Dunării. S-a încercat o trecere a fluviului pe la Vidin, de către un corp de oaste „*ex Hungaria*" de 1.000 de călăreţi şi 500 de pedestraşi, care însă a fost respins, turcii pătrunzând în Ţara Românească (in Flaccorum agrum) şi prădând în cale. A trebuit intervenţia hotărâtă a lui Mihail Szilâgyi („Michael Niger" - Mihail cel Negru, în scrisoare), cumnat al lui Iancu de Hunedoara, şi a unor forţe din Ţara Românească pentru ca situaţia să fie restabilită şi turcii să fie înfrânţi. Se înregistrează chiar moartea comandantului turc din Vidin şi se evaluează pierderile: 4.000 de turci ucişi sau capturaţi, faţă de 130 oşteni din Ţara Românească morţi pe câmpul de luptă.[56] Cu alte cuvinte, conform acestui document, o primă victorie creştină în condiţiile înaintării grosului efectivelor lui Iancu, prin Banat, spre Dunăre şi gurile Moraviei.

În schimb, izvoarele otomane, care vorbesc şi ele despre ciocnirile de pe Dunărea românească ce au precedat bătălia de la Kossovopolje, raportează o victorie categorică a turcilor, care l-ar fi bucurat pe sultan, aflat atunci la Sofia, unde-şi aduna ostile. Această izbândă a aparţinut beilor de margine - Mehmed, fiul lui Firuz bei, Mustafa, fiul lui Hasan bei, şi Isa, fiul lui Özgür[57] - care, cu câteva mii de acângii, au atacat pe la spate „oastea Ţării Româneşti", ce trecuse la sudul Dunării şi devasta în împrejurimile Nicopolului.[58] Orudj bin Adil şi Saadeddin precizează în plus că atacul turcesc s-a produs „peste noapte" şi că au fost trimişi sultanului, legaţi de mâini şi de picioare, „nenumăraţi ghiauri în zale şi călări."[59]

Cum pot fi împăcate cele două surse contradictorii? Credem că se poate propune următoarea soluţie de reconstituire a evenimentelor: la 11 septembrie 1448, Pasquale de Sorgo a consemnat doar veşti despre cea dintâi etapă a luptelor, anume despre cele de la Vidin şi din Ţara Românească, al căror rezultat până la urmă fericit tocmai fusese comunicat în tabăra lui Iancu.

Este probabil ca apoi să se fi făcut o a doua tentativă de incursiune, pe la Nicopol, în „ţinuturile islamice", de către forţe din Ţara Românească. Beii menţionaţi,[60] dobândind victoria, poate chiar pe la mijlocul lui septembrie 1448, l-au pus domn pe tânărul Vlad Ţepeş, fiul domnului ucis cu aproape un an în urmă. Este limpede că lovitura a fost înlesnită de absenţa lui Vladislav II, care la începutul lui august se îndrepta spre Transilvania, desigur însoţit de contingentul său de 4.000 de oşteni, spre a face joncţiunea cu Iancu de Hunedoara care, aşa cum am spus, la 7 august se găsea la Rupea şi-l aştepta.

Se mai poate pune, fireşte, întrebarea dacă Vlad Ţepeş era, în toamna anului 1448, succesorul lui Vlad Dracul, cel mai îndreptăţit să răzbune moartea tatălui său şi să ocupe tronul.

Numele lui Vlad (Ţepeş) apare în documentele lui Vlad Dracul la 20 ianuarie 1437, când

---

[54] Încurcaţi, editorii traducerii româneşti au pus următoarea notă la această menţiune: „*După nume pare a fi Vlad Ţepeş; de fapt este vorba de Vladislav al II-lea (1446-1456)*" (Ibidem, p. 244, nota 37).

[55] *Ibidem*, p. 243-244.

[56] N. Iorga, *Du nouveau sur la campagne turque de Jean Hunyadi en 1448 ...*, p. 17 şi 26; Aurel Decei, *Oastea lui Iancu Huniade înainte de bătălia de la Kosovo (1448) ...*, p. 43 şi 44-47.

[57] Pentru biografiile lor, vezi A. Decei, *op. cit.*, p. 46, notele 3, 4 şi 5.

[58] *Cronici turceşti privind ţările române* (Extrase), vol. I, ed. cit., p. 57, 184, 242 şi 316.

[59] *Ibidem*, p. 57 şi 316.

[60] Matei Cazacu, *La Valachie et la bataille de Kossovo (1448) ...*, p. 138, acordând credit total izvoarelor turceşti, a considerat că oastea rumeliotă, comandată de beilerbeiul Karadja-bei, care a reparat cetatea Giurgiu, a fost cea care 1-a aşezat în scaunul domnesc pe Vlad Ţepeş.

acesta din urmă, într-un hrisov dat în Târgovişte, aminteşte pe fiii săi „primi născuţi, Mircea şi *Vladul*."[61] Ulterior, la 2 august 1439, vor fi citaţi „Mircea şi Vlad şi Radul,"[62] ceea ce dovedeşte că în răstimpul 1437-1439, lui Vlad Dracul i s-a născut un al treilea fiu, viitorul domn Radu cel Frumos (1462-1474). Oricum, reţinem că Vlad Ţepeş nu a fost decât al doilea descendent legitim, printre urmaşii lui Vlad Dracul. Ce s-a întâmplat însă cu Mircea? În primăvara anului 1442, Vlad Dracul, chemat la Poartă pentru „închinăciune", a fost prins de turci şi întemniţat la Gallipoli, fiind bănuit de trădare.[63] El însă nu venise singur, ci, aşa cum ne spune cronicarul turc Aşîk-paşa-Zade (1400-1481), însoţit de „cei doi fii ai săi," care au fost şi ei prinşi şi aruncaţi în fortăreaţa Egrigoz, din vilaietul Ghermian (în Anatolia).[64] De fapt, nu a fost vorba decât de Vlad şi Radu, fiindcă întâiul născut, Mircea, a rămas domn în Ţara Românească, în absenţa tatălui său. Letopiseţele sârbeşti atestă că în „1442, au legat turcii pe Vlad voievod şi l-au pus pe Mircea,"[65] dar curând, probabil în vară, Iancu de Hunedoara, pe atunci numai voievod al Transilvaniei, a pătruns în Ţara Românească şi 1-a înlocuit cu un reprezentant al Dăneştilor, Basarab, fiul lui Dan II, care se afla la Curtea de Argeş şi emitea hrisoave în 9 ianuarie 1443.[66]

După revenirea în 1443 a lui Vlad Dracul în scaunul domnesc - fiii lui, Vlad şi Radu, „nevârstnici,"[67] rămânând ostatici la turci -, Mircea a fost trimis de tatăl său în fruntea unui detaşament de călăreţi, care a participat la bătălia de la Varna (1444), iar apoi, în 1445, a luptat iarăşi contra turcilor, alături de flota burgundă ce înainta pe Dunăre.[68] El trăia încă la 7 august 1445, când numele îi este din nou pomenit într-un hrisov domnesc, împreună cu cele ale fraţilor săi,[69] sfârşitul întâmplându-i-se - aşa cum vădesc izvoarele contemporane[70] - o dată cu cel al tatălui său, Vlad Dracul, adică în decembrie 1447.

Se pare că Mircea a pierit la Târgovişte - ulterior Vlad Ţepeş i-a pedepsit pe târgovişteni, după ce a dovedit că aceştia, „i-au îngropat pă un frate al lui dă viu,"[71] în timp ce Vlad Dracul, cum am spus, a fost ajuns şi ucis în satul Bălteni (Ilfov).

Prin urmare, în toamna anului 1448, Vlad, al doilea fiu legitim al lui Vlad Dracul, era candidatul firesc, de drept, la tronul Ţării Româneşti din partea ramurei Drăculeştilor. Se pare că, după 1442, el nu a fost tot timpul ţinut ostatic la turci, Ducas afirmând că sultanul Murad II i-a restituit lui Vlad Dracul fiii în cursul „campaniei celei lungi" (septembrie 1443-ianuarie 1444), în Balcani, condusă tot de Iancu de Hunedoara.[72]

Probabil însă că, în urma păcii pe care Vlad Dracul a făcut-o cu turcii în 1447 sau, mai

---

[61] *D.R.H.,* B., vol. I, nr. 80, p. 143.

[62] *Ibidem,* nr. 89, p. 154, şi, respectiv, p. 156.

[63] Ducas, *Istoria turco-bizantină...*, p. 262

[64] *Cronici turceşti privind ţările române (*Extrase*),* Vol. I, ed. cit., p. 88. Vezi şi p. 118 şi 121 (cronica lui Mehmed Neşri) şi p. 169 (Idris Bitlisi).

[65] Anca Iancu, *Ştiri despre români în izvoare istoriografice sârbeşti (secolele XV-XVII),* în culegerea *Studii istorice sud-est europene,* vol. I, Editura Academiei, Bucureşti, 1974, p. 20-21.

[66] *D.R.H.,* B, vol. I, nr. 96, p. 167-168. într-un act din 17 aprilie 1443 i se indică limpede ascendenţa paternă: „*Bazarab, filius condam Daan wayvode*" *(Monumenta Hungariae Historica. Diplomataria,* vol. XXXIII, Budapesta, 1907, nr. CCIV, p. 141). Vezi şi Const. A. Stoide, *Basarab al ll-lea (1442-1444),* în *Anuarul Institutului de Istorie şi Arheologie „A. D. Xenopol",* tom XVII, 1980, p. 287-288.

[67] Ducas, *op. cit., p.* 262.

[68] Vezi evocarea lui Matei Cazacu, *Un viteaz frate al lui Vlad Ţepeş,* în *Viaţa studenţească,* nr. 36, 1968, p. 6.

[69] Matei Cazacu, *Precizări privind cronologia domnilor munteni ...,*p. 608. Documentul, în *D.R.H.,* B, vol. I, nr. 99, p. 173 şi 174.

[70] N. Iorga, *Studii şi documente ...,* vol. III, p. XXIX şi LXXII; I. Minea, *Vlad Dracul şi vremea sa,* p. 213-214.

[71] *Istoria Ţării Româneşti (1290-1690). Letopiseţul Cantacuzinesc,* ediţia C. Grecescu şi D. Simonescu, Editura Academiei, Bucureşti, 1960, p. 205.

[72] Ducas, *op. cit.,* p. 274. Vezi şi observaţia lui N. Iorga, în *Revista istorică,* an. XVIII (1932), 10-12, p. 304.

degrabă, încă din 1446,[73] gest care i-a atras duşmănia lui Iancu de Hunedoara - „pentru că trecuse de partea turcilor," ne spune Aeneas Sylvius Piccolomini [74] - el a trebuit să-i trimită iarăşi pe cei doi băieţi ca ostatici la sultan, unde ei au rămas şi după cruntul sfârşit al părintelui şi fratelui lor mai mare.

Deschidem aici o scurtă paranteză, impusă de publicarea recentă a unui studiu în care se încearcă, pe de o parte, să se revină la părerea mai veche din istoriografia noastră, ce plasa expediţia lui Iancu de Hunedoara şi înlăturarea lui Vlad Dracul mai devreme cu un an, la capătul lui 1446 sau la începutul anului următor, iar pe de alta, să demonstreze că prima domnie a lui Vlad Ţepeş a avut o durată mult mai mare, din 1447 (înainte de 8 august) şi până în primele luni ale anului 1450.[75]

Unul din argumentele de bază pentru această extensie în timp l-a constituit un document intern, cu data de 8 august 1447, emis de un „Io Vladul voievod, domnul Ţărăi Rumâneşti, feciorul marelui şi prea bunului creştin Vladu voievod ..."[76] Este într-adevăr vorba de formula de intitulare pe care o va folosi Vlad Ţepeş în cursul celei de-a doua domnii (1456-1462) dar, aşa cum s-a observat la ultima reeditare a actului, numele boierilor martori amintiţi la sfârşitul textului corespund perioadei de început a domniei lui Vlad Dracul: 1437-1438![77] În schimb însă, Vlad Dracul a fost fiul lui Mircea (cel Bătrân) şi nici nu se poate presupune o greşeală a traducătorului din veacul XVIII - hrisovul s-a păstrat doar într-o traducere din 1728 -, care eventual ar fi descifrat „Vlad" în loc de „Mircea", atâta vreme cât ştim că Vlad Dracul a utilizat un titlu deosebit de amplu, în care totuşi *nu figura* numele tatălui: „Eu, cel în Hristos dumnezeu, binecredinciosul şi bine cinstitorul şi de Hristos iubitorul şi unsul lui Dumnezeu şi singur stăpânitor, Io Vlad voievod şi domn a toată ţara Ungrovlahiei, stăpânind şi până la Marea cea Mare şi stăpânind şi în părţile ungureşti, herţeg al Amlaşului şi Făgăraşului" (16 septembrie 1440).[78]

Pe de altă parte, o comparaţie a numelor boierilor martori din hrisovul discutat din 8 august 1447 (?), cu cele din hrisovul din 7 august 1445 - cel din urmă hrisov original şi sigur datat de la Vlad Dracul - împiedică în mod categoric atribuirea sa lui Vlad Ţepeş, care, la prima vedere, s-ar putea deduce din titlul domnesc. Numai cinci nume sunt comune (Nanul, Radul al lui Borcea, Dumitru spătar, Stoica vistier şi Semăn stolnic), în timp ce în primul act sunt menţionate în total zece, iar în al doilea unsprezece.[79]

Astfel, dispunem de suficiente elemente spre a ne îndoi de însăşi autenticitatea hrisovului din 8 august 1447[80] şi, în aceste condiţii, credem că în nici un caz nu ne putem lua îngăduinţa de a-l folosi în chestiunea primei domnii a lui Vlad Ţepeş.

Cât despre problema prelungirii prezenţei lui Vlad Ţepeş în scaunul domnesc al Ţării

---

[73] N. Iorga, *Studii şi documente* .... p. XXVII, s-a oprit la data 1446, subliniind că în acest an „*toţi făcură pace cu turcii*."

[74] *Ibidem,* p. LXXII. Acelaşi autor, între alţii, aminteşte şi de uciderea lui Vlad Dracul „*împreună cu un fiu al său*" (Mircea).

[75] Const. A. Stoide, *Contribuţii la studiul istoriei Ţării Româneşti între anii 1447 şi 1450,* în *Anuarul Institutului de istorie şi arheologie «A. D. Xenopol»*, tom X (1973), Iaşi, p. 163-181. Este cu totul regretabil că autorul menţionat nu a socotit nimerit să-şi citeze predecesorii în studiul problemei primei domnii a lui Ţepeş (Alexandru A. Vasilescu, I. Minea şi Matei Cazacu), prezentându-şi teza ca o contribuţie absolut originală.

[76] P. P. Panaitescu, *Documentele Ţării Româneşti,* vol. I, *Documente interne (1369-1490),* Bucureşti, 1938, nr. 83, p. 210-211.

[77] *D.R.H.,* B, vol. I, nr. 84,p. 148.

[78] *Ibidem,* nr. 91, p. 157 şi 158.

[79] Dimpotrivă, cele zece nume de boieri („Stoica vistier" trebuie însă citit „Coica vistier") ale actului din 8 august 1447 (?) se suprapun perfect pe structura sfatului domnesc din august 1437 (vezi documentele din 1 august, 10 august, 13 august şi 23 august 1437, în *D.R.H.,* B, vol. I, nr. 82, p. 145-146, nr. 83, p. 147, nr. 85, p. 149, nr. 86, p. 150-151, nr. 87, p. 152), cu observaţia că - în momentul respectiv - sunt prezenţi constant în sfat şi Voico vornic, Stanciul Honoi şi Miclea paharnic.

[80] Hrisovul respectiv cuprinde o întărire de stăpânire pentru satul Coteana (jud. Olt), dată slugilor domneşti Taeîncoş, Stan şi Colţea, care s-au „*înfrăţit pre ale lor bucate şi dobitoace şi pre ocine şi pre ţigani şi pre toate ale lor*." Vezi o discuţie în jurul lui şi la I. Minea, *Vlad Dracul şi vremea sa,* p. 113, nr. 3.

Româneşti în cursul anului 1449, s-a readus în discuţie textul unei scrisori din ziua de 17 decembrie a acelui an, alcătuită în Pesta de Iancu de Hunedoara şi destinată braşovenilor.[81] În ea este vorba de tratativele de pace cu turcii mediate de „*Illustris Radozla Way<vo>da Transalpinus*”, şi pentru care acesta putea invoca şi voinţa guvernatorului Ungariei.[82] „Radozla” a fost identificat de Nicolae Iorga, editorul actului, cu Vladislav II, dar autorul studiului de care ne ocupăm a văzut în el pe „Radu” - viitorul Radu cel Frumos - care, la îndemnul fratelui său mai mare Vlad Ţepeş, aflat încă pe tron deci (după părerea sa) către sfârşitul anului 1449, ar fi intervenit în pregătirea păcii turco-ungare.[83] Numai că această identificare este o imposibilitate dacă ţinem seamă de vârsta pe care o putea avea Radu cel Frumos în toamna anului 1449. Dacă pentru Mircea şi Vlad, cei doi fii legitimi ai lui Vlad Dracul, lipsesc date în acest sens - despre Vlad Ţepeş putem cel mult presupune că în 1448 era un adolescent de 15-17 ani - în schimb ştim sigur că Radu cel Frumos nu era născut la 23 august 1437,[84] abia din 2 august 1439 fiindu-i atestată existenţa.[85] El nu va fi avut prin urmare în toamna anului 1449 decât cel mult 12 ani şi nu putea să medieze nici o pace între Murad II şi Iancu de Hunedoara ... Atribuirea acestei acţiuni tot lui Vladislav II rămâne, fără îndoială, singura soluţie valabilă.

Ar fi fost de altfel şi greu de crezut ca Iancu de Hunedoara, care în preajma campaniei din 1448 se afla la apogeul puterii sale,[86] să fi tolerat în scaunul domnesc al Ţării Româneşti vreme de trei ani (!) un potrivnic, cum îi era tânărul Vlad după uciderea lui Vlad Dracul şi a lui Mircea; cea dintâi domnie a acestuia în Ţara Românească a fost fără doar şi poate scurtă, nedepăşind un răstimp mai mare de două luni, în toamna anului 1448, în perioada expediţiei sud-dunărene la Kossovopolje.

Chipul în care Vlad Ţepeş a fost nevoit să-şi încheie efemera domnie este greu de desluşit. Normal ar fi fost ca, după biruinţa turcilor asupra oştii creştine, din 17-19 octombrie 1448, stăpânirea lui în Ţara Românească să se consolideze. Şi aceasta mai ales dacă ne gândim că Iancu de Hunedoara, după bătălie, odată ajuns la Smederevo (Semendria), pe Dunăre, la 24 octombrie, a fost arestat şi reţinut de despotul Gheorghe Brankovici, abia la 20 decembrie el fiind eliberat, iar la 24 decembrie 1448 făcându-şi intrarea în Seghedin.[87] Totuşi, se pare că, încă înainte de 7 decembrie 1448, în pofida faptului că Iancu nu avea cum acţiona, Vlad Ţepeş fusese înlăturat.[88] Un ecou al celor întâmplate poate fi întrezărit, credem, în scrierea lui Laonic Chalcocondil. Consemnând „pacea” dintre Vladislav II şi domnul Moldovei, desigur Petru II, precum şi alianţa matrimonială perfectată cu acest prilej - evenimente ce pot fi plasate în primăvara sau prima parte a verii anului 1448 -, istoricul bizantin relatează că „după aceea”, domnul Moldovei „i-a stat într-ajutor <lui Vladislav II> în războiul ce 1-a avut cu Dracul.”[89]

---

[81] Hurmuzaki, *Documente* ..., vol. XV, partea 1, Bucureşti, 1911, nr. LXII, p. 36; *Urkundenbuch* ..., vol. V, nr. 2692, p. 289.

[82] „*Ea qite nobis Illustris Radozla Way<vo>da Transalpinus in suiş litteris nobis scripsit, prope ad commodum et utilitatem regni huius, et non ad destructonem eiusdem fecit, ymmo precise ad voluntatem nostram egit, quoniam et nos apud vos in Brassovia imbrevi, duce Domino, constituemur, et ibi erunt nu<n>cii Imperatoris Turcorum, et sic concludemus factum trewge pacis inter nos et ipsum Imperatorem Turcorum.*”

[83] C. A. Stoidc, *op. cit.*, p. 177.

[84] *D.R.H.*, B, vol. I, nr. 87, p. 152. Sunt încă citaţi la această dată, ca fii ai lui Vlad Dracul, doar Mircea şi Vlad.

[85] Vezi mai sus nota 63.

[86] Vezi N. Iorga, *Istoria românilor*, vol. IV, *Cavalerii*, Bucureşti, 1937, p. 99; încă târziu, prin aprilie 1468, regele Matiaş Corvin, pentru a-şi justifica pretenţiile de suzeranitate faţă de Ştefan cel Mare, arăta că tatăl său, Iancu, pe vremea când era guvernator, a schimbat mai mulţi voievozi (ai Moldovei) „*după plac şi fără contrazicere*” (apud Fr. Pall, *Intervenţia lui Iancu de Hunedoara* ..., p. 1065).

[87] Mihail P. Dan, *op. cit.*, p. 137.

[88] N. Iorga, *Les aventures „sarrazines” des français de Bourgogne au XVe siecle*, în *Mélanges d' Histoire Générale*, publicate de C. Marinescu, vol. I, Cluj, 1927, p. 44-45; Matei Cazacu, *La Valachie et la bataille de Kossovo (1448)* ..., p. 136-137.

[89] Laonic Chalcocondil, *Expuneri istorice,* ediţia Vasile Grecu, p. 158 (vezi şi mai sus nota 19).

Este probabil o referire la împrejurările ce au urmat înfrângerii de la Kossovopolje, când Vladislav II, întorcându-se în ţară cu rămăşiţele contingentului său, a găsit tronul ocupat de tânărul Vlad, dar, ajutat de moldoveni - poate chiar de corpul de oaste din Moldova ce luptase la sudul Dunării - a izbutit să recucerească scaunul domnesc al Ţării Româneşti.

Acţiunea respectivă este databilă în cursul lunii noiembrie 1448, având în vedere că la 31 octombrie Vlad Ţepeş se mai afla la Târgovişte, iar la 7 decembrie, la Constantinopol se ştia că pretendentul impus de turci căzuse.[90]

În rezumat deci, viitorul Vlad Ţepeş, fiul lui Vlad Dracul, apare pentru prima oară citat în documente la 20 ianuarie 1437, iar primul act cunoscut de la el este scrisoarea din 31 octombrie 1448. În 1442-1443 şi 1446-1448 a fost ostatic la turci,[91] iar în lunile septembrie-noiembrie 1448 a ocupat scaunul domnesc al Ţării Româneşti cu sprijin turcesc, în momentul în care Vladislav II, fiul lui Dan II şi aliat al lui Iancu de Hunedoara, părăsise ţara şi participa la bătălia de la Kossovopolje.

---

[90] Părerea expusă în studiul lui M. Cazacu, *La Valachie et la bataille de Kossovo (1448)* ..., p. 139, potrivit căreia Vlad Ţepeş, după izgonirea sa de pe tron, s-ar fi refugiat - „se pare” - în Moldova, nu-şi află nici un temei documentar.

[91] Pentru peripeţiile lui Radu (cel Frumos) ca ostatic la curtea sultanului Mehmet II, vezi Laonic Chalcocondil, *op.cit.*, p.282-283.

Capitolul II

Începutul celei de-a doua domnii

Reapariţia lui Vlad Ţepeş pe tronul Ţării Româneşti, în prima jumătate a anului 1456, într-o domnie ce va dura până în 1462 şi îi va aduce celebritatea, s-a petrecut în contextul pregătirilor unei alte grele înfruntări turco-creştine a veacului XV: asediul Belgradului - apărat de Iancu de Hunedoara - de către sultanul Mehmet II (4 iulie-23 iulie 1456).

Despre evoluţia lui Vlad Ţepeş în intervalul 1448-1456 ştim prea puţine lucruri. Putem presupune, cu suficient temei, că după tentativa nereuşită din toamna anului 1448 el s-a refugiat la turci, în acest sens ar pleda şi informaţiile, destul de vagi totuşi, oferite de Critobul din Imbros[1] cu privire la soarta lui Vlad Ţepeş şi Radu cel Frumos după uciderea tatălui lor în 1447: „...când acesta <Vlad> şi fratele său au fost alungaţi de Ioan Getul <Iancu de Hunedoara>, domnul peonilor <ungurilor> şi al dacilor românilor din Transilvania>,[2] care cu puteri a venit asupra lor şi a ucis pe tatăl lor şi a dat altuia domnia, părintele împăratului <sultanului, adică Murad II (1421-1451)> i-a primit pe aceştia fiind fugari, când s-au refugiat la el; şi fiind copii încă, i-a crescut în palatele împărăteşti cu multă cinste şi generozitate; şi când a murit i-a lăsat în seama împăratului <sultanului Mehmet II (1451-1481)>, fiul său. Iar acesta i-a ţinut şi i-a crescut cu multă grije şi cu cinste pe lângă sine, făcându-i părtaşi de venituri împărăteşti."[3] Evident, fragmentul acesta cuprinde unele inexactităţi. Vlad şi Radu s-au aflat încă dinainte de pieirea tatălui şi fratelui lor mai mare - ca ostatici - la turci, altfel nici ei probabil nu ar fi scăpat cu viaţă.[4] În al doilea rând, textul citat pare să oglindească mai curând situaţia lui Radu cel Frumos, care a rămas într-adevăr tot timpul la curtea sultanului.[5] Pentru Vlad nu putem reţine decât eventuala confirmare a unei reveniri temporare la turci, după izgonirea lui din Ţara Românească în noiembrie 1448.

Cert este însă că nu peste multă vreme tânărul pretendent, văzând probabil că turcii nu se grăbesc să-l înlăture pe Vladislav II, ba chiar poartă tratative cu el, şi convingându-se, în acelaşi timp, după experienţa încercată, că nu se va putea impune fără încuviinţarea preaputernicului guvernator al Ungariei, a trecut în Moldova lui Bogdan II (12 octombrie 1449-16 octombrie 1451). Aici, după dispariţia lui Petru II, cumnatul şi protejatul lui Iancu de Hunedoara, întâmplată prin martie 1449, Moldova a reintrat pentru câteva luni, prin persoana nevârstnicului Alexăndrel voievod, fiul lui Ilie voievod, în stricta obedienţă a Poloniei. Dar, o dată cu Bogdan II, fiu natural al lui Alexandru cel Bun, biruitor contra lui Alexăndrel în lupta de la Tămăşani, lângă târgul Romanului, în 12 octombrie 1449, ea a fost integrată din nou sferei de influenţă a lui Iancu de Hunedoara. Bogdan II, tatăl lui Ştefan cel Mare, în două rânduri, la 11 februarie şi 5 iulie 1450, a prestat jurământ de vasalitate faţă de Iancu, iar în 6 septembrie acelaşi an, s-a bătut cu polonii în codrii de la Crasna.[6]

Pe această cale ocolită a Moldovei a ajuns, în sfârşit, Vlad în Transilvania, poate chiar în urma asasinării lui Bogdan II la Răuseni, în 16 octombrie 1451, de către Petru Aron, şi el un fiu nelegitim al lui Alexandru cel Bun. În orice caz, la 6 februarie 1452 el se găsea în Transilvania,

---

[1] Critobul din Imbros, *Din domnia lui Mahomed al II-lea (anii 1451-1467),* ediţie de Vasile Grecu, Editura Academiei, Bucureşti, 1963, p. 290.

[2] Editorul versiunii româneşti a textului, Vasile Grecu, observă: „Critobul, ungurilor le spune peoni, românilor din Transilvania daci, iar celor din Ţara Românească geţi. E interesant că lui Ioan de Hunedoara nu-i spune dac, ci get, indicând astfel originea acestuia din Ţara Românească" *(Ibidem,* p. 290, nota 2.)

[3] Ultimele cuvinte, textual traduse: „*în feudă împărătească*" (nota lui Vasile Grecu).

[4] Aceeaşi opinie la N. Iorga, *Istoria lui Ştefan cel Mare pentru poporul român,* reeditare în E. P. L. (prima ediţie 1904), Bucureşti, 1966, p. 39.

[5] Vezi şi Laonic Chalcocondil, *op. cit.,* ed. cit., p. 282-283.

[6] Vasile Pârvan, *Alexăndrel Vodă şi Bogdan Vodă. Şapte ani din istoria Moldovei (1449-1455),* Bucureşti, 1904, p. 33-53; I. Bogdan, *Contribuţii la istoria Moldovei între anii 1448-1458,* extras din *Analele Academiei Române. Memoriile Secţiunii Istorice*, Seria II, tom XXIX, Bucureşti, 1907, p. 5-7.

unde pândea prilejul de a-l răsturna pe Vladislav II, în ochii lui desigur un netrebnic „uzurpator.” La această dată, Iancu de Hunedoara scria braşovenilor despre pacea pe trei ani încheiată cu turcii - în cadrul căreia Vladislav II era recunoscut domn al Ţării Româneşti de ambele puteri - şi arăta că, în virtutea acestui act, îi revine obligaţia „să nu permită a se ridica nimeni cu puterea contra numitului Vladislav şi să-l atace.” De aceea, el făcea cunoscut autorităţilor din cetatea Braşovului că Vlad, fiul lui Vlad Dracul („*Illustris princeps Wlad filius quondam Drakwl Waywode*”), „fără ştirea şi voinţa” lui se pregăteşte să-l înlăture pe Vladislav II. Ei trebuiau deci să-l prindă şi să-l îndepărteze din ţinutul lor în acea Moldovă, de unde venise.[7] Poate la acelaşi moment se va fi referit însuşi Ţepeş într-o scrisoare din 14 martie 1457, în care reproşa fruntaşilor Sibiului, de astă dată, că pe vremea când era pribeag şi umbla în mijlocul lor, printr-o dispoziţie a sfatului cetăţii, Ioan Gereb de Vingard şi Nicolae de Ocna Sibiului au vrut să-l aresteze la Geoagiul de Sus şi să-l piardă, din dragoste pentru Vladislav II.[8] Curând, la 30 martie 1452, Iancu îi anunţa pe braşoveni că Vlad Ţepeş plecase în Moldova,[9] unde o altă răsturnare de situaţie, probabil din februarie 1452, îl făcuse din nou domn pe Alexăndrel, omul Poloniei.[10]

Poate ca o mărturie a prezenţei lui Vlad în Moldova, vom afla lângă el mai târziu în primii ani de domnie, un credincios dregător, „*Moldovean*” spătarul - amintit în sfatul domnesc la 16 aprilie 1457 şi 20 septembrie 1459 - al cărui nume, sau mai bine zis poreclă, îi indică limpede originea.[11] Cât despre ipoteza trecerii lui mai întâi pe la curtea lui Bogdan II, ea pare a fi întărită de un fapt petrecut iarăşi peste câţiva ani, şi anume sprijinul armat pe care l-a dat în primăvara anului 1457 pretendentului Ştefan, fiul acestuia, pentru ocuparea scaunului domnesc al Moldovei. Alegerea Moldovei lui Bogdan II de către pribeagul Vlad drept prim loc de popas şi adăpost la nordul Dunării - după părăsirea ţinuturilor islamice - nu va fi fost desigur întâmplătoare: Bogdan II, la rândul lui, pare a fi găsit în vremea dinaintea domniei azil în Ţara Românească a lui Vlad Dracul, unde s-a şi căsătorit cu Maria (Oltea), mama lui Ştefan cel Mare.[12]

---

[7] Hurmuzaki, *Documente* ..., vol. XV, partea 1, nr. LXIV, p. 37; *Urkundenbuch* ..., vol. V, nr. 2767, p. 337-338 („*Et quia praefatus Wlad de partibus Moldawyae ad fidem nostram erga nos venit, ob hoc eundem per viam eandem sub fide praenotata per certos homines nostros salve conduci faciemus*”). Vezi şi I. Minea, *Din trecutul stăpânirei româneşti asupra Ardealului. Pierderea Amlaşului si Făgăraşului*, Bucureşti, 1914 (extras din *Convorbiri literare*, an XLVIII), p. 32.

[8] I. Bogdan. *Documente privitoare la relaţiile Ţării Româneşti cu Braşovul şi cu ţara ungurească în sec. XV şi XVI*, vol. 1 (1413-1508), Bucureşti, 1905, nr. CCLIX, p. 319; *Urkundenbuch* ..., vol. V, nr. 3070, p. 566-567 („*Recordamini de his dum vagus fui et in medio vestrorum ambulavimus non permisisitis vestris in consiliis, disposueratis per egregios dominos Johannem Gereb de Vingarth et Nicolaum de Wizaccona nos captivare in Gyod et perdere ob amorem spectabilis domini Wladislav liarumpartium vaivodae facere voluistis*”).

[9] *Urkundenbuch* ..., vol. V, nr. 2769, p. 338-339 („*Praeterea quia illustris princeps Wlad vaivoda, filius Drakwl vaivodae, apud nos ad nostram stetit fidem, ipseque ad nostra non placuit per amplius servitia, ideo nos eundem abire fecimus et non illas partes, sed per terram Moldawie, quoniam nolumus quod aliqua nocumenta a vestris partibus ad terram Transalpinarum committantur*”). Vezi şi Camil Mureşan, *Iancu de Hunedoara*, ed. cit., p. 191, nota 1.

[10] Vasile Pârvan, *op. cit.*, p. 65-66 şi 68.

[11] Ştefan Andreescu, *Un moldovean printre dregătorii lui Ţepeş*, în *Magazin istoric*, an VI (1972), nr. 6, p. 84.

[12] Vezi N. Iorga, *Istoria lui Ştefan cel Mare,* ed. cit., p. 42 şi nota 16 de la p. 254; Vasile Pârvan, *op. cit.*, p. 37; tot despre doamna Oltea, vezi şi Aurelian Sacerdoţeanu, *Descălecători de ţară, dătători de legi şi datini*, în *Magazin istoric*, an II (1968), nr. 12, p. 8-9.

Dar mai poate exista o explicaţie a primirii lui Vlad la curtea lui Bogdan II, dacă admitem ipoteza înrudirii *directe* între ei. Aşa cum menţionam şi în capitolul anterior, pe temeiul mărturiei cronicarului polon Dlugosz ştim că, la un moment dat, Vlad Dracul a fost căsătorit cu o moldoveancă, fiică a lui Ilie voievod şi soră cu Roman. S-a pus încă mai de mult întrebarea dacă nu cumva a fost vorba în realitate de o *soră* a lui Ilie voievod, numai în acest fel fiind posibil ca ea să fi fost mama celor trei fraţi Mircea, Vlad şi Radu (Ilie Minea, *Vlad Dracul şi vremea sa,* p. 74, nota 1). Dacă lucrurile au stat într-adevăr aşa, ar însemna că Vlad Ţepeş a fost *nepot* de soră lui Bogdan II şi deci *văr primar* cu Ştefan cel Mare (pentru această soluţie a optat Constantin C. Giurescu, în conferinţa *Viaţa şi faptele lui Vlad Ţepeş sau Drăculea,* publicată în anexele

Încheierea armistiţiului turco-ungar din 20 noiembrie 1451, care a consolidat mult poziţia internaţională a lui Vladislav II, a zădărnicit încă o dată, deci, concomitent, speranţele tânărului Vlad de a-şi recăpăta tronul. Nu ştim cât va fi rămas el în Moldova. Evenimentele ce s-au succedat însă în răstimpul 1452-1456 au dus, pe de o parte, la deteriorarea rapidă a relaţiilor turco-ungare, cât şi, pe de alta, la modificarea atitudinii lui Iancu faţă de Vladislav II, ceea ce, în final, i-a înlesnit lui Vlad atingerea ţelului.

Sultanul Mehmet II a profitat de răgazul obţinut pe frontul de la Dunăre pentru a da, în primăvara anului 1453, asaltul contra Constantinopolului.[13] Iancu de Hunedoara, îndată după începerea asediului, adică prin luna aprilie 1453, intenţiona, se pare, să denunţe convenţia de armistiţiu, invocând faptul că nu mai era guvernator al Ungariei şi deci el, personal, nu mai era ţinut să respecte obligaţiile contractate.[14] Totuşi, aşa cum s-a arătat, armistiţiul respectiv a rămas în vigoare până în preajma expirării, în 1454.[15] Iniţiativa ruperii lui a aparţinut lui Mehmet II, ale cărui oşti în vara anului 1454 au pătruns în Serbia, asediind Semendria şi intenţionând să atace şi Belgradul, poarta spre Ungaria.[16] În acelaşi timp, o flotă turcă pătrundea în nordul Mării Negre, făcând o demonstraţie de forţă, menită să vădească autoritatea noului stăpân al strâmtorilor.[17] Ca urmare, Caffa, principala colonie genoveză de pe litoralul nord-pontic, s-a decis în 1455 să plătească sultanului un tribut anual de 3 000 de ducaţi, iar Moldova s-a văzut curând nevoită să-i imite exemplul, în primăvara anului 1456 acceptând tributul de 2.000 de ducaţi, ce-i fusese solicitat.

Replica Europei creştine la lichidarea Bizanţului se lăsa mereu aşteptată, în pofida propagandei papale şi a repetatelor convocări în acest scop a dietelor Imperiului romano-german, la Ratisbona (Regensburg), în aprilie-mai 1454, la Frankfurt, în septembrie 1454, şi la Wiener-Neustadt - februarie 1455. În ultimă instanţă, împăratul Frederic III, folosind pretextul morţii Papei Nicolae V (24 martie 1455), a amânat realizarea proiectatei cruciade anti-otomane pentru încă un an, adică pentru primăvara anului 1456.

De fapt, greul rezistenţei va apăsa în continuare tot pe umerii lui Iancu de Hunedoara, care, după ce la 1 octombrie 1454 a surprins şi zdrobit la Kruševac ariergarda otomană de sub comanda lui Feriz bei, pustiind apoi împrejurimile Vidinului, în toamna anului următor a început să primească veşti despre marile pregătiri turceşti în vederea campaniei anului 1456. În luna martie

---

volumului său *Jurnal de călătorie,* Editura Cartea românească, Bucureşti, 1971, p. 253).

Un nou izvor atestă că, în 1438, cei doi domni-asociaţi ai Moldovei, Ilie şi Ştefan, erau veri după mamă cu Vlad Dracul. Dar cuvântul „sororius” din textul latin, în acest caz, ar putea avea sensul „cumnat de soră.” Şi, oricum, Vlad Ţepeş a avut o soră care se chema Alexandra, după numele bunicului lor moldovean, vodă Alexandru cel Bun (Ştefan Andreescu, *Quelques notes concernant Vlad l'Empaleur, prince de Valachie,* în *Revue Roumaine d' Histoire,* tom XXVIII, 1989, 1-2, p. 123-124).

Monahia Eupraxia, despre care s-a presupus că ar fi mama lui Vlad Ţepeş (I. Minea, *op. cit),* nu a fost decât o legătură nelegitimă a lui Vlad Dracul, din care a rezultat Vlad Călugărul (1482-1495). Vezi menţiuni în legătură cu ea, în *D.R.H.*, B, vol. I, nr. 202, p. 324 şi 326, nr. 231, p. 371, şi nr. 263, p. 425 şi 427 (documente de la sfârşitul secolului XV).

[13] La 11 aprilie 1453 *(Urkundenbuch ...*, vol. V, nr. 2838, p. 390-391), Vladislav II cerea Braşovului să-i fie trimise la Târgovişte, în taină, „*nişte arme*,” pe care „*domnul şi părintele său*” Iancu de Hunedoara vroia să le facă să ajungă la Chilia. De la Târgovişte, Vladislav se obliga să le trimită, tot pe ascuns, de teama turcilor, prin Brăila, până la Chilia. El preciza că nu dorea ca turcii să afle că acest transport s-a făcut „cu voia” sa. (Comentarii la Fr. Pall, *Stăpânirea lui Iancu de Hunedoara asupra Chiliei...,* p. 625-626.)

[14] El era, în schimb, la începutul anului 1453, căpitan suprem al oştilor regatului Ungariei şi comite perpetuu de Bistriţa (acest din urmă titlu l-a primit la 1 febr. 1453 - vezi regestul actului în *Urkundenbuch...*, vol. V, nr. 2816, p. 373).

[15] Fr. Pall, *Stăpânirea lui Iancu de Hunedoara asupra Chiliei ...,* p. 633. În primăvara anului 1454 bătrânul despot Gheorghe Brankovic încerca reînnoirea lui - din însărcinarea lui Iancu -, fără însă ca această acţiune diplomatică să mai reuşească.

[16] N. Iorga, *Istoria românilor,* vol. IV, *Cavalerii,* 1937, p. 111.

[17] N. Iorga, *Studii istorice asupra Chiliei şi Cetăţii Albe,* Bucureşti, 1899, p. 113-114; G. I. Brătianu, *La Mer Noire. Des origines à la conquête ottomane,* München, 1969, p. 314.

1456 se ştia deja că sultanul va porni asupra Semendriei şi Belgradului.[18] Datorită însă unei apărări eroice, sub conducerea lui Iancu, Belgradul n-a putut fi cucerit în iulie 1456, sultanul Mehmet II încheind cu un răsunător eşec această campanie, cea mai importantă după cucerirea Constantinopolului. Îndată după victorie, la 11 august, Iancu de Hunedoara s-a stins din viaţă, atins de molima ciumei, în tabăra de lângă Zemun.

Cât priveşte pe Vladislav II şi raporturile lui cu Iancu de Hunedoara, datele de care dispunem vădesc o treptată îndepărtare politică a celor doi, dusă uneori până la conflict deschis. Termenul *post quem* al începutului înrăutăţirii relaţiilor dintre ei pare a fi 24 septembrie 1452, când Vladislav II, voievodul Ţării Româneşti şi stăpânul Amlaşului şi Făgăraşului („*et dominus terrarum de Omlas et Fogaras*"), scria braşovenilor că, deşi nu de mult încheiaseră pace, totuşi încă îngăduiau printre ei pe duşmanii săi cu slugile lor. Îi roagă deci să procedeze aş*a precum saşii, adică să-i păstreze credinţă, confiscând bunurile duşmanilor, iar pe aceştia predându-i*. În acel moment, la Codlea, în Ţara Bârsei, se afla un anume Cernica din Ţara Făgăraşului („*Chernik Valachus et infidelis de terra Fagaras*"), care furase 1.000 de oi ale oştii Ţării Româneşti; braşovenii trebuiau să-l prindă şi să-l dea pe mâna voievodului, iar oile să le restituie.[19] Exact după un an, din Lipova, la 24 septembrie 1453, Iancu de Hunedoara scrie Sibiului că a făcut pace cu voievodul Ţării Româneşti („*bonam et optimam cum vaivoda partium Transalpinarum fecimus pacem*") şi că *cetatea poate să trimită un sol la numitul voievod* spre a cere daune pentru pagubele suferite de ţinuturile saşilor.[20]

Din acest răstimp, mai probabil din toamna anului 1452 - fireşte, după 24 septembrie -, pare a data protestul lui Vladislav II contra lui Iancu de Hunedoara, căruia, „nu-i ajunge gubernătoria ţării ungureşti, ci trimete să-mi răpească ocina mea adevărată şi ţărişoara mea, Făgăraşul şi Amlaşul, şi umblă cu gând rău."[21] Într-adevăr, la 3 februarie 1453, regele Ungariei Ladislau V Postumul dăruia saşilor din cele Şapte Scaune castelele Tălmaciu, Cetatea Lotrului şi Turnu Roşu, cu posesiunile aferente,[22] ceea ce însemna, de fapt, deposedarea domnului Ţării Româneşti de ducatul Amlaşului.[23] Totuşi, abia la 11 mai 1453 capitlul (for de conducere bisericesc în aria catolică) din Alba Iulia confirma că cele Şapte Scaune intraseră în stăpânirea domeniului Tălmaciu,[24] lucru care explică de ce la 11 aprilie, deci cu o lună înainte, Vladislav II încă se mai afla în relaţii cu Iancu, pentru care aproviziona discret cu arme Chilia, la gurile Dunării.[25] Rezultă astfel că primul conflict dintre Vladislav II şi Iancu de Hunedoara, împreună cu saşii, pentru Amlaş, a avut loc în răstimpul 11 aprilie-24 septembrie 1453.

Motivele care l-au îndemnat pe Iancu de Hunedoara să purceadă la retragerea feudelor transilvănene ale domnului Ţării Româneşti nu au fost până astăzi îndeajuns desluşite.[26] O ipoteză

---

[18] Camil Mureşanu, *op. cit.*, p. 187.

[19] *Urkundenbuch* ..., vol. V, nr. 2795, p. 357-358. Rezumat la I. Bogdan, *Vlad Ţepes şi naraţiunile germane şi ruseşti asupra lui. Studiu critic*, Bucureşti, 1896, p. 63.

[20] *Urkundenbuch* ..., vol. V, nr. 2882, p. 424-425. Îndată după această scrisoare datează importantele instrucţiuni, de curând ieşite la iveală (*Ibidem*, nr. 2883, p. 425-426), pentru solul saşilor care trebuia să trateze în Ţara Românească.

[21] I. Bogdan, *Documente privitoare la relaţiile Ţării Româneşti cu Braşovul...*, vol. I, nr. LXIII, p. 85-87.

[22] *Urkundenbuch*....... ol. V, nr. 2818, p. 374-376.

[23] Asupra originii şi evoluţiei stăpânirii domnilor Ţării Româneşti în Amlaş şi Făgăraş, vezi D. Onciul, *Titlul lui Mircea cel Bătrân şi posesiunile lui*, în *Scrieri istorice*, vol. II, ediţia A. Sacerdoţeanu, Editura Ştiinţifică, Bucureşti, 1968, p. 78-142. Pentru Amlaş, vezi şi Ioan Moga, *Scrieri istorice (1926-1946)*, Ed. Dacia, Cluj, 1973, p. 37-88.

[24] *Urkundenbuch* ..., vol. V, nr. 2842, p. 394; dispoziţia regelui Ladislau către capitlul din Alba Iulia pentru a participa la punerea saşilor în posesia Tălmaciului datează din 2 martie 1453 *(Ibidem*, nr. 2829, p. 384-385).

[25] Vezi mai sus nota 13. Discuţia amănunţită asupra documentului din 11 aprilie 1453, cât şi asupra celui din 30 aprilie 1454 - tot o scrisoare către braşoveni, de astă dată însă de la Iancu, prin care le cerea să procure anume cantităţi de arme, pe care să le transporte până la Brăila (de unde urmau să treacă la Chilia) - la Fr. Pall, *Stăpânirea lui Iancu de Hunedoara asupra Chiliei...*, p. 625-629.

[26] Nicolae Iorga aprecia că ele au fost retrase încă prin 1449, gestul lui Iancu fiind interpretat ca

recentă, deosebit de seducătoare, pune această intenţie în legătură cu noua politică economică inaugurată de Vladislav II, care ar fi înţeles să alinieze moneda Ţării Româneşti la sistemul asprului turcesc, îndată după ce şi-a văzut asigurată domnia prin pacea turco-ungară din 1451.[27] Dar, desigur, reforma monetară nu a fost decât *unul* din semnele apropierii lui Vladislav II de turci. Ştiri confuze, înregistrate în 1601 după izvodul unui anume Murgul - trimisul lui (Vladislav) Dan la turci -, de către cronicarul raguzan Giacomo di Pietro Luccari, par să ateste încheierea unei „păci” separate (poate încă în 1449) - care a precedat-o pe cea generală, din 1451 - între Ţara Românească şi Imperiul Otoman.[28] Va fi fost şi acesta unul din acele „tratate” dintre români şi turci, menţionate către sfârşitul veacului XV de umanistul italian Filippo Buonaccorsi-Callimachus,[29] care au contribuit - în ansamblu - la menţinerea statutului de autonomie al Ţării Româneşti şi Moldovei, în vreme ce toate formaţiunile politice din Balcani erau necruţător strivite şi desfiinţate de înaintarea otomană.

Iată însă şi un alt element de care trebuie neapărat ţinut seamă: în vara anului 1453 Vladislav II primea veşti amănunţite despre prăpădul întâmplat la Constantinopol, la curtea lui găsind adăpost temporar un episcop fugar, Samuil, care la 6 august 1453 scria Sibiului - prin intermediul cancelariei domnului Ţării Româneşti - o lungă epistolă,[30] ce zugrăvea în cuvinte impresionante dezastrul împresurării şi căderii cetăţii împărăteşti. La un moment dat, autorul scrisorii avertiza: „Turcii vor să supună toată creştinătatea şi Dumnezeu îi lasă. Noi ştim că ei vor să pornească la cucerirea ţării despotului <Gheorghe Branković> al Serbiei şi Rasciei ... Ei spun de asemeni că *oraşul Sibiu, care se ridică în calea lor trebuie nimicit.*”[31] La fel, la 15 mai 1454, Oswald Wenczel, primarul Sibiului, mărturisea într-o scrisoare către primarul şi sfatul Vienei teama pentru oraşul său, căci turcilor, tineri şi bătrâni, le place să strige tare şi adesea „Cibin! Cibin! acesta este Hermanstat! Hermanstat,” arătând, totodată, că prin cucerirea acestei cetăţi, care este ca o pavăză, va avea de suferit nu numai Ungaria, dar şi întreaga lume creştină. Este prin urmare evident că Ţara Românească a lui Vladislav II nu mai era considerată un obstacol în calea turcilor. Ba mai mult, acelaşi Oswald Wenczel înştiinţa că, potrivit uneia din iscoadele sale, care sosise de numai patru zile din Ţara Românească, oraşele şi târgurile acesteia sunt pline de turci care fac negoţ.[32]

Sensul retragerii Amlaşului în 1453 ne apare a fi deci în primul rând explicabil prin dorinţa lui Iancu de Hunedoara de a consolida hotarul sudic al Transilvaniei în faţa pericolului de invazie turcesc. De altfel, în chiar diploma din 3 februarie 1453, prin care castelele Tălmaciu, Cetatea Lotrului şi Turnu Roşu erau cedate saşilor, se menţiona că ele urmau a fi întărite spre a proteja Sibiul de turcii care pătrund din Ţara Românească pe Valea Oltului.[33]

Nu cunoaştem termenii înţelegerii dintre Iancu de Hunedoara şi Vladislav II, amintite la 24 septembrie 1453, în privinţa Amlaşului. Un nou conflict cu Ţara Românească va izbucni însă în toamna anului 1455. Este momentul în care Iancu de Hunedoara a încercat din nou să refacă

„*pedeapsă pentru nehotărârea*” lui Vladislav II, care - după cum credea marele istoric - nu ar fi participat la bătălia de la Kossovopolje (N. Iorga, *Istoria românilor,* vol. IV, p. 100). Dar, fireşte, în perspectiva a ceea ce ştim acum (vezi mai sus, capitolul I), această explicaţie nu-şi mai găseşte rostul.

[27] Matei Cazacu, *L' impact ottoman sur les Pays Roumains et ses incidences monétaires (1452-1504),* în *Revue Roumaine d' Histoire,* tom XII, 1973, nr. 1, p. 170-172 şi 175-177.

[28] N. Iorga, *Studii şi documente* vol. III, p. LX şi LXIII-LXIV.

[29] Aserţiune pusă în lumină de Şerban Papacostea, *Politica externă a lui Ştefan cel Mare; puncte de reper,* în *Revista de istorie,* tom 28, 1975, nr. l,p. 26.

[30] Textul scrisorii: *Urkundenbuch...,* vol. V, nr. 2869, p. 414-416. Discutat pe larg de Petre Ş. Năsturel, *Urmările căderii Ţarigradului pentru Biserica românească,* în *Mitropolia Olteniei,* an XI (1959), nr. 1-2, p. 48-49 şi 55-58.

[31] *Urkundenbuch ...,* vol. V, p. 416; P. Ş. Năsturel, *op. cit.,* p. 56.

[32] *Urkundenbuch ...,* V, nr. 2911, p. 447; P. Ş. Năsturel, *op. cit.,* p. 61-62. Se aduce astfel o confirmare vrednică de luare-aminte noii orientări economice studiate de Matei Cazacu (vezi mai sus nota 27).

[33] *Urkundenbuch ...,* V, p. 375. La 13 aprilie 1454, din Praga, regele Ladislau V Postumul poruncea lui Iancu de Hunedoara să sprijine fortificarea Sibiului, tot din cauza pericolului de invazie turcesc *(Ibidem,* nr. 2905, p. 442). Vezi şi Gustav Gündisch, *Siebenbürger in der Türkenabwehr, 1395-1526,* în *Revue Roumaine d' Histoire,* tom XIII, 1974, nr. 3, p. 431.

sistemul politico-militar din ajunul expediţiei din 1448. Şi, ca şi în 1447, prima lovitură o va îndrepta spre Ţara Românească, unde Vladislav II urma să fie silit a se realinia Ungariei. La 14 septembrie 1455 Iancu se găsea la Hunedoara, amintind că peste trei zile va pleca în direcţia Braşovului, iar de acolo către Moldova sau Ţara Românească.[34] În 25 septembrie, îl vom afla la Roşia, în preajma Sibiului,[35] iar la 8 noiembrie 1455, în Braşov, dăruind mănăstirii Sf. Petru şi Pavel a dominicanilor zece mărci de argint din censul oraşului.[36] La această din urmă dată, Iancu de fapt se înapoiase din expediţia în Ţara Românească - care a avut deci loc în cursul lunii octombrie 1455 - fiindcă, la 15 noiembrie, tot din Braşov, el dădea asigurări de protecţie negustorilor din Ţara Românească în drumul lor spre Ungaria, iar celor din Braşov, în drumul lor spre Ţara Românească.[37]

Probabil că expediţia a fost precedată de ocuparea Făgăraşului, celălalt *feud* transilvănean al voievodului Ţării Româneşti. Nu putem decât bănui că Iancu îi va fi promis domnului restituirea lui după victoria asupra turcilor, ceea ce ar însemna că retragerea posesiunilor transilvănene, cel puţin în toamna anului 1455, a îmbrăcat un pronunţat caracter de presiune politică, ele fiind reţinute ca garanţii pentru fidelitatea lui Vladislav II.[38] Oricum, la 23 decembrie 1455, din Bistriţa, Iancu de Hunedoara vorbea de „pacea şi înţelegerea" („pax et concordia") pe care o semnase cu Vladislav, dar care fusese călcată de valahii transalpini. Aceştia, împreună cu turcii, atacaseră cetatea „Saam" (Bran?), iar braşovenii - cărora li se adresa Iancu - trebuiau să judece ei înşişi dacă, în aceste condiţii, pacea le foloseşte la ceva sau nu, şi dacă era cazul să trimită soli la Vladislav II.[39] Expediţia din octombrie s-a vădit aşadar până la urmă a fi fost un eşec politic. Departe de a se lăsa intimidat, Vladislav II era, dimpotrivă, înclinat să rămână de partea turcilor, refuzând să repete experienţa din 1448. Şi aceasta tocmai în toiul pregătirilor pentru campania anului 1456, care se va concretiza prin asediul Belgradului.

La 6 aprilie 1456 îl vom vedea pe regele Ladislau V Postumul cerând din Buda saşilor să apere hotarele Transilvaniei şi posesiunile lui Iancu de Hunedoara de Vladislav II, care „invadase domeniile comitelui Ioan <Iancu de Hunedoara> şi mai multe sate ale saşilor, arzând câteva din acele sate şi pregătindu-se să atace din nou pe comite cu război, răzmeriţă, prădăciuni şi ne-dreptăţi."[40] O zi mai târziu, tot din Buda, Iancu îi ruga pe braşoveni să îngăduie exportul de arme către cetatea Făgăraşului („*fortalitum nostrum Fogaras*"), grav ameninţată de „necredincioşii valahi."[41] Nu mai exista decât o singură soluţie: răsturnarea şi înlocuirea lui Vladislav II.

Şi faptul se va produce curând după 15 aprilie 1456, data ultimului hrisov ce s-a păstrat de la Vladislav II, redactat în „oraşul de scaun" Târgovişte.[42] Dar înainte de 3 iulie 1456, când Iancu de

---

[34] Vezi Matei Cazacu, *L' impact ottoman...*, p. 185, nota 84 bis; actul, în *D.R.H.*, D, vol. I, nr. 327, p. 446.

[35] *Urkundenbuch...*, vol. V, nr. 2988, p. 506.

[36] *Ibidem*, nr. 2990, p. 509.

[37] *Ibidem*, nr. 2993, p. 509-510. Pentru expediţia din Ţara Românească, vezi şi ştirile raguzane culese de Matei Cazacu, *L' impact ottoman ...*, p. 185, nr. 85.

[38] Această supoziţie este perfect susţinută de explicaţia cu care Matiaş Corvin, în 1467, însoţea hotărârea luată cu prelaţii, baronii şi nobilii Ungariei în privinţa provinciilor Făgăraş, Amlaş şi Rodna: ele trebuiau să se găsească totdeauna numai în mâinile regelui, pentru ca, după nevoie *(„siquando opportunum fuerit"),* să fie atribuite voievodului din Ţara Românească sau celui din Moldova, spre „*îngrozirea sau recuperarea*" acelor părţi *(„ad partium scilicet illarum terorem seu recuperationem assignari possint pro descensu ...").* Vezi Hurmuzaki, *Documente ...*, vol. II, partea a 2-a, Bucureşti, 1891, nr. CLIX, p. 179, şi *Urkundenbuch ...*, vol. VI, nr. 3576, p. 314. Aşa cum observa încă din 1898 Gr. C. Conduratu, acesta a fost de multe ori „singurul mijloc întrebuinţat de predecesorii lui Matiaş Corvin pentru a avea sub a lor suzeranitate pe voievozii Ţării Româneşti" (Gr. C. Conduratu, *Încercări istorice. Relaţiunile Ţării Româneşti şi Moldovei cu Ungaria până la anul 1526,* Bucureşti, 1898, p. 158)

[39] *Urkundenbuch...*, vol. V, nr. 2998, p. 513.

[40] *Ibidem,* nr. 3004, p. 519; rezumat la I. Bogdan, *Vlad Ţepeş...,* p. 65.

[41] *Urkundenbuch,* nr. 3005, p. 520.

[42] *D.R.H.,* B, vol. I, nr. 113, p. 196-197. Lângă Vladislav II se aflau boierii: Dragomir Udrişte, Standul vornic, Mihail logofăt, Stan al lui Negre, Coica al lui Utmeş, Cazan al lui Sahac, Cazan Creţul, Dimitru şi

Hunedoara aflat la Cuvin, în drum spre Belgrad, soma pe saşii din cele Şapte Scaune să-i trimită cât mai curând în ajutor contingentul lor, întrucât a „însărcinat pe Vlad voievod să îngrijească totdeauna de apărarea” lor.[43]

Trebuie spus, însă, că această datare a începutului domniei lui Vlad Ţepeş a stârnit destule discuţii, unii istorici înclinând pentru o alta, mai târzie, către sfârşitul verii aceluiaşi an 1456. Dar, două izvoare de curând puse în lumină îngăduie încheierea definitivă a oricărei discuţii în această privinţă. Este vorba, mai întâi, de identificarea unei emisiuni monetare a lui Vlad vodă, un ban de argint anepigraf, care are pe revers o reprezentare deosebit de ciudată: o stea cu coadă în formă de s, prin urmare o cometă! Numismatul Octavian Iliescu a pus în legătură această imagine cu celebra cometă Halley, care s-a ivit pe cerul Europei începând cu 8 iunie 1456 şi a putut fi observată timp de o lună întreagă. Este vrednic de observat că, pentru spiritul singular al prinţului român, acest fenomen astral, care a terorizat pe atunci Europa,[44] a fost dimpotrivă semnul „ceresc” care a însoţit biruinţa sa în lupta pentru tronul părintesc...

S-ar putea obiecta, fireşte, că voievodul a recurs la acea tulburătoare imagine - după cât se pare, unică în numismatica europeană a epocii! - numai în amintirea anului de început al domniei sale. Din fericire, o remarcă făcută pe marginea unui izvor de cu totul alt gen, datorată lui Leon Şimanschi, este în măsură să înlăture orice îndoială. Se ştie că, la 12 ianuarie 1460, Ştefan cel Mare al Moldovei a emis un salv-conduct în favoarea vechiului său duşman, logofătul Mihu. La un moment dat, în acest act se poate citi următoarea frază: „Şi despre nici una din vorbele ce nu se cade a mai fi pomenite, care sunt de când ne-am întâlnit în Ţara Basarabilor sau oriunde, în orice zile sau ceasuri, de acele vorbe şi nici de orice fel de duşmănie nu ne vom aduce aminte niciodată, în vecii vecilor, cât vom trăi, nici noi înşine şi nici boierii noştri.”[45] L. Şimanschi a sesizat cu drept cuvânt că „întâlnirea lui Ştefan cu logofătul Mihu la curtea domnească a Ţării Româneşti nu ar fi putut avea loc decât în 1456, când ultimul era în drum spre sultanul Mehmet II, cu actul de supunere a Moldovei (Vaslui, 5 iunie 1456). Pe de altă parte, prezenţa lui Ştefan acolo nu se poate explica decât dacă se admite că se găsea în suita lui Vlad Ţepeş, cel care îl va sprijini ulterior în dobândirea scaunului Moldovei.”[46]

În ce chip s-a produs însă schimbarea la tron din răstimpul 15 aprilie-3 iulie 1456? Aşa cum vădeşte cronica lui Ioan de Thurocz, în martie Vlad Ţepeş se găsea în suita lui Iancu de Hunedoara.[47] *Cronica Ţării Româneşti*, a cărei primă parte - până la 1508 - a fost alcătuită probabil în a doua jumătate a secolului XVI,[48] consemnează că Vladislav II „au făcut biserica domnească din Târgşor. Şi au perit de sabie, în mijlocul Târgşorului.”[49] Dacă biserica din Târgşor nu a fost zidită de Vladislav, ci de Vlad Ţepeş, în 1461,[50] poate ca o „răscumpărare” pentru păcatul săvârşit acolo,[51]

Stoian spătari, Pahulea vistier, Balea paharnic, Cârstea stolnic, Manea comis şi Radu stratornic (postelnic). Interesant de observat că în titlul domnesc din acest hrisov nu mai figurează Amlaşul şi Făgăraşul.

[43] Textul scrisorii în *Urkundenbuch* ..., vol. V, nr. 3029, p. 537 („*Ecce enim commisimus Vlad vaivodae, ut pro defensione vestra semper inviliget et intendat*”). Pasaj relevat şi pus în valoare pentru prima oară de I. Bogdan, *Vlad Ţepeş...*, p. 11.

[44] Jean Delumeau, *Frica în Occident (secolele XIV-XVIII). O cetate asediată*, vol. I, Ed. Meridiane, Bucureşti, 1986, p. 118-119.

[45] *D.R.H.*, A, vol. II, nr. 89, p. 127.

[46] Octavian Iliescu, *Vlad l' Empaleur et le droit monéiaire*, în *Revue Roumaine d' Histoire*, tom XVIII, 1979, 1, p. 124-127; Leon Şimanschi, *„Închinarea” de la Vaslui (5 iunie 1456)*, în *Anuarul Institutului de Istorie şi Arheologie «A. D. Xenopol» Iaşi*, tom XVIII, 1981, p. 619. Vezi şi Ştefan Andreescu, *Quelques notes concernant Vlad l' Empaleur...*, p. 125-127.

[47] Vezi Johann de Thwrócz, *Chronica Hungarorum ab origine gentis*, în J. G. Schwandtner, *Scriptores rerum Hungaricarum*, vol. I, Viena, 1746, p. 268; data corectată de Gustav Gündisch, *Cu privire la relaţiile lui Vlad Ţepeş cu Transilvania în anii 1456-1458*, în *Studii*, tom XVI, 1963, nr. 3, p. 683.

[48] Ştefan Andreescu, *Considérations sur la date de la premiére chronique de Valachie*, în *Revue Roumaine d' Histoire*, tom XII, 1973, nr. 2, p. 371-373.

[49] *Istoria Ţării Româneşti (1290-1690). Letopiseţul Cantacuzinesc*, ediţia C. Grecescu şi D. Siinonescu, Editura Academiei, Bucureşti, 1960, p.4.

[50] Constantin C. Giurescu, *O biserică a lui Vlad Ţepeş la Târgşor*, în *Buletinul Comisiunii*

nu rămâne mai puţin faptul că Vladislav II şi-a găsit sfârşitul „de sabie” în marginea Ploieştiului de astăzi. Tot atât de clare sunt şi povestirile germane contemporane, care afirmă că cel dintâi act al noului domn a fost porunca pentru omorârea predecesorului său „LaBlaw,” „Lasla” sau „Laszla” voievod (Vladislav).[52]

Câtăva vreme după moartea lui Vlad Ţepeş, mai exact în 1479, Basarab cel Tânăr voievod (1477-1482), după ce acuza, într-o scrisoare destinată judeţului şi pârgarilor din Braşov, o grupare de boieri filoturci refugiaţi peste munţi - care erau nu numai vrăjmaşii săi şi ai Braşovului, dar şi ai „întregii creştinătăţi” -, aşeza în fruntea listei învinuirilor: „căci mai întâi ei au adus pe Vlad voievod împotriva lui Vladislav voievod şi l-au tăiat; apoi au fugit de la Vlad voievod la turci şi-au adus pe împăratul <sultanul> în Ţara Românească şi-au călcat-o, precum ştiţi...”[53] Putem deduce, în consecinţă, că venirea tânărului pretendent Vlad a fost susţinută de o parte a marii boierimi, care, ulterior, s-a îndreptat către turci. Această bază internă a loviturii din 1456 pare a fi confirmată şi de o afirmaţie a lui Vlad însuşi, care la 14 martie 1457 scria mândru din Târgovişte sibienilor că şi-a cucerit domnia fără ajutorul nimănui („*regno nostro sine adiutorio alter<ius> obtento* ...”).[54]

În schimb însă, la 17 decembrie 1456, Ladislau de Hunedoara, comite de Bistriţa şi căpitan general al regatului Ungariei - fiul lui Iancu -, ruga Braşovul şi Ţara Bârsei, în numele regelui Ladislau, să-l ajute pe pretendentul Dan contra lui Vlad Ţepeş, care nu se ţinuse de multele făgăduieli pe care le făcuse regelui pe când încă nu era domn.[55] Într-un cuvânt, este limpede că Vlad a trecut în Ţara Românească din Transilvania,[56] probabil însoţit de o mică trupă, între 15 aprilie-3 iulie 1456, cu acordul regelui Ladislau şi al lui Iancu de Hunedoara. Eliminarea lui Vladislav II şi înlocuirea lui prin fiul lui Vlad Dracul s-a încadrat în planul de întărire a flancului stâng al frontului creştin, în preajma atacului turcesc asupra Belgradului. Să ne reîntoarcem numai o clipă la spusele lui Iancu de Hunedoara din 3 iulie 1456, în chiar preziua confruntării cu Mehmet II: „am însărcinat pe Vlad voievod să îngrijească totdeauna de apărarea” sudului Transilvaniei! Vrednic de observat este totuşi faptul că, dacă în 1447-1448 Iancu de Hunedoara constituia din ţările române un bloc politico-militar în vederea ofensivei împotriva Imperiului Otoman, recuperarea politică a Ţării Româneşti, către sfârşitul primăverii anului 1456, a avut numai un caracter defensiv ...[57]

---

monumentelor istorice, an XVII, 1924, p. 74-75.

[51] Pavel Chihaia, *Ctitorii ale voievozilor Drăculeşti,* în volumul său *Din cetăţile de scaun ale Ţării Româneşti,* ed. cit., p. 74, care însă mai adaugă şi alte două motive posibile pentru acest gest de pietate: „*noile evenimente sângeroase din anii 1459-1460, precum şi dărâmarea ctitoriei tatălui său de la Govora.*”

[52] I. Bogdan, *Vlad Ţepeş...,* p. 90, şi Constantin I. Karadja, *Incunabulele povestind despre cruzimile lui Vlad Ţepeş,* în volumul *Închinare lui Nicolae Iorga,* Cluj, 1931, p. 202. Tot aşa este înregistrat evenimentul venirii la tron a lui Vlad Ţepeş şi în memoriile lui Aeneas Sylvius Piccolomini (N. Iorga, *Studii şi documente...,* vol. III, p. LXXIII).

[53] I. Bogdan, *Documente privitoare la relaţiile Ţării Româneşti cu Braşovul...*. vol. I, nr. CXXI, p. 150-151.

[54] Vezi mai sus nota 8 a acestui capitol. Afirmaţie semnalată - o dată cu documentul respectiv - de I. Bogdan, *Vlad Ţepeş...,* p. 12-13; reluată de Grigore C. Conduratu, *Încercări istorice. Relaţiunile Ţării Româneşti şi Moldovei cu Ungaria...,* p. 151.

[55] *Urkundenbuch...,* vol. V, nr. 3056, p. 555. Comentarii la I. Bogdan, *Vlad Ţepeş...,* p. 9-10; Gr. C. Conduratu, *op. cit*., p. 159. Fragmentul din scrisoare: „*Non ignoratis, quanta incomoda dampnaque et molestiae regno et parti Transsilwano per infidelem Drakwlam vaivodam illata sunt et quatenus Wlad vaivoda partium Transalpinarum cum extra regnum suum esset mediante fide sua nobis et domino nostro regi multa promiserit.*”

[56] Meritul de a fi relevat cel dintâi acest fapt îi revine lui I. Bogdan, *Vlad Ţepeş...,* p. 11.

[57] Vladislav II a fost înmormântat în biserica mănăstirii Dealul, de la Târgovişte. În inscripţia de pe piatra lui de mormânt, pusă în timpul domniei lui Neagoe Basarab (1512-1521) de fraţii Barbul banul şi Pârvul vornicul - în semn de recunoştinţă pentru că Vladislav II îl înălţase *„vlastel”* (mare boier) pe tatăl lor, Neagoe de la Craiova - se menţionează eronat că ar fi murit la 22 august 1456 (textul inscripţiei, interpretat critic, la Ştefan Ştefănescu, *Bănia în Ţara Românească,* Editura Ştiinţifică, Bucureşti, 1965, p. 64).

Intervenţia în Moldova. Criza relaţiilor cu Sibiul şi Braşovul.

Noul voievod îşi începe domnia declarându-şi răspicat vocaţia pentru autoritate: „Şi să vă gîndiţi că, atunci când un om ori domn e puternic şi tare, atunci poate face pacea cum vrea - spunea el, la 10 septembrie 1456; dar, când e fără putere, unul mai tare va veni asupra lui şi va face cu el ce va voi."[57] Este chintesenţa unui adevărat program politic, pe care tânărul de numai vreo 23-25 ani îl va sluji consecvent în tot restul domniei şi vieţii lui.

Deocamdată acum, la 6 septembrie 1456, în primul act cunoscut de la el - din această a doua domnie, Vlad confirmă din Târgovişte înnoirea legământului de credinţă faţă de regele Ungariei (îşi „închină capul şi capetele tuturor alor săi în sânul şi sub ocrotirea regelui"). Totodată, dă asigurări braşovenilor pentru libertatea comerţului în Ţara Românească, făgăduind cetăţii de peste munţi şi Ţării Bârsei că le va apăra din toate puterile de turci şi de oricare primejdie. Faptul că insista să aibă în schimb, „de teama turcilor" („prae timore Turcorum"), garanţii de azil în Transilvania, pare să ateste indirect că până la această dată nu fusese recunoscut de sultan.[58] Solul de peste Dunăre nu va întârzia însă: la 10 septembrie, Vlad îi anunţa pe braşoveni că „acum" el a venit şi că „sarcini mari, aproape cu neputinţă de purtat, vor să le puie turcii pe umerii noştri şi să ne îngreuie."[59] Desigur, era vorba de condiţiile pe care sultanul le avea în vedere pentru ca noul domn să fie recunoscut de Poartă. Printre acestea, se afla şi înlesnirea accesului, prin Ţara Românească, al oştilor turceşti în Transilvania: „ei caută să iasă şi să prade la voi prin ţara noastră." Dar Vlad, „voind, cum am spus şi v-am jurat, să fiu frate credincios şi prieten al vostru," l-a reţinut pe solul turcilor şi a cerut „fără zăbavă" Braşovului să-i fie trimişi „200 ori 100 ori 50 de oameni aleşi" (războinici), pentru ca, prin această demonstraţie - „le vom spune că vin şi mai mulţi" turcii să devină „mai moi," adică să-şi reducă pretenţiile.[60]

Fireşte, era doar o iluzie. Într-una din lunile următoare, octombrie sau noiembrie 1456, Vlad a trebuit să se închine sultanului. Deşi atacul de la Belgrad fusese respins, puterea împărăţiei păgâne, cu care Ţara Românească se învecina pe tot hotarul sudic, nu fusese nicidecum scăzută, iar tânărul voievod era îndreptăţit să o cunoască prea bine din vremea petrecută la turci ca zălog. Pe de altă parte, situaţia politică din Ungaria şi Transilvania, după moartea lui Iancu de Hunedoara, luase o întorsătură neliniştitoare, ce nu mai îngăduia nici pe departe nădejdea unui sprijin activ şi eficient. În sfârşit, Vlad avea nevoie de un răgaz de linişte, în care să-şi consolideze autoritatea.

În privinţa închinării şi confirmării lui de către turci, izvoarele de care dispunem concordă şi sunt categorice. Unele dintre ele merg chiar până acolo încât susţin că Vlad ar fi căpătat domnia cu ajutorul turcilor. Iată, de pildă, ce scrie Critobul din Imbros: „împăratul <sultanul> cu multă oaste şi cheltuială l-a adus pe acesta <Vlad>, predându-i toată domnia asupra geţilor <muntenilor> şi legându-l prin tratate şi jurăminte că într-adevăr va păstra faţă de împărat <sultan> dragoste curată şi fără gânduri duşmane şi are să-i fie într-adevăr cu priinţă şi cu credinţă în legăturile încheiate."[61] Sau Laonic Chalcocondil: „Lui Vlad ... împăratul <sultanul> i-a încredinţat domnia Daciei <Ţării Româneşti>; şi cu ajutorul împăratului Vlad, feciorul lui Dracula, a năvălit şi a luat domnia."[62]

---

[57] Textul latin al documentului, *Urkundenbuch ...,* vol. V, nr. 3040, p. 542-543. O traducere românească, la N. Iorga, *Scrisori de boieri - Scrisori de domni,* ediţia a III-a, Vălenii de Munte, 1932, p. 161-163 (fragmentul citat de noi, la p. 162). Altă traducere, la M. Holban, *Accente personale şi influenţe locale în unele scrisori latineşti ale domnilor români,* în *Revista istorică,* XXIX (1943), 1-6, p. 59-60.

[58] Actul respectiv, *Urkundenbuch ...,* vol. V, nr. 3038, p. 540-541.

[59] N. Iorga, *Scrisori de boieri - Scrisori de domni,* ed. cit., p. 161-162.

[60] *Ibidem,* p. 162.

[61] Critobul din Imbros, *op. cit.,* p. 290.

[62] Laonic Chalcocondil, *op. cit.,* ed. cit., p. 283. Ducas, prezentând motivul care a declanşat conflictul din 1462 dintre Vlad Ţepeş şi sultanul Mehmet II, ne spune doar că acesta din urmă a trimis „la voievodul Ţării Româneşti un sol, anunţându-i să vină în grabă la închinăciune şi să aducă neapărat cu sine 500 de băieţi şi tributul ce-l dă în fiecare an, adică zece mii de galbeni aur." (Ducas, *op. cit.,* ed. cit., p. 430).

În acelaşi sens se pronunţă şi cronicarii turci Tursun-bei şi Şemseddin Ahmed bin Suleiman Kemal-paşa-Zade (Ibn Kemal).[63] Fără îndoială însă, aceste informaţii nu corespund realităţii. Sigur este numai faptul că a avut loc o închinare, probabil - cum am spus - încă din toamna anului 1456. Un ienicer de origine sârbă care a participat în 1462 la expediţia sultanului în Ţara Românească şi care apoi, între 1496 şi 1501, în Polonia, şi-a redactat amintirile, a consemnat că Vlad „a venit doi ani de-a rândul la curtea împăratului de a dus tributul, potrivit înţelegerii."[64] Va fi fost şi aceasta - prezenţa personală la Poartă, o dată cu tributul anual - una din condiţiile ce presupunem că i-au fost impuse prin solia de la începutul lunii septembrie 1456. În orice caz, credem că numai reluarea legăturilor cu Imperiul Otoman a putut declanşa reacţia atât de vehementă a curţii din Buda, care, cum aminteam şi mai înainte, la 17 decembrie 1456, se adresa - prin intermediul fiului mai mare al lui Iancu, Ladislau - cetăţenilor Braşovului şi Ţării Bârsei, cerându-le să-l sprijine pe pretendentul Dan, fiul lui Vladislav II,[65] contra lui Vlad Ţepeş, întrucât acesta nu se ţinuse de promisiunile făcute regelui încă dinainte de a deveni domn.[66]

La capătul anului 1456, „echilibrul" diplomatic sancţionat şi prin pacea din 1451, era deci reconstituit: Vlad recunoscuse, separat, suzeranitatea celor două puteri rivale, Ungaria şi Imperiul otoman. Dar, în perspectivă, această situaţie, pe care în fond o moştenise, el va înţelege să o folosească în beneficiul Ţării Româneşti, acţionând treptat în spiritul şi direcţia unei autonomii totale. Primii care au descifrat sensul politicii sale au fost înşişi cronicarii timpului. Iată, de pildă, mărturia lui Tursun-bei, care în 1462 era secretar de divan (*divan kiatibi*): „...în felul acesta, încrezându-se în înalta Poartă, el <adică Vlad> i-a biruit pe unguri, omorând pe mulţi dintre ei."[67] Şi iată ce ştia, pe de altă parte, Chalcocondil, alt contemporan al domniei lui Ţepeş, despre cauza izbucnirii conflictului cu Imperiul otoman, în iarna 1461-1462: „Şi atuncea, iarna aceea, când împăratului <sultanului> i s-a dat de ştire că acesta <Vlad> umblă cu gânduri vrăjmaşe de răzvrătire şi că, îndreptându-se către peoni <unguri>, face cu ei învoieli şi alianţă, a socotit că e un lucru grozav …"[68] Cel dintâi gest de independenţă al lui Vlad Ţepeş, cu consecinţe neaşteptate, de o însemnătate capitală pentru întreaga istoric a românilor, a fost intervenţia în Moldova, din primăvara anului 1457, care l-a adus pe tron pe Ştefan cel Mare (1457-1504). *Cronica moldo-germană*, preluând date din cronica oficială, de curte, din veacul XV, notează că acesta „a venit cu putere mică, cu muntenii, cu ţările de jos, ca la 6 mii de oameni," l-a bătut şi alungat pe Petru Aron lângă Dolheşti, şi şi-a început domnia în ziua de marţi 12 aprilie 1457, în săptămâna mare a Paştilor.[69]

---

[63] *Cronici turceşti privind ţările române* (Extrase), vol. I, ed. cit., p. 67-68 („*Fiindcă el fusese pus în domnie de către înalta Poartă* ...") şi p. 198 *(„Murind tatăl său, Dracula, padişahul cel dătător de coroane îi acordase vilaietul Ţării Româneşti ...").*

[64] *Călători străini despre ţările române,* vol. I, ed. cit., p. 126. Totuşi şi el, în pofida acestei informaţii precise, afirmă - reluând probabil zvonuri culese din auzite în tabăra turcească - că „împăratul turcesc ... a dăruit pe fiul mai mare <Vlad> cu bani, cai, podoabe, corturi, cum se cade unui domn şi 1-a trimis cu cinste în Ţara Românească." *(Ibidem,* p. 125-126).

[65] Pentru filiaţia lui Dan, vezi N. Iorga, *Încă ceva despre Vlad Ţepeş şi Ştefan cel Mare,* în *Convorbiri literare,* an XXXVIII (1904), nr. 4, p. 382.

[66] Vezi mai sus nota 54. Citām şi acest pasaj important al actului respectiv, din care reiese că regele Ungariei dorea să „păstreze" Ţara Românească: „*quod dominus noster rex volens partes illas illaesas praeservare misit hunc Daan vaivodam contra praefatum Wlad vaivodam ...*"

[67] *Cronici turceşti privind ţările române* (Extrase), vol. 1, ed. cit., p. 68.

[68] Laonic Chalcocondil, *op. cit.*, ed. cit., p. 283.

[69] P. P. Panaitescu, *Cronicile slavo-române din sec. XV-XVI publicate de Ion Bogdan,* Editura Academiei, Bucureşti, 1959, p. 28 (vezi şi pp. 49, 61 şi 178); Gr. Ureche, *Letopiseţul Ţării Moldovei,* ediţia P. P. Panaitescu, ediţia a II-a revăzută, Bucureşti, 1958, p. 90: „... *Acest domn, Ştefan vodă ... rădicatu-s-au de la Ţara Muntenească cu multă mulţime de oaste muntenească şi din ţară adunaţi şi au intrat în ţară*." A urmat şi o a doua luptă, la Orbie, în ţinutul Neamţului, după care Ştefan s-a impus definitiv (vezi reconstituirea succesiunii faptelor, la N. Iorga, *Istoria lui Ştefan cel Mare pentru poporul român,* ed. cit., p. 56-59; N. Grigoraş, *Începuturile domniei lui Ştefan cel Mare (1457-1459),* în *Studii şi cercetări ştiinţifice, Istorie,* an VIII (1957), fasc. 1, Iaşi, p. 35-60.

S-a bănuit încă mai de mult că instalarea pretendentului Ştefan în Moldova, în locul lui Petru Aron, omul turcilor şi al polonilor, a făcut şi ea parte din planul iniţial al lui Iancu de Hunedoara de recuperare a statelor româneşti extracarpatice. În preziua asediului Belgradului, el nu ar mai fi apucat însă să pună în aplicare decât prima etapă a acestui plan, prin concursul dat lui Vlad Ţepeş.[70] Chiar dacă lucrurile au stat aşa, chiar dacă ideea a aparţinut marelui cruciat, nu este însă mai puţin adevărat că împlinirea ei în faptă se datorează în întregime lui Vlad Ţepeş, care prin această acţiune, a făcut o primă mişcare politică şi strategică menită să-l desprindă din poziţia de simplu vasal disputat al Ungariei şi Imperiului otoman.

La expediţia din Moldova el nu a participat.[71] În 16 aprilie 1457, în sâmbăta mare a Paştilor, Vlad se găsea în Târgovişte, unde întărea vechiului lăcaş sfânt al Coziei satul Troianeşti, pe ambele maluri ale Oltului. Din cuprinsul hrisovului respectiv aflăm pentru prima oară numele boierilor care alcătuiau sfatul domnesc: Manea Udrişte, Codrea vornic, Dragomir Ţacal, Voico Dobriţa, Stan al lui Negre, jupan Duca, Cazan al lui Sahac, Oprea logofăt, Moldovean spătar, Buda stolnic, Milea paharnic şi Iova comis.[72] Dintre aceştia, pe câţiva îi cunoaştem încă din domniile anterioare, ei fiind reprezentanţii unor puternice neamuri feudale. Manea Udrişte, de pildă, care figurează în fruntea listei boierilor din preajma lui Ţepeş, era paharnic la 20 ianuarie 1432, iar apoi, sub Vlad Dracul şi Vladislav II, între 1439-1451, apare în documente ca mare vornic, continuând să rămână şi după acest ultim an printre membrii sfatului, însă fără titlu (până la 4 octombrie 1453).[73] Un alt important personaj a fost jupanul Cazan al lui Sahac, şi el un fost boier al lui Vladislav II, în al cărui divan este atestat, fără titlu, în răstimpul 1 august 1451-15 aprilie 1456 şi care îşi va prelungi activitatea politică până în 1482.[74] Tot foşti boieri ai predecesorului lui Ţepeş sunt însă şi Stan al lui Negre şi Duca (din Greci),[75] ceea ce confirmă că, cel puţin la început, noul domn a fost primit şi susţinut de o bună parte a marii boierimi a Ţării Româneşti.[76]

Reuşita loviturii din Moldova, înscăunarea lui Ştefan, l-a îndemnat pe Vlad să treacă rapid la acţiune într-o altă direcţie, aceea a Transilvaniei. Încă din 14 martie 1457, într-o epistolă pomenită şi mai înainte,[77] el dădea de fapt un avertisment Sibiului, în legătură cu un pretendent - „*sacerdos Wolachorum*,” adică „popă” sau „călugăr” român (al românilor), identificat îndeobşte cu viitorul domn Vlad Călugărul (1482-1495), un frate vitreg al lui Ţepeş,[78] care „se numea fiu de voievod („*qui se nominat filium vaivodae*”)” şi se adăpostea în Amlaş („*ad Omlas*”), fosta posesiune a domnilor Ţării Româneşti.[79] Din document reiese că Vlad Ţepeş încheiase şi cu Sibiul şi ţinutul său

---

[70] S-a ajuns chiar la formularea ipotezei că intrarea lui Ştefan în Moldova s-ar fi produs încă din a doua jumătate a anului 1456, în primăvara anului următor el izbutind doar să-l elimine şi să-l izgonească pe Petru Aron (vezi discuţia la Şerban Papacostea, *La Moldavie état tributaire de l' Empire ottoman au XVe siècle ...*, p. 458-459).

[71] Modul cum a pătruns Ştefan în Moldova pare a fi o repetare identică a loviturii lui Ţepeş, de la sfârşitul primăverii precedente. Cu un ajutor redus, însoţit de o mână de credincioşi, el şi-a completat şi întărit forţele pe parcursul drumului cu oşteni din Ţara de Jos.

[72] *D.R.H.*, B, vol. I, nr. 115, p. 198-200.

[73] Vezi, pentru el şi familia lui, N. Stoicescu, *Dicţionar al marilor dregători din Ţara Românească şi Moldova (sec. XIV-XVII)*, Editura Enciclopedică, Bucureşti, 1971, p. 20 şi 22.

[74] *Ibidem*, p. 16.

[75] Vezi *D.R.H.*, B, vol. I, nr. 101, p. 177; nr. 102, p. 179; nr. 103, p. 181 etc.

[76] Practic, aşadar, Ţepeş a „preluat” nu mai puţin de patru membri ai sfatului domnesc al lui Vladislav II - Manea Udrişte, Cazan al lui Sahac, Stan al lui Negre şi Duca din Greci -, din care doi au fost consemnaţi chiar în ultimul hrisov al acestuia, cel din 15 aprilie 1456 (vezi mai sus nota 42).

[77] Vezi notele 8 şi 53.

[78] Alexandru Lapedatu, *Vlad Vodă Călugărul, 1482-1496. Monografie istorică*, Bucureşti, 1903 (extras din *Convorbiri literare*, an XXXVIII), p. 12.

[79] Se pare că lui Vlad, când a ocupat tronul în 1456, îi fusese restituit doar Făgăraşul. Deducţia aceasta se bizuie pe modul cum a semnat scrisoarea din 10 septembrie 1456: „ Vlad partium Transalpinarum vaivoda *et dominus terrae de Fogaras*” (*Urkundenbuch* ..., vol. V, p. 543. Observaţia aparţine lui I. Minea, *Din trecutul stăpânirei româneşti asupra Ardealului...*, p. 49). În schimb, în actul din 6 septembrie 1456, titlul lui cuprinde, pe lângă Ţara Românească, atât Făgăraşul, cât şi Amlaşul (*Ibidem*, p. 541). Şi, într-adevăr, într-un

(cele Şapte Scaune) - la fel precum cu Braşovul şi Ţara Bârsei - o înţelegere, un tratat, încă de la începutul domniei sale. Saşii sibieni l-au încălcat, prin îngăduirea pretendentului amintit în Amlaş, lângă hotarul Ţării Româneşti. Ba mai mult, acesta din urmă, arogându-şi drepturi de voievod, concedase „pe veci" unor mari negustori din Sibiu, Petermann şi Petru Gereb de Roşia, cu siguranţă principalii săi susţinători, venitul însemnatelor vămi de la Rucăr şi Brăila.

Puternica cetate transilvăneană nu a ţinut seama de avertismentul dat în 14 martie 1457. Urmarea ne-o dezvăluie povestirile germane despre Dracula voievod. Oastea domnului Ţării Româneşti a pătruns prin pasul Turnu Roşu în sudul Transilvaniei, înaintând pe cursul inferior al Hârtibaciului - unde se aflau moşiile şi reşedinţele lui Petru Gereb (Greavul) şi Petermann - atacând şi incendiind satele Caşolţ, Hosman şi Satul Nou (Nou sau Noul Român).[80] Credem că această acţiune poate fi datată îndată după sărbătoarea Paştelui, pe la sfârşitul lunii aprilie, sau prin mai 1457.

Episodul de mai sus, care a inaugurat în mod deschis criza relaţiilor lui Vlad Ţepeş cu Sibiul şi Braşovul, lasă să se întrevadă existenţa unui alt aspect al politicii domnului Ţării Româneşti. Cum am văzut, cei doi influenţi cetăţeni ai Sibiului încercau să-şi asigure, prin intermediul pretendentului ce-l adăposteau în Amlaş, monopolul asupra veniturilor drumului comercial dintre Rucăr şi Dunăre. Suntem îndreptăţiţi astfel să bănuim că aceasta era o replică la unele măsuri ale lui Vlad Ţepeş care stânjeneau mult activitatea comercială a Sibiului. Şi se pare că, într-adevăr, în iarna 1456-1457, el a procedat la unele dispoziţii protecţioniste în privinţa comerţului desfăşurat pe teritoriul Ţării Româneşti. Numai aşa se explică de ce, la nici un an după încheierea convenţiilor separate, cu Braşovul şi Sibiul, domnul era silit să-şi trimită ostile în sudul Transilvaniei.[81]

În ce au constat măsurile instituite de Vlad Ţepeş? Cheia înţelegerii acestei probleme pare s-o ofere un document pe care el l-a alcătuit în Braşov, în 7 octombrie 1476, în ajunul ocupării pentru a treia oară a tronului Ţării Româneşti.[82] Aşa cum s-a observat,[83] de astă dată, având absolută nevoie de tot concursul Braşovului şi Ţării Bârsei în vederea luptei ce avea s-o dea în curând, Vlad a reînnoit „vechiul aşezământ," sau altfel spus privilegiu, de care s-au bucurat braşovenii şi bârsenii „încă din vremea marelui Mircea voievod şi până în zilele părintelui domniei mele, ale marelui Vlad voievod, şi apoi şi în zilele domniei mele…"[84] Documentul menţionat cuprinde această prevedere, de mare însemnătate, din moment ce figurează în chiar prima parte a textului: „de acum înainte, *scala* ce a fost să nu mai fie nicăieri în ţara domniei mele, ci să fie slobod şi volnic fiece om să facă negoţ şi să cumpere şi să vânză, fără *scală*" (s.n., Şt. A.). Trebuia deci ca în viitor negoţul să se desfăşoare numai „după acel vechiu aşezământ" al foştilor voievozi, fără „scală," care, fără nici o îndoială, îi dezavantaja pe braşoveni. Renunţarea expresă la dreptul de „scală," la care a fost obligat

act târziu, din 8 octombrie 1464, găsim dovada formală că Vlad a stăpânit şi Amlaşul (*Urkundenbuch* .., vol. VI, nr. 3400, p. 200). Dar nu ştim când anume şi-a putut domnul exercita autoritatea asupra acestei posesiuni de peste munţi. Vezi şi I. Moga, *op. cit.*, p. 66.

[80] Episodul a fost temeinic reconstituit de Pavel Binder, *Itinerarul transilvănean al lui Vlad Ţepeş,* în *Revista de istorie,* tom 27 (1974), nr. 10, p. 1538-1540.

[81] Vezi G. Gündisch, *Cu privire la relaţiile lui Vlad Ţepeş cu Transilvania în anii 1456-1458* ..., p. 684-687; Radu Manolescu, *Comerţul Ţării Româneşti şi Moldovei cu Braşovul (secolele XIV-XVI),* Editura Ştiinţifică, Bucureşti, 1965, p. 54-58, consideră însă că abia „*din primele luni ale anului 1459*" a instituit Vlad Ţepeş cele dintâi măsuri protecţioniste. Preferăm însă datarea lui G. Gündisch, care s-a oprit la iarna anului 1456-1457.

[82] Vezi textul la I. Bogdan, *Documente privitoare la relaţiile Ţării Româneşti cu Braşovul* ..., vol. I, nr. LXXIV, p. 95-97.

[83] G. Gündisch, *Cu privire la relaţiile lui Vlad Ţepeş cu Transilvania în anii 1456-1458* ..., p. 685.

[84] Desigur, în aceste ultime cuvinte din fragmentul citat, el se referea numai la privilegiul pe care-l acordase la începutul celei de-a doua domnii, în 1456, dar pe care apoi nu-l mai respectase. O discuţie asupra vechimii şi conţinutului privilegiilor comerciale ale Braşovului, la Dinu C. Giurescu, *Ţara Românească în secolele XIV-XV,* Editura Ştiinţifică, Bucureşti, 1973, p. 173-182. Alta, mai recentă, la Şerban Papacostea, *Începuturile politicii comerciale a Ţării Româneşti şi Moldovei (secolele XIV-XVI). Drum şi stat,* în *Studii şi materiale de istorie medie,* vol. X, 1983, p. 9-34.

Ţepeş, pare să ateste indirect că el fusese autorul acestei măsuri, în cursul celei de a doua domnii în Ţara Românească.

Termenul acesta a fost tălmăcit prin punerea în legătură cu noţiunile de „*depositorium*," „*ius stapulae*" şi „*ius emporii*," în circulaţie în Europa apuseană a vremii.[85] Este vorba de dreptul unui oraş de a obliga pe neguţătorii în trecere să-şi desfacă mărfurile un anume răstimp în oraşul respectiv, comercianţii autohtoni având prioritatea în cumpărarea lor (dreptul de preempţiune). Acest drept de depozit şi de etapă (*Stapelrecht*), de care au beneficiat înseşi cetăţile Braşov şi Sibiu în relaţiile comerciale cu Ţara Românească şi Moldova, a stat în mare măsură la temelia înfloririi lor economice în veacurile XIV-XVI.[86]

După ce Ţepeş a recurs la o asemenea măsură, acordând probabil târgurilor Câmpulung, Târgovişte şi Târgşor, dreptul de „scală,"[87] nu mai putea fi vorba de nici o preponderenţă comercială a Braşovului şi Sibiului la sud de Carpaţi. Neguţătorii munteni preluau sarcina plasării mărfurilor provenite din Transilvania în întreaga Ţară Românească, precum şi aceea de mijlocitori în comerţul Transilvaniei cu Peninsula Balcanică. Practic, neguţătorilor saşi nu le mai rămânea decât posibilitatea unui comerţ „*en gros*," în locurile dinainte fixate de domnie, fapt care era de natură să le scadă sensibil veniturile.

În acelaşi sens, funcţionarea unor „iarmaroace," în care neguţătorii saşi erau siliţi să-şi desfacă mărfurile, apare clar reflectată într-o variantă germană a aceloraşi povestiri despre Dracul a voievod. Ni se înfăţişează astfel o anecdotă, potrivit căreia, aceştia s-au plâns domnului că nu-şi pot vinde mărfurile, iar el ar fi luat hotărârea să le cumpere tot stocul. Însă neguţătorii nu s-au mulţumit cu respectiva afacere, ci s-au întors repede acasă încercând să aducă alte mărfuri înainte ca târgul să se închidă. Atunci Dracula i-ar fi acuzat că sunt răi şi tâlhari, că deşi se plâng că nu pot vinde nimic, îndată ce au vândut ceva, aduc alte mărfuri pe piaţă. Urmarea: „Şi i-a tras pe toţi în ţeapă!"[88] Avem de-a face în mod evident cu un ecou al măsurilor comerciale restrictive luate de Ţepeş.[89]

Problema schimburilor comerciale a constituit neîndoielnic fundalul în funcţie de care s-au desfăşurat relaţiile dintre domnul Ţării Româneşti şi Transilvania în răstimpul 1457-1460.[90] Se pare că, o dată cu atacul în direcţia ţinutului Sibiu, la sfârşitul primăverii anului 1457 a avut loc şi o incursiune în Ţara Bârsei, cu arderea Bodului, înregistrată şi ea la începutul povestirilor germane, îndată după menţiunea incendierii Caşolţului, Satului Nou şi a Hosmanului.[91] Dar această stare de război concomitentă cu cele două cetăţi de peste munţi nu trebuie desigur privită izolat de contextul politic din Transilvania şi Ungaria, după moartea lui Iancu de Hunedoara. Din toamna anului 1456, în fruntea grupării partizanilor familiei lui Iancu, cu baza în Transilvania, s-a aflat Mihail Szilágyi, cumnatul său. La polul opus, în jurul tânărului rege Ladislau V Postumul, se găsea aceeaşi oligarhie nobiliară maghiară, condusă acum de palatinul Ladislau Garai şi Nicolae Ujlaki, voievodul Transilvaniei, cu care fusese confruntat ani în şir însuşi Iancu de Hunedoara. Execuţia lui Ladislau, fiul său, la 16 martie 1457, ai cărei autori morali au fost adversarii politici ai familiei, a dus la izbucnirea unui conflict deschis între Mihail Szilágyi şi sora sa Elisabeta, văduva lui Iancu, pe de o parte, şi gruparea feudalilor maghiari din jurul regelui, pe de alta.

---

[85] G. Gündisch, *op. cit.,* loc. cit.

[86] *Ibidem.*

[87] *Ibidem,* p. 686; Radu Manolescu, *op. cit.,* p. 63.

[88] C. I. Karadja, *Incunabulele povestind despre cruzimile lui Vlad Ţepeş ...,* p. 205.

[89] Vezi şi *Istoria României,* vol. II, Editura Academiei Bucureşti, 1962, p. 468-469. După părerea lui Şerban Papacostea *(Începuturile politicii comerciale ...,* p. 27-30), nu Vlad Ţepeş, ci fratele şi succesorul său, Radu cel Frumos, ar fi iniţiat cele dintâi măsuri comerciale protecţioniste. Domnia sa susţine că povestirile saşilor îi impută lui Vlad „un şir de fărădelegi, nu însă instituirea locurilor de depozit obligatoriu" (p. 28). Anecdota abia rezumată de noi pune, însă, sub semnul întrebării această afirmaţie.

[90] Vezi şi Gustav Gündisch, *Vlad Ţepeş und die sächsischen Selbstverwaltungsgebiete Siebenbürgens,* în *Revue Roumaine d' Histoire,* tom VIII (1969), p. 984.

[91] I. Bogdan, *Vlad Ţepeş* p. 91; C. I. Karadja, *op. cit.,* p. 202. G. Gündisch crede că tot în expediţia contra Sibiului a fost devastată şi localitatea Tălmaciu, acţiune care este însă consemnată ceva mai departe în textul povestirilor germane (I. Bogdan, *Vlad Ţepeş* , p. 95; G. Gündisch, *Cu privire la relaţiile lui Vlad Ţepeş cu Transilvania* , p. 687).

Mai întâi, în vara anului 1457, Mihail Szilágyi înăbuşă o revoltă a oraşului Bistriţa, ce-i fusese donat, împreună cu districtul său, la 1 februarie 1452, lui Iancu de Hunedoara. Împotriva lui se ridică însă, în numele regelui, Oswald de Rozgony, comite al secuilor şi căpitan al trupelor regale transilvane, sprijinit atât de Braşov, cât şi, mai ales, de Sibiu. În acest conflict, Vlad Ţepeş s-a situat de partea grupării familiei de Hunedoara, Sibiul şi Braşovul, care adăposteau şi ajutau pe pretendenţii Vlad Călugărul şi Dan, plasându-se deci şi din perspectiva desfăşurărilor politice din Ungaria şi Transilvania în tabăra duşmană.

Anarhia feudală continuă şi în prima parte a toamnei anului 1457. La 9 octombrie, Mihail Szilágyi asedia Sibiul. Apoi, ridicând asediul, şi-a stabilit baza în oraşul Sighişoara. În 21 octombrie 1457, regele Ladislau, din Praga, cerea Braşovului să acorde tot sprijinul lui Oswald de Rozgony, cornițele secuilor, în lupta sa contra rebelului Szilágyi.[92] De-abia la 23 noiembrie 1457 s-a reuşit încheierea unui armistiţiu, la Sighişoara, negociat cu Mihail Szilágyi de Albert, vicecancelar regal şi preposit al episcopiei de Eger. La tratative a fost invitat şi un delegat al Braşovului şi Ţării Bârsei, în persoana preotului Johannes Reudel, precum şi o solie a lui Vlad Ţepeş, compusă din boierii Stoica paharnicul, Stan al lui Negrea şi Dan.[93] Astfel, s-a ajuns şi la o convenţie paralelă între Braşov şi domnul Ţării Româneşti, în temeiul căreia, cetatea îşi asuma obligaţia de a îndepărta pe pretendentul Dan şi de a respecta armistiţiul încheiat, până la noi dispoziţii din partea regelui.[94] Iar Vlad Ţepeş, la rândul său, era informat la 1 decembrie 1457, la Rucăr, de termenii convenţiei şi armistiţiului, el adresându-se în aceeaşi zi pârgarilor din Braşov şi tuturor bârsenilor cu cuvintele: „...de toate câte mi-a poruncit stăpânul şi fratele meu mai mare Mihai Siladi <Szilágyi> vreau să mă ţin; şi iau pe credinţa şi pe sufletul domniei mele să ţin pace bună cu voi.”[95] Confirma, prin urmare, înţelegerile de la Sighişoara şi dădea totodată asigurări cu privire la restabilirea libertăţii comerţului braşovenilor în Ţara Românească („... şi să fie slobode toate drumurile, şi să umble oamenii voştri la noi să cumpere şi să vândă slobozi, fără nici o grije şi pagubă ca şi cum ar umbla prin ţara voastră. Aşijderea şi oamenii noştri să meargă slobozi la voi, fără nici o pagubă ...”). Atitudinea lui Ţepeş era şi ea, fireşte, condiţionată de durata respectării armistiţiului cu Szilágyi de către braşoveni.

Relaţiile Ţării Româneşti cu Braşovul au fost într-adevăr restabilite, judecând după scrisorile pe care Vlad vodă le-a trimis acestei cetăţi la 25 mai 1458, din Gherghiţa, şi la 13 iunie 1458, de „lângă Dâmboviţa.”[96] Cele cu Sibiul, în schimb, par să fi rămas în continuare încordate, la 3 şi 6 martie 1458 curtea din Buda insistând pe lângă fruntaşii sibieni să înceteze provocările şi să facă pace cu domnul Ţării Româneşti.[97]

Între timp, situaţia politică din Ungaria a suferit noi modificări, după moartea regelui Ladislau V Postumul, la Praga, în noiembrie 1457. A urmat un interregn, în cadrul căruia Mihail Szilágyi a pregătit înălţarea pe tronul Ungariei a nepotului său, Matiaş de Hunedoara, eveniment ce a avut loc la ianuarie 1458.

Tutela politică excesiv exercitată de Mihail Szilágyi asupra tânărului fiu al lui Iancu, l-a determinat însă în final pe acesta, încă în cursul verii aceluiaşi an, să-i destituie din funcţia de guvernator, pe care o primise, pe timp de cinci ani, o dată cu ridicarea lui Matiaş la tron. Trecut acum în tabăra vechilor duşmani ai familiei de Hunedoara şi uneltind contra regelui, Mihail Szilágyi a fost arestat de nepotul său în pragul lunii octombrie 1458. Răcirea treptată a relaţiilor dintre

---

[92] G. Gündisch, *Urkundenbuch ...*, vol. V, nr. 3088, p. 577.

[93] Pentru toate aceste împrejurări, vezi G. Gündisch, *Cu privire la relaţiile lui Vlad Ţepeş cu Transilvania* p. 682-683 şi 688-689.

[94] Vezi textul actului din 23 noiembrie 1457, prin care Mihail Szilágyi, ban de Machov şi căpitan al Belgradului, confirmă acordul încheiat între reprezentanţii lui Vlad Ţepeş şi oraşul şi districtul Braşov, la G. Gündisch, *op. cit.*, p. 693-694; reprodus şi în *Urkundenbuch ...*, vol. V, nr. 3091, p. 579-580.

[95] I. Bogdan, *Documente privitoare la relaţiile Ţării Româneşti cu Braşovul* , vol. 1, nr. LXXI, p. 93. Pentru datarea actului, vezi G. Gündisch, *op. cit.*, p. 689-690.

[96] Hurmuzaki, *Documente ...*, vol. XV, partea 1, nr. LXXXVI şi LXXXVII, p. 49.

[97] *Ibidem*, nr. LXXXIV şi LXXXV, p. 48-49; vezi şi Gustav Gündisch, *Vlad Ţepeş und die sächsischen Selbstverwaltungsgebiete Siebenbürgens ...*, p. 685.

Matiaş Corvin şi Vlad Ţepeş în aceeaşi perioadă a fost explicată prin însăşi ivirea şi creşterea tensiunii dintre rege şi unchiul său. Paralel, pe măsura clarificării poziţiei lui Ţepeş de partea lui Mihail Szilágyi, Braşovul şi Sibiul par a fi optat pentru apropierea de rege, care le-a confirmat vechile privilegii.[98]

Matiaş Corvin, la 10 septembrie 1458, a făcut o încercare de a limpezi situaţia relaţiilor sale cu voievodul muntean, prin solul Benedict de Boithor, dar această misiune a eşuat, Vlad Ţepeş recurgând din nou la măsuri comerciale protecţioniste şi la represalii crâncene contra Braşovului şi Sibiului.[99] Răspunsul lui Matiaş Corvin a fost instalarea din nou a pretendentului Dan în ţinutul Braşovului, lucru recunoscut şi proclamat de altfel de însuşi Dan, într-un act din 5 aprilie 1459: „<Să se ştie> că m-a trimis craiul Matiaş şi am venit în Ţara Bârsei ...”[100] Acelaşi act al pretendentului Dan face bilanţul nedrept şi vădit părtinitor al isprăvilor lui Ţepeş din iarna 1458-1459, după reizbucnirea conflictului cu Braşovul: „Şi pe toţi neguţătorii din Braşov, din Ţara Bârsei, câţi s-au fost dus cu pace în Ţara Românească, pe acei oameni pe toţi i-a prins şi le-a luat avutul; dar nu s-a putut sătura numai cu avutul acelor oameni, ci i-a prins pe acei oameni şi i-a tras în ţeapă, pe 41 de inşi. Nu i-a fost destul cu acei oameni, ci s-a îndrăcit şi mai tare şi-a adunat 300 de băieţi din Braşov şi din Ţara Bârsei, care se aflau la Târgovişte şi prin toate târgurile din Ţara Românească; pe aceştia deci i-a adunat şi pe unii i-a pus în ţeapă, iar pe alţii pe foc. Şi pe oamenii săi ce erau din Braşov, el i-a chemat pe ascuns <la sine>.”[101] Toate faptele amintite vor fi reluate şi evocate în povestirile germane asupra lui Dracula, dar lipsesc în varianta slavă.

Atrage atenţia, în actul din 5 aprilie 1459, principala acuzaţie politică pe care judeţul şi pârgarii din Braşov, împreună cu „oamenii bătrâni din Ţara Bârsei,” ar fi rostit-o în faţa pretendentului Dan, în legătură cu Vlad Ţepeş: „Dracula, vrăjmaşul nostru, ... n-a ţinut credinţă stăpânului nostru craiului <şi> s-a dat turcilor.”[102] Pare a fi aici - mai curând - punctul de vedere al curţii din Buda, care l-a trimis pe Dan la hotarul Ţării Româneşti în speranţa readucerii acesteia în situaţia de vasală fidelă a coroanei maghiare. Vlad Ţepeş, prin acţiunile sale din iarna 1458-1459, practic s-a detaşat complet de sub suzeranitatea Ungariei, totodată - în 1459 - încetând şi plata tributului către sultan. Vom reveni ceva mai târziu asupra semnificaţiei acestui moment din perspectiva situaţiei internaţionale.[103]

Dan, fiul lui Vladislav II, s-a aţinut în preajma hotarului Ţării Româneşti vreme de un an de zile, până în primăvara lui 1460. În acest răstimp el invoca „slujba ce a făcut Dan <Vladislav II> voievod, părintele şi domnul nostru, creştinilor,”[104] pentru cererile de bani făcute Braşovului, precum şi porunca „craiului” Matiaş Corvin, care „mi-a dat ... ţara Ardealului şi Bârsa şi Săcuimea, ca să meargă cu mine, să-mi dobândesc ţara,” în legătură cu alte cereri, adresate tot Braşovului, de astă dată însă privind arme şi haine pentru oaste, „căci gloata mi-e goală...”[105]

La 2 martie 1460 „Noi Dan voievod al Ţării Româneşti şi domn al ţării Amlaşului şi a Făgăraşului” dădea din nou de ştire tuturor că a fost trimis de „măria sa craiul Matei al ţării

---

[98] G. Gündisch, *Cu privire la relaţiile lui Vlad Ţepeş cu Transilvania ...*, p. 691-692.

[99] *Ibidem.*

[100] I. Bogdan, *Documente privitoare la relaţiile Ţării Româneşti cu Braşovul...*, vol. I, nr. LXXIX, p. 101.

[101] *Ibidem*, p. 102.

[102] *Ibidem.*

[103] La 2 aprilie 1459, pretendentul Dan se afla la Feldioara, în drum spre Braşov, acolo el punându-şi pecetea pe un act similar celui din 5 aprilie, redactat însă în limba latină (*Ibidem*, nr. CCLXVIII, p. 324-325). Obiectul celor două acte este acelaşi: confiscarea pe seama braşovenilor a averilor neguţătorilor din Ţara Românească rămase în Braşov.

[104] *Ibidem*, nr. LXXVIII, p. 100. În actul respectiv, Dan solicita banii pentru solia ce vroia să o trimită „iarăşi” la „chesarul-craiul.” Remarcând acest titlu, I. Bogdan a considerat că Dan, la un moment dat, a fost susţinut de împăratul Frederic III, care la rândul lui, după moartea lui Ladislau V, era un candidat la tronul Ungariei (vezi Wilhelm Fraknói, *Mathias Corvinus, König von Ungarn (1458-1490),* Freiburg im Breisgau, 1891, p. 40, 58 şi 65). S-ar putea deci ca acest document să fie totuşi databil în cursul anului 1458, când familia de Hunedoara renunţase la serviciile pretendentului muntean.

[105] *Ibidem*, nr. LXXX, p. 102-103.

ungureşti şi din porunca lui, din părţile de sus în părţile Ardealului, şi în Braşov şi în Ţara Bârsei pentru slujba măriei sale." În cetatea Braşovului găsind „unele lucruri şi averi lăsate ... de locuitorii necredincioşi ai părţilor noastre muntene," le-a cheltuit „împreună şi cu multe averi ce ni s-au dat timp de un an întreg de către orăşenii şi locuitorii cetăţii Braşovului." Sfătuindu-se cu boierii care-l înconjurau şi „socotind în inimile noastre nenumăratele batjocuri, pagubele ce nu se mai pot pune la loc, omorurile jalnice, schingiuirile, supărările cu care înţelepţii şi cinstiţii locuitori ai cetăţii Braşovului şi ai Ţării Bârsei şi tot târgul lor au fost supăraţi ...," el a confirmat confiscarea de către braşoveni a tuturor bunurilor oamenilor din Ţara Românească găsite în cetate după reizbucnirea ostilităţilor.[106]

Câteva săptămâni mai târziu, Dan a trecut în sfârşit la acţiune, pătrunzând în Ţara Românească şi încercând să-l răstoarne pe Ţepeş. La 22 aprilie 1460, la Pesta, se ştia că el fusese înfrânt şi îşi pierduse capul sub securea călăului lui „Drăculea." Iată cum era consemnată ştirea: „E adevărat şi aceea că voievodul căruia îi zic Drăculea a avut chiar în zilele acestea o luptă cu voievodul ce-i zic Dan. Şi adică astfel încât, dintre oamenii voievodului Dan, numai şapte au scăpat de cea mai ticăloasă moarte şi, Dan însuşi căzând în robie, Drăculea acela a pus să-i taie capul. De asemenea, pentru grozăvia lui, Drăculea acela a pus îndată să tragă în ţeapă pe oamenii lui Dan voievod care căzuseră în luptă. Pe urmă, pe câte femei le-a putut prinde, le-a tras şi pe ele în ţeapă, legându-le copiii la sân. Şi acestea pentru străşnicia lui ..."[107]

Povestirile germane despre Dracula adaugă amănuntul zguduitor că tânărul pretendent - după ce a fost prins de Ţepeş - a fost pus să-şi sape singur groapa, i s-a slujit de viu prohodul şi numai după aceea călăul i-a retezat capul.[108] În acest mod dramatic s-a încheiat, în primăvara anului 1460, încă un episod al luptei dintre Dăneşti şi Drăculeşti.

Se pare că, la aflarea veştii înfrângerii lui Dan, braşovenii au trimis de îndată o mare solie la domnul Ţării Româneşti, care să preîntâmpine represaliile acestuia (povestirile germane ne spun chiar că era compusă din 55 oameni).[109] Vlad vodă nu a renunţat însă la răzbunare, ci - reţinând solia - şi-a pregătit oastea. La 28 aprilie 1460 se ştia dincolo de munţi că el este gata de năvală în Transilvania.[110] Probabil că incursiunea de pedeapsă în Ţara Bârsei a avut loc în cursul lunii mai. Cu acest prilej au fost prădate şi arse nu numai satele întâlnite în cale, dar a fost atacată însăşi cetatea Braşovului, fiind incendiată suburbia Braşovului Vechi, cu biserica Sf. Bartolomeu. Tabăra lui Ţepeş s-a aflat în afara cetăţii, pe dealul Şprenghi (Gesprengberg), în preajma capelei Sf. Iacob, astăzi dispărută, unde cei prinşi au fost traşi în ţeapă.[111] Tot acum a fost atacată - de către un căpitan al lui Ţepeş - şi Codlea, însă fără succes, datorită puternicei rezistenţe întâmpinate. Nenorocosului căpitan care n-a putut împlini porunca domnească i s-a hărăzit aceeaşi soartă ca şi prinşilor bârseni şi braşoveni![112] Abia după această cumplită expediţie de pedepsire, înregistrată pe larg în povestirile germane - care nu uită să amintească până şi faptul că au fost arse bucatele de pe câmpii -, Vlad vodă a primit să restabilească pacea cu Braşovul.

La 4 iunie 1460, din cetatea Dâmboviţei, el însărcina pe boierul său Voicu Dobriţa să meargă la Braşov, iar acolo, în prezenţa lui, pribegii ce se mai aflau în cetate să fie izgoniţi sau daţi pe mâna lui.[113]

---

[106] Vezi N. Iorga, *Lucruri nouă despre Vlad Ţepeş,* în *Convorbiri literare*, an XXXV (1901), nr. 2, p. 149-150 şi 158-160. Textul latin retipărit de I. Bogdan, *Documente privitoare la relaţiile Ţării Româneşti cu Braşovul* ol. I, nr. CCLXIX, p. 325-327.

[107] N. Iorga, *Lucruri nouă despre Vlad Ţepeş ...*, p. 152 şi 159; *Urkundenbuch* vol. V, nr. 3210, p. 74-75.

[108] I. Bogdan, *Vlad Ţepeş ...*, p. 92-93; C. I. *Karadja, Incunabulele povestind despre cruzimile lui Vlad Ţepeş ...*, p. 203.

[109] *Ibidem.*

[110] Hurmuzaki, *Documente ...*, vol. XV, partea 1, nr. XCIII, p. 54.

[111] I. Bogdan, *Vlad Ţepeş ...*, p. 14-15; N. Iorga, în nota 1, p. 55 a volumului citat din colecţia Hurmuzaki; Pavel Binder, *op. cit.*, p. 1540-1541.

[112] I. Bogdan, *Vlad Ţepeş ...*, p. 93-95; C. I. Karadja, *Incunabulele ...*, p. 203.

[113] Hurmuzaki, *Documente ...*, vol. XV, partea 1, nr. XCVI, p. 56.

A doua mare acţiune militară din cursul anului 1460 a domnului Ţării Româneşti a fost îndreptată contra feudelor sale transilvănene, Amlaşul şi Făgăraşul. Această acţiune urmărea desigur pedepsirea nesupunerii posesiunilor sale, care, în contextul crizei relaţiilor cu Sibiul şi Braşovul, îi ieşiseră complet de sub ascultare, adăpostind cutare pretendent[114] şi refuzând - foarte probabil - să mai achite datoriile faţă de vistieria domnească. La 26 iulie 1460 Vlad Ţepeş îi liniştea pe braşoveni, asigurându-i că el are de lucru numai cu făgărăşenii. Şi într-adevăr, la 24 august 1460, de Sf. Bartolomeu - aşa cum consemnează atât povestirile germane, cât şi *Cronica murală a Braşovului* - oştile domneşti luau din nou calea păsurilor spre Transilvania, prădând satele româneşti care alcătuiau ducatul Amlaşului, precum şi cele din Ţara Oltului (ducatul Făgăraşului).[115] Printre satele complet nimicite s-au numărat Şercaia şi Mica, pentru care, la 3 decembrie 1462, regele Matiaş Corvin dădea lui Gheorghe Biró (Birăul) un privilegiu de colonizare.[116] Astfel, la capătul verii anului 1460, autoritatea lui Vlad Ţepeş se făcuse simţită asupra majorităţii forţelor care, într-un fel sau altul, i se opuseseră din Transilvania în lungul anilor anteriori. Cele două incursiuni, din mai şi august 1460, au „pacificat” în întregime vecinătăţile hotarului nordic al Ţării Româneşti.

Documente relativ recent publicate, datând din luna octombrie 1460,[117] atestă că în toamna acelui an s-au purtat tratative pentru o pace generală între Vlad Ţepeş, pe de o parte, şi saşii din Braşov şi Sibiu, cu ţinuturile lor, precum şi cu secuii, pe de alta. Era vorba în fapt de asigurarea spatelui Ţării Româneşti, în preziua confruntării cu turcii, pentru care Vlad Ţepeş, prin neplata repetată a tributului, dăduse semnalul. Domnul condiţiona înţelegerea cu saşii şi secuii din Transilvania de două puncte, între care cel mai important era acela ca, în cazul unui atac otoman sau moldovenesc, să beneficieze de sprijinul a patru mii de oameni înarmaţi. Concomitent, el reînnoia făgăduiala că va rezista atât turcilor, cât şi altor inamici care vor încerca să treacă prin Ţara Românească spre Transilvania.[118] Revenea astfel, din proprie iniţiativă, la misiunea ce i-o încredinţase Iancu de Hunedoara înaintea campaniei din 1456!

Prevederea în legătură cu eventualitatea unui atac moldovenesc a fost interpretată în legătură cu noua orientare politică pe care a adoptat-o Ştefan cel Mare în aprilie 1459, prin încheierea păcii cu Polonia. În acest fel, Moldova se integra, deocamdată, liniei de forţă constituite din acordul polono-otoman, aşa cum se întâmplase şi pe vremea lui Petru Aron. Era deci normal ca Vlad Ţepeş să nu-l mai considere pe Ştefan drept aliat, în perspectiva războiului cu turcii, ba chiar să se teamă de un posibil atac din partea Moldovei.[119] Din toamna anului 1460 efortul lui Vlad Ţepeş s-a

---

[114] Reamintim că în primăvara anului 1457, în Amlaş găsea azil pretendentul desemnat sub forma *„sacerdos Wolachorum.”*

[115] I. Bogdan, *Vlad Ţepeş ...,* p. 16; N. Iorga, în nota 1, p. 57 a vol. citat din colecţia Hurmuzaki (consideră că acum, şi nu în 1457, a fost ars Tălmaciul); Pavel Binder, *op. cit.,p.* 1541-1542.

[116] Hurmuzaki, *Documente ...,* vol. XV, partea 1, nr. C, p. 58.

[117] G. Gündisch, *Vlad Ţepeş und die sächsischen Selbstverwaltungsgebiete Siebenbürgens ...,*, p. 991-992 (comentarii, p. 987-991).

[118] *Ibidem*, p. 992. Probabil că încă dinainte, în cadrul păcii separate cu Braşovul, ale cărei clauze le va fi dictat pe la sfârşitul lunii mai 1460, Vlad Ţepeş ceruse ca despăgubire pentru mărfurile neguţătorilor din Ţara Românească, ce fuseseră confiscate pe seama cetăţii, suma de 15 500 florini. Iată ce se spune într-o scrisoare a lui Radu cel Frumos pentru Braşov, din 19 februarie 1463 sau 1464, cu privire la această despăgubire, la care succesorul lui Ţepeş la domnie nu renunţase: „Dar voi ştiţi bine că se află la voi bani de-ai săracilor mei, florini 15.000 şi 500 şi aţi plătit în zilele lui Vlad voievod 4.000, iar pentru ceilalţi v-aţi fost legat să-i plătiţi într-un an, şi în trei rânduri. Lucrul s-a făcut cum s-a făcut, dar voi într-aceea aţi amuţit. Ştiţi însă că v-a fost dat şi domnul craiul <bani> ca să plătiţi. Voi ziceţi că a luat craiul <Matiaş Corvin> acei bani, noi am aflat însă cu adevărat că craiul nu i-a luat, ci v-a cerut craiul să-i daţi dajdea; voi aţi dat banii săracilor mei, iar din banii voştri n-aţi dat nimica ...” (I. Bogdan, *Documente privitoare la relaţiile Ţării Româneşti cu Braşovul ...*, nr. LXXXII, p. 106-107. Vezi şi *Istoria României*, vol. II, ed. cit., p. 469).

Faptul că mai departe, în aceeaşi scrisoare, există motivarea: *„să daţi îndărăt banii săracilor mei, ca să nu-i asuprească turcii ...”* (s.n., Şt. A.), pare să arate că erau în cauză mărfuri tranzitate din Imperiul Otoman de neguţătorii din Ţara Românească.

[119] Şerban Papacostea, *La Moldavie état tributaire de l' Empire ottoman au XVe siècle ...*, p.459.

concentrat exclusiv asupra pregătirii înfruntării cu turcii. Nu se mai constată nici un incident cu Transilvania. Ţara Românească, alături de regatul Ungariei, se constituia iarăşi într-un avanpost al Europei creştine, „*pe linia primă a istoriei …*”[120]

[120] N. Iorga, *Istoria românilor,* vol. IV, p.130.

Capitolul III

Incursiunea la sudul Dunării

La progenia della casa de' Octomani, un fel de cronică a turcilor până la 1500, de un autor creştin anonim, plasează în anul 1458 primul conflict al lui Vlad Ţepeş cu turcii. Se povesteşte, astfel, că sultanul Mehmet II, înainte de a pleca din Adrianopol în Moreea, în mai 1458, a trimis pe vizirul său Mahmud paşa Grecul, un renegat creştin, cu 30.000 de turci, la vadul Dunării, ca să-l păzească de o eventuală încercare de trecere a ungurilor. Acesta a înaintat dincolo de Dunăre, în Ţara Românească, unde a ocupat şi pustiit o cetate (*un castello*), luând robi 5.000 de creştini. Dar la întoarcere nu a mai apucat să treacă peste apă decât jumătate din oastea sa. Cealaltă jumătate, cu prada şi robii, a fost surprinsă pe mal de „Dracula," care avea cu el circa 5.000 de valahi şi unguri. „Din 18.000 de turci, n-au scăpat decât 8.000, restul fiind tăiaţi sau înecaţi," iar robii au fost eliberaţi. Mahmud-paşa, închipuindu-şi că forţele creştine sunt mai numeroase, a fugit cu rămăşiţele contingentului său la Sofia şi l-a înştiinţat îndată pe sultan, care în aceeaşi zi când a aflat vestea, a părăsit asediul Corintului, revenind furios la Adrianopol.

Autorul anonim al relatării afirmă că „pe vremea aceea mă aflam la Constantinopol" (*in quel tempo me ritrovai in Constantinopoli*). Panica stârnită de zvonurile despre insuccesul vizirului ar fi provocat începutul deplasării populaţiei în Asia Mică: „Cetatea aceea şi Pera erau goale de turci, care fugiseră pe malul celălalt, al Anatoliei. Să fi fost zece galere ale noastre acolo, am fi recâştigat Pera şi Constantinopolul într-o clipă. Dar Dumnezeu n-a îngăduit pentru păcatele noastre atâta glorie creştinilor!"[1]

Nicolae Iorga a acordat un credit desăvârşit datei din izvorul amintit.[2] Totuşi, după părerea noastră, nu avem a face decât cu un moment din faza iniţială a războiului din anul 1462. Şi iată de ce: autorul textului discutat povesteşte cele de mai sus după consemnarea ultimatumului sultanului pentru tributul restant, despre care ştim din alte izvoare că s-a produs în iarna 1461-1462 şi a declanşat, de fapt, ostilităţile cu Ţara Românească. Iar, pe de altă parte, acelaşi text pune, în mod vizibil greşit, retragerea lui Vlad Ţepeş în Transilvania şi înlocuirea lui cu fratele său Radu cel Frumos în anul ... 1459, în loc de 1462 (*el signor Dracula se fugito in Ongaria e' l fratelo de Dracula se resto signor l' ano 1459*).[3] O dată cu eliminarea din discuţie a cronologiei eronate din sursa menţionată, nu mai dispunem de nici un alt indiciu care să vădească vreun conflict armat între domnul Ţării Româneşti şi turci anterior primelor luni din 1462.

În schimb, sursele existente concordă în a arăta că, în iarna 1461-1462, Vlad Ţepeş datora sultanului haraciul pe trei ani,[4] adică suma de treizeci de mii de galbeni.

Cum se explică pasivitatea Porţii un răstimp atât de mare? Sunt unele elemente, nefolosite

---

[1] N. Iorga, *Acte şi fragmente cu privire la istoria românilor,* vol. III, Bucureşti, 1897, p. 13. Folosind acest izvor, Donado da Lezze *(Historia turchesca (1300-1514),* ediţia I. Ursu, Bucureşti, 1909, p. 24-25) a aşezat tot în 1458 episodul.

[2] N. Iorga, *Istoria românilor,* vol. IV, *Cavalerii,* Bucureşti, 1937, p. 130-131.

[3] N. Iorga, *Acte şi fragmente,* III, p. 12 şi 14. Pentru imprecizia izvorului, vezi şi observaţiile lui I. Ursu (Donado da Lezze, *op. cit.,* ed. cit., p. XLI), care comentează un alt fragment preluat de Donado da Lezze (p. 27) din *La progenia della casa de' Octomani* (N. Iorga, *op. cit.,* p. 14). În vremea din urmă, Matei Cazacu a încercat din nou să susţină veridicitatea datei *1458* pentru confruntarea dintre Mahmud paşa şi Vlad Ţepeş *(Les Otomans sur le Bas-Danube au XV-e siècle,* în *Südost-Forschungen,* Bd. XLI, 1982, p. 33-41). Dar domnia sa nu oferă nici o explicaţie pentru nepotrivirea de date evidentă, din acelaşi izvor, cu privire la înscăunarea lui Radu cel Frumos.

[4] N. Iorga, *Acte şi fragmente,* III, p. 12: „*In questo tempo dicto signor turco mando doi soi scavi a Draculla, signor dela Valachia, per domandarlli el carazo de 3 ani e 50 garzoni con altranti cavalli*" (vezi şi Donado da Lezze, *Historia turchesca...*, p. 23). Reamintim că în *Memoriile ienicerului sârb* se menţionează că „acest fiu al lui Dracula a venit doi ani de-a rândul la curtea împăratului de a adus tributul, potrivit înţelegerii" (vezi mai sus, cap. II, p. 69). Confruntate, cele două ştiri dau următorul rezultat: până în 1458, inclusiv, Vlad Ţepeş a plătit tributul, înfăţişându-se chiar personal la Poartă; din 1459 până în 1461 nu a mai făcut acest drum şi nici măcar nu a mai trimis tributul.

până acum, oferite de cronicile otomane, care par să ateste că voievodul a căutat să întârzie cât mai mult reacţia puterii suzerane. Astfel, contactele diplomatice au continuat şi după cotitura politică din 1459. Un schimb de solii a avut loc, de pildă, în a doua jumătate a anului 1460, când Vlad Ţepeş „a spus că n-are putere să plătească haraciul, deoarece duşmanul de ungur este puternic şi-i stă în cale ca o piedică. De asemenea a zis că, fiind departe de Poarta Fericirii nu poate veni şi că şi-a cheltuit în acest an în lupte tot ce a avut pentru a împiedica victoriile duşmanilor săi."[5] Evident, domnul se referea la lupta cu pretendentul Dan şi la expediţiile din sudul Transilvaniei din primăvara şi vara anului 1460. Probabil că, din acest motiv, a fost obţinută o amânare de încă un an.

A urmat campania din 1461 a sultanului Mehmet II, încheiată cu sfărâmarea împărăţiei Trapezuntului, vestigiu încă neocupat al dispărutului Bizanţ.[6] După înapoierea lui Mehmet în Constantinopol - devenit acum Istanbul - „din împrejurimi au început să sosească solii. A venit un sol şi din partea beiului Ţării Româneşti. La întoarcerea solului său, i-au dat un sol prin care îl chemau pe beiul Ţării Româneşti la Poartă." Solul turc, care aducea ultimul apel al sultanului, odată ajuns la curtea voievodului, ar fi primit următorul răspuns, de astă dată însă, cel puţin în partea a doua, complet neverosimil: „Cei din vilaietul meu nu-mi sunt credincioşi şi dacă eu, ieşind din ţara mea, voi pleca acolo, ei îl vor aduce pe ungur şi vor da acest ţinut aceluia. Eu nădăjduiesc ca padişahul să trimită numaidecât încoace, spre malul apei Dunărea, pe unul dintre beii de margine. Acel bei de margine, care va veni, să păzească acest vilaiet şi atunci eu voi pleca să mă închin la pragul norocos al sultanului meu" (!?). Sultanul - uimitor de bun şi nebănuielnic! - iarăşi „a dat crezare vorbelor acestui necredincios şi l-a trimis pe beiul Hamza Ceakârdjibaşi <căpetenie de şoimari; era beg de Nicopolo. Acesta s-a dus şi s-a aşezat pe malul Dunării, care pe atunci îngheţase."[7] Ne aflăm deci, cu cel din urmă schimb de ambasade - faptul acesta este sigur - la sfârşitul anului 1461.

Cum se vede, de fiecare dată Vlad Ţepeş a invocat pentru nerespectarea obligaţiilor faţă de Poartă primejdia unei lovituri din Transilvania şi nesiguranţa internă cauzată de opoziţia boierilor. Cronicarul Tursun-bei a rezumat cât se poate de bine sensul diplomaţiei sale faţă de turci, în anii 1460-1461, în cuvintele: „şi-a scos capul din cercul supunerii, născocind diferite pretexte şi scuze."[8] Numai că iscoadele sultanului au prins de veste din timp despre alianţa lui cu regele Matiaş Corvin - perfectată încă din toamna anului 1460 - lucru pe care izvoarele ... otomane omit să-l spună.[9] Domnul însuşi, la 11 februarie 1462, arăta că „turcii, duşmanii cei prea cruzi ai Crucii lui Hristos, trimiseră la noi solii lor cei mari ca să nu mai ţinem pacea şi legătura făcută şi întocmită între măria ta <regele Matiaş Corvin> şi noi ..., ci să ne alipim numai de dânşii şi să mergem la Poarta împăratului aceluia al turcilor, adică la curtea lui, iar dacă nu ... nu vor ţinea pacea cu noi."[10] Hamza beg din Nicopole a primit în taină porunca să-l prindă pe voievod, în cazul în care el ar fi refuzat din nou să se înfăţişeze sultanului, ceea ce dovedeşte că, oricum, Vlad pierduse încrederea turcilor.[11] În

---

[5] *Cronici turceşti privind ţările române (Extrase),* vol. I, ed. cit., p. 68. Aceiaşi Tursun-bei, căruia îi aparţine pasajul citat, aduce indirect mărturia că şi pentru intervenţia din Moldova, din primăvara anului 1457, Vlad a obţinut consimţământul turcilor (probabil ulterior acţiunii propriu-zise). Numai aşa credem că poate fi interpretată continuarea afirmaţiei: *„încrezându-se în înalta Poartă, el i-a biruit pe unguri, omorând pe mulţi dintre ei. În chip asemănător se purta şi cu ceilalţi domni de seama lui" (Ibidem;* s. n., Şt. A.).

[6] Trebizonda sau Trabzon. Pentru desfăşurarea expediţiei, isprăvită la 15 august 1461, vezi Franz Babinger, *Maometto il Conquistatore e il suo tempo,* Giulio Einaudi editore, ed. a III-a, Torino, 1977, p. 204-209. Legăturile acestei cetăţi-port de pe coasta anatoliană a Mării Negre cu românii au fost studiate de Constantin C. Giurescu, *Les relations des pays roumains avec Trébizonde au XIVe-XIXe siècles,* în *Revue Roumaine d' Histoire,* tom XIII, 1974, 2, p. 239-246.

[7] *Cronici turceşti* , p. 92-93, 125-126, 200-201. Sultanul a reintrat în Istanbul la 6 octombrie 1461 (F. Babinger, *op. cit.,* ed. cit., p. 210).

[8] *Cronici turceşti* .... I, p. 68.

[9] Laonic Chalcocondil: *„Şi atuncea, iarna aceea, când împăratului i s-a dat de ştire, că acesta <Vlad> umblă cu gânduri vrăjmaşe de răzvrătire şi că, îndreptându-se către peoni <unguri>, face cu ei învoieli şi alianţă, a socotit că e lucru grozav" (op. cit.,* ed. cit., p. 283).

[10] N. Iorga, *Scrisori de boieri - Scrisori de domni,* ed. cit., p. 164.

[11] *Ibidem,* p. 164-165; Laonic Chalcocondil, *op. cit.,* p. 283-284.

însăşi aşa-zisa cerere a lui Vlad Ţepeş de a fi „înlocuit," pe timpul absenţei din ţară, de unul din beii turci de margine - relatată doar de sursele otomane - se întrevede partea a doua a misiunii reale a dregătorului din Nicopole: luarea în administraţie directă a Ţării Româneşti de către autorităţile turceşti, desigur în vederea transformării ei în provincie a Imperiului, în paşalâc! Că lucrurile au stat într-adevăr aşa, o demonstrează scrisoarea lui Vlad Ţepeş către Matiaş Corvin, de la 11 februarie 1462, din care reiese că misiunea oficială, declarată - sau mai bine zis pretextul - sub care Hamza beg a păşit în Ţara Românească a fost: *„ca să hotărască graniţa la Dunăre"*[12] (s.n., Şt. A.), adică să fixeze limitele raielii Giurgiului, nicidecum să „păzească" ţara de „ungur" după îndepărtarea domnului ... Diferenţa este cum nu se poate mai grăitoare pentru descifrarea intenţiilor adevărate ale sultanului Mehmet II.

Consideraţiile de istorie generală vin şi ele să întărească interpretarea de mai sus. Mehmet II, care „ţinea să-şi însemne orice an cu o nouă cucerire" (N. Iorga), era permanent preocupat, după mutarea capitalei sale în Constantinopol, de stabilizarea şi asigurarea frontierelor europene ale Imperiului. De o însemnătate majoră, nu numai pentru acest aspect, ci şi pentru consolidarea în ansamblu a dominaţiei otomane asupra Mării Negre, era problema *controlului Dunării de Jos*. Una din direcţiile de bază prin care se putea realiza era dobândirea puternicelor cetăţi creştine care o protejau. Aşa se explică atacul împotriva Belgradului din 1456. Dar tot atât de importante din punct de vedere strategic erau şi Chilia şi Cetatea Albă. Rolul tuturor acestor puncte pentru siguranţa zonei europene a Imperiului, în perioada imediat ulterioară cuceririi Constantinopol ului, este excelent sintetizat în următorul dialog, ce s-ar fi purtat la Poartă - potrivit *Memoriilor ienicerului sârb* - nu mult după încheierea campaniei în Ţara Românească din 1462: „mai târziu turcii spuneau împăratului cum că mai înainte, de multe ori, au fost biruiţi românii de turci, dar de atâtea ori acolo au pierit mulţi turci «şi de aceea şi tu, fericite stăpân, trebuie să te gândeşti la aceasta». Şi a spus către dânşii împăratul: «Atâta vreme cât Chilia şi Cetatea Albă le ţin şi le stăpânesc românii, iar ungurii Belgradul sârbesc, noi nu vom putea avea nici o biruinţă»."[13]

Cealaltă direcţie de acţiune - fundamentală - era obişnuitul „război sfânt," de cucerire a unor noi teritorii, pentru colonizare. Rezultatul fiecăreia din aceste două direcţii era însă condiţionat de succesul celeilalte. De aceea, în Europa, înfrângerea de la Belgrad, din 1456, l-a determinat pe Mehmet II să încerce câţiva ani mai târziu o altă lovitură, care să o compenseze transformarea Ţării Româneşti, situată la miază-noapte de fluviul mult râvnit, în paşalâc. Totodată, însă, campania din 1462 poate fi definită şi ca o operaţie combinată, fiindcă s-a încercat, în paralel, cucerirea cetăţii Chilia, care domina strategic gurile Dunării.

Să vedem acum atmosfera din Europa creştină a vremii, mereu în căutarea unei soluţii eficiente pentru stăvilirea expansiunii tânărului Imperiu Otoman. în 1459, în primul său an de pontificat, papa Pius II a convocat reprezentanţii puterilor creştine la Mantova, în Italia, în vederea deliberării cruciadei contra turcilor. Se cunoaşte defecţiunea regelui Cazimir al Poloniei, care, prin reprezentantul său, a refuzat hotărât să participe la proiectul papal, cel puţin până la terminarea conflictului cu Ordinul teutonic. La rândul ei, Republica Veneţiei privea cu deosebită circumspecţie iniţiativa de la Mantova, în pofida faptului că îşi ştia direct ameninţate posesiunile din Marea Egee meridională („Ceea ce vroia ea - remarca ironic istoricul R. Cessi - nu era cruciada, ci războiul!"). Chiar şi scriitorii veacului XVI şi-au exprimat mari rezerve asupra rezultatelor congresului.[14]

Oricum, pilonii proiectului de cruciadă antiotomană al papei Pius II erau Ungaria - la Dunăre,

---

[12] N. Iorga, *Scrisori de boieri - Scrisori de domni*, ed. cit., p. 164.

[13] *Călători străini despre ţările române*, vol. I, Bucureşti, 1968, p. 128. Cea mai recentă ediţie critică a izvorului, aparţinând lui Renate Lachmann, *Memoiren eines Janitscharen oder Türkische Chronik*, Graz, Wien, Kom, Verlag Styria *(Slavische Geschichtsschreiber*, VIII), 1975, 233 p. (Recenzia lui Şerban Papacostea, în *Revue Roumaine d' Histoire*, XIX, 1975, 4, p. 734-735). După ultimele cercetări, identificarea *ienicerului sârb* cu Constantin Mihailović de Ostroviţa nu se mai poate susţine, textul scrierii având caracterul unui amalgam, din cel puţin trei secţiuni diferite ca subiect. Pentru perspectiva otomană asupra rolului strategic al Chiliei, vezi Virgil Ciocâltan, *Poarta osmană şi gurile Dunării în secolul al XV-lea*, în *Revista de Istorie*, tom 38, 1985, 11, p. 1064-1069.

[14] Donado da Lezze, *op. cit.*, ed. cit., p. 27: *„niente fu concluso."*

Veneţia - pe mare şi albanezii lui Skanderbeg - în sud-vestul Peninsulei Balcanice. În scopul angajării sultanului Mehmet II pe cât mai multe fronturi s-au stabilit contacte diplomatice cu vrăjmaşii Imperiului din zona lui asiatică: Uzun Hassan, principele tribului turkoman al „Oii Albe" (Ak Koyunlu), care stăpânea cea mai mare parte a Persiei de nord şi a Anatoliei de est, principii din Georgia şi împăratul David Comnen al Trebizondei.[15]

Totuşi, în acel moment, regele Matiaş Corvin avea în primul rând atenţia şi grija concentrate în reacţia contra împăratului Frederic III de Habsburg, care-i contesta legitimitatea pe tronul Ungariei.[16] Skanderbeg, văzând că pregătirile pentru cruciadă întârzie, în iunie 1460 se pregătea să încheie un armistiţiu cu sultanul, iar în preajma zilei de 1 septembrie 1461 va debarca în Italia meridională, în fruntea unei mici armate (2.000 de oameni), spre a veni în sprijinul lui Ferdinand, fiul vechiului său aliat regele Alfons V de Neapole şi Aragon, al cărui tron era şi el ameninţat.[17] Veneţia nu va intra în luptă decât în 1463, după atacul otoman asupra Argosului.[18]

În contextul politic creat de Congresul de la Mantova, alianţa lui Vlad Ţepeş cu Matiaş Corvin şi, mai ales, războiul purtat de el în 1462 contra Imperiului Otoman au constituit neîndoielnic cele dintâi acţiuni de extremă însemnătate diplomatică şi militară ale coaliţiei creştine.[19] Cât de mari erau speranţele ce se puneau în acest nou front de la Dunărea de Jos se vede şi din faptul că ambasadorul Veneţiei la Buda a urmărit pas cu pas campania, trimiţând dese rapoarte, pe care Senatul Republicii se grăbea să le facă să parvină la Roma. Aşa, de pildă, primul raport, care însoţea copia scrisorii lui Vlad Ţepeş din 11 februarie 1462 - adevărat buletin de război - a fost expediat din Veneţia la Roma în 20 martie 1462, subliniindu-se, totodată, urgenţa acordării unui ajutor bănesc imediat regelui Ungariei, în vederea stimulării luptei din această zonă, de care răspundea.[20]

---

[15] Vezi Anthony A. M. Bryer, *Ludovico da Bologna and the Georgian and Anatolian Embassy of 1460-1461*, în volumul său: *The Empire of Trebizond and the Pontos,* Variorum Reprints, London, 1980, X, p. 178-198.

[16] În privinţa caracterului acestei lupte, vezi Karl Nehring, *Herrschaftstradition und Herrschaftslegitimität. Zur ungarischen Aussenpolitik in der zweiten Hälfte des 15. Jahrhunderts,* în *Revue Roumaine d' Histoire*, tom XIII, 1974, 3, p. 463 şi urm. Conflictul dintre cei doi suverani s-a încheiat, provizoriu, abia în 1463 (W. Fraknói, Mathias Corvinus, *König von Ungarn 1458-1490,* Freiburg im Breisgau, 1891, p. 95).

[17] Vezi Fr. Pall, *Renseignements inédits sur la participation albanaise à la guerre de Naples (1459-1463),* în *Actes du premier Congrès International d' Études Balkaniques et Sud-Est Européennes,* vol. III, *Histoire,* Sofia, 1969, p. 471-474 (Skanderbeg a revenit în patrie în februarie 1462). Unul din documentele semnalate de Fr. Pall, o scrisoare din 15 august 1461 a prinţului albanez, vădeşte că acesta înţelegea „să facă războiul în felul său, adică să ucidă pe cei ce-i vor cădea sub mână, fără să facă prizonieri." Era un chip de a purta războiul complet diferit de cel practicat în Italia. Aşa cum spunea papa Pius II: „La noi se luptă fără pericol pentru viaţă şi pentru bogate recompense," mai mult prin manevre pe câmpul de luptă, care nu se asemănau deloc cu „*sângeroasele bătălii*" date cu turcii (Gioacchino Paparelli, Enea Silvio Piccolomini, Bari, 1950, p. 221-222).

[18] Pentru o prezentare succintă a războiului turco-veneţian din 1463-1479, vezi Freddy Thiriet, *Histoire de Venise,* P.U.F., Paris, 1969, p. 63-64.

[19] Un proiect, alcătuit probabil în ambianţa curţii aragoneze şi care trebuie datat cel mai târziu în 1462, atestă că ideea unei acţiuni la Dunărea de Jos, care să-i angajeze pe români, nu a lipsit în mediile politice conectate la planul de cruciadă al papei Pius II. Este vorba mai exact de o socoteală a cheltuielilor ce le-ar fi necesitat expediţia cruciată pe mare. La sfârşitul ei figurează următoarea însemnare rezumativă asupra operaţiilor terestre: *„Dechiarando che ditto exercito come se moue ala giornata uanno acquistando 1' Albania et la Walachia bassa sottoposte al turco per modo che auanti che siano gionti al confino de la Grecia saranno multiplicaţi in triplo, oltre li crucisegnati, che saranno passati d' Italia et d' altri pagesi"* (Ignatius Parrino, *Acta Albanie Vaticana,* I, *Città del Vaticano,* 1971, nr. 527, p. 133; editorul actului l-a datat în 1463-1464, dar menţionarea insulei Mitilene, care a fost cucerită de turci la finele anului 1462, printre posesiunile creştine, impune revizuirea acestei datări).

[20] Atitudinea Veneţiei faţă de evenimentele din Ţara Românească, care puteau înrâuri însăşi propria ei situaţie, a fost studiată de Şerban Papacostea, *Venise et les Pays Roumains au Moyen Âge,* extras din volumul *Venezia e il Levante fino al sec. XV,* Casa Editrice Leo S. Olschki, Florenţa, 1973, p. 608-611.

Din păcate, Moldova a rămas, în momentul respectiv, în afara coaliţiei creştine. Alăturându-se Poloniei în 1459 - în spiritul tradiţiei politicii externe a ţării sale (tratatul de la Overhelăuţi, din aprilie 1459) -, Ştefan cel Mare era preocupat, la rândul lui, în primii săi ani de domnie, să-şi consolideze autoritatea pe plan intern. El va intra în lupta antiotomană, cum se ştie, abia după 1470. Deocamdată, alinierea sa diplomatică lângă regatul Poloniei i-a atras duşmănia regelui Matiaş Corvin, care nu a întârziat să ofere adăpost, la curtea sa, pretendentului Petru Aron. La 5 iunie 1461, Ştefan vodă pătrundea în Transilvania, în secuime, încercând să-l prindă pe Petru Aron, iar un an mai târziu, în iunie 1462, ataca cetatea Chilia, apărată de o garnizoană ungaro-munteană.[21] Ar fi deosebit de interesant de cunoscut, pentru relaţiile între Ţara Românească şi Moldova, din acest moment, mandatul ce a îndeplinit pe lângă Vlad Ţepeş, în primăvara anului 1461, solul polon Muzylo de Buczacz (Buczacki), castelan de Cameniţa şi căpitan al Snyatinului şi Colomeei.[22] Poate că arhivele din Polonia vor dezvălui cândva conţinutul soliei. În prezent, putem doar presupune fie că s-a încercat obţinerea neutralităţii lui Vlad Ţepeş în ajunul expediţiei în Transilvania, pe care Ştefan cel Mare tocmai o pregătea (a avut loc, cum am spus, la începutul lunii iunie 1461),[23] fie că - mai curând - s-a formulat, prin intermediul Poloniei, o primă revendicare oficială asupra Chiliei, pe care Moldova o pierduse în 1448 şi pe care o va recuceri abia în 1465.[24]

În sfârşit, pentru a încheia această sumară privire asupra condiţiilor în care Ţara Românească a lui Vlad Ţepeş s-a desprins de sub suzeranitatea turcească, să zăbovim încă o clipă la semnificaţia anului 1459, în care s-a oprit, cum am văzut, plata tributului. Care a fost oare motivul imediat care a determinat acest gest, chiar înainte de restabilirea legăturilor cu Transilvania şi Ungaria? După părerea noastră a fost tot unul de natură externă: în 1459 a dispărut ultima formaţiune politică sârbească, prin cucerirea cetăţii Smederevo (Semendria) de către turci. Ocuparea completă a despotatului Serbiei şi integrarea lui în hotarele Imperiului Otoman - cu excepţia Belgradului, rămas în seama Ungariei - a influenţat neîndoielnic situaţia de la nordul Dunării.[25] Bănuim deci că Vlad Ţepeş a acţionat sub impulsul acestui eveniment, bizuindu-se numai pe succesul din interior, unde izbutise să înfrângă opoziţia boierească.[26] Această concluzie este întărită de însuşi faptul că, în acelaşi moment, Moldova se îndepărtase de Ţara Românească, Ştefan cel Mare reînnoind contractul vasalic faţă de Polonia şi plătind totodată, în continuare, tributul cuvenit sultanului.[27] Iar, pe de altă parte, alianţa lui Vlad Ţepeş cu regele Matiaş Corvin a fost posibilă numai de la sfârşitul anului 1460 (ea urmând a fi pecetluită după obiceiul feudal, printr-o alianţă matrimonială, o căsătorie a domnului cu o soră a regelui Ungariei).[28]

---

[21] Pentru implicaţiile politicii externe a lui Ştefan cel Mare din aceşti ani, vezi Idem, *Un épisode de la rivalité polono-hongroise au XVe siècle: la campagne de Mathias Corvin en Moldavie (1467), à la lumiere d' une source inédite*, în *Revue Roumaine d' Histoire*, tom VIII, 1969, 6, p. 968-969.

[22] Hurmuzaki, *Documente ...*, vol. II, partea a 2-a, Bucureşti, 1891, nr. CXV, p. 135, şi nr. CXVI, p. 136.

[23] Aceasta este opinia avansată de Gr. C. Conduratu, *Încercări istorice. Relaţiunile Ţării Româneşti şi Moldovei cu Ungaria până la anul 1526*, Bucureşti, 1898, p. 153.

[24] De aceeaşi părere este Matei Cazacu, *Du nouveau sur le role internaţional de la Moldavie dans la seconde moitié du XVe siècle*, în *Revue des Études Roumaines*, XVI, Athenès, 1981, p. 40-41.

[25] Asupra ecoului faptelor din Peninsula Balcanică în Ţara Românească dispunem de documente revelatoare. De pildă, în 1478, căderea fortăreţelor lui Skanderbeg - Kroja, Drivasto, Ljes şi Zabijak -, ca şi asediul cetăţii Scutari, erau comunicate Braşovului de Basarab cel Tânăr voievod (I. Bogdan, *Documente privitoare la relaţiile Ţării Româneşti cu Braşovul.* nr. CXIII, p. 140-141).

[26] În timpul lui Radu cel Frumos (1462-1474) sunt semnalaţi primii emigranţi sârbi în drum spre Ţara Românească (P. P. Panaitescu, *Documente slavo-române din Sibiu (1470-1653),* Bucureşti, 1938, nr. I, p. 9-10). Ei vor fi venit, însă, şi mai înainte, îndată după 1459. Asupra feudalilor sârbi refugiaţi în Ţara Românească în a doua jumătate a secolului XV, vezi, de asemenea, Ştefan Ştefănescu, *Eléments nobiliaires balkaniques établis en Valachie à la fin du XVe siècle*, în *Revue Roumaine d' Histoire,* tom VIII, 1969, 5, p. 891-897.

[27] Ştefan vodă a plătit tributul până în 1473 (vezi discuţia la Constantin C. Giurescu, *O nouă sinteză a trecutului nostru,* extras din *Revista istorică română,* tom I-II, 1931-1932, p. 66-67).

[28] Despre această căsătorie se vorbeşte atât în scrisoarea din 11 februarie 1462 (N. Iorga, *Scrisori de*

Dar să reluăm, acum, firul evenimentelor din iarna 1461-1462. Vlad Ţepeş, „pe deplin iniţiat în rosturile turceşti" (N. Iorga), a aflat, cum ne spune el însuşi, „despre şiretenia şi vicleşugul lor, şi noi am fost aceia care am pus mâna pe acel Hamza beg, în ţinutul şi în ţara turcească, sub o cetate ce i se zice Giurgiul: deschizând turcii cetatea la strigătele oamenilor noştri, cu gândul ca să intre numai ai lor, ai noştri, amestecându-se cu dânşii, au intrat şi au dobândit cetatea. Pe care am şi ars-o îndată."[29]

Laonic Chalcocondil adaugă alte amănunte asupra episodului. Astfel, numele solului care a plecat de lângă Hamza beg spre a-l atrage în cursă pe domn a fost Catavolinos (Katabolinos), „un diac elen," în slujba turcilor. Cei doi s-au sfătuit în prealabil cum să procedeze. Catavolinos trebuia, „când Vlad îl va însoţi la întoarcere" către marginea raielii Giurgiului, să anunţe pe ascuns ora plecării în ultima etapă a drumului. În acest moment şi loc, oamenii lui Hamza beg, aflaţi „de mai înainte la pândă," aveau a-şi îndeplini misiunea. Vlad însă, cu oştenii lui, „s-a luptat în chip remarcabil" când Hamza beg a atacat. Pe turcii ce nu au pierit în luptă „i-a prins, i-a dus cu toţii şi i-a tras în ţeapă, după ce i-a ciuntit mai întâi." Lui Hamza beg, luat şi el prizonier, „i-a făcut o ţeapă mai înaltă."[30]

În sfârşit, cucerirea Giurgiului este înfăţişată şi de naraţiunea anonimă italiană ceva mai devreme discutată. Dând o versiune fantezistă a răspunsului lui Ţepeş la cererea sultanului în legătură cu haraciul pe trei ani, „şi cincizeci de copii cu tot atâţia cai,"[31] făcută prin intermediul solilor „căpitanului din Nicopole" - citām: „vreau să stau în tovărăşia voastră, căci voi face să vină mulţi copii[32] şi cai, şi voi veţi alege ce vi se va părea, aşa încât împăratul turcesc să nu poată să mă mustre că nu l-am servit bine, şi după care voi număra din nou banii haraciului, după ce voi fi isprăvit cu darurile" - textul pomenit arată că acel „căpitan din Nicopole," odată sosit la întâlnire, a fost capturat şi „pus în fundul unui turn."[33] Apoi „Dracula îndată călări cu ostaşii săi şi la miezul nopţii se înfăţişă la Nicopole <de fapt e vorba de Giurgiu>[34] şi cu dibăcie înşelă pe cei dinăuntru,

---

boieri - Scrisori de domni, ed. cit., p. 164), cât şi în versiunea slavă a *Povestirii despre Dracula voievod* (P. P. Panaitescu, *Cronicile slavo-române din sec. XV—XVI...*, ed. cit., p. 212). Ea a avut într-adevăr loc în 1462 („*Columna lui Traian*," 1883, p. 35).

[29] Scrisoarea din 11 februarie 1462, în ed. cit., p. 165.

[30] Laonic Chalcocondil, *op. cit.*, ed. cit., p. 283-284. Autorul bizantin îl prezintă în mod greşit pe Hamza beg drept „*guvernator al Vidinului*."

[31] Ducas oferă asupra acestui aspect încă o variantă: solul turcilor i-ar fi transmis voievodului „*să vină în grabă la închinăciune - şi să aducă cu sine 500 de băieţi şi tributul ce-l dă în fiecare an, adică zece mii de galbeni aur. Voievodul i-a răspuns însă: galbenii îi are gata să-i dea, băieţii însă nu poate; cât despre sine să vină însuşi la închinăciune, şi aceasta e mai cu neputinţă*" (Ducas, *Istoria turco-bizantină (1341-1462),* ed. cit., p. 430, (s. n., Şt. A.).

[32] Copiii erau destinaţi, după trecerea la legea islamului, corpului ienicieresc. De fapt, ţările române nu au dat niciodată acest „tribut de sânge" (A. Decei, *Istoria Imperiului otoman (până la 1656),* p. 43 şi 116, n. 2).

[33] Este locul să reproducem aici, pentru ca cititorul să aibă de pe acum posibilitatea să constate cum s-a format legenda lui Vlad Ţepeş în veacul XV, varianta episodului respectiv din versiunea slavă a *Povestirii despre Dracula voievod: „împăratul a trimis o dată la el un sol ca să-i dea birul. Dracula a cinstit foarte mult pe solul acela şi i-a arătat toată averea sa şi i-a spus: «Eu nu numai că vreau să-i dau împăratului dania, dar vreau să merg la el în slujbă cu toată oastea mea şi cu toată vistieria. Cum îmi va porunci, aşa îi voi sluji.*

Şi tu vesteşte pe împăratul tău ca, atunci când mă voi duce la el, să dea poruncă împăratul, în toată ţara sa, ca să nu mi se facă nici un rău nici mie şi nici oamenilor mei. Iar eu voi veni la împărat repede după tine şi îi voi aduce birul şi eu însumi voi veni la dânsul».

Împăratul, auzind acestea de la solul său că Dracula vrea să vină la el în slujbă, pe acel sol al său l-a cinstit şi l-a încărcat cu daruri şi a fost foarte bucuros, pentru că atunci se războia cu împăraţii şi cu ţările din Răsărit. Şi îndată a trimis prin toate cetăţile şi prin ţară, ca atunci când va veni Dracula, nimeni să nu-i facă nici un rău lui Dracula, ba încă să-i dea şi cinste mare. Dracula a pornit şi a strâns toată oastea sa. Erau cu el şi pristavii împăratului şi-i dădeau cinste mare ... Iar el a străbătut prin ţara lui <turcească> vreo 5 zile ..." (P. P. Panaitescu, *op. cit.*, p. 201 şi 208; Pandele Olteanu, *op. cit.*, p. 356-357).

[34] Remarcă făcută mai întâi de N. Iorga, *Istoria românilor,* vol. IV, 135.

arătând că el este căpitanul lor. I se deschiseră porţile şi intră Dracula cu oamenii săi, pradă cetatea şi luă cu sine ceva aur, argint, pietre scumpe şi bani şi suflete turceşti şi, ajungând la castelul său, făcu să se taie urechile şi nasul la doi sclavi şi retrimise împăratului turcesc pe căpitan nevătămat (!?)."[35] Fireşte, din toată această relaţie nu se poate reţine decât confirmarea surprinderii prin vicleşug a garnizoanei din Giurgiu.

Prin cucerirea Giurgiului, pe care Vlad Dracul îl recâştigase în 1445 cu ajutorul cavalerilor burgunzi, dar trebuise să-l cedeze probabil un an mai târziu, în împrejurările refacerii legăturilor cu Imperiul Otoman, cel mai însemnat cap de pod turcesc spre interiorul Ţării Româneşti era eliminat. Cât de mare era rolul strategic al acestei cetăţi pentru libertatea de mişcare în raport cu turcii a domnilor Ţării Româneşti se vede limpede şi din următoarea afirmaţie, pe care cavalerul burgund Walerand de Wavrin ar fi auzit-o în timpul expediţiei de pe Dunăre, în 1445, din gura lui Vlad Dracul: „Dacă îmi pot redobândi întreagă cetatea mea, pe care tatăl meu <Mircea cel Bătrân> a pus să o ridice, atunci chiar şi femeile din Ţara Românească, cu furcile lor de tors, vor fi în stare să recucerească Grecia!"[36]

Imediat după această lovitură încununată de succes, care se va fi întâmplat către sfârşitul lunii ianuarie 1462, Vlad Ţepeş a poruncit căpitanilor săi să pustiască întreg malul sudic al Dunării, din dreptul Rahovei (Oreahovo), până „unde se varsă Dunărea în Mare." Vadul de la Nicopole „a fost ars cu totul şi nimicit," iar subaşa de Nicopole, fiul lui Firuz beg, „el a fost prins şi i-au tăiat capul; şi câţi turci erau, ce se ţineau de Nicopole, toţi cei mai de frunte au pierit cu el." Printre localităţile mai importante ocupate şi trecute prin foc şi sabie s-au numărat Oblucița şi Novo Selo, Samovit, Gigen, Dârstor (Silistra), Aldemir, Cartal, Hârşova, Turtucaia, Marotin, Batin, Novigrad, Sviştov şi Rahova (la Rahova „a fost pus căpitan de domnul Vlad, Neagoe"!). Iar pe malul românesc au fost distruse alte două puncte controlate de turci: „cetatea de peste Dunăre" de la Giurgiu - cu omorârea subaşei şi cu precizarea că „Hamza beg acolo a fost prins" -, precum şi Turnu. Toate aceste date sunt extrase dintr-un foarte impresionant „catastif în câte locuri, câţi oameni, bărbaţi şi femei ... au fost ucişi ... în ţara turcească de dumnealui Vlad al Ţării Româneşti," anexat buletinului de război expediat de Vlad Ţepeş din Bucureşti, la 11 februarie 1462. În scrisoare se dă cifra totală de 23.884 de oameni ucişi în timpul incursiunii la sudul Dunării, iar în catastif se indică în detaliu socoteala victimelor pe fiecare localitate în parte, adăugându-se în încheiere: „Iar cele de mai sus sunt numai numele morţilor ale căror capete şi semne au fost aduse dregătorilor noştri aşezaţi în toate părţile; cei care altfel n-au fost arătaţi, ori au ars prin case, al acelora număr nu-l ştim, că au pierit foarte mulţi …"[37] Se pare că, potrivit versiunii slave a *Povestirii despre Dracula voievod,* incursiunea a fost acompaniată de o strămutare a populaţiei bulgăreşti în Ţara românească, la adăpost de vijelia ce avea să vină.[38]

Gestul acesta poate fi mai bine înţeles dacă luăm în considerare felul cum a procedat anterior,

---

[35] Vezi N. Iorga, *Acte şi fragmente ...*, vol. III, p. 12-13.

[36] Călători străini despre ţările române, vol. I, ed. cit., p. 109.

[37] N. Iorga, *Scrisori de boieri - Scrisori de domni,* ed. cit., p. 165 şi 166-167. Scrisoarea, împreună cu anexa ei, a fost copiată într-un manuscris latin, un miscelaneu, ce se păstrează la München. Nicolae Iorga a fost cel ce a descoperit această copie, iar I. Bogdan *(Vlad Ţepeş ...*, p. 77-81) a fost primul ei editor (textul latin) şi comentator. Între timp, a mai ieşit la iveală o copie a acestui excepţional document, conservată în fondurile bibliotecii „Herzog August" din Wolfenbüttel, descoperită şi publicată de Andrei Corbea *(Cu privire la corespondenţa lui Vlad Ţepeş cu Matei Corvin,* în *Anuarul Institutului de Istorie şi Arheologie «A. D. Xenopol» Iaşi,* tom XVII, Iaşi, 1980, p. 669-670). Meritul identificării locului de emisiune a scrisorii (Cetatea nouă a Dâmboviţei = Bucureşti), revine lui D. Sluşanschi, *Dunărea de Jos şi campania lui Vlad Ţepeş din iarna 1461-1462 (precizări filologice),* în *Revista Arhivelor,* an LXII, vol. XLVII, 1985, 4, p. 434-437. De asemenea, domnia sa consideră că toponimul *Dridopotrom,* din document, este o stâlcire, la copiere, a denumirii greceşti *(inter) do* (pentru *dio) potami* (= între cele două râuri), care ar fi o referire la zona bălţilor Ialomiţei şi Brăilei, dintre cele două mari braţe ale Dunării. Pentru discuţia asupra altor toponime, vezi P. Ş. Năsturel, *Vlad l' Empaleur libérateur de Hârşova et de Ruse (1462),* în *Studia Balcanica,* Sofia, 1970, 1, p. 126-128.

[38] „*... Dar pe alţii, care sunt creştini, i-a mânat şi i-a aşezat în ţara sa*" (P. P. Panaitescu, *op. cit.*, p. 201 şi 208; Pandele Olteanu, *op. cit.*, p. 357).

tot în privinţa populaţiei creştine bulgare din vecinătatea ţărmului sudic al Dunării, Vlad Dracul, părintele lui Vlad Ţepeş. În timpul aceleiaşi expediţii pe Dunăre din 1445, menţionată mai sus, condusă de cavalerul burgund Walerand de Wavrin şi sprijinită de Vlad Dracul, „creştinii care trăiau în Bulgaria ca tributari, trezindu-se, s-au sfătuit împreună şi au spus că nu mai vor să rămână sub stăpânirea turcilor.” Ei au trimis soli la domnul Ţării Româneşti, rugându-l „smerit” să-i primească în ţara sa. Vlad Dracul le-a încuviinţat „cu dragă inimă” cererea şi astfel nu mai puţin de 12.000 de bărbaţi, femei şi copii, cu tot avutul lor au trecut pe malul românesc al Dunării. În urma acestei strămutări, care a durat „trei zile şi trei nopţi încheiate,” tatăl lui Vlad Ţepeş ar fi declarat cavalerilor cruciaţi că dacă ei nu ar fi făcut altceva în expediţia lor decât să dea ajutor la mântuirea celor „11 sau 12 mii de suflete de creştini, scoţând trupurile <lor> din robie şi din mâinile turcilor, şi <încă> i se părea că acest lucru este o mare ispravă.”[39]

Este limpede că incursiunea lui Vlad Ţepeş din 1462 a provocat o „trezire” similară în Balcani, aşa cum se va întâmpla şi mai târziu, la sfârşitul secolului următor, în zilele glorioase ale lui Minai Viteazul. De fapt, întotdeauna, începând din veacul XV, lupta antiotomana a domnilor români a iscat scânteia de speranţă într-o posibilă redobândire a libertăţii pentru popoarele sud-dunărene. Cum se va vedea, însuşi Vlad Ţepeş, după acest prim ajutor şi după înfruntarea cu succes a Semilunei, a vrut să lupte până la capăt, crezând cu încăpăţânare într-o biruinţă completă şi în izgonirea turcilor de pe teritoriile recent cotropite de ei în sud-estul Europei.

Ecoul intrării în luptă a voievodului Ţării Româneşti şi al celor dintâi isprăvi ale oştilor sale la marginea dunăreană a împărăţiei turceşti a fost extraordinar. La 4 martie 1462 ambasadorul veneţian la Buda, Petrus de Thomasiis, raporta entuziasmat evenimentele dogelui, insistând pentru subsidii băneşti acordate regelui Ungariei, care promitea să coboare în Transilvania şi să se alăture efortului lui Vlad Ţepeş.[40] Înainte de a ajunge la Buda, iar de acolo la Veneţia şi Roma, vestea a trecut mai întâi prin cetăţile transilvănene, ea pătrunzând astfel în unele din variantele naraţiunii germane despre Dracula voievod.[41] Numărul de 23.000 de turci ucişi figurează şi în cronica vestitei abaţii Melk din Austria (*Chronicon Mellicense*).[42] Fără menţiunea numărului morţilor, incursiunea de la sudul Dunării este de asemenea relatată în *Memoriile ienicerului sârb*.[43] La fel şi în versiunea slavă a *Povestirii despre Dracula voievod*.[44] O cunosc toţi autorii bizantini: Laonic Chalcocondil, Ducas si Critobul din Imbros.[45]

În sfârşit, ea este menţionată şi în câteva din cronicile turceşti, mai înclinate să povestească biruinţele decât înfrângerile.[46]

---

[39] *Călători străini despre ţările române*..., vol. I, p. 111—113.

[40] I. Bianu, *Ştefan cel Mare. Câteva documente din arhivele de stat de la Milan,* în *Columna lui Traian,* 1883, l, p. 34-35. Pentru drumul parcurs de acest raport, care se bizuia pe datele din scrisoarea lui Vlad din 11 februarie, vezi Radu Lungu, *À propos de la campagne antiottomane de Vlad l' Empaleur au sud du Danube (Hiver 1461-1462),* în *Revue Roumaine d' Histoire,* tom XXII, 1983, 2, p. 147 şi 156-157 (în 23 martie 1462 au sosit la Bologna ştiri potrivit cărora „*i Valacchi aveano data una rotta al Turco nelle parti della Valacchia, e morto di loro più di 20.000, e tolti molti Castelli, e saccomanati molti Villaggi dietro al Danubio ...)*”

[41] C. I. Karadja, *Incunabulele* ..., p. 204; comentarii la Pavel Binder, *Itinerarul transilvănean al lui Vlad Ţepeş* ..., p. 1542.

[42] N. Iorga, *Încă ceva despre Vlad Ţepeş şi Ştefan cel Mare,* în *Convorbiri literare,* an XXXVIII, 1904,4, p. 382.

[43] *Călători străini despre ţările române*..., I, p. 126.

[44] P. P. Panaitescu, *op. cit.,* p. 201 şi 208; P. Olteanu, *op. cit.,* p. 357.

[45] Laonic Chalcocondil, *op. cit.,* p. 284; Ducas, *op. cit.,* p. 430; Critobul din Imbros, *op. cit.,* p. 290.

[46] *Cronici turceşti privind ţările române (Extrase*), vol. I, ed. cit., p. 93, 126 etc.

Războiul cu turcii

Încă din februarie 1462, în aceeaşi atât de importantă scrisoare în care comunica regelui Ungariei circumstanţele intrării sale în luptă şi distrugerile provocate în chiar teritoriul otoman, Vlad Ţepeş făcea un insistent apel la ajutor. El arăta că nu a călcat pacea pentru vreun folos al său, ci „pentru păstrarea Creştinătăţii întregi.” Se aştepta - „cum se va deschide vremea, adică primăvara” - la venirea sultanului, cu toată puterea lui. S-a pregătit cum a putut, încercând să împiedice trecerea Dunării: „însă vaduri n-au, căci şi vadurile lor la Dunăre, afară de Vidin, am pus să le ardă, să le nimicească şi să le facă pustii.” Accesul în Ţara Românească era totuşi posibil şi altfel, în această direcţie fiind pericolul de surprindere mai mare: „ei ar voi - spunea voievodul - să-şi aducă vasele de la Ţarigrad şi Galipole, pe Marea, în Dunăre.”

Vlad Ţepeş, în faţa groaznicei ameninţări a invaziei turceşti, pe apă şi uscat, în pofida alianţei cu regele Ungariei era profund îngrijorat şi destul de sceptic cu privire la intenţiile lui Matiaş Corvin. Citām din nou din scrisoare: „Ci, dacă măria ta voieşti să dai vreun ajutor, atunci măria ta să fii bun a nu ne zăbovi, şi să ne spui cu adevărat gândul măriei tale”. El propunea regelui, dacă dorinţa lui era într-adevăr să se lupte cu turcii, să-şi strângă „toată ţara şi tot poporul de oaste” şi să vină „în această Ţară Românească a noastră” unde să se bată. Dacă Matiaş Corvin însuşi nu vroia să se pună în fruntea luptei, ar fi fost bine să-şi trimită totuşi „oastea întreagă în părţile ardelene.” Iar dacă nici această soluţie nu-i convenea, să dea ajutor cât îi era voia, „măcar Ardealul şi Secuimea,” reazimul cel mai apropiat al Ţării Româneşti. Orice ajutor trebuia să sosească până la Sf. Gheorghe (23 aprilie), când începeau de obicei campaniile otomane.

Apelul domnului lua sfârşit într-un chip zguduitor: „Iar, dacă vom ajunge, ferească Dumnezeu, la un capăt rău, şi va pieri ţărişoara noastră aceasta, nici măria ta nu vei avea folos şi înlesnire de aşa ceva, pentru că va fi spre paguba Creştinătăţii întregi.” Este o idee pe care o regăsim la toţi marii voievozi ai românilor - un Ştefan cel Mare, un Radu de la Afumaţi, un Minai Viteazul - care în veacurile XV-XVI au înfruntat Imperiul otoman. În impactul dintre cele două lumi, islamică şi creştină, odată intraţi în luptă, absolut toţi se prevalau de rolul de bastioane înaintate ale Europei creştine pe care îl îndeplineau atât Moldova, cât şi Ţara Românească. În acelaşi timp, Vlad Ţepeş se vădeşte conştient de faptul că viitorul conflict (chiar fără sprijin el anunţa că „nu voim să fugim înaintea sălbăticiei lor, ci să avem, în orice chip, luptă cu dânşii”) avea să fie pe viaţă şi pe moarte, „capătul rău” însemnând desfiinţarea statală a Ţării Româneşti.[47]

În mod similar rezumă conţinutul soliilor lui Ţepeş la Buda - fiindcă vor fi fost mai multe, în aşteptarea zadarnică a ajutorului, făgăduit probabil încă de prin martie - şi Chalcocondil: „voi ştiţi doar că ţara noastră e vecină cu a voastră şi că amândouă popoarele ne avem ţara aşezată la Istru <Dunăre>. Aţi auzit acuma cred, şi voi, că împăratul turcilor porneşte cu oaste mare la război asupra noastră. Şi dacă Dacia aceasta <Ţara Românească>, îşi va supune-o şi o va subjuga, înţelegeţi bine şi voi, că ei nu vor sta în pace şi liniştiţi locului, ci îndată vor năvăli cu război asupra voastră şi locuitorii ţării voastre vor avea de suferit nenorociri foarte grele din partea lor. Acuma e deci vremea ca, ajutându-ne pe noi, să vă apăraţi şi voi, oprind cât mai departe de ţară armata aceasta; şi să nu lăsaţi să ne strice ţara şi să ne subjuge neamul nostru…”[48] Stindardul luptei comune flutura deci din nou, dar, ca mai totdeauna în asemenea împrejurări, şi de astă dată mai mult spre paguba finală a celui ce l-a înălţat!

Al doilea episod din succesiunea celor ce au precedat confruntarea directă dintre Vlad Ţepeş şi sultanul Mehmet II „Cuceritorul” a fost cel relatat la începutul acestui capitol. Vizirul Mahmud paşa Grecul a avut misiunea ca, împreună cu 30.000 de oşteni, să vegheze la „vadul Dunării” sau, cu alte cuvinte, să împiedice o eventuală nouă incursiune devastatoare a domnului Ţării Româneşti la sud de Dunăre, în preziua sosirii grosului armatei sultanului. El însă şi-a depăşit însărcinarea, pătrunzând pe teritoriul Ţării Româneşti şi luând pradă şi robi. La întoarcere, pe când corpul său de oaste trecea Dunărea, 18.000 de turci au fost atacaţi prin surprindere de oastea lui Vlad Ţepeş şi

[47] Pentru ediţiile scrisorii, vezi mai sus, nota 37.

[48] Laonic Chalcocondil, *op. cit.*, p. 286-287.

complet înfrânţi (ar mai fi rămas în viaţă doar 8.000). Izvorul discutat aşează corect această victorie românească pe la sfârşitul lunii mai. O altă sursă, însemnările pelerinului William Wey, care confirmă existenţa menţionatei operaţii militare turceşti, cu participarea a 30.000 de oameni sub comanda unui dregător - nenumit: „unul din oamenii săi de vază” - al sultanului, plasează însă lupta şi biruinţa românilor la sărbătoarea ce cade în joia de după Sf. Treime *(in die corporis Christi),* adică în 17 iunie 1462!? Se susţine chiar, desigur în mod exagerat, că ar fi fost ucişi toţi turcii.[49]

Lupta va fi fost dată în preajma Brăilei. Numai aşa ne explicăm de ce în *Memoriile ienicerului sârb,* care în prima parte a relatării despre Vlad Ţepeş şi campania din 1462 sunt destul de confuze, întâlnirea dintre domn şi Hamza beg este fixată „într-un oraş care se numeşte Ibrail.”[50] Şi Chalcocondil povesteşte, dar într-un alt context, că turcii „au ars Brăila, oraş ... în care <românii> fac un comerţ mai mare decât în toate oraşele ţării.” El ştie, de asemenea, că „Machmut vizirul” s-a făcut vinovat de panica din rândul turcilor, fapt care l-a mâniat într-atâta pe sultan, încât „i-a dat omului şi bătaie.” Panica o pune însă în legătură cu răspândirea zvonului despre cele păţite de Hamza beg din Nicopole şi nu cu propria înfrângere a vizirului.[51] Acum, în mai 1462, s-a petrecut cu siguranţă dislocarea populaţiei din Constantinopol, cuprinsă de spaimă la auzul veştilor despre nimicirea contingentului lui Mahmud paşa Grecul.[52]

Un aspect distinct al campaniei din 1462, care necesită o prezentare separată, îl constituie atacul moldovenesc asupra Chiliei, în luna iunie, în plină ofensivă turcească. În 28 iulie 1462 bailul veneţian din Constantinopol, Domenico Balbi - care la rândul lui a supravegheat şi informat permanent Senatul Republicii despre desfăşurările de la Dunărea de Jos - scrie că „flota sultanului, *împreună cu domnul Valahiei Inferioare* <Moldovei>, merse să lovească cetatea Lycostomo <Chilia>, în jurul căreia stătu opt zile, şi n-au putut face nimic, ci au murit mulţi azapi şi s-au întors cu ruşine şi învinşi.”[53] (s.n., Şt. A.). Chalcocondil este şi el formal în privinţa conlucrării lui Ştefan cel Mare cu turcii la asediul Chiliei.[54] Acesta poate fi datat precis pe baza unei menţiuni din cronica lui Ştefan cel Mare, redactată încă din secolul XV. Absolut toate variantele ce ni s-au păstrat înregistrează sub data de 22 iunie 1462 faptul că „au lovit cu tunul pe Ştefan voievod la cetatea Chiliei.”[55] Dintre ele cea mai explicită este *Cronica moldo-germană*: „În luna iunie în ziua 22, atunci a venit Ştefan voievod în faţa Chiliei şi nu a putut s-o dobândească, ci a fost împuşcat de o

---

[49] E. D. Tappe, *Documents concerning Rumanian History (1427-1601), collected from British Archives,* Mouton & Co, London, The Hague, Paris, 1964, nr. 2, p. 17-18; comentarii asupra izvorului, la Francisc Pall, *Notes du pélerin William Wey à propos des opérations militaires des Turcs en 1462,* în *Revue Historique du Sud-Est Européen,* tom XXII, 1945, p. 264-266; vezi şi trad. rom. a pasajului, datorată lui Dan Sluşanschi, în *Magazin istoric,* an XXI, 1987, 11, p. 28.

[50] *Călători străini despre ţările române,* I, p. 126. Incursiunea la sudul Dunării din februarie 1462 s-ar fi produs în timp ce solul sultanului, cu 30 slujitori, era reţinut la Brăila şi „nu ştia ce se întâmplase.” Abia după întoarcerea domnului, acesta ar fi poruncit „să-i bage într-un turn oarecare,” iar după trei zile să fie traşi cu toţii în ţeapă (cf. şi naraţiunea anonimă italiană mai sus citată).

[51] Laonic Chalcocondil, *op. cit.,* p. 285.

[52] Constantin C. Giurescu, *Istoria românilor,* vol. II, partea I, Bucureşti, 1937, p. 45, înclină să dateze altfel acest aspect, mai devreme, imediat după prima acţiune militară izbutită a lui Vlad Ţepeş, din februarie 1462. Vezi şi Constantin C. Giurescu şi Dinu C. Giurescu, *Istoria românilor,* vol. II, Bucureşti, 1976, p. 146 (opinie identică).

[53] *Monumenta Hungariae Historica, Acta extera,* vol. IV, partea I, Budapesta, 1875, nr. 105, p. 168. Raportul acesta din Constantinopol este o sursă de primă mână pentru războiul lui Vlad Ţepeş cu turcii din 1462.

[54] Laonic Chalcocondil, *op. cit.,* p. 286. Izvorul afirmă că „domnul acestei Bogdanii Negre <Moldova>, *având o neînţelegere,* era, dintr-o astfel de cauză, în război cu Vlad” (s.n., Şt. A.). Cauza neînţelegerii trebuie să fi fost însăşi Chilia, pe care Vlad Ţepeş, deşi a fost somat probabil încă din anul precedent - solia lui Muzylo de Buczacz -, n-a vrut s-o restituie Moldovei de bună voie. Şi Chalcocondil, la fel cu raportul lui Domenico Balbi, constată eşecul tentativei de cucerire a cetăţii de la gurile Dunării *(Ibidem).*

[55] P. P. Panaitescu, *Cronicile slavo-române din sec. XV-XVI ...,* ed. cit., p. 16, 49, 61, 70, 178.

bombardă la glezna stângă, apoi a plecat de la Chilia."[56] După nereuşita acestei încercări, domnul Moldovei ar fi vrut chiar să intre cu oaste în Ţara Românească, dar şi acum n-a izbutit nimic, fiind oprit de cei 7.000 de oşteni trimişi de Ţepeş să apere colţul nord-estic al ţării.[57]

Cum am văzut, Vlad Ţepeş se aştepta încă din februarie la atacul flotei otomane pe Dunăre, din direcţia Mării Negre. El a încercat să găsească ajutor în Crimeea, un sol al său fiind atestat la 17 şi 20 mai 1462 în socotelile Caffei, principala colonie genoveză de pe litoralul pontic.[58] Caffa era un aliat firesc al Ţării Româneşti, acolo apreciindu-se că războiul dus de Vlad la Dunăre a deturnat atenţia sultanului de la propria sa existenţă, uşurându-i astfel pentru moment situaţia. La 2 aprilie 1462 conducerea coloniei scria regelui Casimir al Poloniei că „dacă Vlad voievod nu ar fi declarat război pe faţă sultanului, ceea ce le-a stricat şi tulburat planurile, îşi pusese în minte să trimeată contra noastră 300 de corăbii cu multă putere şi pregătiri de război, cu care a cucerit pe alţii, mai mari decât noi, şi înspăimântă şi regi mari ... Am înţeles apoi că Ştefan voievod, domnul Moldovei sau Valahiei Mici, se luptă cu Vlad voievod, care poartă război fericit cu turcii.[59] Cearta acestora nu numai ajută pe sultan, dar, ce e mai primejdios, printr-însa turcii capătă oarecum intrarea în aceste două Valahii, ceea ce ar fi un foarte mare pericol, atât pentru noi cât şi pentru alte ţări vecine."[60] Deci Vlad Ţepeş nu a fost luat prin surprindere nici de atacul moldovenesc asupra Chiliei,[61] după cum nu a fost nici de cel al flotei otomane care, după mărturia lui Chalcocondil, era compusă din vreo „douăzeci şi cinci de trireme şi la o sută cincizeci de vase" (25 de galioane şi 150 vase mai mici).[62] El a avut, în consecinţă, posibilitatea să organizeze din timp protecţia acestui front, cu rezultatele excelente descrise mai sus. Istoricii moderni s-au întrebat asupra sensului acţiunii lui Ştefan, mai ales în perspectiva politicii lui antiotomane de mai târziu, care i-a făurit un nepieritor renume.[63] Pare cel mai îndreptăţit răspunsul lui Nicolae Iorga: „Când se află că flota sultanului e înaintea Chiliei, Domnul Moldovei avea neapărată datorie de a fi acolo pentru ca, întrebuinţând orice mijloc, să împiedice instalarea, catastrofală pentru dânsul, a turcilor la Dunărea-de-Jos."[64]

---

[56] *Ibidem,* p. 29.

[57] Laonic Chalcocondil, *op. cit.,* loc. cit.; cf. *Leben und Taten der türkischen Kaiser,* ed. Richard F. Kreutel, Verlag Styria, Graz-Wien-Köln, 1971, p. 147 şi 149 (6.000 de oşteni). Pentru efectivele corpului de oaste, vezi şi *Cronici turceşti privind ţările române (Extrase),* vol. I, ed. cit., p. 69 („voievodul Ţării Româneşti pusese în acea margine <de ţară> pe beilerbeiul său <vornicul lui Ţepeş?> împreună cu 7 000 de ostaşi aleşi pentru a-şi apăra ţara de duşmanul din Moldova"). Remarcăm totodată că numărul acesta este apropiat de cel indicat de naraţiunea *La progenia della casa de' Octomani* pentru lupta cu vizirul Mahmud paşa Grecul (5.000 de ostaşi). Se confirmă, credem, astfel presupunerea că lupta amintită s-a dat la vadul din dreptul Brăilei. În plus, naraţiunea italiană spune că în corpul de oaste respectiv se găseau „unguri şi valahi", ceea ce constituie încă un argument în acelaşi sens (ungurii nu puteau fi decât din garnizoana Chiliei). Adăugăm că şi Ducas a ştiut de incursiunea lui Mahmud paşa Grecul, din mai 1462, dar a prezentat-o deformat, suprapunând-o operaţiei eşuate a lui Hamza beg din Nicopole: „Un comandant din marginile acelea, al tiranului, voind să se arate cu o faptă de mare vitejie, a trecut în Ţara Românească cu zece mii de turci, românul ciocnindu-se cu ei, pe care i-a ucis în război, i-a ucis, pe care însă i-a prins vii, pe toţi amarnic i-a osândit la moarte şi pe comandantul lor Chamza, traşi fiind în ţeapă" (Ducas, *Istoria turco-bizantină ...,* ed. cit., p. 430).

[58] Vezi N. Iorga, *Studii istorice asupra Chiliei si Cetăţii Albe*, Bucureşti, 1899, p. 124.

[59] Este încă o referire la succesul incursiunii la sudul Dunării, din luna februarie, vestită desigur şi Caffei de domnul Ţării Româneşti.

[60] N. Iorga, *Studii istorice asupra Chiliei şi Cetăţii Albe ...,* p, 125-126. Textul originalului latin, la Amedeo Vigna, *Codice diplomatico delle colonie tauro-liguri (Supplemento*), în *Atti della Società Ligure di Storia Patria,* vol. VII, partea a II-a, fasc. II, Genova, 1881, p. 469-470.

[61] Observaţia lui N. Iorga (*Ibidem,* p. 125).

[62] Laonic Chalcocondil, *op. cit.,* p. 285; vezi şi Aurel Decei, *Istoria Imperiului otoman (până la 1656),* Bucureşti, 1978, p. 117.

[63] N. Iorga, *Studii istorice asupra Chiliei şi Cetăţii Albe* ..., p. 127-128.

[64] Idem, *Istoria românilor,* vol. IV, p. 138. Vezi, însă, şi părerea lui P. P. Panaitescu, *Legăturile moldo-polone în secolul XV şi problema Chiliei,* în *Romanoslavica,* III, 1958, p. 106-111, care consideră că atacul lui Ştefan împotriva Chiliei s-a făcut din îndemnul Poloniei, care acum, în 1462, desfăşura o acţiune de expansiune a zonei sale de influenţă spre Marea Neagră (la 2 iulie 1462 regele Casimir primea oraşul

Într-adevăr, la 15 mai 1462 prezenţa lui Ştefan cel Mare e atestată la Bacău, unde venise să supravegheze situaţia de la hotarul de pe Dunăre.[65] Profitând de relaţiile bune atât cu turcii, cât şi cu Polonia - la 2 martie 1462, prin două acte deosebite, Ştefan reînnoise legătura de vasalitate dintre Moldova şi Polonia[66] -, dacă Chilia ar fi fost cucerită, el o putea revendica juridic ca veche posesiune a Moldovei. Dar, fireşte, pentru aceasta era necesară o participare directă a oştilor moldoveneşti la asediul cetăţii. În nici un caz, în lumina a tot ceea ce ştim despre Ştefan cel Mare, nu ne putem gândi că el a luptat pentru a lăsa Chilia pe seama turcilor. Era vorba, în 1462, în condiţiile dificile ale uriaşului efort militar al sultanului Mehmet II „Cuceritorul," cu şanse absolute de a izbândi pe toate fronturile, tocmai de a împiedica acest lucru.

Dacă ar fi să rezumăm cele trei episoade ale campaniei din 1462 discutate până acum - cucerirea Giurgiului şi incursiunea la sudul Dunării, atacul prin surprindere al contingentului vizirului Mahmud paşa Grecul, asediul Chiliei -, constatăm că ele s-au încheiat cu tot atâtea succese militare ale forţelor conduse de Vlad Ţepeş. Dar lovitura principală, din partea grosului armatei lui Mehmet II, avea să fie copleşitoare. Deşi a făcut toate pregătirile de care era în stare pentru a apăra din răsputeri linia Dunării, domnul Ţării Româneşti a prevăzut şi posibilitatea retragerii în interior. Mai ales dacă nu-i sosea ajutorul promis din Ungaria şi Transilvania. Despre aceste măsuri, cronicarul bizantin Ducas povesteşte: „românul <Vlad> ... i-a mutat pe toţi supuşii lui în locuri strâmte de munte şi în locuri acoperite de păduri, şi câmpurile le-a lăsat pustii şi vitele de tot felul le-a mânat mai înăuntrul hotarelor ...; iar însuşi cu armata de sub el se aţinea toată ziua în locuri scutite de sihle şi păduri dese. Tiranul <Mehmet II> a străbătut loc mai bine de 7 zile şi n-a găsit nimic, nici om, nici cel mai neînsemnat animal şi nici ceva de mâncare sau de băut."[67] Chalcocondil confirmă totul, arătând că femeile şi copiii au fost adăpostiţi „în muntele Braşov" sau într-un „orăşel" nenumit, „de jur împrejurul căruia întinzându-se o mlaştină, îl apăra şi-l păzea şi-l întărea foarte şi-l punea deplin la adăpost" (Iorga a identificat locul cu mănăstirea şi lacul Snagov[68]); în fine, o altă parte, negreşit cea mai numeroasă, s-a refugiat în „pădurile de stejar, greu de străbătut pentru un om nou venit şi care nu e localnic."[69]

În privinţa oştii sultanului, adunată de la sfârşitul iernii şi în tot cursul primăverii anului 1462, izvoarele ne spun că a fost „foarte mare, a doua după năvala acestui împărat asupra Bizanţului."[70] S-ar fi ridicat ca număr la 250.000 de oameni[71] sau chiar, după estimarea din cronica lui Tursun-bei, la „vreo 30 de *tümene",* adică 300.000.[72] Sultanul însuşi, într-o „scrisoare de cucerire" *(Fetihname),* trimisă principelui Karamaniei, Ibrahim, după încheierea campaniei, vorbeşte de „15 *tümene",* ceea ce înseamnă 150.000 de oşteni (un „tümen" era o unitate militară de 10.000 de oameni).[73] Dar toate aceste estimări, inclusiv cea din scrisoarea lui Mehmet II, sunt de bună seamă exagerate. Mult mai

---

Caffa din Crimeea în rândul vasalilor săi). Mai nou, Virgil Ciocâltan *(op. cit.,* p. 1065) crede că, în 1462, colaborarea moldo-otomană la asediul Chiliei a fost posibilă deoarece sultanul Mehmet II „a optat pentru soluţia cea mai convenabilă, aceea a stăpânirii Moldovei şi a eliminării pe această cale a prezenţei puterilor ostile - Ungaria şi Ţara Românească - de la gurile Dunării" (în condiţiile în care, deocamdată, el nu ar fi fost în stare să cucerească de unul singur Chilia!)

[65] *Documenta Romaniae Historica,* A, Moldova, vol. II, Bucureşti, 1976, nr. 104, p. 148; N. Iorga, *Studii istorice asupra Chiliei şi Cetăţii Albe ...,* p. 126.

[66] I. Bogdan, *Documentele lui Ştefan cel Mare,* vol. II, Bucureşti, 1913, p. 291-294.

[67] Ducas, *Istoria turco-bizantină ...,* p. 432.

[68] N. Iorga, *Istoria românilor,* IV, p. 137.

[69] Laonic Chalcocondil, *op. cit.,* p. 285-286; o traducere revizuită a întregului pasaj, de care ne-am folosit, datorată lui N.-Ş. Tanaşoca, în *Fontes Historiae Daco-Romanae,* IV, Bucureşti, 1982, p. 507; cf. *Leben und Taten der türkischen Kaiser,* ed. cit., p. 147. Vezi şi ştirile din Buda, identice, în *Columna lui Traian,* 1883, p. 37; la fel şi cele din relaţia pelerinului William Wey (E. D. Tappe, *op. cit.,* p. 18).

[70] Laonic Chalcocondil, *op. cit.,p.* 285.

[71] *Ibidem.*

[72] *Cronici turceşti privind ţările române,* I, p. 68.

[73] Act semnalat de Mihail Guboglu, *Vlad Ţepeş şi Mehmed al II-lea în lumina cronicilor turco-bizantine,* în *Revista Arhivelor,* an LIII, vol. XXXVIII, 1976, 4, p. 383 şi 386; aceeaşi scrisoare vădeşte că lui Radu vodă cel Frumos i s-a fixat un tribut anual de 12.000 de ducaţi (p. 388).

demn de crezut pare ambasadorul venețian din Buda, care nu avansează decât suma de 60.000 de oșteni turci.[74] Este adevărat însă că el vorbea la 14 iunie 1462 numai despre trupele ce forțaseră Dunărea - dintre care 25.000 de ieniceri izbutiseră deja să pătrundă în Țara Românească -, restul, cu sultanul însuși, nefiind incluși în socoteală. Putem aprecia că totalul aproximativ al efectivelor turcești a fost de 100-120.000 de oameni. În fața lor, Vlad Țepeș nu dispunea decât de un număr de 22.000 de oșteni.[75] Dacă adăugăm pe cei 7 000 trimiși la hotarul nord-estic, înseamnă că oastea Țării Românești a avut în ansamblu, în 1462, circa 30.000 de războinici.[76] Proporția în luptă a fost prin urmare cam de 1 la 3 sau de 1 la 4!

Armata de uscat a pornit spre Dunăre din Filipopole (Plovdivul de astăzi)[77] și a forțat trecerea cursului fluviului la Nicopole.[78] Ienicerii au fost cei care au primit însărcinarea de a crea un cap de pod în teritoriul inamic. La vreme de noapte, 70 de luntri cu oșteni și 120 de bombarde s-au lăsat pe firul apei, „la câteva stadii mai jos de locul unde stătea oastea voievodului." Odată debarcată pe malul românesc, această trupă de ieniceri s-a întărit cu șanțuri, sub protecția tunurilor, pentru a putea rezista unui atac al călărimii lui Vlad Țepeș. Operația de traversare a turcilor a continuat apoi, până când „toată oastea pedestră trecuse." După aceea, ienicerii s-au apropiat încet, cu toate tunurile, de oastea Țării Românești. în timp ce așezau din nou bombardele, s-a produs însă un atac rapid și violent al oastei lui Țepeș, în care au fost uciși 300 de ieniceri. Sultanul privea neputincios de pe malul celălalt „o mare bătălie" și „se temea foarte mult să nu-i fie uciși toți ienicerii." Încețindu-se lupta și văzând că pierd teren („văzând că partea noastră slăbește foarte mult"), turcii debarcați au izbutit totuși să pună în funcție toate cele 120 de bombarde. Focul lor des a respins până la sfârșit oastea voievodului și le-a îngăduit să-și întărească poziția. A urmat trecerea azapilor - corp de infanterie neregulată, echivalent trabanților europeni -, iar Vlad Țepeș a fost nevoit să se retragă.[79] Lupta din fața Nicopolului și pătrunderea sultanului în Țara Românească s-au petrecut în prima săptămână din iunie 1462, deoarece la 14 ale lunii la Buda se știa că trecerea corpului expediționar nu se încheiase și încă se zvonea că sultanul însuși ar intenționa de fapt să se îndrepte contra ... Belgradului.[80]

Abia acum și-a dovedit eficiența tactica străveche a pământului pârjolit și a retragerii populației în codru și la munte. Avangărzile oastei musulmane, oaste comandată de Turahanbeioglu Ömer bei, Alibeioglu Ahmed bei, Mihaloglu Ali bei, Malkocioglu Bali bei, Nasuh bei - bei de Albania -, Delioglu Umur bei - bei de Ianina -, Mihaloglu Iskender bei și Evrenosbeioglu Ali bei, anunțau mereu că nu găsesc „nici o picătură de apă pentru potolirea setei," iar „arșița soarelui era așa de puternică, încât pe veșmintele de zale ale gaziilor se putea face chebap."[81] Expediția sultanului în Țara Românească a durat aproape treizeci de zile, adică până la începutul lunii iulie

---

[74] I. Bianu, *op. cit.,* nr. 2, p. 37. Altă ediție a documentului, în *Monumenta Hungariae Historica, Acta Extera,* IV-I, nr. 91, p. 145-146.

[75] *Ibidem.*

[76] Unul din manuscrisele versiunii slave a *Povestirii despre Dracula voievod* indică exact aceeași cifră: 30.900 (P. P. Panaitescu, *Cronicile slavo-române din sec XV-XVI...,* p. 200 și 207; Pandele Olteanu, *Limba povestirilor slave despre Vlad Țepeș...,* p. 356). La mijlocul veacului XV, adică înainte de pierderile pricinuite de invazia otomană din 1462, Țara Românească avea o populație de aproximativ 60.000 de „familii" sau „case". După campania respectivă, aceasta pare să se fi redus cu o treime (Șerban Papacostea, *Populație și fiscalitate în Țara Românească în secolul al XV-lea: un nou izvor,* în *Revista de Istorie,* tom 33, 1980, 9, p. 1781-1782; Idem, *Din nou cu privire la demografia Țării Românești în secolul XV,* în aceeași revistă, tom 37, 1984, 6, p. 578-581).

[77] Laonic Chalcocondil, *op. cit.,* p. 285.

[78] *Memoriile ienicerului sârb,* în *Călători străini despre țările române…*, p. 127.

[79] Anonimul ienicer de origine sârbă, după care am luat aceste amănunte, a participat direct la forțarea trecerii Dunării (*Ibidem*). Lupta este confirmată și de celelalte narațiuni otomane (vezi, de pildă, Așîk-pașa-Zade, în *Cronici turcești ...,* I, ed. cit., p. 92).

[80] I. Bianu, *op. cit.,* p. 37. Cronicarul Enveri indică pentru trecerea Dunării „a șasea zi de post", adică *4 iunie 1462 (Cronici turcești ...,* I., p.42).

[81] *Cronici turcești ...,* I, p. 69-70.

1462.[82] La 11 iulie 1462, Mehmet II şi oastea sa erau din nou la Adrianopole, „în dezordine şi fără nici o demonstraţie de victorie." Cea mai mare parte a uriaşei armate a revenit pe jos, deoarece, din cauza lipsei de hrană şi de apă, caii „au crăpat de foame şi de sete."[83]

Practic, în tot cursul acestei luni nu s-a ajuns la nici o luptă în câmp deschis, care să decidă în mod limpede soarta războiului. Inferioritatea numerică a oastei sale l-a obligat pe Vlad Ţepeş la o tactică de hărţuială, ce a uzat necontenit moralul turcilor. În acest sens, un episod celebru, înregistrat de marea majoritate a izvoarelor asupra campaniei din 1462, l-a reprezentat atacul de noapte al voievodului contra taberei sultanului. Temerara acţiune a fost realizată cu şapte până la zece mii de călăreţi valahi, la lumina făcliilor. Năvala, având în frunte pe însuşi Vlad Ţepeş, s-a izbit mai întâi de contingentul asiatic, din Anatolia, al sultanului, care a luptat foarte puţin, fiind pus pe fugă. Intenţia voievodului a fost de a surprinde şi ucide chiar pe Mehmet II, ceea ce, după gândul său, i-ar fi adus îndată biruinţa. Dar războinicii săi nu au nimerit din primul moment în sectorul de tabără unde se afla sultanul. Înaintând „în ordine desăvârşită şi bine închegată," au căzut doar în dreptul corturilor vizirilor Mahmud şi Isaac. S-a dat încă o mare luptă, în timpul căreia au pierit multe cămile, catâri şi alte animale de povară, însă aceasta a permis corpului de elită al ienicerilor din preajma cortului sultanului să se pregătească şi să se aşeze în ordine de bătaie. Ciocnirea care a urmat aici nu a mai durat mult fiindcă se apropiau zorile. Domnul a poruncit retragerea, care s-a făcut prin centrul („piaţa") taberei, cu uciderea tuturor celor ce ieşeau în calea oştenilor săi.[84] Se pare că atacul acesta s-a dat în noaptea de joi spre vineri, 17-18 iunie 1462. Cronicarul turc Enveri afirmă că a avut loc „într-o noapte de vineri," iar, pe de altă parte, relaţia pelerinului William Wey consemnează o mare victorie românească pentru data de joi 17 iunie, identificând-o şi confundând-o însă cu cealaltă, obţinută probabil pe la sfârşitul lunii mai, contra contingentului lui Mahmud paşa Grecul.[85]

În dimineaţa de după atac, sultanul a poruncit lui Ali bei Mihaloglu să pornească în urmărirea voievodului, cu oastea din Rumelia. Se pare că acesta a reuşit să-l ajungă şi s-a mai dat o luptă, în care războinicii lui Vlad au fost războiţi. O mie dintre ei au fost încercuiţi şi prinşi, iar apoi au fost cu toţii ucişi. Chiar şi Ţepeş ar fi scăpat cu greu, rănit.[86]

Atacul de noapte nu a produs mari pierderi oştii sultanului Mehmet II, dar a stârnit mare panică, demoralizând şi mai mult pe turci. Locul lui exact nu-l ştim. S-a întâmplat undeva pe drumul dintre Nicopole şi Târgovişte. De acum încolo sultanul şi-a înconjurat tabăra cu palisade şi a poruncit ca „ostile să-i fie zi şi noapte sub arme." Ajuns la reşedinţa domnească din Târgovişte, Mehmet II a înaintat până dincolo de oraş, „ca la douăzeci şi şapte de stadii" (aproape 5 km), unde a întâlnit o întinsă câmpie, acoperită în întregime cu turci şi alţi osândiţi ai domnului traşi în ţepi: „spectacol pentru turci şi pentru însuşi împăratul! Chiar şi împăratul, cuprins de uimire, spunea întruna că nu poate să ia ţara unui bărbat care face lucruri aşa de mari şi, mai presus de fire, ştie să se folosească aşa de domnia şi de supuşii lui. Mai spunea că acest bărbat care face astfel de isprăvi, ar fi vrednic de mai mult. Şi ceilalţi turci, văzând mulţimea de oameni traşi în ţeapă, s-au înspăimântat foarte."[87] Şi cronicarul turc Enveri mărturiseşte că după atacul de noapte al lui Vlad Ţepeş, „plecând de acolo, am văzut multe schelete trase în ţeapă, unele mai dinainte, iar altele mai de curând."[88] În tot acest timp, domnul Ţării Româneşti, „ţinându-se pe aproape de urma oştilor

---

[82] *Ibidem,* p. 71.

[83] I. Bianu, *op. cit.,* nr. IV, p. 39 şi 40 (documente din 3 şi 12 august 1462); vezi şi N. Iorga, *Studii istorice asupra Chiliei şi Cetăţii Albe ...,* p. 123 şi 124; Idem, *Istoria românilor,* vol. IV, p. 140, care limitează însă interpretarea acestor izvoare numai în sensul că ar consemna înfrângerea flotei ce luptase la Chilia.

[84] Descrierea atacului de noapte, după Laonic Chalcocondil, *op. cit.,* p. 287-288, care este cel mai complet şi veridic izvor asupra episodului. Pentru acelaşi episod, vezi însă şi întregirile de mai jos, p. 253-257.

[85] *Cronici turceşti ...,* I, p. 42; E. D. Tappe, *op. cit.,* p. 17-18 (vezi şi mai sus, nota 49).

[86] *Cronici turceşti ...,* I, p. 42-43 şi 72; Laonic Chalcocondil, *op. cit.,* p. 288-289.

[87] Laonic Chalcocondil, *op. cit.,* p. 289.

[88] *Cronici turceşti ...,* I, p. 43.

împăratului, a ucis întruna orice se desprindea, fie călăreţ de pradă, fie ostaş pedestru...”[89]

În preajma zilei de 20 iunie 1462 însă, Vlad Ţepeş a lăsat un corp de oaste cam de 6.000 de oameni, cu misiunea „să se ţină prin păduri de urma împăratului şi, dacă cineva s-ar desprinde, îndată să năvălească asupra acestuia şi să-l strivească,” iar el, cu restul luptătorilor săi, s-a grăbit spre celălalt front, unde Chilia era împresurată şi asaltată.[90] El încerca astfel, cu puţinele efective de care dispunea, să fie pretutindeni şi să facă faţă pe cât posibil dublei lovituri, în aşteptarea oştilor regelui Matiaş Corvin.

La Chilia de bună seamă nu a ajuns, dar a sosit la vreme spre a întâmpina incursiunea domnului Moldovei ce a urmat ridicării asediului şi s-o oprească, împreună cu corpul de oaste pe care-l lăsase în aceste părţi. Mai mult, potrivit unei interpretări a relaţiei contemporane a englezului William Wey, în ceasul al doisprezecelea între cei doi voievozi ar fi intervenit o înţelegere, Vlad Ţepeş „s-a împăcat cu acel duce <Ştefan cel Mare>, în care avea mare încredere”, iar ulterior a colaborat cu el împotriva domnului lăsat lângă ţară de turci, Radu cel Frumos.[91] Dar interpretarea aceasta a fost, cu drept cuvânt, contestată: „concordavit” trebuie tradus nu prin „s-a împăcat,” ci prin „s-a înţeles,” iar „unum ducem illius patrie” pare, într-adevăr, să se refere mai curând la unul din marii boieri ai lui Vlad Ţepeş şi nu la Ştefan cel Mare.[92]

Singurul indiciu de care dispunem la ora actuală despre reorientarea politicii lui Ştefan cel Mare după eşecul din faţa cetăţii Chilia provine din cu totul altă direcţie. Anume, în 10 august 1462, aflat la Szegedin, regele Matiaş Corvin al Ungariei luase cunoştinţă de hotărârea domnului Moldovei de a contribui la răscumpărarea coroanei sale, aflată în mâinile împăratului Frederic III.[93] Deci, domnul Moldovei, care se aştepta la sosirea regelui în Transilvania, în fruntea oştilor sale, a încercat în pripă să-şi îmbunătăţească relaţiile cu el, cu atât mai mult cu cât fostul domn, Petru Aron, se pregătea probabil dincolo de munţi să-şi recucerească tronul.[94]

Dar să revenim la succesiunea evenimentelor din Ţara Românească. Când a început retragerea de la Târgovişte, cei 6.000 de oşteni ce supravegheau grosul armatei sultanului s-au grăbit să dea un atac. Dregătorul turc „Iosuf” (Yusuf), care comanda probabil ariergarda, a fost bătut, dar i-a venit în ajutor Turahanbeioglu Ömer bei, care a înclinat de partea turcilor sorţii luptei, omorând aproximativ 2.000 de războinici de-ai lui Ţepeş. Pentru isprava lui, Turahanbeioglu Ömer bei a fost numit de sultan guvernator al Tesaliei.[95]

După această ciocnire, Mehmet II şi oastea sa şi-au continuat drumul spre Buzău, unde s-a mai dat o luptă, de astă dată însă cu Vlad Ţepeş, care avea la dispoziţie în momentul respectiv - se pare – 15.000 de oameni.[96] Iniţiativa a aparţinut tot românilor, care au fost cei ce au pornit la atac. „Acolo a ieşit ghiaurul!” - ne spune atât de preţioasa cronică *Düsturname* a lui Enveri, redactată pe la 1465.[97] Deoarece la 29 iunie 1462 sultanul Mehmet II se afla la Brăila,[98] înseamnă că această

---

[89] Laonic Chalcocondil, *op. cit.*, p. 290.

[90] *Ibidem.*

[91] E. D. Tappe, *op. cit.*, p. 19: „concordavit cum illo duce, in quo multum confidebat”; vezi interpretarea ştirii la P. P. Panaitescu, *Legăturile moldo-polone în secolul XV şi problema Chiliei ...*, p. 110-111.

[92] Vezi M. Berza, *Vlad Ţepeş, ses règnes et sa légende. En marge de deux livres récents*, în *Revue des Études Sud-Est Européennes*, tom XV, 1977, 2, p. 340-341.

[93] Ştire pusă în valoare de Matei Cazacu, *Du nouveau sur le role internaţional de la Moldavie ...*, p. 42; actul a fost publicat de K. Nehring, *Quellen zur ungarischen Aussenpolitik in der zweiten Hälfte des 15. Jahrhunderts* (I), în *Levéltari Közlemények*, I, 1976, nr. 4, p. 88.

[94] Invitaţia la Buda a pretendentului Petru Aron, în 1462, a fost pusă de N. Iorga în legătură cu intenţia regelui de a reconstitui întreg blocul politico-militar de la Dunărea de Jos, adică inclusiv Moldova (*Studii şi documente cu privire la istoria românilor*, III, Bucureşti, 1901, p. XXXII). Un rezumat al actului, în: Eudoxiu de Hurmuzaki, *Documente privitoare la istoria românilor*, II-1, Bucureşti, 1891, nr. V, p. 4.

[95] Laonic Chalcocondil, *op. cit.*, p. 290.

[96] *Cronici turceşti*, I, p. 43. Enveri spune că „ghiaurul avea 15 sangeacuri în cap”, ceea ce aici, aşa cum comentează editorii români ai textului, are sensul de unităţi militare (*Ibidem*, nota 52).

[97] *Ibidem*, p. 43 şi 33 (pentru datarea cronicii, „unul dintre cele mai vechi izvoare privind istoria otomană”).

luptă a avut loc cu câteva zile mai devreme. Ea este relatată în amănunt, însă vădit tendenţios, de un alt cronicar turc, Tursun-bei.[99] Mehmet II, informat de existenţa unui corp de oaste al lui Vlad Ţepeş în părţile răsăritene ale Ţării Româneşti, a decis la un moment dat - desigur după părăsirea Târgoviştei, pentru a-şi proteja retragerea - să trimită în acea direcţie pe Evrenos-beioglu Ali bei, cu o grupare de acângii. Vlad Ţepeş, care preluase comanda şi întărise corpul de oaste din dreptul hotarului Moldovei, ar fi încercat să surprindă pe acângiii lui Evrenos-beioglu. În acest scop, el îşi împărţise oastea în zece cete şi le ascunsese, „în faţa" unei „trecători" nenumite, dar care trebuie localizată nu departe de Buzău. Domnul nu ar fi ştiut că, de fapt, din pricina lipsei de apă, grosul oştirii sultanului părăsise mai timpuriu şi în grabă popasul din urmă, iar „din cauza pădurilor şi a bălăriilor înalte ... nu aflase de sosirea în acel loc a oştii purtătoare de victorie." S-ar fi trezit deci deodată, „ieşind din ascunzişul pădurii," în luptă cu însuşi sultanul Mehmet II şi nu cu Evrenosbeioglu Ali bei. Atacul a fost dat în partea oştii de Rumelia, în timp ce „oastea de Poartă" (ienicerii) şi oastea de Anatolia „n-au făcut nici o mişcare, ci au stat gata pregătite pe locurile lor." Chiar dacă nu primim părerea lui Tursun-bei cu privire la confuzia făcută de Ţepeş - ea este desigur o pură invenţie părtinitoare a unui autor din tabăra adversă -, sistemului de iscoade ale voievodului neputând să-i scape o deplasare de forţe atât de importantă, descrierea luptei rămâne şi are caracterul unui document. Cronicarul turc indică până şi numele comandanţilor celor două aripi ale dispozitivului de luptă al oastei sultanului. Deşi susţine că la sfârşit „ghiaurul a fugit, fiind nimicit," acesta nu este decât un laitmotiv al tuturor izvoarelor otomane, care nu trebuie luat în consideraţie. De fapt, Vlad Ţepeş, consecvent tacticii sale de a măcina permanent forţa şi moralul corpului expediţionar, a executat încă un atac fulger - precum a fost cel de noapte, împotriva taberei turceşti - contra unei oştiri obosite, însetate şi fără prăzi, după care s-a retras din nou în adâncul codrilor. La întoarcere, o parte din cetele sale s-au ciocnit cu trupa de acângii a lui Evrenosbeioglu, care revenea lângă sultan, după ce nu găsise picior de războinic valah, în direcţia în care căutase. Comandantul turc şi oamenii lui „au socotit că nu se vor putea împotrivi." Totuşi au luptat, evident cu mari pierderi, o parte din ei reuşind în final să răzbată până la străjile sultanului.[100]

La Bologna, în 17 iulie 1462, era consemnată vestea - transmisă de „negustori veneţieni" *(per littere de merchadanti veneziani)* - despre o mare înfrângere a sultanului, „pe apă şi pe uscat," care ar fi avut loc în ziua de *23 iunie.* Cu acest prilej, românii ar fi luat prizonieri sau ucis aproximativ patruzeci de mii de osteni inamici.[101] Ne putem întreba dacă acesta este un ecou al ridicării asediului cetăţii Chilia - cu o vădită exagerare a pierderilor - sau dacă nu cumva ştirea cu pricina se referă chiar la această ultimă luptă dată de Ţepeş cu oastea padişahului. Am opta mai degrabă pentru a doua variantă, întrucât izvorul în cauză pomeneşte de „tabăra sultanului, care era în Ţara Românească" *(El campo del Gran Turcho, ch' era nel paese de Valachia).* Dacă ar fi fost vorba de cetatea Chilia, nume familiar negustorilor veneţieni, ştirea ar fi avut o altă înfăţişare.[102]

Cum am spus, la 29 iunie sultanul Mehmet II se găsea la Brăila, unde a făcut joncţiunea cu vasele flotei sale care asediaseră Chilia,[103] iar la 11 iulie era la Adrianopole, în oraş intrând noaptea *(intravit civitatem per noctem),* spre a evita murmurul populaţiei în legătură cu moartea rudelor şi apropiaţilor. Nemulţumirea acesteia l-ar fi nevoit chiar să se mute rapid în Istanbul.[104] Alte ştiri din acelaşi an arată că „turcii au pus la cale unele manifestări de veselie, pentru a face pe supuşii săi să

---

[98] *Ibidem,* p. 43.

[98] *Ibidem,* p. 43.

[99] *Ibidem,* p. 69-70.

[100] *Ibidem,* p. 70.

[101] L. A. Muratori, *Rerum Italicarum Scriptores,* tom XVIII-1, Bologna, 1924, p. 295-296.

[102] Ştirea a fost semnalată de Şerban Papacostea şi folosită de N. Stoicescu în monografia sa *Vlad Ţepeş,* Bucureşti, 1976, p. 114.

[103] Se explică astfel de ce o mare parte din armata sultanului a sosit la Adrianopole pe apă - *per la via de mare magiore (Columna lui Traian,* 1883, p. 40) - şi se înlătură complet ipoteza lui N. Iorga, potrivit căreia ar fi fost vorba numai de membrii corpului expediţionar ce atacaseră Chilia (vezi mai sus nota 83).

[104] E. D. Tappe, *op. cit.,* p. 18 (relaţia lui William Wey).

creadă că stăpânul lor s-a întors victorios."[105]

În concluzie, itinerarul lui Mehmet II în campania din iunie 1462 în Ţara Românească a fost următorul: Nicopole - Turnu (punctul de trecere a Dunării, în jurul datei de 4 iunie); Târgovişte (puţin după 17 iunie); Buzău (două-trei zile înainte de 29 iunie) şi Brăila (29 iunie). La capătul acestui drum, Vlad Ţepeş *nu* fusese înlăturat din scaunul domnesc. Versiunea slavă a *Povestirii despre Dracula voievod* rezumă în felul de mai jos încheierea campaniei: „Şi atunci când <Vlad> s-a dus contra turcilor, a vorbit astfel către întreaga oştire: «Cine vrea să se gândească la moarte, acela să nu meargă cu mine, ci să rămână aci!». Iar împăratul, auzind aceasta, a plecat înapoi cu mare ruşine: a pierdut oştire nenumărată."[106]

Care a fost rezultatul militar al războiului din 1462? Se poate spune că polemica în această privinţă a început încă din veacul XV, între contemporanii celor doi protagonişti, Vlad Ţepeş şi Mehmet II, şi continuă până astăzi.[107] Toţi cronicarii turci folosesc invariabil clişeul victoriei sultanului Mehmet II. Lor li se adaugă Critobul din Imbros, cunoscut însă pentru poziţia net filootomană, ce se vădeşte în întreaga sa scriere. La polul opus se situează o serie de izvoare creştine care, dimpotrivă, vorbesc la unison de o biruinţă categorică a voievodului Ţării Româneşti. Aşa, de pildă, o cronică veneţiană până la anul 1481 consemna, sub anul 1462, că „turcii plecaţi împotriva lui Dracula <Vracula> în Valahia au fost fugăriţi şi bătuţi."[108] Alta, pentru anii 1457-1500, că „turcul a fost chemat în Valahia, întru apărarea fratelui domnului Vracula (sic!), care a fugit din palatul lui; şi, ducându-şi oştirea în acea ţară, a găsit pe domnul Dracula, care i s-a opus cu o puternică armată şi l-a bătut cumplit, şi văzând că nu poate izbuti în scopul său, a trecut în Bosnia."[109] În sfârşit, *Analele veneţiene* (1433-1477) ale lui Stefano Magno scriu că în 1462 Mehmet „împărat al turcilor şi grecilor," a trimis „o puternică armată în Valahia; dar sculându-se valahii împotriva ei, a fost bătută; au fost tăiaţi în bucăţi 30-40 de mii de turci şi a fost prins de valahi un nepot al Valahului <Vlad Ţepeş>, care părăsise tabăra lui şi se dusese la turci; şi acela fu tras în ţeapă." Era o ştire difuzată din Veneţia la 1 septembrie 1462. În continuare, aceeaşi cronică, sub menţiunea *turcorum facta*, precizează din nou că în 1462 „în Valahia au fost bătuţi..."[110]

În afară de textele veneţiene, mai amintim aici şi analele sârbeşti, care se pronunţă în acelaşi sens, arătând în dreptul anului 1462 că „a mers ţarul Mehmet în Vlahia şi împotriva lui Vlad voievod şi nimic nu a izbutit," iar, în altă variantă, că „a mers în Vlahia şi l-a bătut Dracula în timpul nopţii."[111] În 1475, solul ducelui de Ferrara la Buda, Florio Roverella, pe temeiul unor informaţii culese la curtea regală, scria: „Se speră că zisul Dracula va face mari isprăvi împotriva turcilor, după cum a mai făcut şi altădată, când le-a dat o straşnică bătaie în părţile Ţării Româneşti, înainte de a fi fost prizonierul măriei sale <regele Matiaş Corvin>."[112] (s.n., Şt. A.). Iar în 1480, într-un memoriu trimis papei Sixt IV, Martin Segono, episcop de Dulcigno (Ulcinij), aşternea aceste rânduri: „Dracula, cu puţini dar aleşi războinici, atacă pe Mehmet, domnul turcilor (care pusese

---

105 I. Bianu, *op. cit.*, p. 41 (scrisoarea din 12 august 1462, în care sunt cuprinse spusele unui albanez fugit din Adrianopole).

106 P. P. Panaitescu, *Cronicile slavo-române din sec. XV-XVI ...*, p. 201 şi 208; Pandele Olteanu, *Limba povestirilor slave despre Vlad Ţepeş ...*, p. 356.

107 Vezi Barbu T. Câmpina, *Victoria oştii lui Ţepeş asupra sultanului Mehmed al II-lea (Cu prilejul împlinirii a 500 de ani)*, în *Studii*, tom XV, 1962, 3, p. 533-555. Critica tezei din articolul citat, la Constantin C. Giurescu, în conferinţa *Viaţa şi faptele lui Vlad Ţepeş sau Drăculea*, ţinută în toamna anului 1968 la mai multe universităţi din Statele Unite ale Americii şi publicată în anexele volumului *Jurnal de călătorie*, Editura Cartea românească, Bucureşti, 1971, p. 260-261. Vezi, de asemenea, şi Constantin C. Giurescu şi Dinu C. Giurescu, *op. cit.*, II, p. 148.

108 N. Iorga, *Acte şi fragmente cu privire la istoria românilor*, vol. III, Bucureşti, 1897, p. 39.

109 *Ibidem*, p. 83-84.

110 *Ibidem*, p. 86.

111 *Stari srpski rodoslovi i letopisi*, ed. Lj. Stojanović, Karlovitz, 1927, p. 245 (apud B. T. Câmpina, op. cit., p. 540). Vezi şi Anca Iancu, *Ştiri despre români în izvoarele istoriografice sârbeşti* (sec. XV-XVII), în *Studii istorice sud-est europene*, vol. I, Ed. Academiei, Bucureşti, 1974, p. 22-23.

112 *Monumenta Hungariae Historica, Acta extera*, IV-2, Budapesta, 1877, nr. 190, p. 273; A. Veress, *Fontes rerum Transylvanicarum*, vol. IV, p. 15 (B. T. Câmpina, *op. cit.*, loc. cit.).

mâna pe Valahia cea Mare şi se pregătea să ocupe pe cea Mică), la veghea a doua a nopţii şi-l sili să apuce fuga către Dunăre, cu mari pierderi de oameni şi cu ruşinea de a fi dat dosul."[113]

Cum ar putea fi împăcate cele două poziţii? Trebuie oare să ne raliem şi noi, astăzi, din perspectiva extrem de largă a mai bine de jumătate de mileniu de la evenimentele în cauză, unuia din cei doi termeni antinomici: *victorie* sau *înfrângere,* pentru Vlad Ţepeş? Credem, în ce ne priveşte, că problema este de nuanţat altfel, spre a izbuti să ajungem într-adevăr la o înţelegere justă a tuturor desfăşurărilor din cursul anului 1462, inclusiv a problemei înlăturării lui Vlad Ţepeş din scaunul domnesc al Ţării Româneşti.

La 14 iunie 1462, solul veneţian la Buda semnala că Vlad şi-a înjghebat oştirea adunând până şi copii „de la 12 ani în sus!"[114] Şi tot el sublinia că această oştire era compusă din „ţărani," în timp ce aceea a turcilor era „din oameni aleşi şi deprinşi cu armele."[115] Chiar aşa, Ţepeş nu a reuşit să strângă, cum spuneam şi mai înainte, mult peste 30.000 de luptători. În anul 1475, când regele Matiaş Corvin făcea noi pregătiri de „cruciadă," în ambianţa curţii de la Buda se socoteau forţele ce puteau fi oferite de Transilvania, Moldova şi Ţara Românească. Domnul celei din urmă, se consemna atunci, avea „opt mii de călăreţi şi treizeci de mii de pedestraşi, care au stat întotdeauna şi stau şi acum la hotarele turcilor. Şi sunt o sută de ani de când turcii se bat cu acea ţară, şi până acum nu i-au stricat deloc, şi numai Dunărea-i desparte."[116] Deci totalul de 30.000 de războinici pentru efectivul oştirii Ţării Româneşti în 1462 poate fi considerat suficient de plauzibil. Vlad Ţepeş a căutat să compenseze puţinătatea forţelor sale prin pustiirea teritoriului din calea vrăjmaşilor şi prin folosirea în cursul luptelor a tuturor avantajelor terenului. Cea mai mare parte a drumului parcurs de oastea sultanului Mehmet II în iunie 1462 a trecut prin zone accidentate, acoperite de întinse păduri - mai ales în spaţiul dintre Târgovişte şi Buzău -, fapt care nu a îngăduit niciodată desfăşurarea forţelor otomane. Domnul Ţării Româneşti, în afara împrejurării de la Dunăre, când s-a aflat în defensivă, pe o poziţie fixă, a avut permanent iniţiativa, oastea lui atacând de trei ori rapid, uneori prin surprindere totală, concentrarea turcească din jurul sultanului. Se poate aprecia, în concluzie, după părerea noastră, că la sfârşitul expediţiei otomane în Ţara Românească ambele părţi pierduseră un sfert până la o treime din efective. La 28 iulie 1462, raportul din Constantinopol al ambasadorului veneţian Domenico Balbi indica exact aceeaşi proporţie în privinţa pierderilor din unele lupte, ca şi cea rezultată din confruntarea în ansamblu a efectivelor româneşti (30.000 de români faţă de aproximativ 100.000 de turci). Citām din nou: „trecând sultanul în Valahia, găsi ţara deşartă de oameni, cât şi de orice fel de provizii, fiind toţi locuitorii retraşi la munte şi la locuri tari. Turcii înaintau cu mare teamă şi băgare de seamă, ferindu-se de Dracula <Dracuglia>; dar nu se putură păzi până într-atât încât valahii să nu le facă mari daune ... Când turcii se apropiară de munţi, Dracula cu aproape 30.000 de oameni atacă tabăra în două rânduri, pricinuindu-i mari pagube; şi a doua oară dacă turcii nu ar fi fost înştiinţaţi, se ţine drept sigur că le-ar fi produs o grozavă panică ... Dintre valahi pieiră 5.000, dintre turci 15.000, ceea ce văzând sultanul, ridică în grabă tabăra şi trecu fluviul îndărăt şi ajunse în 11 al prezentei luni <iulie 1462> în Adrianopole. El lăsă la hotarul Valahiei pe fratele lui Dracula, cu oaste turcească, pentru a ademeni cugetul valahilor, dacă ar voi să părăsească pe Dracula şi să se dea de partea celuilalt. Acum se zice că 4 000 de turci au fost prinşi şi puşi în ţeapă ..."[117] (s.n., Şt. A.). Aşadar, a fost vorba de un război de uzură, fără nici o

---

[113] N. Iorga, *Acte şi fragmente,* III, p. 62; Schwandtner, *Scriptores rerum Hungaricarum,* I, Viena, 1746, p. 371 (citat utilizat de B. T. Câmpina, *op. cit.,* loc. cit.). Pentru autorul real al memoriului, ulterior, în 1502, folosit de cronicarul raguzan Felix Petancić, vezi Agostino Pertusi, *I primi studi in Occidente sull' origine e la potenza dei Turchi,* în *Studi Veneziani,* XII (1970), Firenze, 1971, p. 485-486, 540.

[114] I. Bianu, *op.cit.,* p. 36.

[115] *Ibidem,* p. 38.

[116] N. Iorga, *Studii şi documente privitoare la istoria românilor,* vol. XVI, nr. XII, p. 118-119; *Idem, Lucruri nouă despre Vlad Ţepeş ...,* p. 154 (pentru data izvorului, vezi *Revue Historique du Sud-Est Européen,* III, 1926, 1-3, p. 20). Adăugăm că în 1520 Neagoe Basarab declara că, la nevoie, poate să ridice pentru Creştinătate 40.000 de călăreţi şi pedeştri (Idem, *Scrisori de boieri - Scrisori de domni,* ed. cit., p. 181).

[117] *Monumenta Hungariae Historica, Acta Extera,* IV-1, nr. 305, p. 167-168.

bătălie decisivă, evitată cu grijă de Ţepeş. Aşa se face că la ieşirea sultanului din ţară raportul de forţe rămăsese practic acelaşi ca la început: 1 la 3 sau 1 la 4! Vlad Ţepeş mai dispunea probabil de vreo 20.000 de oameni, iar Mehmet II de aproximativ 70-80.000. În consecinţă, din punct de vedere strict militar, putem considera că expediţia sultanului din iunie 1462 s-a terminat nedecis. Oboseala şi descurajarea trupelor sale, condiţiile terenului şi tactica utilizată de Vlad Ţepeş, împreună cu teama de o intervenţie a regelui Ungariei,[118] care risca să-i aducă o înfrângere categorică, toate aceste elemente l-au determinat în final pe sultan să ordone retragerea, renunţând la o confruntare hotărâtoare cu domnul român.

Fără nici o îndoială, din unghiul de vedere al situaţiei politice a Ţării Româneşti, acest rezultat militar nedecis îmbracă imaginea unui mare succes. Mehmet II, cuceritorul Constantinopolelui, nu a izbutit în campania din iunie 1462 să transforme Ţara Românească în provincie otomană![119] Să nu uităm care a fost soarta Serbiei în 1459, a despotatului Moreei după 1458 şi 1460, a împărăţiei Trapezuntului în 1461, precum şi a Bosniei, după 1463. Toate aceste formaţiuni politice au dispărut una după alta, în anii care au încadrat îndeaproape expediţia din Ţara Românească, fiind încorporate direct statului turcilor otomani. Dar mai mult, Mehmet II în acţiunea sa nu a reuşit să-şi realizeze nici măcar „programul minimal" în privinţa Ţării Româneşti, acela de a-l înlocui pe Vlad Ţepeş cu protejatul său, Radu cel Frumos, care l-a însoţit de la începutul expediţiei![120] Aşa cum arăta veneţianul Domenico Balbi, el, când a plecat din Ţara Românească, l-a lăsat pe fratele lui Vlad Ţepeş, cu un contingent de oaste turcesc, numai la „hotarul Valahiei."[121] Totul s-a datorat cutezanţei extraordinare şi inteligenţei strategice a domnului Ţării Româneşti, precum şi vitejiei şi disciplinei micii sale oştiri. Fapta din iunie 1462 a încununat existenţa lui Vlad Ţepeş, făcând din el unul dintre marii voievozi ai românilor, unul dintre cei care în ceasuri de cea mai grea cumpănă, printr-o luptă pe viaţă şi pe moarte, au salvat fiinţa statelor româneşti.

---

[118] Episcopul Nicolae de Modrussa, legat papal la Buda în 1463, nota că sultanul „când a văzut înfrângerea şi gravele pagube alor săi, *mai aflând încă şi de aceea că ungurii vin în ajutor lui Ţepeş,* s-a grăbit să se întoarcă de unde a venit" (Nicolae de Modrussa, *Opere minori,* vol. IV, ed. G. Mercati, Vatican, 1937, p. 249; citat *apud* B. T. Câmpina, *op. cit.,* p. 540); la fel, albanezul fugit din Adrianopole afirma, potrivit scrisorii din 12 august 1462, că sultanul „văzând că nu poate răpune pe domnul valah ... *şi temându-se şi de armata ungurească care venea spre a da ajutor românilor,* se întoarse pe mare, cu o mare lipsă de hrană pentru armată şi caii ei" (I. Bianu, *op. cit.,* p. 40-41). Subl. ne aparţin - Şt. A.

[119] Franz Babinger a observat că, date fiind forţele puse în mişcare, sultanul nu pare să fi ţintit numai schimbarea domnului, ci luarea în stăpânire completă a Ţării Româneşti *(op. cit.,* ed. cit., p. 218-219). Pentru definirea campaniei din 1462 drept „nedecisivă", vezi şi Aurel Decei, *op. cit.,* p. 118.

[120] Ienicerul sârb arată că „fratele lui <Vlad> mergea înaintea noastră," în cursul expediţiei de la nord de Dunăre *(Călători străini despre ţările române,* I, p. 127).

[121] Asupra acestui aspect a insistat cu observaţii valabile B. T. Câmpina, *op. cit.,* p. 548-554.

Cavaler al cruciadei târzii

Ce s-a întâmplat cu Vlad Ţepeş - de aici înainte vestitul „Dracula" al Europei de est şi de sud-est - după părăsirea de către sultanul Mehmet II a Ţării Româneşti? Înlocuirea lui cu fratele său Radu cel Frumos (1462-1474), în vara aceluiaşi an, constituie una din marile enigme ale istoriei noastre, care nici până în ziua de astăzi nu şi-a găsit dezlegarea definitivă.[122] Cum se face că acesta din urmă, doar cu o trupă redusă de oşteni turci, a izbutit totuşi să se impună în faţa celui ce stăvilise avântul războinic al însuşi sultanului şi să-i ia până la urmă tronul? Fiindcă la 15 august 1462 constatăm că Radu cel Frumos ocupa scaunul domnesc al Ţării Româneşti, iar în Transilvania, Albert de Istenmezö vicecomite al secuilor, recomanda Braşovului şi Branului să respecte pacea încheiată cu noul domn![123]

Versiunea slavă a *Povestirii despre Dracula voievod* istoriseşte astfel sfârşitul celei de-a doua domnii a lui Vlad Ţepeş: „Odată craiul unguresc, Mateiaş, a pornit cu oaste asupra lui. El a pornit împotriva craiului şi s-a întâlnit cu dânsul şi s-au ciocnit amândoi şi au prins pe Dracula viu, *pentru că a fost predat de ai săi, din cauza răscoalei*. Şi a fost adus Dracula la crai, care a poruncit să-l arunce în temniţă."[124] (s.n., Şt. A.). Alt izvor cu privire la cele întâmplate în Ţara Românească în vara lui 1462 este scrisoarea din 29 iunie 1524 a raguzanului Michael Bocignoli, care şi-a cules informaţiile deosebit de preţioase despre Ţepeş în Ţara Românească, probabil încă înainte de 1512.[125] Iată ce ni se spune în acest text: „De aceea Mahomed, cum nu avea nici aprovizionare pentru armată şi cum nici nu voia să-şi primejduiască ostaşii atacându-l pe Dragul <Dracula-Vlad Ţepeş> ce stătea închis în desişurile pădurilor, a fost silit să se întoarcă pe unde venise, fără pradă, fără izbândă şi după ce a pierdut pe mulţi dintre ai săi. Iar boierii românilor, scăpaţi de teama duşmanului, uitând de tot binele avut de la Dragul, au început să urzească lucruri duşmănoase întru răpunerea lui Dragul, să se dea în lături de la slujba ostăşească, să-i laude pe turci, să ponegrească isprăvile lui Dragul, *să declare că izbânda va ajunge odată mai dăunătoare învingătorilor decât învinşilor şi să susţină că ei nu pot răbda să-i aibă pe turci de duşmani, şi să-şi dea părerea că trebuie încheiată o alianţă cu ei chiar cu stabilirea unui tribut* - în timp ce Dragul dimpotrivă se străduia să-i îndemne să nu ceară pace de la învinşi, să se apere cu armele <apărându-şi> şi toate ale lor şi să-i convingă să trăiască în libertate şi în sfârşit să spună <răspicat> că nu va îngădui niciodată cât va trăi, ca Ţara Românească să ajungă tributară turcilor."[126] (s.n., Şt. A.).

Dacă vom corobora ştirile din cele două surse abia menţionate, reiese limpede că autorii înlăturării lui Vlad Ţepeş în 1462 din scaunul domnesc al Ţării Româneşti n-au fost nici turcii, nici Radu cel Frumos, ci boierii, care s-au răsculat din pricina dezacordului intervenit între ei şi domn în problema politicii de urmat, în continuare, în raporturile cu Imperiul Otoman. În timp ce voievodul dorea să reia lupta cu turcii - o dată cu sosirea ajutorului din partea suzeranului său, regele Matiaş Corvin -, pentru recâştigarea completă a libertăţii faţă de turci, marea boierime a decis, în majoritate, că această perpetuare a conflictului nu-şi are rostul, neexistând sorţi de izbândă finală asupra uriaşei puteri, cu care Ţara Românească se învecina direct, pe tot hotarul său sudic. Evident, la această defecţiune a boierimii în legătură cu linia politică a lui Vlad Ţepeş au contribuit şi pro-

---

[122] Printre contribuţiile în această direcţie, vezi Barbu T. Câmpina, *Complotul boierilor şi „ răscoala" din Ţara Românească din iulie-noiembrie 1462*, în *Studii şi referate privind istoria României*, partea I, Bucureşti, 1954, p. 599-624 şi Const. A. Stoide, *Luptele lui Vlad Ţepeş cu turcii (1461-1462),* în *Anuarul Institutului de Istorie şi Arheologie «A. D. Xenopol» Iaşi*, tom XV, 1978, p. 32-36.

[123] *Urkundenbuch zur Geschichte der deutschen in Siebenbürgen,* tom VI, sub îngrijirea lui Gustav Gündisch, Bucureşti, 1981, nr. 3285, p. 122. După consemnarea datei şi a semnăturii, în act au fost adăugate următoarele: „De rege, de voievod şi de nobilii regatului, întru nimic să nu vă temeţi ... căci <acum> au ei altele de făcut."

[124] P. P. Panaitescu, *Cronicile slavo-române* ..., p. 205 şi 212; Pandele Olteanu, *Limba povestirilor slave despre Vlad Ţepeş ...,* p. 363.

[125] *Călători străini despre ţările române…*, vol. I, p. 171.

[126] *Ibidem,* p. 177.

misiunile lui Radu cel Frumos, făcute în numele sultanului Mehmet II. Am citat mai sus afirmaţia lui Domenico Balbi, din 28 iulie 1462, potrivit căreia sultanul l-a lăsat pe Radu cel Frumos la hotarul Ţării Româneşti cu oaste turcească, pentru a „ademeni cugetul valahilor, dacă ar voi să părăsească pe Dracula şi să se dea de partea celuilalt." Dar şi mai explicit este Laonic Chalcocondil, care, după ce arată şi el că Radu cel Frumos a fost lăsat, „ca să trateze cu dacii <românii> şi să aducă ţara sub ascultarea sultanului," reproduce textual esenţa demersului fratelui mai mic al lui Vlad Ţepeş: „ce credeţi că o să mai vină asupra voastră în viitor?! Au nu ştiţi împăratul ce putere mare are şi că foarte curând vor veni asupra voastră oştile împăratului, pustiind ţara, şi o să fim despoiaţi de orice ne-a mai rămas?"[127] Pe temeiul acestui izvor constatăm din nou că într-o primă fază Radu cel Frumos s-a aflat în *afara* Ţării Româneşti. El îşi trimitea mesajele către boieri prin cei care „treceau să-şi răscumpere pe cei robiţi dintre ai lor"[128] (s.n., Şt. A.). Boierii „întrunindu-se, au cunoscut că tânărul e de preferat pentru ei faţă de domnul Vlad şi, trecând de partea aceluia, se adunau puţini câte puţini."[129] Cu alte cuvinte, a fost vorba de o părăsire treptată a lui Ţepeş, după cum se pare că, pe de altă parte, în paralel, s-au dat mai multe lupte în tot cursul verii şi la începutul toamnei anului 1462, cu sorţi schimbători.[130]

De bună seamă, propunerea sultanului Mehmet II, făcută prin mijlocirea lui Radu cel Frumos, a fost aceea de a restabili statutul Ţării Româneşti de „teritoriu al legământului, tributar" (*dār-al' ahd*), cu care Islamul a încheiat un tratat şi care este lăsat în seama vechilor stăpâni. El renunţa astfel la intenţia de a o transforma în *dār-al-islām*, adică în „teritoriu al păcii, al Islamului" - cu care pornise în expediţie -, aceasta însă numai cu condiţia înlocuirii lui Vlad Ţepeş prin domnul numit de Poartă.[131] Că lucrurile au stat într-adevăr aşa, ne-o dovedeşte o împrejurare similară, în care s-a aflat Ţara Românească în primul sfert al secolului XVI şi pentru care dispunem de date concrete ceva mai numeroase. În anul 1522, îndată după urcarea pe tron a sultanului Süleyman II „Kanunî" (Legislatorul) sau „Magnificul" (1520-1566) şi cucerirea Belgradului (1521) a existat o altă tentativă de desfiinţare a Ţării Româneşti şi de înglobare a ei în hotarele propriu-zise ale Imperiului Otoman. Mehmet beg, paşă de Nicopole, a fost numit „domn" în Ţara Românească şi a procedat chiar la introducerea administraţiei otomane în oraşele din ţară.

Reacţia boierimii a fost deosebit de viguroasă: l-a ales în paralel domn pe viteazul Radu de la Afumaţi, alături de care a luptat, într-un spirit de remarcabilă solidaritate, vreme de mai bine de un an. În primăvara anului 1523 s-a ajuns la un compromis: sultanul, datorită rezistenţei întâmpinate şi de teamă ca regatul Ungariei să nu profite de pe urma acestui conflict, „a început să trateze pacea cu românii, după vechile condiţii oferite mai înainte," iar boierii au acceptat, în schimb, să primească pe voievodul „trimis de turci" (Vladislav III), îndepărtându-l pentru moment pe Radu de la Afumaţi.[132] Justificarea marilor boieri pentru reînchinarea ţării sultanului a fost aceeaşi ca şi în 1462: „nu vor putea să se bată, ei fiind puţini şi ţara mică, cu un împărat care au luat şi au cuprins

---

127 Laonic Chalcocondil, *op. cit.*, ed. cit., p. 291.

128 *Ibidem.*

129 *Ibidem.*

130 O încercare de reconstituire a succesiunii luptelor, la B. T. Câmpina, *Complotul boierilor ...*, p. 618-624. Nu se poate admite în nici un caz afirmaţia acestui autor că *„boierii au stat în rezervă în timpul expediţiei lui Mehmed al II-lea*," ieşind din pasivitate numai spre a-l răsturna pe Vlad Ţepeş (p. 617). De altfel, întreaga viziune a lui B. T. Câmpina asupra cauzelor îndepărtate şi momentane ale conflictului dintre Vlad Ţepeş şi boieri, în vara 1462, nu poate fi acceptată. Meritul său este acela de a fi stabilit o cronologie a evenimentelor care, deşi susceptibilă de corectări şi îmbunătăţiri, poate fi încă utilizată cu folos.

131 Pentru terminologia juridică islamică, vezi discuţia lui Ion Matei, *Quelques problèmes concernant le régime de la domination ottomane dans les pays roumains (concernant particulièrement la Valachie)*, în *Revue des études sud-est européennes*, tom X, 1972,1, p. 68-70.

132 *Călători străini despre ţările române,* vol. I, p. 178-179 (relaţia lui Michael Bocignoli, din 29 iunie 1524); cea mai bună reconstituire a semnificaţiei închinării din primăvara anului 1523, la Dan Pleşia, *Neagoe Basarab - originea, familia şi o scurtă privire asupra politicii Ţării Româneşti la începutul secolului al XVI-lea* (II), în *Studia Valachica,* Târgovişte, 1970, p. 134-135.

atâtea ţări şi are mulţime de oameni."[133] S-au mulţumit deci, atât în 1462, cât şi în 1523, în secolul de maximă expansiune a Imperiului Otoman, marcat de domniile celor mai mari sultani pe care acesta i-a avut - Mehmet „Cuceritorul" şi Süleyman „Legislatorul" -, cu o victorie limitată: recâştigarea statutului de stat autonom tributar pentru Ţara Românească, în fiinţă încă de la sfârşitul vieţii lui Mircea cel Bătrân. În lumina desfăşurărilor istorice ulterioare, puse şi ele sub semnul efortului permanent de conservare a existenţei Ţării Româneşti, această viziune şi concepţie a boierimii s-au vădit a fi fost deosebit de realiste şi eficiente, creând premisele unui succes politic major de durată, şi anume o situaţie privilegiată pentru statul ei, de care nu s-a bucurat nici unul din statele sud-dunărene. De altfel, spre o asemenea concluzie tind în timpul din urmă cele mai multe încercări din istoriografia noastră de a explica de ce nu au reuşit turcii în lungul atâtor secole să cucerească ţările române.[134]

Alternarea dintre politica de rezistenţă şi cea de conciliere s-a concretizat în repetate rânduri în aşa-numitele „capitulaţii" cu Poarta Otomană, reactualizate în secolele XVIII-XIX în vederea dobândirii vechilor drepturi ale ţărilor române, recunoscute mai întâi, dar apoi încălcate de turci. S-a arătat nu de mult că textele acestor „capitulaţii," deşi s-au păstrat într-o formă coruptă, au la bază un fond istoric real.[135] În consecinţă, trebuie să ţinem seamă şi de conţinutul „capitulaţiei de la 1460" (sic!), care, de fapt, probabil reflectă stipulaţiile păcii intervenite între Ţara Românească şi Imperiul Otoman către sfârşitul anului 1462, o dată cu înscăunarea lui Radu cel Frumos: sultanul se angajează să ocrotească Ţara Românească împotriva oricărui inamic, cu preţul acceptării suzeranităţii lui şi al unui tribut de 10.000 de galbeni pe an; Poarta nu se va amesteca în nici un fel în administraţia internă a ţării; domnii Ţării Româneşti vor continua să fie aleşi de arhiepiscop, episcopi şi boieri, iar alegerea va fi recunoscută de Poartă; locuitorii ţării vor continua să păstreze propriile lor legi, iar domnii vor avea drept de viaţă şi de moarte asupra supuşilor lor etc, etc.[136]

Dar să revenim la Vlad Ţepeş şi la întâmplările din vara anului 1462. Recitind încă o dată fragmentul din importanta mărturie a lui Domenico Balbi din 28 iulie, vedem că, după fraza în care relatează rămânerea lui Radu cel Frumos la marginea Ţării Româneşti - probabil în Dobrogea,[137] el adăuga: „Acum se zice că 4.000 de turci au fost prinşi şi puşi în ţeapă ..." Este un prim reper despre luptele lui Vlad cu contingentul turcesc de care dispunea rivalul său. Lupta respectivă a avut loc desigur în prima jumătate sau pe la mijlocul lunii iulie 1462.

Relaţia din Rhodos a pelerinului William Wey, datând din octombrie, afirmă că s-au dat nu mai puţin de „patru războaie" (*quarto bello*) între Vlad Ţepeş şi turci între 17 iunie-8 septembrie 1462. Izvorul susţine, potrivit zvonului ajuns în această insulă din Mediterana orientală, că în

---

[133] Radu Popescu, *Istoriile domnilor Ţării Româneşti,* ed. C. Grecescu, Ed. Academiei, Bucureşti, 1963, p. 40.

[134] Vezi, de pildă, I. Matei, *op. cit.*, p. 77-81; Florin Constantinul, *De la Mihai Viteazul la fanarioţi: observaţii asupra politicii externe româneşti,* în *Studii şi materiale de istorie medie*, vol. VIII, 1975, p. 103-104.

[135] Ştefan Ştefănescu, *Ţara Românească de la Basarab I „întemeietorul" până la Mihai Viteazul*, Ed. Academiei, Bucureşti, 1970, p. 103-141; M. A. Mehmed, *Istoria turcilor*, Ed. Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1976, p. 128-129; Şt. S. Gorovei, *Moldova în „Casa Păcii..."*, în *Anuarul Institutului de Istorie si Arheologie «A.D. Xenopol» Iaşi*, XVII (1980), p. 629-667; Şerban Papacostea, *Tratatele Ţării Româneşti şi Moldovei cu Imperiul Otoman în secolele XIV-XVI: ficţiune politică şi realitate istorică*, în volumul *Stat, societate, naţiune. Interpretări istorice*, îngrijit de N. Edroiu, A. Răduţiu şi P. Teodor, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 1982, p. 93-106; Mihai Maxim, *Ţările române şi Înalta Poartă (Cadrul juridic al relaţiilor româno-otomane în Evul Mediu)*, Ed. Enciclopedică, Bucureşti, 1993, p. 76-110

[136] *Capitulaţia de la 1460* a fost reeditată, necritic, de N. Copoiu, în *Magazin istoric*, an IX, 1975, 3, p. 35-36.

[137] După părerea lui Petre Ş. Năsturel, sultanul Mehmet II a devenit efectiv stăpân al întregii Dobroge către sfârşitul domniei lui Vladislav II sau la începutul celei a lui Vlad Ţepeş, adică în jurul anului 1456 *(Phases et alternatives de la conquête ottomane de la Dobroudja au XVe siècle,* în *Actes du IIe Congrès International des Études du sud-est européen* (Athènes, 7-13 mai 1970), tom III, *Histoire,* Athènes, 1978, p. 49-56).

ultimul din aceste „războaie” însuşi Radu cel Frumos ar fi fost prins şi tras în ţeapă. Se proclama aşadar o biruinţă desăvârşită a lui Ţepeş şi, drept urmare, cavalerii din Rhodos au poruncit să se tragă clopotele şi au organizat un Te Deum de mulţumire pentru victoria creştină.[138] Din acest text putem reţine, credem, doar confirmarea indirectă a unei a doua lupte dintre cei doi fraţi, ce a avut loc pe la 8 septembrie şi s-a încheiat cu respingerea lui Radu cel Frumos. Oricum însă, la începutul lunii august Radu cel Frumos reuşise totuşi să atragă de partea sa un grup de mari boieri, fiindcă în 15 august - cum am spus mai sus - în Transilvania se discuta recunoaşterea lui în scaunul domnesc al Ţării Româneşti. Aşa se explică probabil şi de ce la 21 august, în socotelile Caffei, se înregistra darul de 80 de aspri făcut unui ostaş din Cembalo (Crimeea), care adusese vestea despre „*dispercione Velladi*,” ce pare a se referi la ruinarea autorităţii lui Ţepeş.[139]

Biruinţa din jurul datei de 8 septembrie 1462 reprezintă ultimul succes militar al lui Ţepeş despre care avem ştiinţă.[140] Dar el s-a dovedit până la urmă a fi fost fără consecinţe pentru situaţia voievodului. Acum, în septembrie 1462, Vlad a fost complet părăsit de boieri, care s-au regrupat cu toţii sau în mare majoritate în jurul lui Radu cel Frumos.[141] O tradiţie locală în legătură cu cetatea Poienari, înregistrată în anul 1747 de mitropolitul Neofit, pare să ateste că cel din urmă popas al lui Ţepeş pe pământul Ţării Româneşti a fost această semeaţă fortăreaţă, pe care el însuşi o înălţase. Acolo domnul ar fi fost chiar asediat de „tătari” (!) şi turci, scăpând numai printr-un inteligent subterfugiu: „Şi în zilele acestui domn, Vlad Vodă, au fost venit tătarii cu turcii şi au bătut cetatea cu tunuri dintr-alt munte despre răsărit, unde păzesc plăiaşii, ce se cheamă posadă, şi după ce au bătut cetatea, pe nimeni n-au găsit într-însa că domnul şi-au potcovit caii îndărăt şi au fugit pe alt plai în Ţara Ungurească…”[142]

Există însă alte indicii, potrivit cărora Vlad Ţepeş a trecut în Transilvania însoţit de un corp de oaste destul de numeros. Versiunea slavă a *Povestirii despre Dracula voievod* înseamnă, de pildă, că domnul s-a „ciocnit” cu oastea lui Matiaş Corvin, după care a fost prins viu, ceea ce ar presupune că dispunea încă de o forţă destul de însemnată.[143] Similar sună şi mărturia lui Michael Beheim, care arată că domnul a ieşit în întâmpinarea regelui Matiaş Corvin, în sudul Transilvaniei, „cu multă oaste.”[144]

Sigur că evenimentele din vara anului 1462 ar fi avut un alt curs dacă regele Matiaş Corvin, în fruntea oştilor sale, şi-ar fi făcut apariţia în Transilvania ceva mai devreme. În schimb, se ştie că, intrat în campanie pe la sfârşitul lunii iulie, regele se găsea la Turda abia în 17 septembrie,

---

[138] E. D. Tappe, *op. cit.*, p. 19. Asupra acestei informaţii a atras atenţia B. T. Câmpina, *Victoria oştii lui Vlad Ţepeş ...*, p. 551, care însă fixează sărbătoarea „corporis Christi,” greşit, în *26 iulie?!.*

[139] N. Iorga, *Acte şi fragmente ...*, III, p. 39. Ştire folosită şi de B. T. Câmpina, *Victoria oştii lui Ţepeş ...*, loc. cit.

[140] În Veneţia, cele din urmă ştiri asupra luptelor victorioase ale lui Ţepeş cu Mehmet II şi apoi cu fratele său Radu soseau la 1 septembrie (N. Iorga, *Acte şi fragmente,* III, p. 86; vezi şi mai sus, nota 110).

[141] Cel dintâi hrisov păstrat din domnia lui Radu cel Frumos, cu data 12 noiembrie 1463 (Bucureşti), înfăţişează următoarea listă a membrilor sfatului domnesc: „jupan Dragomir vornic, jupan Duca, jupan Cazan al lui Sahac, jupan Stoica al lui Vintilă, jupan Dumitru logofăt, Lal vistier, Deatco stolnic, Ivan Paharnic, Neagoe Comis şi Brata Supt Coastă şi Dan şi Brata de la Cojoni şi Dadul şi Mihai din Padeş şi Dadul din Racoţi” *(D.R.H.,* B, vol. I, nr. 122, p. 207-208). Reamintim că jupanii Cazan al lui Sahac şi Duca au figurat în unele din sfaturile lui Vlad Ţepeş, ceea ce ne arată că ei au fost desigur direct implicaţi în făurirea „păcii” din 1462, cu înlăturarea lui Ţepeş.

Pentru respingerea teoriei „fărâmiţării feudale,” urmată de aşa-zisa „luptă pentru centralizarea statului feudal,” vezi Constantin C. Giurescu, *Probleme controversate în istoriografia română,* Ed. Albatros, Bucureşti, 1977, p. 13-18.

[142] Mitropolitul Neofit, *Însemnarea călătoriei ce am făcut în eparhia noastră, tot în zilele preaînălţatului Constantin voievod Mavrocordat*, publicat de episcopul Ghenadie Enăceanu, în *Biserica Ortodoxă Română*, an XIV, 1890-1891, p. 719-720.

[143] Vezi mai sus nota 124.

[144] Michael Beheim, *Gedicht über den Woiwoden Wlad II. Drakul*, ediţie Grigore C. Conduratu, Bukarest, 1903, p. 54 şi 97 (vezi şi B. T. Câmpina, *Complotul boierilor ...*, p. 616)

îndreptându-se apoi către Sibiu, unde va sosi în ajunul datei de 26 septembrie şi va zăbovi cel puţin până în 30 septembrie.[145]

Ulterior, în tot cursul lunii noiembrie şi în primele zile ale celei următoare, prezenţa lui Matiaş Corvin este atestată la Braşov. După care a apucat calea înapoierii spre Ungaria, prin Mediaş (11 decembrie) şi Sebeş (13 decembrie).[146]

În legătură cu acest marş al regelui spre hotarele meridionale ale Transilvaniei s-au spus următoarele: „etapele prelungite ale unei înaintări căreia i-au trebuit mai mult de trei luni pentru a parcurge drumul de la Buda la Braşov, aruncă o puternică îndoială asupra sincerităţii intenţiei lui Matei de a intra într-adevăr în război cu turcii printr-o campanie de restaurare în Ţara Românească."[147]

Este neîndoielnic că în 1462 atenţia tânărului rege Matiaş Corvin era încă reţinută de conflictul său cu împăratul Frederic III de Habsburg, care, la 17 februarie 1459, s-a văzut şi el ales rege al Ungariei, de către un grup de magnaţi din comitatele de vest şi de sud-vest, în frunte cu palatinul Ladislau Garai.[148] Această contestaţie nu a încetat de fapt - temporar - decât la 19 şi 26 iulie 1463, prin ratificarea de către cei doi suverani, la Wiener Neustadt şi, respectiv, Buda, a unui tratat, care însă fusese perfectat încă din anul precedent.[149] Clauza prin care regele Matiaş Corvin recunoştea dreptul la succesiunea pe tronul Ungariei a lui Frederic III de Habsburg în cazul în care descendenţa sa legitimă pe linie masculină s-ar fi stins sau el ar fi murit fără să lase un moştenitor legitim a fost apreciată drept un „succes major" al politicii împăratului german.[150] Ea îl va obliga pe Matiaş Corvin să depună eforturi susţinute, în aproape tot restul domniei lui, spre a-i anula consecinţele şi a evita înstăpânirea Habsburgilor asupra Ungariei. Şi o va face, aşa cum de altminteri a fost relevat şi merită să reţinem, în dauna concentrării resurselor sale în vederea luptei antiotomane.[151]

Corelarea dintre cele două probleme majore cu care era confruntat Matiaş Corvin poate fi mai uşor înţeleasă, dacă ne gândim la faptul că el, împreună cu prelaţii şi nobilii săi, a acceptat condiţiile împăratului Frederic III la 26 mai 1462, adică exact în ziua în care la Buda s-a aflat că sultanul Mehmet II îşi îndrepta efortul de război împotriva Ţării Româneşti, iar Matiaş însuşi anunţa că în curând va merge „ai confini turchi."[152] Cu alte cuvinte, el a făcut acest gest spre a avea mâinile libere pe frontul de la Dunărea de Jos. Sigur, încetineala cu care şi-a adunat oastea şi s-a pus în mişcare l-au lipsit pe Vlad Ţepeş de ajutor în momentul critic, obligându-l să facă faţă singur, în iunie, invaziei otomane. Dar această împrejurare pare să aibă o altă explicaţie decât absenţa voinţei din partea regelui de a se angaja cu adevărat în războiul cu turcii.

În discuţiile purtate între Veneţia şi Papa Pius II pentru aderarea Serenissimei la proiectul de cruciadă pregătit de Congresul de la Mantova, la 15 ianuarie 1460, Senatul veneţian a formulat o

---

[145] Itinerarul regelui în Transilvania, la W. Fraknói, *op. cit.*, p. 91-92; vezi şi *Urkundenbuch,* VI, nr. 3291-3292, p. 124.

[146] *Urkundenbuch,* VI, nr. 3295-3299, 3301-3307, p. 126-129 şi 133-138.

[147] Vezi Şerban Papacostea, *Cu privire la geneza şi răspândirea povestirilor scrise despre faptele lui Vlad Ţepes*, în *Romanoslavica*, XIII, Bucureşti, 1966, p. 160-161.

[148] *Ibidem,* p. 161.

[149] Cele două acte au fost reeditate de Karl Nehring, *Mathias Corvinus, Kaiser Friedrich III und das Reich (Zum huniadisch-habsbur-gischen Gegensatz im Doanuraum),* München, 1975, p. 209-213.

[150] Vezi recenzia lui Şerban Papacostea la volumul citat în nota precedentă, în *Revue Roumaine d' Histoire,* tom XV, 1976, 3, p. 546.

[151] *Ibidem*, p. 547. Cf. Lajos Elekes, *La politica estera di re Mattia e gli Stati italiani nella seconda metà del secolo XV,* în culegerea de studii *Rapporti veneto-ungheresi all' epoca del Rinascimento,* sub îngrijirea lui Tibor Klaniczay, Akademiai Kiadó, Budapesta, 1975, p. 249 (în opinia sa, lupta contra împăratului Frederic III ar fi devenit „axa principală" a politicii externe a lui Matiaş Corvin numai în ultima perioadă a domniei lui).

[152] *Monumenta Hungariae Historica, Acta extera,* IV-1, nr. 88, p. 140-143; vezi, de asemenea, W. Fraknói, *op. cit.,* p. 86-89, şi Karl Nehring, *op. cit.,* p. 18-19 şi p. 20, n. 24.

nouă listă de condiţii, dintre care aici ne interesează cea care poartă numărul 11. Veneţienii cereau ca papa să facă în aşa fel încât oastea Ungariei, odată războiul început, să intre în campanie la începutul verii, după primul cosit al fânului, iar nu aşa cum obişnuieşte, *în luna septembrie*, după strângerea grânelor.[153] Spre a verifica temeinicia afirmaţiei veneţiene este de ajuns să ne gândim la data fixată pentru joncţiunea dintre flota cruciată care înainta pe Dunăre în 1445 şi forţele lui Iancu de Hunedoara, care veneau pe uscat dinspre Ungaria. Mai întâi, de comun acord, s-a ales jumătatea lunii august, pentru ca apoi data să fie schimbată, deoarece „ungurii amânaseră ziua după sărbătoarea Maicii Domnului din septembrie” (8 septembrie). Însă nici acest termen nu a putut fi respectat de către forţele terestre, fiindcă în 12 septembrie, în faţa Nicopolelui, seniorul Walerand de Wavrin era doar asigurat că: „în două zile cel mai târziu vor fi aici!”[154]

Cronicarul oficial al curţii din Buda, italianul Antonio Bonfini, care şi-a redactat scrierea către sfârşitul secolului XV, susţine că regele Matiaş Corvin, când a venit în Transilvania, în toamna lui 1462, „spunea că se duce în Ţara Românească pentru a elibera din mâinile turcilor pe Dracula, căruia îi dăduse în căsătorie pe o rudă a sa de sânge. Pornind într-acolo, nu ştiu din care cauză, căci aceasta nimănui nu i-a fost destul de lămurit, 1-a luat prins pe Dracula în Transilvania. Cât despre celălalt Dracula <Radu cel Frumos>, orânduit de turci peste acea ţară, împotriva părerii tuturor, 1-a confirmat”[155] Surprinzătoarea arestare a lui Vlad Ţepeş, care s-a produs în ajunul sau chiar în ziua de 26 noiembrie[156] de către însuşi aliatul său în războiul antiotoman, constituie încă o enigmă ce a rămas multă vreme nedezlegată. Să ne aplecăm şi noi asupra ei.

Michael Beheim oferă amănunte deosebit de preţioase cu privire la acest deznodământ. Astfel, regele Ungariei şi domnul Ţării Româneşti s-au întâlnit - după spusele lui Beheim - la Braşov, unde au rămas împreună şi au purtat convorbiri un răstimp de „cinci săptămâni sau mai mult.”[157] Dar intervalul cu pricina pare mai curând să corespundă şederii lui Matiaş Corvin la Braşov. Scrisoarea către sultan, ticluită în numele lui Vlad vodă - de care va fi vorba ceva mai departe -, are ca loc de emisiune „Rhotel” (Cisnădie) şi poartă data de 7 noiembrie 1462. Dacă luăm de bune aceste elemente, înseamnă că voievodul nu a sosit la Braşov decât după 7 noiembrie. Ce s-a putut întâmpla, deci, în răstimpul 7-26 noiembrie, pentru ca regele să ia o asemenea hotărâre şi, de fapt, să întrerupă brusc, de pe o zi pe alta, expediţia contra turcilor? Căci iniţial, potrivit lui Michael Beheim, în deplină înţelegere cu „Dracula vodă,” Matiaş Corvin „plănuise cum să plece din acest oraş spre paguba acestui turc <sultanul Mehmet II>, mai întâi prin Valahia şi apoi în Turcia, împotriva acestui cumplit păgân.” Prin urmare, cei doi au pus la punct la Braşov un plan de ofensivă, care trebuia mai întâi să aducă recuperarea Ţării Româneşti, iar apoi trebuia să continue dincolo de linia Dunării, în chiar teritoriul Imperiului Otoman ...

„Cheia” rezolvării enigmei se află, după părerea noastră, într-un alt fragment din cronica lui Antonio Bonfini, rămas neobservat de toţi cei ce au studiat evenimentele. Evocând un cu totul alt moment al domniei lui Matiaş Corvin, anume împrejurările din anul 1477, umanistul italian face această referire retrospectivă la Vlad Ţepeş: „Mathiam omni suspicione in hac re liberandum esse crediderim, quandoquidem, veluti supra dictum est, si quid ipse in imperatorem moliri voluisset, nunquam profecto occasionem illam pretermisisset, cum sibi adversus Draculam agenţi Vienenses obsessum in arce Cesarem et ad extremam redactum inediam una cum urbe dedere voluere et

---

[153] G. B. Picotti, *La dieta di Mantova e la politica de' Veneziani*, în *Miscellanea di Storia Veneta*, Serie Terza, tom IV, Veneţia, 1912, nr. LIII, p. 506. Vezi şi Giuseppe Valentini, *La crociata di Pio II (dalia documentazione veneta d 'archivio)*, în *Archivum Historiae Pontificiae*, tom 13, 1975, p. 254 (rezumat).

[154] *Călători străini despre ţările române*, I, p. 87,111 şi 114.

[155] Antonius de Bonfinis, *Rerum Ungaricarum Decades*, ed. I. Fogel, B. Iványi, L. Juhasz, vol. III, Leipzig, 1936, p. 243. Contemporanii au fost într-atât de surprinşi, încât unii, precum polonul Jan Dlugosz, au mers până la a spune că regele Ungariei s-a comportat „ca şi cum s-ar fi înţeles cu turcii” *(quasi cum Turco contra illum sentiret)* (Ioannis Dlugossi, *Historiae Polonicae liber XIII*, tom II, Leipzig, 1712, col. 344).

[156] Vezi Michael Beheim, *op. cit.*, ed. Gr. C. Conduratu, p. 98-99 (comentariile editorului).

[157] *Ibidem*, p. 54-55 şi 97.

instantissime, ut condicionem et imperium acciperet, efflagitarunt."[158] Deci, pe când acţiona „împotriva lui Dracula" (!), Matiaş Corvin a primit o solie din partea locuitorilor din Viena, prin care aceştia îi ofereau să-i dea pe mână atât oraşul, cât şi pe „împărat," adică pe Frederic III de Habsburg, pe atunci „asediat în fortăreaţa" din Viena şi „redus la o extremă înfometare." În acelaşi timp, ei îl rugau „foarte insistent" pe regele Ungariei să accepte „condiţia de împărat şi imperiul." Antonio Bonfini amintea această solie şi această ofertă pentru a-l absolvi pe Matiaş Corvin de orice bănuială de neloialitate faţă de Frederic III, căci „dacă ar fi vrut să urzească ceva împotriva împăratului, nicidecum nu ar fi lăsat să-i scape acea ocazie." Dar sunt oare adevărate toate acestea, sau cronicarul de curte al regelui s-a înşelat, cel puţin în privinţa concluziei pe care o trage?

După părerea noastră, arestarea şi întemniţarea lui Vlad Ţepeş la 26 noiembrie 1462 dovedeşte tocmai contrariul a ceea ce a vrut să demonstreze Bonfini. Conjectura se impune de la sine: împăratul Frederic III a avut de făcut faţă unei răscoale a vienezilor, cauzată de cererea sa pentru o contribuţie de 6.000 de florini - sumă necesară plăţii soldelor unui grup de mercenari - către jumătatea lunii octombrie 1462, adică într-un moment în care Matiaş Corvin se găsea deja în Transilvania meridională. Potrivit cronicarului polon Jan Dlugosz, împăratul s-a închis în castelul din Viena şi a fost asediat în intervalul dintre 15 octombrie şi 8 decembrie 1462 (*... illum in Castro Viennensi, sabbato in crastino sanctae Heduigis, usque ad festum Conceptionis sanctae Mariae Virginis, obsidione caepit*),[159] răstimp care încadrează perfect momentul neaşteptatei „descoperiri" a „trădării" domnului Ţării Româneşti. Se ştie că împăratul romano-german şi-a datorat eliberarea intervenţiei regelui Boemiei, George Podiebrad, care s-a apropiat treptat de Viena începând cu 25 noiembrie 1462,[160] dar a cărui acţiune nu a izbutit, cum am spus, decât la 8 decembrie. La această dată Matiaş Corvin părăsise deja cetatea Braşovului şi revenea fără grabă, prin Mediaş şi Baia de Criş,[161] în Ungaria.

Credem astfel, ţinând seamă şi de politica ulterioară lipsită de vlagă a regelui Ungariei în raporturile cu turcii,[162] că abandonarea aliatului său Vlad Ţepeş, precum şi a planului de a-i ataca pe turci în 1462 s-au datorat modificării neprevăzute a situaţiei din Europa centrală, gravelor dificultăţi prin care trecea rivalul său, împăratul Frederic III de Habsburg. La drept vorbind, atitudinea lui Matiaş Corvin din toamna anului 1462 a reprezentat *cel dintâi indiciu* al orientării prioritare a politicii sale externe nu către războiul antiotoman, către cruciada contra „păgânilor", ci spre reglementarea raporturilor cu statele creştine din nord-vest, în primul rând cu Imperiul Romano-German. Această orientare i-a lipsit pe prinţii români contemporani, un Vlad Ţepeş sau un Ştefan cel Mare, de sprijin consistent şi eficient, vădindu-se până la urmă nefastă pentru Ungaria însăşi, care, în secolul următor, va cădea sub dominaţia otomană, într-o formă pe care ţările române nu o vor cunoaşte niciodată ...

În legătură cu interpretarea de mai sus trebuie adăugat că lipsa de grabă a lui Matiaş Corvin în a părăsi Transilvania meridională nu poate induce în eroare. El nu avea cum să intervină deschis în

---

[158] Antonius de Bonfinis, *op. cit.*, ed. cit., tom IV, partea I, Budapesta, 1941, p. 72; am semnalat şi discutat întâia oară acest pasaj în articolul: *En marge des rapports de Vlad Ţepeş avec la Hongrie,* în *Revue Roumaine d' Histoire,* tom XVI, 1977, 3, p. 507-512.

[159] Ioannis Dlugossi, *op. cit.,* II, col. 307. Vezi, de asemenea, pentru tulburările de la Viena şi asedierea împăratului Frederic III în castelul oraşului, Pio II (Enea Silvio Piccolomini), *I Commentari,* vol. IV, ed. îngrijită de Giuseppe Bernetti, Siena, 1974, p. 20-29.

[160] Ioannis Dlugossi, *op. cit.,* loc. cit. încă din 2 noiembrie, din Praga, regele George Podiebrad anunţa că se pregăteşte să vină în ajutorul împăratului *(Fontes Rerum Austriacarum,* Seria II, *Diplomatarium et Acta*, vol. XX, Viena, 1860, nr. 288, p. 282). Vezi şi F. G. Heymann, *International Relalions in Mid-fifteenth Century Europe and their Significance for the Peace Plan of King George,* în culegerea *Cultus pacis (Études et documents du „Symposium Pragense Cultus pacis J464-1964"),* Praga, 1966, p. 91; K. Nehring, *op. cit.,* p. 20.

[161] La Baia de Criş se găsea în 18 decembrie 1462 (E. de Hurmuzaki, Documente, II - 2, Bucureşti, 1891, nr. CXVIII-CXIX, p. 140).

[162] Cf. F. G. Heymann, *op. cit.,* p. 89.

evenimentele de la Viena atâta vreme cât se ştia că este plecat în campanie contra turcilor! La Roma, ca şi la Veneţia, expediţia lui era urmărită cu cea mai mare atenţie, ambasadorul celei din urmă însoţindu-l necontenit şi raportând Serenissimei orice mişcare a lui. Punerea în scenă a „trădării" şi arestarea lui Vlad Ţepeş nu au fost decât un pretext pentru dezangajarea „onorabilă" a regelui din zona Dunării de Jos. Apoi, acesta nu putea decât să aştepte şi, eventual, să culeagă roadele prăbuşirii rivalului său, asediat la Viena. Dar, cum situaţia a evoluat contrar aşteptărilor sale, Matiaş Corvin s-a văzut nevoit anul următor să ratifice tratatul cu Frederic III de Habsburg şi să înceapă, fără prea mare entuziasm, războiul cu turcii, oastea lui pătrunzând în Bosnia de curând ocupată de aceştia. Deci, după părerea noastră, solia din Viena l-a găsit pe rege la Braşov, în răstimpul 7-26 noiembrie 1462, după ce el îl primise pe Vlad Ţepeş şi stabiliseră împreună planul comun de campanie.[163]

Cum şi în ce condiţii s-a petrecut propriu-zis arestarea lui Vlad Ţepeş? Singurul izvor strict contemporan care conţine lămuriri ceva mai amănunţite în această privinţă rămâne „poema" lui Michael Beheim. Iată în ce chip sunt descrise aici faptele: „Amândoi, împreună <regele Matiaş Corvin şi Vlad Ţepeş>, s-au pus în mişcare şi, lor alăturându-li-se mulţi bărbaţi temerari în ambele oştiri, ei au mers cale de câteva mile de la oraşul numit mai sus <Braşov>, pătrunzând în această ţară valahă cam şase mile. Dracula credea că ar fi la el acasă, când se aflau la un castel numit *Kungstain*. Acolo Dracula a fost prins de către un cavaler al regelui, vestit, cavalerul pe nume Jan Jiskra, care l-a atacat primul, luându-l prizonier ... în Ţara Românească, în ţara sa, a fost el atras în cursă şi prins. Fiindcă aceasta oferea mai multă siguranţă, în suita regelui s-a decis să fie purtat în afara ţării sale…"[164]

„*Kungstain*" nu înseamnă altceva decât „Piatra Craiului" (Königstein). De bună seamă oastea, în avangarda căreia se afla vodă Vlad, a apucat pe vechiul drum Braşov-Bran-Rucăr-Câmpulung. Astăzi, dacă refaci acelaşi itinerar, constaţi că, după un suiş neîntrerupt şi după ce a depăşit punctul cel mai înalt, şoseaua naţională coboară încet spre satul Podul Dâmboviţei. La un moment dat, în dreapta, privirile ţi se opresc pe ruinele unei cetăţui, cu zidurile păstrate încă până la o înălţime de trei-patru metri. Poziţia ei este cu adevărat extraordinară. Înconjurată de crestele munţilor, ea este aşezată deasupra unui lung perete de stânci, de fapt, pe buza unei prăpăstii. Perspectiva largă care ţi se deschide de aici, de o mare frumuseţe, poate fi asemănată cu cea din ultimul rând, cel mai de sus, al unui amfiteatru antic. Abia jos, departe, ca într-o căldare, se zăresc casele din satul Podul Dâmboviţei. Pe o latură a cetăţuiei, o adâncitură a terenului, ca un şanţ, acum acoperită cu vegetaţie, îţi sugerează că pe aici trecea vechiul drum dintre Transilvania şi Ţara Românească. Dar şi acesta se întrerupe brusc la buza prăpastiei... Acesta a fost, deci, „castelul Piatra Craiului" lângă care a fost capturat vodă Ţepeş!

Descrieri târzii, din a doua jumătate a secolului XVI, ne ajută să înţelegem cum se efectua trecerea prin acest punct al drumului comercial ce lega Braşovul de Câmpulung şi Târgovişte. De pildă, francezul Jacques Bongars scrie următoarele: „aproape la o leghe de castel <Bran>, pe culmea muntelui este o cruce care desparte Transilvania de Ţara Românească. Am prânzit pe câmp, puţin mai departe şi apoi am trecut la coborâre peste o stâncă numită Piatra Craiului <în original: *Konigstuhl*> *pe unde trăsurile sunt coborâte cu funiile.*"[165] Similar evocă trecerea şi Filippo Pigafetta. După ce semnalează că, la părăsirea Transilvaniei, vama se plăteşte la Bran, el adaugă: „... De aici, prin căi înguste, dar pe care pot merge totuşi carele, am trecut culmea muntelui înalt şi stâncos *peste care sunt trase carele, cu ajutorul funiilor* şi am ajuns în tabăra aşezată pe râul

---

[163] Pentru subsidiile pe care Sf. Scaun şi Veneţia s-au angajat să le achite regelui Ungariei pentru războiul cu turcii, vezi Matei Cazacu, *Geschichte Dracole Waide. Un incunable imprimé à Viernne en 1463,* în *Bibliothèque de l' École de Chartes,* tom CXXXIX, 1981, p. 211.

[164] Michael Beheim, *op. cit.*, ed. cit., p. 54-55. Despre împrejurările arestării lui Ţepeş de către Jan Jiskra de Brandys, vezi şi lucrarea lui Mihail P. Dan, *Cehi, slovaci şi români în veacurile XIII-XVI,* Sibiu, 1944, p. 164-170.

[165] *Călători străini despre ţările române,* III, Bucureşti, 1971, p. 160.

Dâmboviţa."[166] (s.n., Şt. A.). Aşadar, de sus, din vârful stâncilor pe care se afla cetăţuia şi drumul venind de la Braşov şi Bran, trăsurile şi carele erau lăsate jos, în Ţara Românească, cu ajutorul funiilor ...

Pornind de la aceste descrieri şi confruntându-le cu situaţia de pe teren, împreună cu profesorul american Raymond T. McNally am reconstituit ceea ce poate fi definit drept „scenariul" capturării voievodului român.[167] Avangarda oştirii ce trebuia să pătrundă în Ţara Românească a înaintat până la castelul Piatra Craiului, în care se găsea o garnizoană ce asculta de regele Matiaş Corvin.[168] Era ultimul punct de care acesta dispunea. Afirmaţia lui Beheim că Ţepeş şi cavalerul Jan Jiskra au apucat să înainteze în Ţara Românească preţ de „şase mile" se referă, probabil, la vechiul hotar, de lângă Bran, din vremea bunicului său, Mircea cel Bătrân.[169] Oricum, el, vodă Ţepeş, „credea că ar fi la el acasă" deoarece, într-adevăr, sub privirile sale se întindea Ţara Românească şi, de fapt, nu mai avea decât de coborât de pe stâncile de lângă castel. Este sigur că ordinul secret de a-l ataca aici a avut în vedere tocmai acest din urmă obstacol. Fiindcă ni se pare perfect logic a presupune că o parte din oamenii domnului au fost chiar, intenţionat, lăsaţi să coboare la poalele stâncilor. Astfel, rămas numai cu puţini oşteni, el a putut fi atacat cu depline şanse de succes. Episodul nu s-a consumat totuşi fără rezistenţă din partea domnului şi a grupului de războinici din preajma sa, aşa trebuind tălmăcită tradiţia din versiunea slavă a Povestirii despre Dracula voievod asupra luptei care a avut loc între oastea regelui Ungariei şi cea a lui Vlad Ţepeş. Acelaşi izvor afirmă în plus că fostul domn „a stat închis la Vişegrad pe Dunăre, mai sus de Budin <Buda> 12 ani,"[170] adică până în 1474.

Întemniţarea viteazului domn al Ţării Româneşti trebuia justificată de îndată în principalele centre politice europene, în primul rând la Veneţia şi Roma, care acordaseră importante subsidii băneşti regelui Ungariei în vederea susţinerii războiului antiotoman la Dunărea de Jos. Unul din mijloace a fost acela al plăsmuirii a trei scrisori de „trădare" ale lui Vlad Ţepeş, adresate din Transilvania sultanului Mehmet II, marelui său vizir şi domnului Moldovei.[171] Scrisoarea către sultan, redactată, chipurile, în „Rhotel" (Cisnădie), în 7 noiembrie 1462, şi... interceptată de oamenii regelui Ungariei, este singura al cărei conţinut îl cunoaştem. Şi, fapt deosebit de semnificativ, ea nu

---

[166] *Ibidem*, p. 545.

[167] Vezi Ştefan Andreescu şi Raymond T. McNally, *Exactly where was Dracula captured in 1462?*, în *East European Quarterly*, XXIII, 1989, 3, p. 269-282; o versiune românească, prescurtată, a acestui articol, a apărut în *Magazin Istoric*, an XXII, 1988, 8, p. 25-27 şi 32.

[168] În 3 iunie 1460 regele Matiaş Corvin poruncea cârmuirii Braşovului şi Ţării Bârsei să îngrijească de aprovizionarea cu alimente, în valoare de 100 de florini, a cetăţilor Bran, Piatra Craiului şi Hălchiu („*castra nostra Therch, Kyralkew et Helthwen*") (*Urkundenbuch*, VI, nr. 3217, p. 78-79; vezi şi nr. 3100, p. 1-2, şi nr. 3197, p. 64).

[169] Mircea cel Bătrân a stăpânit cetatea Bran încă înainte de 18 septembrie 1412 (*D.R.H.*, D, vol. I, Bucureşti, 1977, nr. 119, p. 196). Fiul său, Mihail, pe când era numai domn-asociat, trimitea o poruncă în favoarea negustorilor braşoveni „slugilor domniei mele de la cetatea Dâmboviţei şi vameşilor de la Rucăr şi de la Bran" (I. Bogdan, *Documente privitoare la relaţiile Ţării Româneşti cu Braşovul şi cu ţara ungurească în sec. XV şi XVI*, vol. I, Bucureşti, 1905, nr. II, p. 6-7). S-a presupus că regele Sigismund de Luxemburg i-ar fi cedat lui vodă Mircea cetatea Bran în anul 1395, cu ocazia încheierii tratatului din 7 martie, de la Braşov (N. Şerbănescu şi N. Stoicescu, *Mircea cel Mare (1386-1418). 600 de ani de la urcarea pe Tronul Ţării Româneşti*, Bucureşti, 1987, p. 289, n. 5).

[170] P. P. Panaitescu, *Cronicile slavo-române ...*, p. 205 şi 212 (în versiunea publicată de P. P. Panaitescu figurează şi menţiunea că Vişegradul se afla „*la 4 mile mai sus de Buda*"); Pandele Olteanu, *Limba povestirilor slave despre Vlad Ţepeş ...*, p. 363.

[171] Istoricii au dezbătut mereu problema acestor aşa-zise scrisori de trădare. N. Iorga, *Istoria românilor*, vol. IV, p. 141-142 şi Şerban Papacostea, *Cu privire la geneza şi răspândirea povestirilor scrise despre faptele lui Vlad Ţepeş ...*, p. 161-162, le-au considerat hotărât falsuri justificative în faţa opiniei publice europene.

s-a păstrat în „original” (!?!), ci numai în transcrierea papei Pius II, după textul comunicat lui de curtea din Buda.[172]

Din perspectiva a ceea ce ştim despre fantastica încleştare în care Vlad Ţepeş fusese total angajat cu numai câteva luni înainte, poate oare cineva să dea girul autenticităţii unui text în care el foloseşte pentru Mehmet II titulatura: „împărat al împăraţilor şi domnul domnilor ce sunt sub soare, mare emir şi mare sultan” şi îi cere iertare pentru „greşeala şi marele păcat” săvârşit? În acelaşi act, evident fals, domnul ruga pe sultan să-i primească solii şi se lăuda că el „cunoaşte toată ţara Ardealului şi toată ţara Ungurească şi condiţiile locurilor şi lucrurilor.”

Drept urmare, dacă i-ar fi fost pe plac lui Mehmet II, pentru răscumpărarea vinei de a se fi ridicat cu război contra lui, se declara gata „să-i dea în mână toată Transilvania,” a cărei stăpânire dobândind-o, va putea „să supună toată Ungaria” puterii sale! Uimitoare născocire, căreia numai stringente necesităţi politice i-au putut conferi un aspect atât de grosolan ... În fond, „campania” regelui Ungariei s-a întrerupt în momentul prinderii lui Ţepeş, iar toţi cei ce aşteptau veşti despre succese militare în lupta împotriva turcilor trebuiau într-un fel grabnic satisfăcuţi. Lucrul s-a realizat prin această lovitură de teatru, arestarea voievodului şi acuzarea lui ca trădător, la care în curând s-a adăugat şi o intensă propagandă defăimătoare asupra faptelor sale din cursul anilor de domnie în Ţara Românească.[173] Regele Matiaş Corvin se putea acum întoarce liniştit la Buda, chestiunea „cruciadei” fiind deocamdată amânată ...

Că nu a fost vorba de nici un fel de trădare din partea lui Vlad Ţepeş o dovedesc înseşi împrejurările în care el a fost pus în libertate doisprezece ani mai târziu, prin 1474. Într-adevăr, într-o scrisoare din 7 martie 1476, adresată din Buda Papei Sixt IV de către episcopul de Agria (Erlau, Eger), pe nume Gabriel de Verona, se spune că „în anul trecut <regele Matiaş Corvin> i-a dat drumul <lui Vlad Ţepeş> şi l-a trimis asupra turcilor, care au mare spaimă de dânsul.”[174] Tot aşa, cum am menţionat de altminteri şi mai sus, în 1475 solul ducelui de Ferrara nu făcea decât să exprime opinia curţii regale de la Buda, când scria că „se speră că zisul Dracula va face mari isprăvi împotriva turcilor, după cum a mai făcut şi altădată…”[175] Cele două mărturii după părerea noastră concordă în a proba, fireşte indirect, că Vlad Ţepeş în realitate nu a manifestat nici o şovăială, nici o inconsecvenţă, în opoziţia sa faţă de turci în anul 1462, până în clipa în care pe nedrept a fost făcut prizonier. Victimă a unui joc politic ce nu avea nimic de-a face cu ţelul pentru care el lupta, în 1474 era eliberat tocmai pentru virtuţile sale ostăşeşti şi pentru convingerile sale hotărât antiotomane ... bine cunoscute cercurilor înalte ale curţii din Buda!

Atitudinea, poziţia şi, în genere, acţiunile lui Vlad Ţepeş din ultimii ani de viaţă nu pot fi înţelese, credem, decât ţinând seamă de ceea ce Nicolae Iorga numea atât de sugestiv: „datina politică românească.”[176] Marele istoric definea acest concept prin „unirea ... elementelor de înrâurire creştină venite din răsărit şi din apus” şi, pe de altă parte, prin „potrivirea acestor elemente cu condiţiile geografice şi istorice ale ţării.”[177] Vlad Ţepeş, care în cursul celei de-a doua domnii în Tara Românească a ilustrat în toată plenitudinea această sinteză, către sfârşitul existenţei sale pare să se fi identificat doar cu una dintre componentele ei, cea occidentală. El este înfăţişat în

---

[172] Textul scrisorii, după *Comentariile* Papei Pius II, a fost reeditat de N. Iorga, în *Studii şi documente ...*, vol. III, p. XXXI; vezi şi Pio II (Enea Silvio Piccolomini), I *Commentari,* IV, ed. cit., p. 260-261.

[173] Acest aspect a fost relevat de Şerban Papacostea, *Cu privire la geneza şi răspândirea povestirilor scrise despre faptele lui Vlad Ţepeş ...,* p. 162-165. Vom stărui şi noi asupra lui ceva mai departe, în a doua parte a acestei lucrări.

[174] N. Iorga, *Lucruri nouă despre Vlad Ţepeş,* în *Convorbiri literare,* an. XXXV, 1901, 2, p. 156 şi 158 (pentru autorul scrisorii); altă ediţie a textului scrisorii, în care este indicată şi data, precum şi locul redactării ei, în *Magyarország Melléktartományainak Oklevéltára,* vol. II, ed. Thallóczy Lajos şi Aldásy Antal, Budapesta, 1907, nr. CCCLXIX, p. 265-268 *(Monumenta Hungariae Historica. Diplomataria,* vol. XXXIII).

[175] Vezi nota 112 a capitolului de faţă.

[176] N. Iorga, *Scrisori de boieri ...,* ed. cit., p. 149.

[177] *Ibidem,* p. 150.

documente şi textele de cronică, aproape întotdeauna, ca un „căpitan” al regelui Ungariei, a cărui misiune permanentă era aceea de a lupta în zona de miazăzi a regatului, contra turcilor. Versiunea slavă a *Povestirii despre Dracula voievod* îl acuză chiar de a fi părăsit ortodoxia, trecând la catolicism.[178]

Pe temeiul unei menţiuni din *Cronica Austriei* de Jakob Unrest s-a bănuit o vreme că în ianuarie 1475 Vlad Ţepeş ar fi luptat în Moldova, la Podul Înalt, alături de Ştefan cel Mare. Dar ipoteza aceasta nu rezistă unei critici atente a textului cu pricina: numele „*Wasser Weyda*” nu poate fi transcris decât prin „Basarab voievod” şi în nici un caz prin „Vlad voievod” sau „Vladislav”, iar expresia „*des Kunigs von Ungarn Diennar*” este echivalentă cu „vasal al regelui Ungariei” şi nu cu „căpitan al regelui Ungariei”, cum s-a crezut.[179]

De fapt, cea dintâi urmă a prezenţei lui Vlad Ţepeş în Transilvania datează din 4 august 1475. În ziua amintită, el *Wladislaus Dragwlya, vaivoda partium Transalpinarum*, cum se semnează acum, scrie din Moardăş (judeţul Sibiu) primarului şi consiliului din cetatea Sibiului, cerând prin boierul său Cârstian pârcălabul să i se pregătească o casă drept reşedinţă.[180] Iar pe de altă parte, în 21 septembrie 1475, Matiaş Corvin poruncea din Buda lui Thomas Altenberger, primarul Sibiului, să-i achite suma de două sute de florini „credinciosului nostru Dracula” (*fideli nostro Drakwlye*), pentru întreţinere.[181] Ulterior, în 13 octombrie acelaşi an, aflat la Bălcaciu („Bolkach”- astăzi sat, comuna Jidvei, judeţul Alba), fostul domn va confirma în scris primirea acestei pensii, fixată de rege.[182]

Este limpede că sosirea lui Vlad Ţepeş în Transilvania trebuie pusă în legătură cu intenţia regelui de a-l reînscăuna în Ţara Românească, în contextul refacerii frontului antiotoman de la Dunărea de Jos. Astfel, încă din 25 iunie 1475 solii lui Matiaş Corvin care se îndreptau către curtea lui Ştefan cel Mare erau înştiinţaţi, la Bistriţa, de însuşi regele despre această hotărâre - „in facto inmissionis vajvode Draculia” -, iar ei, la rândul lor, au transmis-o boierilor moldoveni, cu care călătoreau.[183] Dar lucrul cel mai de luat în seamă este că ne întâlnim cu numele lui Vlad în chiar textul tratatului încheiat acum între regele Ungariei şi Ştefan al Moldovei. Anume, în actul lui Matiaş Corvin, redactat în Buda la 15 august 1475, există o clauză cu privire la restabilirea vechiului hotar între Moldova şi Ţara Românească, potrivit privilegiilor din vremea lui Alexandru cel Bun şi Mircea cel Bătrân. în temeiul acestor privilegii trebuiau să se înţeleagă voievozii actuali, Ştefan al Moldovei şi ... Vlad al Ţării Româneşti![184] Deci, cu toate că tronul Ţării Româneşti era încă ocupat de Basarab Laiotă, în ochii regelui cel ce curând avea să-i ia locul era Vlad Ţepeş. Şi,

---

178 P. P. Panaitescu, *Cronicile slavo-române ...*, p. 205 şi 212; Pandele Olteanu, *Limba povestirilor slave despre Vlad Ţepeş ...*, p. 363.

179 Cf. N. Iorga, *Acte şi fragmente ...*, III., p. 96, nota 3, şi p. 97, nota 2. Chiar şi N. Iorga a renunţat ulterior la identificarea lui „Wasser-Weyda” din cronica lui Unrest cu Vlad Ţepeş (Istoria românilor, IV, p. 178-179). Voievodul Basarab, care a luptat împreună cu Ştefan în ianuarie 1475 şi apoi a contribuit la urmărirea lor, a fost Basarab cel Bătrân sau Laiotă (C. A. Stoide, *Legăturile dintre Moldova şi Ţara Românească în a doua jumătate a secolului al XV-lea. Contribuţii*, în *Studii şi cercetări ştiinţifice. Istorie*, an VII, 1956, fasc. 1, p. 66-69).

180 *Urkundenbuch*, VII, sub îngrijirea lui Gustav Gündisch, Herta Gündisch, Konrad G. Gündisch şi Gernot Nussbächer, Bucureşti, 1991, nr. 4062, p. 56-57.

181 *Ibidem*, nr. 4067, p. 60.

182 *Ibidem,* nr. 4070, p. 62. Câteva zile mai devreme, în 7 octombrie, fostul domn se găsea în localitatea Merghindeal (azi în jud. Sibiu), de unde adresa o scrisoare cetăţii Braşov (Ioan Bogdan, *Vlad Ţepeş şi naraţiunile germane şi ruseşti asupra lui,* p. 59).

183 O ediţie a actului: *Războieni. Cinci sute de ani de la campania din 1476. Monografie şi culegere de texte,* întocmite de M. Neagoe, O. Guţu, M. Guboglu, R. Constantinescu şi C. Vlad, Bucureşti, 1977, nr. 10, p. 140. Pe de altă parte, în 18 iulie Florius Roverella raporta din Buda ca fapt sigur restaurarea pe tron a lui vodă Ţepeş: „Praeterea essa Maestà ha restituito Ladislao Dragula alle protine sue dignità in Valachia, factolo vaivoda et restituito al suo stato, datoli gente d'arme, dinari et bone lettere ...” (vezi mai sus nota 112).

184 Ioan Bogdan, *Documentele lui Ştefan cel Mare,* vol. II, Bucureşti, 1913, nr. CXLVI, p. 334-335.

după toate probabilităţile, această clauză, care lipseşte în actul paralel, emis de Ştefan cel Mare încă din 12 iulie, atestă voinţa regelui de a obţine retrocedarea cetăţii Chilia, cucerită de acesta în 1465.[185]

Totuşi, restaurarea pe tron a lui vodă Ţepeş va mai întârzia.[186] Deocamdată, în iarna 1475-1476, îl vedem pe teribilul prinţ intrând din nou în luptă împotriva turcilor, dar de astă dată în Bosnia. El a plecat în campanie în suita regelui Matiaş Corvin, care în cursul lunii ianuarie 1476 a asediat puternica cetate Šabac, de lângă Dunăre. Garnizoana otomană din cetate - „loco importantissimo del Turco" - s-a predat la jumătatea lunii februarie. Înainte de a reveni la Buda, regele a poruncit efectuarea unei incursiuni de pradă dincolo de apa Savei, în direcţia oraşului Srebrenica - vestit pentru minele lui de argint -, incursiune ce va fi comandată de despotul Vuk Branković, de „Vlad Dracul" (Ţepeş) şi de „câţiva alţi căpitani." Ea s-a desfăşurat în a doua jumătate a lunii februarie 1476, de vreme ce Gabriel de Verona putea primi informaţii amănunţite în ajunul datei de 7 martie, la Buda.

La această incursiune au participat, potrivit episcopului de Agria, cinci mii de oameni. Umblând numai noaptea în părţile locuite, fără a ataca nici un târg sau sat, „căpitanii" lui Matiaş Corvin au trimis înainte 150 de călăreţi îmbrăcaţi turceşte, care au pătruns paşnic în Srebrenica, în pragul dimineţii unei zile de bâlci. Năvala năprasnică ce a urmat a adus cucerirea oraşului - alcătuit din 700 de case - care apoi a fost incendiat, precum şi o pradă uriaşă: „ostaşi împărţeau, sfărâmându-le cu securile, bucăţile de argint ce găseau prin casele oamenilor..." A venit la rând localitatea Kušlat. Dar, de astă dată, corpul expediţionar a fost întâmpinat la marginea unei păduri, în care arborii au fost tăiaţi şi aruncaţi peste drum. Totuşi, cei doi prinţi s-au folosit de un vicleşug, care le-a asigurat victoria. Au fost trimişi înainte 400 de oşteni pedeştri, în timp ce ei, cu restul detaşamentului, au ocolit pădurea şi au căzut în spatele inamicilor (circa 2.000 de oameni). Aceştia au fost cu toţii ucişi, iar trupurile lor fie au fost adunate într-o grămadă, fie „multe au fost trase în ţeapă, pentru ca turcii, venind, să se înspăimânte de această groaznică privelişte." În fine, ultima localitate atacată a fost Zvornik, unde a existat iarăşi o încercare de rezistenţă, repede zdrobită, însă despotul Vuk a fost rănit la un picior de o săgeată. După care corpul expediţionar a luat calea întorsului, fără să cruţe „nici sat, nici casă; prin fier şi foc au fost nimicite toate."

Urmează apoi, în raportul episcopului de Agria, un pasaj rezervat exclusiv lui Vlad Ţepeş, pe care îl vom reproduce în întregime: „Dar nu voi trece cu vederea cruzimea lui Dracula <*Dragula*>, pentru care lumea întreagă-l cunoaşte. Căci, rupând cu mâna lui pe turcii prinşi, punea în ţepe bucăţile, zicând: «Când vor veni turcii şi vor vedea acestea, de spaimă vor fugi». El e acela care a făcut păduri de oameni traşi în ţeapă. Cei mai de frunte <nobili> unguri spun că, pe când era domn în Ţara Românească, a ucis poate o sută de mii de oameni cu ţepe şi alte pedepse grozave. Pentru care, timp de mulţi ani de zile regele l-a ţinut în foarte aspră închisoare, dar, nici aici neputându-şi uita de sălbăticie, prindea şoareci şi, făcându-i bucăţi, îi punea în nişte beţişoare de lemn, cum pusese pe oameni în ţepe. Dar în anul trecut <regele> i-a dat drumul şi l-a trimis asupra turcilor, care au mare spaimă de dânsul."[187] Se recunoaşte lesne în acest pasaj al doilea motiv fundamental - în afară de cel al aşa-zisei „trădări" - al propagandei ostile lansată şi întreţinută de curtea regală din Buda, după 1462, în jurul personalităţii extraordinare a prizonierului ei, anume acela al neobişnuitei

---

[185] După N. Iorga, însuşi Vlad Ţepeş va fi sugerat regelui această clauză, din dorinţa de a recupera pentru Ţara Românească ţinutul Putnei şi Chilia (*Istoria românilor,* IV, p. 186; vezi şi Ştefan Andreescu, *Une ville disputée: Kilia pendant la première moitié du XVe siècle,* în *Revue Roumaine d' Histoire,* tom XXIV, 1985, 3, p. 229).

[186] În 16 ianuarie 1476, din Stremţ, voievodul Transilvaniei Ioan Pongracz scria cetăţii Braşovului despre pacea încheiată de rege cu Basarab Laiotă, domnul Ţării Româneşti, şi pe care trebuia s-o respecte. Totodată, partizanii lui Vlad care se găseau în Braşov *(„ad Ladislaum Drakulyam pertinentes")* trebuiau îndepărtaţi şi trimişi să-şi urmeze prinţul, „în serviciul regelui" *(Urkundenbuch...,* VII, nr. 4089, p. 75-76). Îmbunătăţirea relaţiilor cu Basarab Laiotă şi, în consecinţă, amânarea expediţiei pentru reînscăunarea lui Vlad, au decurs din decizia lui Matiaş Corvin, luată în cursul toamnei lui 1475, de a-i ataca pe turci în Serbia.

[187] Pentru ediţiile documentului, vezi mai sus nota 174.

„cruzimi” a prinţului valah. Era o imagine întunecată, care trebuia neapărat să umbrească faptele de arme ale lui Vlad Ţepeş în lupta contra turcilor, cunoscute şi admirate în aproape întreaga Europă centrală şi meridională. Numai aşa se putea justifica deplin înlăturarea lui de pe scena politică, al cărei autor a fost „suzeranul” şi „aliatul” său Matiaş Corvin. Fireşte, lăsând la o parte această realitate, nu rămâne mai puţin, din mărturia prezentată adineauri, încrâncenarea cu care fostul domn a reluat înfruntarea cu turcii. Ba mai mult, în desfăşurarea incursiunii din Bosnia oricine poate identifica pretutindeni „stilul” său de luptă: oşteni îmbrăcaţi turceşte se strecoară în Srebrenica - în mod oarecum asemănător a fost înşelată garnizoana otomană a Giurgiului în iarna 1461-1462 -, în împrejurimile Kušlatului o parte din cadavre au fost trase în ţeapă pentru ca turcii „să se înspăimânte de această groaznică privelişte” - este chiar efectul produs de câmpul de ţepi de lângă Târgovişte asupra oştii lui Mehmet II în 1462 şi descris întocmai de Chalcocondil - etc., etc.

La sfârşitul raportului din 7 martie 1476, episcopul de Agria semnala că, atunci „când vor creşte apele” - adică în curând, în cursul aceleiaşi primăveri - regele „are de gând să se unească, precum îşi pusese în minte, în Ţara Românească cu moldovenii şi chiar cu oastea munteană.”[188] Este limpede deci că pasul următor pe care Matiaş Corvin vroia să-l facă, în contextul efortului său de război contra Imperiului Otoman, era reinstalarea lui Vlad Ţepeş în scaunul domnesc al Ţării Româneşti, cu concursul lui Ştefan cel Mare al Moldovei. Totuşi, în pofida înrăutăţirii relaţiilor dintre Transilvania şi Laiotă vodă Basarab,[189] punerea în aplicare a planului amintit a fost încă o dată amânată.

Către sfârşitul lunii iulie 1476, Vlad Ţepeş (*Vaivoda Draculia*) se afla în Transilvania, în Mediaş, unde, împreună cu „căpitanul regesc” Ştefan Báthory şi în fruntea a peste treizeci de mii de oameni - „toate trupele din provincia Transilvaniei” - era gata să pătrundă în Moldova, în sprijinul lui Ştefan cel Mare, care avea de înfruntat a doua mare expediţie otomană, condusă acum de însuşi Mehmet II. Cei doi comandanţi trimiteau vorbă voievodului Moldovei „să nu pornească nici o luptă cu turcul până nu vor fi uniţi cu el, cu toate trupele,” iar, aşa după cum se informa la Buda, fiecare din luptătorii din Transilvania, în afara armelor obişnuite, „va purta cu el o secure, şi aceasta ... pentru a putea astupa drumurile cu arbori şi lemne, spre a închide calea turcului, ca să nu aibă putinţă de a se întoarce înapoi.”[190] Era, fără doar şi poate, încă o idee a temutului prinţ valah, al cărui gând lucra fără încetare întru găsirea celor mai radicale soluţii de nimicire a puterii Semilunei...

Din păcate, joncţiunea dintre oştile Moldovei şi cele ale Transilvaniei nu s-a realizat la timp şi astfel deznodământul de la Valea Albă nu a mai putut fi evitat. Tot ce rămânea de făcut era înlăturarea urmărilor biruinţei câştigate în 26 iulie de Mehmet II. Potrivit cronicarului austriac contemporan Jakob Unrest, Vlad Ţepeş (*Trackhel Weyda*) împreună cu trupele transilvănene a pătruns într-adevăr în Moldova şi alături de Ştefan cel Mare a contribuit la curăţirea ţării de turci,

---

[188] „Tandem cum aque excreverint quemadmodum prius conceperat in regnum Transalpinum cum Moldavis et ipsius Valachie maioris exercitu convenire intendit.”

[189] În 28 februarie 1476, Basarab Laiotă se plângea faţă de cârmuirea cetăţii Braşov că „vrăjmaşii ... se ridică din mijlocul vostru şi se duc în Moldova împreună cu Săcuii, şi-mi pradă ţara şi se întorc iarăşi între voi” (I. Bogdan, *Documente privitoare la relaţiile Ţării Româneşti cu Braşovul ...,* I, nr. CL, p. 126-127). Vezi şi *Urkundenbuch,* VII, nr. 4103, p. 84; nr. 4105, p. 86, şi nr. 4110, p. 89.

[190] Toate aceste date, precum şi alte ştiri culese în Moldova la începutul atacului turcesc, erau comunicate la Buda în 7 august 1476, de „*Ladislau, omul voievodului Draculea*” *(Dracuglia) (Călători străini des pre ţările române,* I, p. 141-143). La 21 iulie 1476, din Şomcherec, vicevoievodul Transilvaniei, Ştefan Erdely, poruncea Braşovului să-şi trimită contingentul de oaste la Turda, sub comanda lui Ştefan Báthory şi a lui Vlad Ţepeş, numit în act „*Ladislaus Drakula*” *(Urkundenbuch,* VII, nr. 4127, p. 100-101; vezi şi nr. 4128, p. 101). La sfârşitul aceleiaşi luni iulie, Vlad Ţepeş *(Ladislaus Drakulya)* emitea din Cipău (jud. Mureş) un salv-conduct pentru omul său Sebastian, care se îndrepta către Braşov *(Ibidem,* nr. 4129, p. 102).

nimicind chiar, la un moment dat - pe la data de 15 august 1476 -, „şase corpuri de oaste” inamice, undeva „lângă apa care străbate Moldova” (Şiretul sau Prutul).[191]

La 6 septembrie 1476 au început pregătirile în vederea contraofensivei creştine ce avea să scoată Ţara Românească din orbita otomană. În această zi, regele Matiaş Corvin poruncea saşilor din Transilvania „să-l însoţească pe cornițele Ştefan Báthory către părţile de dincolo de munţi ale regatului nostru <Ţara Românească>.”[192] Concomitent, regele l-a anunţat şi pe Ştefan cel Mare, care, potrivit înţelegerii anterioare, trebuia să atace simultan din direcţia Moldovei.[193] La 7 octombrie 1476, din Braşov, Vlad Ţepeş acorda tuturor cetăţenilor de aici importantul său privilegiu comercial, de care ne-am ocupat şi în capitolul precedent. Era vorba de restabilirea şi confirmarea tradiţionalelor libertăţi comerciale ale cetăţii, pe care el însuşi le îngrădise după 1457, în anii săi de domnie în Ţara Românească, precum şi de menţinerea vechiului regim al vămilor.[194] Iar la o lună distanţă, în 8 noiembrie 1476, îl reîntâlnim în Târgovişte, pentru a treia oară voievod al Ţării Româneşti, vestind scurt pe judeţul şi pârgarii din aceeaşi cetate a Braşovului: „Iată vă dau de ştire că am răsturnat pe vrăjmaşul nostru Laiotă, şi a fugit la turci. Deci v-a slobozit Dumnezeu calea. Veniţi cu pâine şi cu marfă, şi vă hrăniţi, căci a făcut Dumnezeu să fim acum o singură ţară...”[195]

Restaurarea lui Ţepeş în 1476 a fost posibilă datorită unui efort conjugat transilvano-moldovenesc. Solul lui Ştefan cel Mare la Veneţia, Ioan Ţamblac, povestea astfel la 8 mai 1477, în faţa Senatului - cu înseşi cuvintele domnului Moldovei - expediţia din Ţara Românească: „... eu <Ştefan cel Mare> cerusem ca voievodul Basarab <Laiotă> să fie alungat din cealaltă Ţară Românească[196] şi să fie pus acolo un alt domn creştin, anume Drăculea, cu care să ne putem înţelege împreună. Am înduplecat chiar la acest lucru pe măria sa craiul unguresc, ca să se îngrijească şi el, din partea sa, ca Drăculea <în original: *Vlacho Drachulia*> să ajungă domn. Şi, înduplecându-se în sfârşit, el a trimis să-mi spună ca să-mi adun oastea şi să merg să pun pe numitul domn în Ţara Românească. Şi aşa am făcut îndată şi am mers, eu dintr-o parte şi căpitanul craiului dintr-alta, şi ne-am unit şi am pus în domnie pe zisul Drăculea.”[197] „Căpitanul craiului” a fost Ştefan Báthory, care a comandat trupele din Transilvania, dar, lucrul cel mai important, expunerea lui Ioan Ţamblac vădeşte că domnul Moldovei revendica pentru sine ideea reînscăunării lui Vlad Ţepeş.[198] După două decenii, acesta constituia răspunsul lui Ştefan cel Mare la gestul lui Vlad Ţepeş din primăvara anului 1457, când el îl ajutase să ocupe tronul părintesc! Ne găsim de fapt în prezenţa unui tip de colaborare care a constituit unul din elementele făgaşului unităţii politice a celor două ţări româneşti extracarpatice.

---

[191] Jakob Unrest, *Österreichische Chronik*, ed. Karl Grossman, Weimar, 1957, p. 64 (= *Monumenta Germaniae Historica, Nova series*, tom XI).

[192] *Urkundenbuch*, VII, nr. 4141, p. 109. Peste două zile, în 8 septembrie, Giustiniano Cavitello afla la Buda că Moldova fusese complet părăsită de ostile turceşti, care au trecut „*cum confusione*” Dunărea (*Monumenta Hungariae Historica, Acta extera*, IV-2, nr. 224, p. 325-326).

[193] La 8 mai 1477, solul lui Ştefan cel Mare la Veneţia, Ioan Ţamblac, descria astfel începutul acţiunii, folosind înseşi cuvintele voievodului: „*Et finalmente persuaxo, me mando a dir che io congregasse el mio exercito et andasse per metter el dicto signor <Vlad Ţepeş> in Valachia*” (I. Bogdan, *Documentele lui Ştefan cel Mare,* II, nr. CLIV, p. 344).

[194] I. Bogdan, *Documente privitoare la relaţiile Ţării Româneşti cu Braşovul ...*, I, nr. LXXIV, p. 95-97.

[195] *Ibidem*, nr. LXXV, p. 97-98. Într-altă epistolă către Braşov, din aceleaşi zile, Vlad Ţepeş vestea că: „*mi s-a închinat toată Ţara Românească şi toţi boierii; şi v-a slobozit Dumnezeu pretutindeni drumurile, şi pe la Rucăr şi pe Prahova şi Teleajin şi pe Buzău. Deci, umblaţi acum slobozi pe unde vă place şi hrăniţi-vă*” *(Ibidem*, nr. LXXVI, p. 98).

[196] „*L'altra Vlachia*” în textul italian. Formulare deosebit de expresivă în gura voievodului Moldovei, care vădeşte conştiinţa comunităţii de neam a moldovenilor şi muntenilor (vezi şi *Literatura română veche (1402-1647)*, vol. I, ed. G. Mihăilă şi Dan Zamfirescu, Bucureşti, 1969, p. 63, nota 6).

[197] Am folosit traducerea textului din 8 mai 1477 din antologia citată în nota precedentă, p. 49-52.

[198] Vezi şi N. Iorga, *Istoria românilor*, IV, p. 192.

Am văzut că la 8 noiembrie 1476 Vlad Ţepeş anunţa din Târgovişte că l-a „răsturnat” pe Laiotă Basarab. Într-adevăr, el era cel ce ocupa acum reşedinţa domnească. Trei zile după aceea, în 11 noiembrie, Ştefan Báthory, „căpitan al trupelor regale din Ţara Românească,” sosise în preajma Bucureştilor, unde-şi aşezase tabăra şi de unde scria şi el sibienilor că „perfidul Basarab” a fost alungat şi că cea mai mare parte a ţării, cu toţi boierii - în afară de doi, nenumiţi - a trecut de partea lui Ţepeş. De asemenea, Báthory arăta că se cucerise uşor Târgoviştea, acolo înălţându-se „un castel bun.”[199] Peste alte câteva zile, în 17 noiembrie, Cârstian pârcălabul de Târgovişte comunica la Braşov ştirea că cetatea Bucureştilor a fost luată cu o zi mai înainte, adică în 16 noiembrie 1476: „De aceea lăudaţi pe Domnul atotputernicul cu trâmbiţe şi cu cântece şi clopote, precum am făcut şi noi în ţara noastră, care e ca şi a voastră <*tam vestra*>. Şi să ştiţi că domnii şi boierii a toată ţara s-au supus dumisale voievodului Ladislau <Vlad Ţepeş>.”[200] După mărturia cronicarului Jakob Unrest, se pare că în cursul asediului de cinci zile al Bucureştilor ostile transilvănene şi moldovene s-au izbit de o puternică rezistenţă a unei forţe turceşti care, cel puţin o dată, a respins asaltul asediatorilor. Se pare chiar că turcii au ieşit şi la atac, călări, unii fiind prinşi şi aduşi între bastioanele de lemn ale lagărului lui Vlad.[201] Până la urmă, însă, cetatea a fost cucerită şi se poate considera că cea de-a treia domnie a lui Vlad Ţepeş a început într-adevăr în 16 noiembrie 1476, zi când el a redevenit stăpânul întregii ţări.

Totuşi, există o scrisoare, expediată din Buda la 4 decembrie 1476, din care rezultă că vodă Ţepeş a mai aşteptat ... încă zece zile pentru ca, în cadrul unei ceremonii solemne, supuşii săi să-l recunoască în chip formal drept domnul lor: „...Poy dice che, Martidi passato, tuto il regno de Transalpina *unanimes* creorono Drachulia, pur capitaneo del ré, suo vayvoda, cum grande honore.”[202] Editorul acestui text, Nicolae Iorga, a observat că trebuie să fie vorba de ziua de marţi din *săptămâna trecută*, adică de ziua de 26 noiembrie 1476.[203] De ce a aşteptat Vlad Ţepeş tocmai această zi pentru a reuni adunarea Stărilor? Răspunsul nu este atât de greu, dacă ne reamintim că tot pe 26 noiembrie, dar cu paisprezece ani mai devreme, a luat sfârşit pe negândite cea de a doua lui domnie. În consecinţă, ne pare deosebit de plauzibil că în acest chip el a ţinut să marcheze „revanşa” faţă de adversitatea destinului ... Ne aflăm, de fapt, în prezenţa încă a unui element al mentalităţii atât de speciale a prinţului român.

Din nefericire, cea de-a treia domnie a lui Vlad Ţepeş în Ţara Românească a fost - ca şi cea dintâi, din toamna anului 1448 - deosebit de scurtă, încheindu-se tragic. Ştefan cel Mare îi lăsase două sute de oameni, dintre curtenii săi, care să-i constituie o gardă credincioasă. „El m-a rugat să-i las - spune Ştefan vodă în 1477 -, pentru paza lui, oameni de-ai noştri, căci în munteni nu se prea încredea.” Potrivit aceluiaşi izvor, „numaidecât necredinciosul Basarab s-a întors,” desigur cu ajutorul turcilor, „şi l-a găsit singur şi l-a omorât, şi împreună cu el au fost omorâţi toţi oamenii mei <ai lui Ştefan>, afară de zece.” Vestea deznodământului a sosit la curtea domnească a Moldovei „cam pe la 10 ianuarie” 1477.[204] Dar încă din 5 ianuarie 1477, din Hârlău, Ştefan cel Mare îşi exprima faţă de braşoveni îngrijorarea faţă de situaţia lui Vlad, despre care cerea ştiri. El aflase

---

199 *Urkundenbuch,* VII, nr. 4158, p. 119-120. La 20 octombrie, prepozitul Urban din Sibiu menţiona unor braşoveni o întâlnire cu episcopul Nicolae de Knin, care avusese o misiune în Ţara Românească. N. Iorga a presupus că episcopul „*va fi avut grija jurământului ce-şi făcură Vlad şi Ştefan*” *(Ibidem,* nr. 4152, p. 116-117).

200 *Ibidem,* nr. 4159, p. 120. încă din 15 noiembrie 1476, din Buda, regele Matiaş Corvin îl vestea pe principele elector al Saxoniei despre înlocuirea lui Laiotă Basarab cu Vlad Ţepeş, Tot el, în 8 decembrie trimitea şi Papei Sixt IV ştirea înălţării pe tronul Ţării Româneşti a lui „Dragula” (ambele acte la Vilmos Fraknói, *Mátyás kiraly levelei. Külügyi osztaly,* vol. I (1458-1479), Budapesta, 1893, nr. 245-246, p. 355 ş.u.).

201 N. Iorga, *Acte şi fragmente ...,* vol. III, p. 99.

202 *Ibidem,* p. 59.

203 *Ibidem.*

204 *Literatura română veche (1402-1647),* I, ed. cit., p. 51.

atunci de „fapta” lui Vlad, însă nu putem decât bănui care va fi fost isprava comunicată din Braşov în pragul noului an şi care se va fi întâmplat în Ţara Românească în ultimele zile ale anului 1476.[205]

Versiunea slavă a *Povestirii despre Dracula voievod* relatează în următorul chip moartea voievodului: „Sfârşitul lui a fost astfel: trăia în Ţara Muntenească şi au venit asupra ţării lui turcii şi au început să jefuiască. El i-a atacat şi turcii au început să fugă. Oastea lui Dracula a început să-i taie fără milă şi i-a gonit. Iar Dracula de bucurie s-a suit pe un deal să vadă cum taie pe turci. S-a rupt astfel de oastea celor apropiaţi lui, s-a travestit <travestindu-se> ca turc <sau: ... «Apropiaţii lui *socotindu*-l drept turc» şi l-a lovit unul cu lancea. El, *văzând că este omorât de către ai săi*, îndată a ucis cu sabia sa pe cinci dintre ucigaşii săi. Pe el însă l-au străpuns cu multe suliţe şi astfel a fost omorât.”[206] Probabil că „fapta” lui Vlad despre care aflase Ştefan cel Mare în 5 ianuarie 1477 era în legătură cu stăvilirea incursiunii turceşti. Va fi fost vorba poate de o primă izbândă, cunoscută de altfel şi versiunii slave a *Povestirii despre Dracula voievod*. În acelaşi ultim izvor, însă, lăsând de o parte aşa-zisa confuzie făcută de apropiaţii lui Ţepeş, atrag atenţia cuvintele: „... văzând că este omorât de către ai săi,” care recompun o imagine asemănătoare întrucâtva celei înregistrate de Jakob Unrest. Acesta confirmă că într-adevăr domnul a fost lovit şi ucis de unul din oamenii săi, dar precizează în plus că ucigaşul lui era venit de la turci: „el <Vlad> a fost omorât cu mare viclenie, prin care turcii au vrut să răzbune duşmănia pe care el le-o purtase şi încă şi marile pagube ce le pricinuise lor. Căci un turc se băgase slugă la el, ca să-l ucidă în timp ce el îl slujea: de aceea era el tocmit de turci. Şi după ce aceasta s-a întâmplat, adică după ce i-a tăiat capul pe la spate când ei călăreau, el s-a refugiat îndată în oastea turcească. Pentru care regele <Matiaş Corvin> a fost foarte supărat, căci a pierdut mult în el pentru lupta cu turcii.”[207]

Sâmbătă 1 februarie 1477 ştirea pieirii lui Vlad Ţepeş ajunsese la Veneţia, unde se spunea că turcii puseseră din nou mâna pe „Valahia Mare” (Ţara Românească), şi îl „tăiaseră în bucăţi pe Dracuglia, căpitanul numitului rege” (Matiaş Corvin), împreună cu alţi patru mii de oameni. La fel se zvonea, însă, că ar fi murit şi Basarab (*Bozrab*), „domnul numitei Valahii,” cele două ştiri fiind considerate foarte triste pentru creştinătate.[208] Interesant este că şi unul dintre izvoarele turceşti, cronica lui Orudj bin Adil (sec. XV), susţine în mod inexact că în luptele din Ţara Românească de la hotarul anilor 1476-1477 şi-ar fi găsit sfârşitul şi unul din cei doi Basarabi - Basarab Laiotă şi Basarab cel Tânăr sau Ţepeluş -, care concurau atunci pentru ocuparea scaunului domnesc: „Afurisiţii de Ţepeş şi Ţepeluş <Basarab cel Tânăr> s-au războit între ei. În cele din urmă norocul a fost de partea lui Ţepeluş care, găsind prilejul, i-a tăiat capul <lui Ţepeş>, devenind bei independent. După aceasta a venit Basaraba <Laiotă>, care, dând un atac peste noapte din partea Ungariei, a tăiat capul lui Ţepeluş, devenind bei în vilaietul Ţării Româneşti.”[209] Evident, cronicarul turc a inversat rolurile, fiindcă Basarab cel Bătrân sau Laiotă a fost cel care a avut întâi sprijinul turcilor, iar Basarab Ţepeluş a fost cel care a rămas în cele din urmă domn, impus se pare tot de

---

[205] *Urkundenbuch*, VII, nr. 4163, p. 124.

[206] Am folosit traducerea lui Pandele Olteanu, *Limba povestirilor slave despre Vlad Ţepeş ...*, p. 365. Variantele dintre paranteze aparţin editorului. Credem că traducerea „*Apropiaţii lui socotindu-l drept turc, l-a lovit unul cu lancea*” pare cea mai plauzibilă. Vezi şi P. P. Panaitescu, C*ronicile slavo-române din sec. XV-XV1...*, p. 206 şi 213, care s-a oprit la aceeaşi variantă („*Apropiaţii lui luându-l drept turc, unul l-a lovit cu o suliţă*”).

[207] N. Iorga, *Acte şi fragmente ...,* III, p. 99. Letopisețul sârbesc de la biserica Sf. Nicolae din Bjelo Polje, păstrat într-un sbornic din secolul XVI, consemnează astfel sfârşitul lui Ţepeş: „*în anul 6982 <= 1474> pieri Vlad Ţepeş de mâna lui Basarab*” (vezi Anca Iancu, *Ştiri despre români în izvoare istoriografice sârbeşti (secolele XV-XVIII),* în culegerea *Studii istorice sud-est europene,* vol. I, Ed. Academiei, Bucureşti, 1974, p. 23). Este unica sursă sârbească care semnalează acest eveniment din Ţara Românească.

[208] *Monumenta Hungariae Historica, Acta Extera,* IV-2, nr. 234, p. 340.

[209] *Cronici turceşti privind ţările române (Extrase),* I, p. 60.

turci, până în 1482.[210] Astfel s-a întâmplat că moartea lui Ţepeş, a lui „Dracula”, a fost îndeaproape succedată de înlocuirea rivalului său, Basarab Laiotă. Mişelescul asasinat al viteazului domn nu a mai apucat deci să folosească decât o clipă celui care trebuia să-i fie întâiul beneficiar. Soarta a avut grijă să răzbune fără întârziere, măcar în felul acesta, nedemnul act, care a pus capăt zilelor unuia dintre cei mai cutezători prinţi născuţi în centrul şi răsăritul Europei medievale. Iar faptele lui „Dracula,” trecute încă din timpul vieţii lui în legendă, s-au transformat treptat într-o adevărată mitologie, cu o răspândire - în spaţiu şi timp - aproape nemaiîntâlnită în istoria culturii universale.

Când a murit, Vlad Ţepeş se afla în jurul vârstei de 45 de ani. De trei ori domn al Ţării Româneşti (1448; 1456-1462 şi 1476), el are o existenţă ce poate fi calificată, fără nici o exagerare, drept senzaţională. Din Târgoviştea părintească în temniţa de la Egrigoz, în Anatolia; din Moldova lui Bogdan II, în Transilvania lui Iancu de Hunedoara şi, apoi, a lui Matiaş Corvin; din temniţa de la Vişegrad, în Bosnia ocupată de turci - acesta a fost itinerarul fantastic al voievodului în afara hotarelor Ţării Româneşti. A avut norocul să-şi încheie zilele în scaunul domnesc, pe pământul Ţării Româneşti, dar mormântul lui este încă înconjurat de aceeaşi mantie de taină care-i învăluie de fapt, în pofida mărturiilor existente, întregul zbucium al vieţii. Se zice că ar fi fost îngropat în biserica de pe ostrovul Snagovului, ctitorie din moşi strămoşi a familiei voievodale a Ţării Româneşti.[211]

---

[210] După părerea lui N. Iorga (Hurmuzaki, *Documente*, XV-1, p. 93, nota 2) şi Basarab cel Tânăr a venit, în 1477, în Ţara Românească, cu ajutor turcesc. Nici unul dintre cei doi Basarabi nu a murit în cursul anului l477. Basarab Ţepeluş a domnit, cum am spus, până în 1482. Iar Basarab Laiotă, refugiat în Transilvania, a mai trăit acolo până prin 1480. La 22 decembrie 1480 Ştefan Báthory cerea braşovenilor să tocmească un număr de pribegi dintre cei care-l întovărăşiseră în Transilvania pe „*răposatul Basarab cel Bătrân*” (*Urkundenbuch*, VII, nr. 4378, p. 253).

[211] Vezi discuţia Iui Dinu V. Rosetti, în grupajul *Dracula - voievodul valah. Vlad Ţepeş - între fantezie şi adevăr,* publicat în *Tribuna României,* an. II, 1973, nr. 6 din 1 februarie, p. 4-5. Pentru descendenţii lui Ţepeş, în special pentru fiul său Vlad, rezultat din căsătoria cu „ruda” regelui Matiaş Corvin, vezi Paul Chihaia, *De la Negru Vodă la Neagoe Basarab,* Ed. Academiei, Bucureşti, 1976, p. 124-128, şi, mai ales, Paul Binder, *Une famille noble roumaine de Transylvanie: les Drakula de Sinteşti,* în *Revue Roumaine d' Histoire,* XXVII, 1988, 4, p. 301-314.

Partea a II-a

LUMINI ŞI UMBRE ALE LEGENDEI

Capitolul I

Numele „Dracula"

„Se zice ..." Cu aceste cuvinte păşim de fapt în domeniul legendei şi primul lucru pe care-l avem de făcut este să ne ocupăm de originea şi sensul numelui „Dracula," sub care Vlad Ţepeş a devenit cunoscut încă din veacul XV până departe de hotarele ţării sale. Încercări de explicare s-au ivit chiar la cărturarii evului mediu. Bunăoară, iată părerea clericului Anton Verancsics (1504-1573): „... aproape toţi apusenii numesc moldovenii *dani* şi pe munteni *draguli*, măcar că nici românii înşişi nu folosesc <aceste nume>, căci ei îşi zic romani, şi nici vecinilor nu le sunt destul de cunoscute, ci numai doar din auzite, şi nu tuturor, ci doar acelora care se îndeletnicesc cu literele ... şi s-a început mai întâi de către turci a-i numi *draguli*, de la prea viteazul lor principe Dragula…

... Astfel şi Dragula e un diminutiv de mângâiere de la Drago, ceea ce înseamnă «cel drag», din care cauză dacă s-ar îngădui pe latineşte ar trebui să se spună Charulus."[1]

Se pare că varianta „Dragula," „Dragul," de la „Dracula," „Dracul," cu sensul atribuit de Verancsics, a circulat destul de intens în prima jumătate a secolului XVI. Fapt este că Michael Bocignoli din Raguza, în textul său din 29 iunie 1524, foloseşte consecvent numele „Dragul," când se referă la Vlad Ţepeş, totodată caracterizându-l într-un chip deosebit de măgulitor: „A fost odinioară la ei <valahi> un domn - pe care ei îl numesc voievod - cu numele de *Dragul*, bărbat ager şi cât se poate de priceput în treburile ostăşeşti ..."[2]

În schimb, în veacul XV, un alt grup de izvoare oferă o etimologie complet diferită. De pildă, istoricul bizantin Ducas, vorbind despre Vlad Dracul, tatăl lui Ţepeş, susţinea că i se zicea „Dragulios, căci aşa se chema, pentru că era rău şi viclean în felul lui; căci numele Dragulios se şi tălmăceşte cu rău şi viclean."[3] Iar versiunea slavă a Povestirii despre Dracula voievod începe astfel: „A fost în Ţara Muntenească un voievod creştin de credinţă grecească cu numele de Dracula pe limba românească, iar pe a noastră diavol, atâta a fost de rău. Precum i-a fost numele lui, aşa şi viaţa lui."[4] Pretendentul Dan, în scrisoarea lui din 5 aprilie 1459, aducea o confirmare deosebit de interesantă acestor afirmaţii, atunci când utiliza următorul joc de cuvinte: „... şi venit-au judeţul şi pârgarii din Braşov şi oamenii bătrâni din Ţara Bârsei, care ni s-au plâns, cu inima însângerată ni s-au plâns de cele ce a făcut *Drăculea*, vrăjmaşul nostru, cum el n-a ţinut credinţă stăpânului nostru craiului <şi> s-a dat turcilor. Acest lucru l-a făcut cu adevărat învăţat de dracul."[5] Va să zică, este absolut sigur că în cursul celei de-a doua domnii a lui Vlad, adică între 1456-1462, cel puţin pentru duşmani, adaosul „Dracula" la numele său - păstrat de fapt de la părintele lui - a devenit sinonim cu „drac," „diavol," simbol al răului în formă extremă. Mai mult decât probabil, Ducas însuşi - deşi, cum spuneam, când explica acest nume se referea la tată -, nu a făcut decât să preia tălmăcirea care circula în momentul „exploziei" maxime a faimei lui Vlad Ţepeş (după 1462).

Cât priveşte cărturarii veacului XVI, care au preferat să brodeze în jurul derivatului „Drag," construindu-i o semnificaţie pozitivă pe care o asociau imediat isprăvilor vitejeşti ale voievodului,

---

[1] Afirmaţii culese din lucrarea *De situ Transylvanicae, Moldaviae et Transalpine,* scriere ce datează puţin după 1549 *(Călători străini despre ţările române,* vol. I, Editura Ştiinţifică, Bucureşti, 1968, p. 399-400; textul latin, în Antonius Wrancius, *Expeditioni Solymani in Moldaviam et Trassylvaniam libri duo - De situ Transsylvaniae, Moldaviae et Transalpinae liber tertius,* ed. Colomannus Eperjessy, Budapesta, 1944, p.33).

[2] *Călători străini ...,* vol. I, p. 176.

[3] Ducas, *Istoria turco-bizantină (1341-1462),* ediţia Vasile Grecu, Editura Academiei, Bucureşti, 1958, p. 252.

[4] P. P. Panaitescu, *Cronicile slavo-române din sec. XV—XVI publicate de Ion Bogdan,* ediţie de ..., Editura Academiei, Bucureşti, 1959, p. 200 şi 207; Pandele Olteanu, *Limba povestirilor slave despre Vlad Ţepeş,* ed. cit., p. 355.

[5] I. Bogdan, *Documente privitoare la relaţiile Ţării Româneşti cu Braşovul şi cu ţara ungurească în sec. XV şi XVI,* vol. I, Bucureşti, 1905, nr. LXXIX, p. 101-102.

trebuie ţinut seamă de modificarea de optică intervenită în vremea de decădere politică şi militară pe care ei o trăiau. Imperiul Otoman dobândise între timp noi şi răsunătoare biruinţe, cucerind Chilia, Cetatea Albă (amândouă în 1484) şi Belgradul (1521) şi zdrobind regatul Ungariei la Mohács (1526), iar acum ameninţa direct centrul Europei (Viena a fost asediată pentru întâia oară de turci în anul 1529). În asemenea condiţii, rezistenţa eroică a fostului domn al Ţării Româneşti nu mai putea fi supusă fireşte nici unei critici. Ea se transforma într-un model, vrednic de invidiat, iar toate detaliile legate de personalitatea lui Vlad Ţepeş, inclusiv problema celui de-al doilea nume - „Dracula" - se regăseau în mod necesar sub proiecţia aceluiaşi fascicul de lumină favorabilă.

Ciudat este că numele „Dracula" nu s-a impus deloc posterităţii interne, din Ţara Românească, a lui Vlad Ţepeş. Hrisoavele cancelariei domneşti, începând cu cel din 21 ianuarie 1506, îl menţionează numai sub forma „Vlad voievod cel numit Ţeapeş."[6] La fel se întâmplă şi cu cronica oficială a Ţării Româneşti, a cărei primă parte, în care figurează şi el, a fost redactată în a doua jumătate a veacului XVI, poate între 1568-1577.[7] Aici apare tot ca: „Vlad vodă Ţepeş."[8]

Este evident că în interior, după părerea noastră, a fost reţinută porecla „Ţepeş," întrucât numele „Dracula" fusese anexat definitiv, tot ca poreclă, tatălui lui *Vlad*. Ambii, în timpul domniei lor, s-au chemat Vlad. Şi nu au fost singurii ce au purtat acest nume „domnesc," la fel cum au existat în Ţara Românească mai mulţi voievozi cu numele Basarab, Radu, Mircea sau Dan. Unii dintre ei au simţit chiar nevoia ca încă de la înscăunarea lor să se diferenţieze cumva, în actele oficiale, de antecesorii cu nume identic. Este, de pildă, cazul lui „Basarab cel Tânăr" (1477-1482), care a adoptat acest epitet în titlul pe care 1-a folosit în majoritatea documentelor sale.[9]

Cu atât mai mult se va fi simţit necesitatea diferenţierii domnilor cu nume identice în cursul secolului XVI, când în ţară se acumulase o masă destul de însemnată de hrisoave şi alte acte, emise de toţi aceştia în secolele precedente. Drept urmare s-a căutat, probabil mai întâi în cancelaria domnească, să se confere fiecăruia un epitet sau o poreclă. În cazul nostru, ipoteza este verificată de existenţa unui hrisov de la Neagoe Basarab, cu data 30 octombrie 1517, în care este pomenit „bătrânul Vlad voievod Drăculea."[10] Neîndoielnic avem de-a face cu tatăl lui Vlad Ţepeş şi al lui Vlad Călugărul (1482-1495), epitetul „bătrânul" nefăcând decât să accentueze că era vorba de un Vlad mai îndepărtat în timp decât ei, iar adaosul „Drăculea" aducând indicaţia ultimă, exactă, cu privire la identitatea personajului invocat.

În actele interne ce s-au conservat până astăzi, toate datând din perioada celei de-a doua domnii în Ţara Românească (1456-1462), Vlad Ţepeş s-a intitulat fie „Io Vlad voievod şi domn a toată ţara Ungrovlahiei, fiul bătrânului Vlad voievod" (16 aprilie 1457), fie „... Io Vlad voievod şi domn şi fiul marelui Vlad voievod, stăpânind şi domnind peste toată ţara Ungro-vlahiei, Amlaşului şi Făgăraşului herţeg" (20 septembrie 1459).[11] Ne grăbim însă să precizăm că porecla „Ţepeş" nu a fost o creaţie a cancelariei domneşti din veacul XVI, născută din nevoia diferenţierii mai sus discutate. Ar fi o concluzie pripită, care ar elimina pe nedrept unele dovezi categorice ale prezenţei acestei porecle încă din secolul XV. Într-adevăr, cronicarul otoman Orudj bin Adil, care a murit către sfârşitul secolului amintit, îl numeşte în scrierea sa pe Vlad: „afurisitul voievod Dracula - oglu Kazîklî," ceea ce se traduce prin „Ţepeş, fiul lui Dracula."[12] Alt cronicar turc bine informat,

---

[6] *D.R.H.,* B, II, nr. 41, p. 93; vezi şi N. Stoicescu, *Vlad Ţepeş,* Ed. Academiei, Bucureşti, 1976, p. 204.

[7] Ştefan Andreescu, *Considérations sur la date de la première chronique de Valachie,* în *Revue Roumaine d' Histoire,* tom XII (1973). nr. 2, p. 361-373.

[8] *Istoria Ţării Româneşti (1290-1690). Letopiseţul Cantacuzinesc,* ediţie critică de C. Grecescu şi D. Simonescu, Editura Academiei, Bucureşti, 1960, p. 4.

[9] Formula lui de intitulare în actele interne suna astfel: „*Din mila lui Dumnezeu, Io Basarab cel Tânăr voievod şi domn a toată ţara Ungrovlahiei, fiul bunului Basarab voievod ...*" *(D.R.H.,*B, vol. I, nr. 157, p. 260. Act din 9 ianuarie 1478.)

[10] *Ibidem,* vol. II, nr. 163, p. 312 şi 316.

[11] *Ibidem,* vol. I, nr. 115, p. 198 şi 199; nr. 118, p. 203 şi 204.

[12] *Cronici turceşti privind ţările române (Extrase),* ediţia Mihail Guboglu şi Mustafa Mehmet, vol. I (sec. XV-mijlocul sec. XVII), Editura Academiei, Bucureşti, 1966, p. 59.

Tursun-bei, trăitor pe vremea sultanilor Mehmet II (1451-1481) şi Baiazid II (1481-1512), va descrie şi el expediţia din 1462 împotriva: „voievodului Kazîklî <Ţepeş>, conducător nesupus al ghiaurilor din Ţara Românească.” Tot „Kazîklî”, adică „Ţepeş”, îi vor spune atât Aşîk-paşa-Zade (1400-1481), Mehmet Neşri (sec. XV - cea 1520), cât şi cronicile anonime Tevarih-i al-i Osman sau cronicarul Ibn Kemal (a doua jumătate a sec. XV - 6 aprilie 1535).[13] „Ţepeş” a fost deci o poreclă care s-a ivit, din pricina pedepsei preferate a voievodului, chiar din timpul vieţii acestuia. Ea a circulat desigur nu numai la sudul Dunării, printre turci, ci şi în Ţara Românească, unde în secolul următor i-a fost conferită domnului în mod oficial. Dovada circulaţiei în mediul românesc o putem deduce din prezenţa pe lângă numele lui Basarab cel Tânăr - succesorul apropiat, pe tron, al lui Vlad - a poreclei „Ţepeluş.”[14] Or, crearea unui asemenea diminutiv presupune, fireşte, existenţa unui predecesor care îşi „adjudecase” porecla Ţepeş ...

Este interesant de observat tot acum că, la începutul aceluiaşi secol XVI, în Ţara Românească Vlad Ţepeş a fost consemnat şi sub o formă mai specială, derivată însă din numele „Dracula.” Astfel, în scrierea *Viaţa şi traiul Sfântului Nifon* de Gavril Protul se menţionează că, după moartea lui Radu cel Mare, în 1508, boierii „puseră domn în scaunul ţărăi pre Mihnea, feciorul *Dracei armaşul*.”[15] Cronica internă a Ţării Româneşti vorbeşte şi ea despre „Mihnea voevod cel Rău, fecior *Dracii armaşului* de la Măneşti, <care> acesta au tăiat mulţime de boieri ...” sau, puţin mai departe, despre „...Mircea vodă, *fecior Mihnii vodă Dracii*... <care> au făcut cu Vlăduţă vodă mare războiu la târgu din Gherghiţa ...”[16] Mihnea Vodă cel Rău a fost fiul lui Vlad Ţepeş. În hrisoavele sale, el s-a intitulat: „Io Mihnea voievod şi domn a toată ţara Ungrovlahiei, fiul lui *Vlad marele voievod*,”[17] iar autorul anonim al versiunii slave a Povestirii despre Dracula voievod afirmă că: „pe al treilea fiu <al lui «Dracula» - Vlad Ţepeş>, pe cel mai în vârstă, pe Mihail <= Mihnea>, l-am văzut aici la Budin <= Buda>.”[18] Cu alte cuvinte, se poate pune fără grijă un semn de egalitate între Vlad Ţepeş, sau „Dracula,” şi „Dracea armaşul din Măneşti.” Dar de unde provine această din urmă denumire a fostului voievod? Ne este cu neputinţă să încercăm a dezlega deocamdată complet enigma. Tot ce putem face este doar să adăugăm forma *Dracea* la celelalte două forme semnalate: *Dracul* şi *Dracula* sau *Drăculea*. Nicolae Iorga nota următoarele asupra acestor trei nume: „între Dracul şi Drăculea nu e tot atâta deosebire ca între Negrul şi Negrea, Lupul şi Lupea, căci avem şi Dracea; dincoace, ca în Mamulea din Mamul, articolul intră în formarea derivaţiei. Deci numele sunt deosebite!”[19] Remarca este deosebit de preţioasă, în măsura în care ne îngăduie bănuiala că, în pragul veacului XVI, s-a căutat la curtea domnească a Ţării Româneşti - sau în cercul cărturarilor din ţară - o primă soluţie de diferenţiere a celor doi voievozi cu numele Vlad, din întâia jumătate şi de la mijlocul veacului XV. Pentru tată s-a folosit adaosul „Drăculea” (aşa cum reiese limpede din hrisovul din 30 octombrie 1517), în timp ce pentru fiu pare a se fi propus forma „Dracea.” Ulterior însă, în cursul veacului XVI, pentru ultimul s-a impus porecla „Ţepeş,” care a rămas definitivă la români.

La străini lucrurile s-au întâmplat altfel. După ce apelativul „Dracula” i-a fost atribuit, la un moment dat, lui Vlad Ţepeş, s-a uitat treptat până şi faptul că el l-a moştenit de la tatăl său. Acest proces poate fi urmărit lesne în documentele şi izvoarele externe, în actul din 6 februarie 1452, din Buda, emis de Iancu de Hunedoara, tânărul prinţ apare astfel: „*illustris princeps Wiad, filius*

---

[13] *Ibidem,* p. 67.

[14] Vezi, de pildă, hrisovul din 30 octombrie 1517, în care este amintit sub forma: „*Basarab cel Tânăr voievod Ţepeluş*” *(D.R.H.,* B, vol. II, nr. 163, p. 313 şi 317).

[15] Gavril Protul, *Viaţa şi traiul Sfântului Nifon patriarhul Constantinopohdui,* ediţia Tit Simedrea, Bucureşti, 1937, p. 14.

[16] *Istoria Ţării Româneşti (1290-1690). Letopiseţul Cantacuzinesc,* ed. cit., p. 205.

[17] Vezi, de pildă, *D.R.H.,* B, vol. II, nr. 54, p. 116 (document din 6 iunie 1508).

[18] P. P. Panaitescu, *Cronicile slavo-române ...,* p. 206 şi 213; Pandele Olteanu, *Limba povestirilor slave despre Vlad Ţepeş ...,* p. 365.

[19] N. Iorga, *Scrisori de boieri - Scrisori de domni,* ediţia a III-a, Vălenii de Munte, 1932, p. 143.

quondam Drakwl vaivodae." Deci: „Vlad, fiul răposatului voievod *Dracul*."[20] La începutul celei de-a doua domnii, la 17 decembrie 1456, numele „Drakwl vaivoda" mai era păstrat exclusiv pentru tatăl lui, el însuşi fiind indicat doar sub forma: „*Wlad vaivoda partium Transalpinarum*."[21] Dar şi mai târziu, în chip asemănător figurează în actul din 23 noiembrie 1457 sau în cele din 3 martie 1458, 28 aprilie 1460 şi 3 decembrie 1462.[22] *Primele documente în care va primi numele „Dracula" provin din sudul Transilvaniei şi datează din anii 1459-1460.* Este vorba de acte ale pretendentului Dan, dintre care unul a şi fost pomenit mai înainte.[23] Deosebit de sugestivă ni se pare a fi expresia din cel cu data 2 martie 1460: „... nelegiuitul şi prea cruntul tiran fără de credinţă, adică Dracul, care se zice Vlad voievod al ţării aceleia."[24] Se vădeşte astfel din plin că în această arie a centrelor săseşti ostile, Braşovul şi Sibiul, unde aflaseră azil şi pribegii din Ţara Românească, patronimul „Dracul" a căpătat un sens peiorativ, luând locul denumirii oficiale: „Vlad voievod".

Ulterior, acest patronim, devenit poreclă peiorativă, s-a generalizat în Transilvania şi Ungaria, mai ales în anii de prizonierat al lui Vlad Ţepeş. El însuşi, după ce a fost eliberat, l-a adoptat în propria semnătură. Dacă la 10 februarie sau 10 august 1460, în scrisori în limba latină pentru Braşov, el mai semna: „*Wlad, Waywoda parcium Transalpinarum*"[25] - cum făcuse de altfel în tot cursul celei de-a doua domnii -, la 4 august 1475 îl găsim semnând: „*Wladislaus Dragwlya, vaivoda partium Transalpinarum*."[26] în aceeaşi vreme a anilor 1475-1476 întâlnim şi alte acte latineşti, în care prinţul român se intitulează fie „*Nos Ladislaus Dragkwlya, vaivoda partium Transalpinensium*", fie „*Ladislaus Drakulya*."[27] Cum se vede, pe lângă adaosul „*Dragulia*," „Draculia" el şi-a modificat şi numele originar, din „Vlad" latinizându-l în „Wladislaus" - „Ladislaus."[28]

În schimb, în actele slavoneşti din toamna anului 1476, domnul va reveni la titulatura oficială: „Io Vlad voievod şi domn a toată ţara Ungrovlahiei."[29] Chiar această deosebire dintre actele latineşti şi cele slavoneşti emanate de la el, în 1475-1476, care nu s-a ivit niciodată în răstimpul 1456-1462, ne arată că porecla „Dracula" s-a impus cu precădere în spaţiul din nord-vestul Ţării Româneşti, până în Europa centrală, mai ales în perioada 1462-1475. De aceea a ajuns domnul însuşi s-o preia şi s-o păstreze în propria semnătură şi pecete pe textele actelor latineşti din ultimii săi ani de viaţă.

În legătură cu acelaşi nume, Ioan Bogdan observa: „*Draculea* era desigur forma populară, pe când *Dracul* era forma literară a cuvântului. Dacă Vlad Ţepeş n-ar fi fost cunoscut în popor sub numele Draculea, nu înţelegem de unde ar fi luat străinii numirile: Dracula, Draculya."[30] Presupunerea pare îndreptăţită, mai cu seamă dacă avem în vedere izvoarele bizantine, în care numele „Draculea" este întrebuinţat deseori ca denumire generică pentru Vlad Dracul şi pentru fiii

---

[20] *Urkundenbuch zur Geschichte der Deutschen in Siebenbürgen,* vol. V, Editura Academiei, Bucureşti, 1975, nr. 2767, p. 337. La fel şi în actul din 30 martie 1452 *(Ibidem,* nr. 2769, p. 339).

[21] *Ibidem,* nr. 3056, p. 555.

[22] *Ibidem,* nr. 3091, p. 579; Eudoxiu de Hurmuzaki, *Documente privitoare la istoria românilor,* vol. XV, partea 1, Bucureşti, 1911, nr. LXXXIV, p. 48, nr. XCI.II, p. 54, nr. C, p. 58. Vezi şi documentul datat „*după 1 octombrie 1460*," în care i se spune *„dominus Wladwayda Transalpinarum*," la Gustav Gündisch, *Vlad Ţepeş und die sächsischen Selbstverwaitungsgebiete Siebenbürgens,* în *Revue Roumaine d' Histoire,* tom. VIII (1969), nr. 6, p. 992.

[23] Vezi mai sus nota 5 a acestui capitol.

[24] N. Iorga, *Lucruri nouă despre Vlad Ţepeş,* în *Convorbiri literare,* an. XXXV (1901), nr. 2, p. 149; I. Bogdan, *Documente privitoare la relaţiile Ţării Româneşti cu Braşovul ...,* vol. I, nr. CCLXIX, p. 326.

[25] I. Bogdan, *op. cit.,* nr. CCLXIV, p. 322; Hurmuzaki, *Documente* ..., vol. XV, partea 1, nr. XCVIII, p. 57.

[26] I. Bogdan, *op. cit.,* nr. CCLXV, p. 323.

[27] *Ibidem,* nr. CCLXVI, p. 323, şi CCLXVII, p. 324.

[28] Va folosi, în acelaşi moment 1475-1476, şi o pecete cu noua combinaţie de nume *(Ibidem,* p. 323-324).

[29] *Ibidem,* nr. LXXVI, p. 98. Vezi şi nr. LXXIV, p. 95-96, nr. LXXV, p. 97 şi nr. LXX VII, p. 99.

[30] Ioan Bogdan, *Scrieri alese,* ediţie de G. Mihăilă, Editura Academiei, Bucureşti, 1968, p. 468.

săi Vlad şi Radul.[31] Rând pe rând, fiecare apare menţionat în izvoarele amintite sub forma „Draculea,” ceea ce ne arată pe de o parte că s-a încercat gruparea tuturor membrilor ramurei respective a familiei domneşti din Ţara Românească sub o denumire comună, iar pe de alta că această denumire avea o largă circulaţie şi în sud-estul Europei în a doua jumătate a secolului XV.

Trebuie spus însă că forma „Draculea,” „Draculea” a fost interpretată şi ca reprezentând genitivul singular slav de la „Dracul,” ea însemnând deci - potrivit acestei ipoteze - „fiul lui Dracul.”[32] Sufixul „ea” ar indica astfel un diminutiv, având în fond valoarea unui factor distinctiv între tată şi fiu. Acestei ipoteze i se opune totuşi categoric un document de la boierul Albul, important personaj politic în domnia lui Alexandru Aldea voievod (cea 1431-1436), predecesorul lui Vlad Dracul. Este vorba de o scrisoare către Braşov, pe care boierul Albul o . începea cu cuvintele: „Şi iată vă dau de ştire despre voievodul pe care l-aţi pus aci Draculia.”[33] Dispunem, cu acest act, de o probă peremptorie a circulaţiei formei „Draculea,” „Drăculea” (poate chiar, simplu, „Dracula”) cu mult înainte de ivirea pe scena istoriei a voievodului Vlad Ţepeş. În consecinţă, speculaţia asupra desinenţei „ea” ca element de diferenţiere a lui Vlad Ţepeş de Vlad Dracul este anulată. În plus, să nu uităm că în hrisovul lui Neagoe Basarab din 30 octombrie 1517, pentru al doilea personaj, Vlad-tatăl, se folosea tot forma „Drăculea,” întocmai ca în scrisoarea boierului Albu, anterioară cu aproximativ opt decenii acestui hrisov.

Credem, prin urmare, că numai ipoteza lui Ioan Bogdan este verosimilă. *Drăculea* a fost, cam pe la mijlocul veacului XV, o denumire cu largă răspândire în mediul românesc, o poreclă ce a fost atribuită în popor atât lui Vlad Dracul, cât şi la doi din fiii săi: Vlad (Ţepeş) şi Radu (cel Frumos). Străinii au preluat deci de la români, prin intermediul saşilor sau al populaţiilor sud-dunărene (cazul autorilor bizantini), denumirea „Drăculea,” cu sensul dat ei în împrejurimile sau înăuntrul hotarelor Ţării Româneşti. La un moment dat (1459-1462), ea a căpătat, în sudul Transilvaniei, în legătură cu persoana lui Vlad Ţepeş, un sens peiorativ, propagându-se rapid de acolo către centrul şi apusul Europei şi, în aceste zone, i-a fost lui anexată în mod exclusiv. Până la sfârşit înseşi cancelariile oficiale, cum a fost mai ales cea a curţii regale din Buda,[34] au trecut la această denumire, iar Vlad Ţepeş a găsit de cuviinţă s-o introducă în propria semnătură şi titulatură pe actele în limba latină. Nu încape îndoială că prestigiul enorm şi preponderenţa acestui al doilea nume, devenit poreclă, faţă de obişnuitul „Vlad voievod ...”, s-a datorat ecoului european trezit de isprăvile domnului român, ecou materializat în numeroasele anecdote ce erau povestite pe seama lui îndată după 1462. înţelesul numelui „Drăculea,” „Dracula,” aşa cum fusese „tradus” în sudul Transilvaniei, se potrivea - am putea spune: „rima” - cu faptele de groază atribuite voievodului în mediile ostile politicii lui (Braşovul, Sibiul şi curtea regală din Buda).

Această preluare a numelui discutat în actele oficiale ale cancelariei regale ungare din circulaţia orală este confirmată prin faptul că la 6 februarie şi la 30 martie 1452 tatăl lui Vlad Ţepeş a fost evocat în aceeaşi cancelarie nicidecum sub forma „Drăculea,” „Dracula,” ci numai: „*Drakwl vaivoda*…”[35] („voievodul Dracul”). Fireşte, cititorul se poate întreba acum de unde vine în fond

---

[31] Critobul din Imbros, *Din domnia lui Mahomed al II-lea (anii 1451-1467),* ediţia Vasile Grecu, Editura Academiei, Bucureşti, 1963, p. 290 şi 291; Laonic Chalcocondil, *Expuneri istorice,* ediţia Vasile Grecu, Editura Academiei, Bucureşti, 1958, p. 158, 171, 184, 193, 199, 210, 282, 283, 291 („*Draculea cel Tânăr*” = Radu cel Frumos) şi 293.

[32] Vezi I. Minea, *Vlad Dracul şi vremea sa*, Iaşi, 1928, p. 5, nr. 2 şi, ulterior, Gr. Nandriş, *A philological analysis of Dracula and Rumanian placenames and masculine names in -a/-ea,* în *The Slavonie and East European Review,* tom XXXVI (1959), p. 372-373; Ioan Guţia, *Il nome di Dracula,* în *Archivio Glottologico Italiano*, vol. LVII (1972), fasc. 2, Florenţa, p. 148-149.

[33] I. Bogdan, *Documente privitoare la relaţiile Ţării Româneşti cu Braşovul ...,* vol. I, nr. CCX, p. 250.

[34] Vezi, de pildă, mai sus nota 181a capitolului III din partea I.

[35] Vezi nota 20 a prezentului capitol; vezi şi observaţiile lui Francisc Pall, *De nouveau sur l'action de Ianco de Hunedoara (Hunyadi) en Valachie pendant l' année 1447,* în *Revue Roumaine d' Histoire*, tom XV (1976), 3, p. 457-458.

adaosul respectiv la numele tatălui lui Vlad Ţepeş? Din fericire, originea lui nu comportă atâtea probleme precum evoluţia sensului ce i-a fost conferit de-a lungul timpului. Împăratul german Sigismund de Luxemburg, împreună cu soţia sa Barbara, a înfiinţat la 14 decembrie 1408 Ordinul Dragonului, al cărui blazon era o cruce având la picioare un dragon. Scopul creării acestui ordin cavaleresc a fost lupta pentru apărarea catolicismului occidental contra ereticilor şi a necredincioşilor, în principal contra husiţilor, dar şi în vederea organizării unei noi cruciade împotriva turcilor. Dragonul simboliza vitejia de neînvins în lupta pentru creştinism, iar membrii ordinului purtau o pelerină verde culoarea dragonului -, peste alta de culoare roşie, care semnifica sacrificiul. Vlad Dracul a devenit membru al acestui ordin în anul 1431, când prezenţa lui este atestată - în ziua de 8 februarie - la Nürnberg, în suita împăratului Sigismund, care era şi rege al Ungariei. Aşa cum s-a arătat nu de mult, probabil în 1439, când a construit în prima formă mănăstirea Adormirea Maicii Domnului de la Curtea de Argeş - refăcută apoi de Neagoe Basarab în anul 1517 - voievodul a pus să se sculpteze în piatră blazonul său de cavaler al Ordinului Dragonului, poruncind ca piatra să fie fixată pe turnul-clopotniţă din incinta mănăstirii. Totodată, emblema dragonului figurează atât pe sigiliul său utilizat la 8 aprilie 1437, cât şi pe două emisiuni monetare ale Ţării Româneşti. Este deosebit de semnificativ faptul că pe faţada mănăstirii Argeşului dragonul a fost reprezentat dominând victorios un alt animal fabulos, puternic, cu cap de reptilă, care nu putea simboliza, desigur, decât împărăţia păgână, pe turcii aflaţi în plină expansiune.[36] Fără îndoială, Vlad Dracul va fi purtat mereu în jurul gâtului colanul de aur al ordinului cruciat din care făcea parte. Dragonul de pe pieptul lui a impresionat negreşit imaginaţia contemporanilor, care i-au făurit supranumele „*Drăculea*,” întâlnit întâia oară în corespondenţa duşmanului său, marele boier Albul.[37] În nici un caz, la origine, dragonul voievodului Vlad, tatăl lui Ţepeş, nu a fost un „simbol al Satanei,” cum s-a afirmat recent.[38] Cuvântul slav „drakwl” se traduce de fapt prin: *şarpe, balaur, zmeu,* iar cel latin „draco” tot prin *balaur*. Era tocmai întruchiparea plastică de pe blazonul Ordinului Dragonului, aşa cum o vedeau românii. Forma românească „Drăculea” este echivalentă numai şi numai acestui sens.[39] Mai mult, poetul Herman von Sachsenheim, în poemul alegoric Die Morin, tălmăceşte numele, în legătură de astă dată cu persoana lui Ţepeş, tot prin „şarpe, viperă, năpârcă" (*In Walachy der naterspan*).[40]

Numele „Dracula” constituie aproape singurul element comun legendei din a doua jumătate a secolului XV şi celei născute la sfârşitul secolului XIX de sub pana scriitorului irlandez Bram Stoker. Acesta însă, cum se va vedea, a preferat să-i accentueze numai valenţele de simbol al răului.

---

[36] I. Minea, *Vlad Dracul şi vremea sa ...,* p. 39-40; E. Vârtosu, *Din sigilografia Moldovei şi a Ţării Româneşti,* în *Documente privind istoria României - Introducere*, vol. II, Bucureşti, 1956, p. 363-365; Octavian Iliescu, *Emisiuni monetare ale Ţării Româneşti din secolele al XIV-lea şi al XV-lea*, în *Studii şi cercetări de numismatică*, vol. II, Bucureşti, 1958, p. 325-330; Idem, *O nouă contribuţie privitoare la istoria monetară a Ţării Româneşti în sec. al XV-lea,* în *Studii şi cercetări de numismatică*, vol. III, Bucureşti, 1960, p. 501-503; Pavel Chihaia, *Deux armoiries sculptées appartenant aux voivodes Vlad Dracul et Neagoe Basarab,* în *Revue Roumaine d' Histoire de l' Art*, tom. I (1964), nr. l, p. 151-167 (lucrare fundamentală); G. Nandriş, *Le thème de Dracula dans les littératures européennes,* în *Acta Historica,* tom VIII (1968), Roma, p. 65; Pavel Chihaia, *Steme şi simboluri la mănăstirea Argeşului*, în volumul *De la Negru Vodă la Neagoe Basarab*, Editura Academiei, Bucureşti, 1976, p. 187-194; Dan Cernovodeanu, *Ştiinţa şi arta heraldică în România*, Ed. Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1977, p. 68.

[37] De menţionat că deviza ordinului era: „*O quam misericors est Dens et pius et justus.*" În principiu, el era compus din 24 de baroni. După moartea fondatorului lui, împăratul Sigismund de Luxemburg, ordinul a dispărut curând atât din Germania, cât şi din Aragon, unde regele Alfons V îl stabilise la rândul său.

[38] Ioan Guţia, *op. cit.*, p. 146-147, nota 19.

[39] Pandele Olteanu, *op. cit.,* p. 21. Cf. Petre Ş. Năsturel, *Diavolul şi zavistia la vechii cronicari români,* în *Buletinul Bibliotecii Române,* vol. XIV (XVin), Serie nouă, Freiburg i. Br., 1988, p. 153-169. Vezi şi Victor Simion, *Imagine şi legendă. Motive animaliere în arta evului mediu românesc,* Ed. Meridiane, Bucureşti, 1983, p. 79-91.

[40] *Ibidem* (apud V. Bogrea, *Încă o pomenire germană a lui Ţepeş,* în *Anuarul Institutului de istorie naţională,* II, Cluj-Bucureşti, 1923-1924, p. 359).

Versiunea slavă a „Povestirii despre Dracula voievod"

Textul intitulat *Skazanie o Drakule voevode*, adică *Povestire despre Dracula voievod*, se încheie cu această însemnare: „În anul 6994 <1486>, februarie 13 s-a scris mai întâi; apoi, în anul 6998 <1490> ianuarie 28, am transcris a doua oară, eu păcătosul Efrosin.”[67] Este vorba deci de un text care, în forma originară, a fost redactat cel mai târziu în 1486, numai la vreo zece ani după moartea lui Vlad Ţepeş, dacă nu cumva şi atunci nu s-a făcut doar o operaţie de copiere, similară celei din 1490.

S-a încercat încă mai de mult să se definească acest text drept *Cronica lui Ţepeş* (Barbu T. Câmpina) sau *Viaţa lui Vlad Ţepeş* (P. P. Panaitescu).[68] Nici unul, nici altul din titluri nu se potriveşte însă conţinutului textului. Primul, deoarece *Povestirea despre Dracula voievod* nu respectă în mai mult de jumătate din expunere criteriul cronologic, obligatoriu noţiunii de cronică. Ea începe, de pildă, cu întâmplări şi fapte legate de războiul cu turcii, din 1462, continuând cu istorisiri ce nu pot fi datate decât în perioada anterioară, a anilor 1456-1461. Al doilea, fiindcă după părerea noastră nu s-a încercat iniţial, în acest text, să se întocmească o biografie a lui Vlad Ţepeş, în adevăratul înţeles al cuvântului. Abia către sfârşitul lui se face mai insistent apel la date concrete, privitoare la ultimii ani de viaţă ai voievodului şi la familia sa. Deci numai în această parte finală el are caracterul unei biografii de tip clasic.

În cea mai mare parte, versiunea slavă a *Povestirii despre Dracula voievod* este o colecţie de anecdote, cu caracter literar şi istoric, asupra lui Vlad Ţepeş. Iată în rezumat, în ordinea şi numerotarea din cel mai vechi manuscris, din 1490, provenind de la mănăstirea rusă Chirilo Belozersc şi publicat pentru prima oară de A. D. Sedelnikov, în anul 1929, cuprinsul lor:

I. La Dracula voievod vin soli de la „împăratul turcesc.” Fiindcă în timpul audienţei nu şi-au scos fesurile de pe cap, voievodul i-a întrebat motivul, la care solii au răspuns că „astfel de obicei are stăpânul şi ţara” lor. Dracula ar fi declarat că doreşte să le „întărească” legea şi ar fi poruncit să li se fixeze fesurile pe capete cu câte un cui mic de fier;

II. Pentru cele făcute solilor săi, sultanul „s-a supărat foarte tare” şi, în fruntea oastei lui, a pornit împotriva lui Dracula. Acesta a atacat noaptea oastea turcilor, dar „nu a putut să biruie cu oameni puţini împotriva unei oştiri mari şi s-a întors.” Autorul anonim al textului *Povestirii ...*, în acelaşi pasaj, adaugă - după cuvântul lui Ţepeş către oştire: „Cine vrea să se gândească la moarte, acela să nu meargă cu mine, ci să rămână aci!” - că sultanul „auzind aceasta, a plecat înapoi cu mare ruşine ...” şi că „nu a îndrăznit să mai meargă împotriva” lui Dracula;

III. A treia anecdotă relatează desfăşurarea soliei turceşti prin care i se cerea lui Dracula „să dea birul” (haraciul). Dracula ar fi spus: „Eu nu numai că vreau să-i dau împăratului <sultanului> dania, dar vreau să merg la el în slujbă cu toată oastea mea şi toată vistieria.” Drept urmare, sultanul ar fi fost „foarte bucuros, pentru că atunci se războia cu împăraţii şi cu ţările din răsărit” şi ar fi poruncit „prin toate cetăţile şi prin toată ţara, ca atunci când va veni Dracula, nimeni să nu-i facă nici un rău lui Dracula, ba încă să-i dea şi cinste mare.” Voievodul însă, cu oastea sa, după ce a pătruns cale de vreo cinci zile prin ţara turcească, s-a întors „pe neaşteptate” şi a început să atace şi să prade oraşele şi satele, omorând mulţime de turci, pe care fie îi trăgea în ţeapă, fie îi tăia „pe din două” şi îi ardea. Sultanul „nu a putut să-i facă nimic, ci a fost fugărit cu ruşine;”

IV. Dracula, „aşa de mult ura răul în ţara sa, că dacă săvârşea cineva vreun rău, fie hoţie sau tâlhărie sau vreo minciună sau nedreptate, acela nu era chip să rămână viu.” Afirmaţia este ilustrată cu porunca pe care domnul a dat-o ca lângă o fântână vestită, căutată de „călători mulţi, din multe părţi” şi aşezată în „loc pustiu”, să se pună o cupă mare de aur. Oricine putea să bea apă cu acea

---

[67] P. P. Panaitescu, *Cronicile slavo-române...*, ed. cit., p. 207 şi 214; Pandele Olteanu, *Limba povestirilor slave despre Vlad Ţepeş...*, p. 365.

[68] Barbu T. Câmpina, *Complotul boierilor şi „răscoala” din Ţara Românească din iulie-noiembrie 1462*, în *Studii şi referate privind istoria României*, partea I, Bucureşti, 1954, p. 599; Idem, *Victoria oştii lui Ţepeş asupra sultanului Mehmed al II-lea*, în *Studii*, an XV (1962), nr. 3, p. 544; P. P. Panaitescu, *Cronicile slavo-române...*, ed. cit., p. 193.

minunată cupă, dar „nimeni nu a îndrăznit să o ia;”

V. Altădată Dracula ar fi poruncit să se adune din toată ţara, la curtea sa, toţi bătrânii, bolnavii şi săracii. După ce s-a strâns „o mulţime nenumărată de săraci şi de vagabonzi, care aşteptau de la el mare milă,” domnul a pus să fie introduşi într-o „casă mare,” pregătită anume, unde au fost îndestulaţi cu mâncare şi băutură. Abia la sfârşit a apărut şi Dracula, care, întrebându-i dacă vor să fie făcuţi „fără de griji” şi să nu mai ducă lipsă de nimic „pe această lume” şi primind răspuns afirmativ, s-a retras apoi şi a poruncit să se închidă casa şi să fie dată pradă focului. Domnul ar fi justificat astfel faţă de boierii săi gestul: „Să ştiţi că am făcut aşa, mai întâi ca să nu mai fie povară altor oameni şi nimeni să nu mai fie sărac în ţara mea, ci toţi bogaţi. În al doilea rând, i-am slobozit ca să nu mai sufere nimeni dintre ei pe această lume de sărăcie sau de vreo neputinţă;”

VI. Doi călugări latini „din Ţara Ungurească” s-au înfăţişat înaintea lui Dracula după milostenie. Domnul i-a chemat pe rând la el şi, arătându-le fiecăruia „de jur împrejurul curţii o mulţime nenumărată de oameni traşi în ţepi şi pe roţi,” le-a pus aceeaşi întrebare: „Am făcut oare bine aşa? Şi cum îi socoţi pe aceştia de prin ţepi?” Unul dintre călugări l-ar fi condamnat pe domn, fiindcă „se cuvine ca un stăpân să fie milostiv, iar aceştia de prin ţepi sunt nişte mucenici,” însă celălalt, dimpotrivă, l-ar fi lăudat, deoarece el era „pus de Dumnezeu ca stăpân ca să pedepsească pe cei care fac rău şi să milostivească pe cei care fac bine.” Fireşte, credea el, cei aşezaţi în ţepi „au făcut rău şi au primit după faptele lor.” Dracula a poruncit ca primul călugăr să fie tras în ţeapă, el neştiind să vorbească faţă de „stăpânitorii cei mari” şi, în schimb, a răsplătit pe cel de-al doilea călugăr cu 50 de ducaţi de aur, spunându-i: „Tu eşti un bărbat înţelept;”

VII. Cu alt prilej, în cetatea lui Dracula s-a ivit un negustor străin, tot „din Ţara Ungurească.” În timpul nopţii, pe când dormea, din carul lui - pe care, din poruncă domnească, îl lăsase în uliţă, înaintea casei - cineva a furat 160 de ducaţi de aur. Negustorul s-a plâns lui Dracula, care i-a făgăduit că până în noaptea următoare aurul său va fi găsit. Şi, într-adevăr, când s-a sculat a doua zi, negustorul a descoperit suma de bani care-i dispăruse. Numărându-şi banii, a aflat însă un galben în plus, fapt pentru care s-a dus la domn şi i-a spus că „acest galben ... nu este al meu.” Dracula ar fi rostit aceste cuvinte: „Mergi în pace! Dacă nu mi-ai fi spus despre galbenul adăugat, aş fi fost gata să te pun şi pe tine în ţeapă, împreună cu acest hoţ!” (Era vorba de hoţul care furase aurul negustorului şi care fusese şi el adus în faţa domnului);

VIII. Femeile care comiteau delictul de adulter erau cumplit pedepsite de Dracula. Nu erau cruţate nici „fetele, care nu-şi păstrau fecioria, precum şi văduvele,” care nu-şi respectau condiţia;

IX. Mergând pe drum, Dracula a întâlnit un sărac, cu „o cămaşă ruptă, murdară.” L-a întrebat pe om: „Oare ai nevastă?” Acesta a răspuns: „Am, stăpâne.” Domnul a intrat în casa săracului şi a văzut că soţia lui era „tânără şi sănătoasă.” Încă l-a mai întrebat pe om: „În primăvară ai semănat in?” La răspunsul afirmativ al acestuia - „Doamne, am in mult” - domnul a poruncit să i se taie femeii leneşe amândouă mâinile, iar trupul să-i fie pus în ţeapă;

X. Odată Dracula „se ospăta sub trupurile oamenilor morţi care erau puşi în ţeapă, mulţime mare, împrejurul mesei lui.” O „slugă” a lui, aşezată la aceeaşi masă, nu a mai putut suporta mirosul răspândit de cadavre şi „şi-a astupat nasul şi a plecat capul într-o parte.” Domnul a poruncit să fie trasă în ţeapă, zicând: „Tu trebuie să trăieşti acolo sus, pentru că putoarea nu poate să ajungă până la tine;”

XI. Un sol de la „Mateiaş, craiul unguresc,” care era „boier mare şi de neam din Polonia,” s-a trezit şi el într-o situaţie similară la masă cu Dracula, înconjurat de leşurile osândiţilor traşi în ţeapă. Domnul i-a pus o întrebare în legătură cu o ţeapă „foarte groasă şi înaltă, aurită toată.” „Spune-mi de ce am făcut ţeapă aceasta aşa?” La care solul ar fi dat următorul răspuns: „Stăpâne, pare-mi-se că vreun boier mare a greşit înaintea ta şi vrei să-i faci o moarte mai cu cinste.” După ce Dracula i-a arătat solului că de fapt pentru el însuşi pregătise ţeapă respectivă, acesta ar fi replicat: „Stăpâne, dacă voi fi săvârşit ceva vrednic de moarte, fă ceea ce vrei, pentru că tu eşti un judecător drept şi nu eşti tu vinovat de moartea mea, ci eu singur.” Dracula a izbucnit în râs, i-a dat drumul şi l-a încărcat cu daruri, încheind astfel dialogul: „Tu într-adevăr poţi să umbli în solie de la stăpânitorii cei mari, la alţi stăpânitori mari, pentru că eşti învăţat de stăpânitorul tău cum să vorbeşti cu stăpânitorii cei mari. Alţii însă să nu îndrăznească, ci mai întâi vor fi învăţaţi cum să stea de vorbă cu stăpânitorii

cei mari;”

XII. Şi această anecdotă se referă tot la solii ce veneau la Dracula. Ori de unde ar fi fost trimişi, „de la împărat, sau de la rege,” dacă nu erau îmbrăcaţi „în chip ales” şi dacă nu ştiau să răspundă pe placul domnului la întrebările lui „sucite,” le era rezervată invariabil aceeaşi soartă - tragerea în ţeapă. Comentariul lui Dracula în aceste cazuri: „Nu sunt eu vinovat de moartea ta, ci sau stăpânul tău, sau tu însuţi. Mie să nu-mi spui nimic rău. Dacă stăpânul tău, ştiindu-te cu minte puţină şi neînvăţat, te-a trimis la mine, la un stăpânitor înţelept, atunci stăpânul tău te-a omorât, iar dacă cumva ai îndrăznit tu însuţi să vii, nefiind învăţat, atunci tu însuţi te-ai omorât.” Solului osândit i se pregătea o ţeapă înaltă şi aurită;

XIII. Meşterii lui Dracula i-au făcut „nişte butoiaşe de fier,” pe care el le-a umplut cu aur. După aceea, el a poruncit ca meşterii să fie ucişi, pentru ca „nimeni să nu afle de nelegiuirea săvârşită de el, decât numai diavolul, al cărui nume îl purta şi el;”

XIV. Craiul unguresc Matiaş a pornit cu oaste asupra lui Dracula şi l-a prins „viu”, deoarece a fost „predat de ai săi, din cauza răscoalei.” Fostul domn a fost aruncat în temniţă la „Vişegrad pe Dunăre, mai sus de Budin,” unde a stat închis 12 ani. Regele a pus în „Ţara Muntenească” „un alt voievod,” nenumit;

XV. După moartea acestui voievod, regele i-ar fi propus lui Dracula să-l scoată din temniţă şi să-l facă din nou voievod în Ţara Românească, cu condiţia să treacă la catolicism. Dracula „a iubit mai mult dulceaţa lumii vremelnice, decât pe aceea a lumii veşnice şi fără de sfârşit şi s-a lepădat de ortodoxie şi s-a abătut de la adevăr, a părăsit lumina şi a primit întunericul,” adică „...înşelăciunea latină.” Regele nu numai că i-a restituit domnia Ţării Româneşti, dar i-a dat şi pe „sora sa bună” de soţie, cu care Dracula a avut doi fii. Domnul a mai trăit puţin, „ca la 10 ani,” după care „s-a sfârşit în eresul acela” (confesiunea catolică);

XVI. Nici în temniţă Dracula „nu şi-a lăsat obiceiul său cel rău,” drept care vâna şoareci şi punea să i se cumpere păsări la târg, pe aceste animale satisfăcându-şi pofta de a chinui. Altă îndeletnicire din aceeaşi perioadă a faimosului Dracula ar fi fost aceea că „a învăţat să coasă şi cu aceasta se hrănea în temniţă;”

XVII. Regele, după ce l-a scos din temniţă, i-a dat o casă în Pesta, în faţa Budei. Pe când încă nu se prezentase la rege, în curtea lui Dracula s-a refugiat un răufăcător urmărit. Aici a fost găsit şi prins de „pristavul” care-l urmărea. Dracula, însă, care se vede că a surprins scena, „a luat sabia sa şi a sărit din casă şi a tăiat capul pristavului aceluia, dând drumul răufăcătorului. Ceilalţi urmăritori s-au dus atunci la „birău” şi i-au povestit cele întâmplate, iar acesta, la rândul iui, împreună „cu toţi posadnicii” s-a plâns regelui. Regele a pus să fie întrebat Dracula: „De ce ai făcut un astfel de rău?” Replica fostului domn: „Nu am făcut nici un fel rău, ci el singur s-a omorât. Oricine va pieri aşa, dacă va năvăli tâlhăreşte în casa unui mare stăpânilor. Dacă acel pristav ar fi venit la mine şi mi s-ar fi înfăţişat şi eu aş fi găsit în casa mea pe acel răufăcător, sau l-aş fi predat, sau l-aş fi iertat de la moarte.” La auzul acestei explicaţii, regele ar fi început să râdă şi s-ar fi mirat „din inimă de dânsul;”

XVIII. Este povestită moartea lui Dracula: pe când „trăia” în Ţara Românească, turcii au pătruns în ţară şi au început să jefuiască. Dracula i-a atacat şi „turcii au început să fugă.” „De bucurie,” el s-a suit pe un deal să vadă cum oastea lui „taie pe turci.” Acolo, unul din apropiaţii lui „socotindu-l drept turc,” l-a lovit cu lancea. Dracula, „văzând că este omorât de către ai săi, îndată a ucis cu sabia sa pe cinci dintre ucigaşii săi.” A murit „străpuns cu multe suliţi;”

XIX. Ultimul fragment al versiunii slave a povestirii se ocupă de familia domnului. Regele Ungariei şi-a luat sora şi cu cei doi fii la curtea din Buda. Unul dintre ei „trăieşte” în suita regelui, însă celălalt, care fusese dat pe lângă episcopul de Oradea, „a murit în vremea noastră.” Dracula mai avusese un fiu, pe Mihail, încă înainte de căsătorie, cu „o fată oarecare.” Acesta, care era cel mai vârstnic dintre fiii domnului, „de la împăratul turcesc a fugit la rege,” şi autorul anonim al povestirii precizează chiar că: „l-am văzut aici la Budin” (Buda). Cât priveşte situaţia din Ţara Românească după moartea lui Dracula, se menţionează că „acum” este voievod acolo Vlad, care a fost „din tinereţe călugăr, după aceea a fost preot şi egumen într-o mănăstire.” El a fost „aşezat” domn de Ştefan al Moldovei, „din voia regelui.” S-a însurat cu „soţia voievodului, care a fost la

puţină vreme după Dracula şi pe care l-a omorât Ştefan Valahul" (Ştefan cel Mare).

La începutul textului versiunii slave a *Povestirii despre Dracula voievod* se află o scurtă introducere în care, aşa cum arătam în primul paragraf al capitolului de faţă, se echivalează numele „Dracula" cu „diavol." Iar în încheiere se află însemnarea, reprodusă şi ea mai sus, cu privire la data probabilă a redactării şi cea a copierii manuscrisului (1468 şi 1490).[69]

Din capul locului, la o lectură cât de cât atentă a textului, se pot determina în interiorul lui două secţiuni. Prima cuprinde anecdotele I-XIII, iar cealaltă se întinde de la episodul XIV până la sfârşit. Tot celei de-a doua secţiuni îi poate fi anexată şi introducerea textului. După părerea noastră, anecdotele I-XIII reprezintă nucleul originar al tradiţiilor populare despre Vlad Ţepeş, conturat aşa îndată după 1462, o dată cu isprăvirea luptelor din Ţara Românească. Restul este opera celui ce a avut ideea de a culege anecdotele şi a purces la consemnarea lor pe file de manuscris. Acest autor anonim s-a informat asupra împrejurărilor în care a fost luat prizonier Vlad Ţepeş, asupra eliberării lui, a familiei, a ultimei domnii şi a morţii lui. Cu toate aceste date, el a completat legendele care circulau oral despre domnul Ţării Româneşti, alcătuind în final o operă literară şi istorică în întregime originală.

În sprijinul ipotezei de mai sus cu privire la procesul de elaborare a versiunii slave a *Povestirii ...*, menţionăm următoarele:

1. În partea întâi - aşa cum am delimitat-o noi - Vlad Ţepeş apare mereu tratând solii suveranilor Imperiului Otoman şi regatului Ungariei de pe poziţia unui „mare stăpânitor" sau, altfel spus, de la egal la egal. Deodată, în secţiunea a doua „craiul" Matiaş răsare în faţa ochilor noştri în postură de autoritate supremă, el făcând şi desfăcând totul în privinţa politicii Ţării Româneşti şi a situaţiei personale a lui Vlad Ţepeş. De pildă, Dracula „a fost adus ... la crai," care „a poruncit" să fie aruncat în temniţă; tot Matiaş Corvin „a pus" un alt voievod în Ţara Românească; Ştefan cel Mare „din voia regelui" l-a aşezat în domnie pe Vlad Călugărul etc. Este, totodată, un prim reper în privinţa originii autorului anonim al versiunii slave a Povestirii ... În mod evident el era un supus al regelui Ungariei.

2. Episodul XV, în care se vorbeşte de trecerea la catolicism a lui Vlad Ţepeş, se încheie cu cuvintele: „... şi astfel s-a sfârşit în eresul acesta." Dar ne aflăm încă destul de departe de istorisirea propriu-zisă a condiţiilor în care a murit Vlad Ţepeş. Aceasta se va face abia în episodul XVIII. Precizarea din episodul XV ne arată, de fapt, că întreg grupul de anecdote din această zonă a fost redactat concomitent, altminteri nefiind cu putinţă să explicăm anticiparea semnalată.

3. De fapt, pentru această a doua secţiune, termenul „anecdotă" uneori nici nu este potrivit. De cele mai multe ori, avem de-a face cu o înşiruire de fapte precise, *ordonate cronologic*. Tocmai organizarea cronologică a materialului, precum şi caracterul lui concret, verificabil, ne arată că ne găsim în faţa efortului de documentare al unui singur om, al autorului anonim al scrierii, şi nicidecum doar cu legende culese şi aşezate la întâmplare.

Care a fost data sau răstimpul în care a fost întocmită versiunea slavă a *Povestirii despre Dracula voievod*? În această problemă dispunem deocamdată de un termen ante quem - anul 1486, menţionat la sfârşitul textului. De asemenea, este evident că operaţia a avut loc după 1476, deoarece în două rânduri, în secţiunea secundă a manuscrisului, se consemnează moartea voievodului (episoadele XV şi XVIII). Aceste limite cronologice pot fi însă şi mai mult restrânse dacă se au în vedere cele relatate în pasajul cu numărul XIX. Într-adevăr, acolo este pomenită înscăunarea lui

---

[69] Manuscrisul din 1490, provenit de la mănăstirea Chirilo Belozersc din nordul Rusiei, se păstrează astăzi în Biblioteca Publică „Saltâkov-Scedrin" din Sankt Petersburg. A fost publicat întâia oară de A. D. Sedelnikov, *Literaturnaja istoričeskaja povesti o Drakule,* în *Izvestija po russkomu iazyku i slovenosti Akademii Nauk SSSR,* II, Leningrad, 1929, p. 621-659. La noi, manuscrisul a fost pentru prima oară publicat, împreună cu o traducere românească, de către N. P. Smochină, *Elemente româneşti în naraţiunile slave asupra lui Vlad Ţepeş,* Iaşi, 1939. Ulterior, pe temeiul aceluiaşi manuscris, şi-a alcătuit ediţia critică a versiunii slave a *Povestirii...* prof. P. P. Panaitescu, publicată sub titlul *Viaţa lui Vlad Ţepeş (Povestire despre Dracula voievod),* în volumul *Cronicile slavo-române ...*, ed. cit., p. 197-214. Ultima ediţie critică românească a manuscrisului, însoţită de traducere - pe care ne-am bizuit şi noi în prezentarea de faţă - aparţine prof. Pandele Olteanu, *Limba povestirilor slave despre Vlad Ţepeş ...*, p. 355-365.

Vlad Călugărul, cu ajutorul lui Ştefan cel Mare, şi căsătoria lui cu văduva predecesorului său (Maria, soţia lui Basarab cel Tânăr).[70]

Se ştie că Vlad Călugărul s-a instalat definitiv în scaunul domnesc al Ţării Româneşti puţin după 23 martie 1482. La această dată Basarab cel Tânăr încă mai trăia şi era domn.[71] Aşadar, în cazul în care versiunea slavă a *Povestirii despre Dracula voievod* nu a fost de fapt redactată chiar la începutul lunii februarie 1486, ea oricum este databilă în intervalul 1482-1486. Mărturisim însă că, în ce ne priveşte, înclinăm către prima soluţie. Credem că la 13 februarie 1486 nu s-a isprăvit numai o operaţie de *copiere* a unui text preexistent, ci în realitate s-a încheiat însăşi opera de redactare a textului originar.

Înainte de a trece la discutarea chestiunii fundamentale, a paternităţii acestui text, care a suscitat şi continuă să suscite vii controverse, să încercăm să reconstituim imaginea lui Vlad Ţepeş-„Dracula," potrivit cu faptele şi comentariile dinlăuntrul *Povestirii* ... în limba slavă.

Vlad Ţepeş a înfruntat puterea otomană. Acţiunea aceasta a fost atât de însemnată în perspectiva autorului textului, încât a socotit nimerit să acorde prioritate absolută anecdotelor cu privire la relaţiile domnului Ţării Româneşti cu turcii, pe care le-a aşezat la începutul scrierii sale. Va mai reveni o singură dată asupra acestei probleme, către finalul textului, când va povesti modul cum a pierit „Dracula." Interesant este mai ales ce spune versiunea slavă a Povestirii ... despre rezultatele luptelor cu turcii. În nu mai puţin de trei locuri, ea îl înfăţişează pe domn ca biruitor al turcilor. Sultanul „a plecat înapoi cu mare ruşine; a pierdut oştire nenumărată. El nu a îndrăznit să mai meargă împotriva lui" Dracula. Acesta ar fi fost bilanţul general al expediţiei din iunie 1462 în Ţara Românească. După incursiunea la sudul Dunării, ce a inaugurat ostilităţile în iarna 1461-1462, lui Dracula sultanul „nu a putut să-i facă nimic, ci a fost fugărit cu ruşine." În sfârşit, în decembrie 1476, când turcii au venit din nou asupra ţării şi au început să prade, „el i-a atacat şi turcii au început să fugă. Oastea lui Dracula a început să-i taie fără milă şi i-a gonit." Numai în relatarea atacului de noapte asupra taberei sultanului întâlnim o nuanţare a poziţiei scrierii faţă de rezultatul conflictului: Dracula „nu a putut să biruie cu oameni puţini împotriva unei oştiri mari şi s-a întors." Chiar şi aşa însă, reiese limpede că atât atitudinea autorului textului, cât şi - bineînţeles - cea a purtătorilor tradiţiilor orale pe care el le-a înregistrat, a fost de netă simpatie şi admiraţie pentru lupta antiotomană a voievodului Ţării Româneşti, în persoana căruia tuturor le-a plăcut să vadă un învingător al păgânilor turci.

Una din trăsăturile dominante ale lui Vlad Ţepeş a fost vitejia. Potrivit versiunii slave a *Povestirii* ..., când a pornit războiul cu turcii, el ar fi grăit astfel „către întreaga sa oştire": „Cine vrea să se gândească la moarte, acela să nu meargă cu mine, ci să rămână aci!" Iar după celebrul său atac de noapte, ar fi cercetat „el însuşi" pe războinicii întorşi din luptă: „Celui care era rănit din faţă îi dădea cinste mare şi-l făcea «viteaz» al său; pe cel găsit că era rănit din spate îl trăgea în ţeapă, zicând: „Tu nu eşti bărbat, ci femeie." „Când a fost asasinat, înainte de a-şi da duhul, ar fi reuşit totuşi să ucidă „cu sabia sa, pe cinci dintre ucigaşii săi ..."

Cu deosebită pregnanţă vădeşte textul discutat caracterul mândru, orgoliul de „mare stăpânitor," al domnului. Astfel, el pedepseşte crunt pe solii turci care nu se descoperă în faţa sa, neţinând seamă nici de faptul că ei veniseră din partea prea-puternicului sultan, nici că era vorba de un binecunoscut obicei al ţării lor (pe care şi el, desigur, nu îl ignora deloc);[72] pe călugărul „latin" care i-a spus că este „pus de Dumnezeu ca stăpân ca să pedepsească pe cei care fac rău şi să milostivească pe cei care fac bine" l-a răsplătit cu mărinimie, însă pe cel care a cutezat să-i conteste

---

[70] Pentru biografia Mariei, doamna lui Basarab cel Tânăr, reţinută o vreme în captivitate în Transilvania, vezi corespondenţa din anul 1480, publicată în *D.R.H.*, B, vol. I, nr. 166-169, p. 270-273, şi nr. 173-174, p. 280-282, precum şi de I. Bogdan, *Documente privitoare la relaţiile Ţării Româneşti cu Braşovul şi cu Ţara ungurească*, nr. CCXXIII - CCXXVII., p. 271-281.

[71] *Ibidem*, nr. 179, p. 288-292.

[72] Dar această anecdotă mai poate fi eventual interpretată şi altfel: Vlad Ţepeş era un straşnic apărător al obiceiurilor, al datinilor ţării, situaţie pe care ameninţau s-o modifice turcii. Dialogul domnului cu solii turci se termină în această anecdotă cu „mesajul" către sultan „*să nu trimită obiceiul său la alţi stăpânitori, care nu vor să-l aibă, ci să-l ţină la el.*"

autoritatea şi judecata l-a tras în ţeapă, sub cuvânt că nu ştie „să umble pe la *stăpânitorii cei mari*” (s.n., Şt. A.); la fel, în urma dialogului cu solul regelui Ungariei, formula „mare stăpânitor” revine chiar de patru ori, din context reieşind că regele maghiar era considerat de Vlad Ţepeş egalul său („Tu într-adevăr poţi să umbli în solie de la *stăpânitorii cei mari*, la *alţi mari stăpânitori*, pentru că eşti învăţat de stăpânitorul tău cum să vorbeşti cu *stăpânitorii cei mari*”). Şi, mai departe: „Alţii însă să nu îndrăznească, ci mai întâi vor fi învăţaţi cum să stea de vorbă cu *stăpânitorii cei mari*”); solii, de oriunde ar fi fost trimişi, trebuiau să fie îmbrăcaţi „în chip ales,” adică potrivit cu rangul înalt al celui căruia i se adresau; fostul domn a tăiat capul pristavului, în casa sa din Pesta, fiindcă acesta a „năvălit tâlhăreşte în casa unui *mare stăpânitor*” (Pentru mai multă lămurire, el ar fi adăugat: „Dacă ... ar fi venit la mine şi mi s-ar fi înfăţişat şi eu aş fi găsit în casa mea pe acel răufăcător, sau l-aş fi predat, sau l-aş fi iertat de la moarte.” Este o referire directă la dreptul domnesc de viaţă şi de moarte, pe care Ţepeş se vede că înţelegea să-l aplice în mod absolut, oriunde i se întindea stăpânirea ... fie numai şi în spaţiul redus al reşedinţei fixate lui de regele Ungariei la Pesta, după eliberarea din temniţă!).

„Dracula” era un înţelept, acesta fiind - conform versiunii slave a *Povestirii ...* - un atribut implicit calităţii lui de „mare stăpânitor”: „...Dacă stăpânul tău, ştiindu-te cu minte puţină şi neînvăţat, te-a trimis la mine, la un *stăpânitor înţelept*, atunci stăpânitorul tău te-a omorât... ;” în anume cazuri, când pedepsea un sol, el scria apoi suveranului din partea căruia acesta venise „să nu mai trimită la un stăpân preaînţelept în solie pe un om puţin la minte şi neînvăţat” (s.n., Şt. A.). De altfel, toate întrebările şi rezolvările „sucite” ale domnului, care dau culoare şi savoare majorităţii anecdotelor, nu constituie decât tot atâtea mărturii asupra inteligenţei sale. Impresia este şi mai mult întărită de meşteşugul cu care „Dracula” ar fi înşelat pe sultan şi ar fi reuşit să pătrundă - cu oastea sa -, fără să întâmpine nici o rezistenţă, cale de „vreo 5 zile” în Imperiul Otoman. Nu contează că lucrurile au stat în realitate puţin altfel. Ceea ce ne interesează este numai părerea ce se degajă din lectura textului analizat.

Ţepeş era un om drept, care nu tolera nici o încălcare a legii în ţara sa, pedepsind aspru pe oricine ar fi săvârşit-o, fără să ţină seama de rangul sau averea lui. Citām din nou: „Şi aşa de mult ura răul în ţara sa, că dacă săvârşea cineva vreun rău, fie hoţie sau tâlhărie sau vreo minciună sau nedreptate, acela nu era chip să rămână viu. Fie că era boier mare, sau preot ori călugăr, sau om de rând, ba chiar dacă cineva ar fi avut mare bogăţie, nu putea să se răscumpere de la moarte.” Tot atât de aspru pedepsea el lenea şi moravurile uşoare, oriunde le întâlnea. Urmarea fermităţii măsurilor luate a fost că era atât de „temut,” încât călătorii, pe vremea lui, puteau bea apă la o fântână dintr-un loc pustiu cu „o cupă mare şi minunată de aur,” fără ca nimeni să îndrăznească să o fure.

Se poate spune chiar, în plus, că era mărinimos cu cei despre care credea că merită. Războinicilor întorşi din luptă şi răniţi „din faţă” le dădea „cinste mare” şi-i introducea în categoria „vitejilor,” ceea ce presupune că-i răsplătea cu sate şi ocine. Călugărului „latin” care i-a răspuns pe gustul său la întrebări i-a dăruit enorma sumă de „50 de ducaţi de aur.” Pe solul regelui Ungariei, care iarăşi l-a satisfăcut cu replica dată, „l-a cinstit foarte mult şi, umplându-l cu daruri, i-a dat drumul ...”

Cum poate fi deci recompus portretul lui Vlad Ţepeş din crâmpeiele versiunii slave a *Povestirii...* prezentate până acum? Pe scurt: un prinţ care a impresionat prin lupta dusă contra turcilor, viteaz şi înţelept, aspru dar drept şi mărinimos, pătruns de orgoliul de „mare stăpânilor,” autonom şi dârz în păstrarea acestei poziţii. Fireşte, nu trebuie să trecem sub tăcere în nici un caz criticile şi acuzaţiile aduse de acelaşi text personajului, cum ar fi de pildă cele privitoare la cruzimea lui uneori excesivă. Dar ele ocupă un loc secundar în economia acestei versiuni a Povestirii... şi pălesc în mod evident în faţa notelor dominante pozitive concentrate în caracterizarea de mai sus, care corespunde imaginii de ansamblu comunicate cititorului. Pe de altă parte, aspectele nefavorabile chipului voievodului se regăsesc mai cu seamă în partea a doua a textului, pe care am atribuit-o prelucrătorului anonim, din veacul XV, al nucleului folcloric originar. Ele coincid deci în bună măsură opiniei sale personale, pe alocuri ostilă lui Vlad Ţepeş.

Examenul întreprins adineauri în legătură cu atitudinea generală a versiunii slave a *Povestirii despre Dracula voievod* faţă de personalitatea evocată şi acţiunile ei ne ajută mult în circumscrierea

mediului care a dat naştere atât tradiţiilor orale, cât şi scrierii însăşi. Într-adevăr, ne putem încumeta acum să alăturăm întreaga scriere legendei balcanice asupra lui Vlad Ţepeş, aşa cum a fost ea înregistrată de un Ducas sau un Chalcocondil. Se creează astfel, pentru prima oară, premisele studierii acestei originale opere medievale nu izolat, cum s-a făcut până în prezent, ci într-un context mai larg, al unui curent de opinie favorabil persoanei domnului Ţării Româneşti, răspândit pe toată aria sud-estului Europei în ultimele decenii ale secolului XV.

Cu alt prilej am comparat amănunţit fragmentul din textul lucrării lui Chalcocondil privitor la Vlad Ţepeş - cel mai extins izvor contemporan creştin de la sudul Dunării asupra istoriei lui şi deci cel mai apt să se preteze unei asemenea cercetări - cu versiunea slavă a Povestirii despre Dracula voievod. Nu fără surprindere am constatat că există nu mai puţin de zece puncte de contact între cele două naraţiuni. Ne mulţumim să enumerăm doar câteva, indicând versiunea slavă a Povestirii... cu sigla D, iar lucrarea istorică a lui Chalcocondil cu sigla C: 1. în amândouă textele este consemnată pedeapsa preferată a domnului Ţării Româneşti - tragerea în ţeapă. În D, obiceiul acesta apare menţionat de 11 ori, iar în C de 5 ori; 2. Folosirea ţepii mai înalte, ca semn de „cinste” pentru osândiţii de seamă (soli sau demnitari) este amintită în D de două ori, iar în C o dată; 3. Faptul că Dracula, neţinând seamă de ranguri, ucidea şi boieri, dacă îi socotea vinovaţi, figurează de asemenea atât într-un text, cât şi în celălalt: D - „(IV) ... Fie că era *boier mare,* sau preot ori călugăr, sau om de rând, ba chiar dacă cineva ar fi avut mare bogăţie, nu putea să se răscumpere de la moarte;” C „... după aceea, chemând câte unul din *boierii săi*, despre care putea crede că ar fi în stare să ia parte la trădarea pentru schimbarea domnilor, îi sluţea şi trăgea în ţeapă;” 4. Episodul incursiunii pustiitoare de la sudul Dunării, în teritoriul otoman, este şi el relatat în ambele texte; 5. La fel se întâmplă şi cu celebrul atac de noapte al lui Vlad Ţepeş şi al oastei sale asupra taberei sultanului etc., etc.[73] Toate aceste elemente comune accentuează mult valoarea ca izvor istoric a versiunii slave a Povestirii.... demonstrându-ne mai ales că nucleul folcloric originar avea numeroase temeiuri reale. Dar lucrul cel mai important este că, aşa cum spuneam, ni se deschide o nouă perspectivă pentru înţelegerea diverselor faţete ale problemei genezei acestei scrieri.

Integrarea versiunii slave a *Povestirii despre Dracula voievod* în ambianţa - sau, mai bine zis, în vecinătatea - unei tradiţii populare pozitive în jurul personalităţii lui Vlad Ţepeş, difuzate într-un spaţiu vast, ridică întrebarea care a putut fi focarul ce a potenţat-o? S-ar cuveni, fireşte, ca răspunsul să vină îndată, simplu, ca ceva de la sine înţeles: desigur, *Ţara Românească*, adică însuşi teatrul principal al isprăvilor ce i-au dus vestea în cele patru zări. Totuşi, în ciuda oricărei logici, s-a ajuns în cursul disputei - ce durează de mai multe decenii - asupra procesului genezei acestei scrieri să se conteste că în Ţara Românească ar fi existat şi circulat legende în legătură cu Vlad Ţepeş, în a doua jumătate a secolului XV...[74]

Or, dacă ne menţinem la confruntarea dintre textul lui Chalcocondil, redactat probabil la Atena - în tot cazul, la sudul Dunării, şi acesta este momentan singurul lucru care ne interesează - şi textul versiunii slave a *Povestirii...*, al cărui loc de alcătuire nu se cunoaşte, nu e greu să ne dăm seama din nou că acesta din urmă nu poate fi căutat decât undeva la nord-vest de Ţara Românească. De pildă, deşi atât într-unul, cât şi în celălalt text sunt amintiţi sultanul otoman şi regele Ungariei, în fiecare dintre ele este numit expres şi în mod frecvent doar unul dintre cei doi suverani: la

---

[73] Ştefan Andreescu, *Premières formes de la littérature historique roumaine en Transylvanie (Autour de la version slave des récits sur les voievode Dracula)*, în *Revue des Études Sud-Est Européennes,* tom XIII (1975), nr. 4, p. 511-524. Discuţia din acest studiu a făcut mai întâi obiectul unei comunicări prezentate la Universitatea din München, în cadrul Seminarului pentru istoria Estului şi Sud-Estului Europei, condus de prof. dr. Georg Stadtmüller (17 mai 1974), sub titlul, *Die Anfänge der rumänischen Literatur in Siebenbürgen (Neue Geschichtspunkte im Rahmer der wissenschaftlichen Diskussion zur slawischen Literatur über „Drakula”*).

[74] Cel mai recent adept al acestei teze, să-i spunem paradoxale, este Matei Cazacu, *À propos du récit russe „Skazanie” o Drakule voevode,* în *Cahiers du Monde russe et soviétique,* XV (1974), nr. 3-4, p. 285. Cf. Georgeta Ene, *Romanian Folklore about Vlad Ţepeş,* în *Revue des Études Sud-Est Européennes,* tom XIV (1976), 4, p. 581-590, care atestă supravieţuirea tradiţiilor populare despre voievod, în zona cetăţii Poienari, până în urmă cu câteva decenii.

Chalcocondil figurează mereu numele sultanului - „Mehmet,” „Machmut,” în vreme ce în versiunea slavă a Povestirii... cel al „craiului unguresc Mateiaş,” sultanul fiind citat numai sub forma „împăratul.” Sau, un alt exemplu: în naraţiunea slavă reapar la tot pasul precizări geografice, sugestive tocmai prin repetare - la Vlad Ţepeş s-au prezentat doi călugări latini „din *Ţara Ungurească*,” în cetatea lui a sosit „un negustor, un *străin oarecare din Ţara Ungurească*,” solul regelui Ungariei era „de la Mateiaş, craiul unguresc.” Această familiarizare a autorului anonim al scrierii cu identitatea regelui Ungariei, precum şi localizarea originii câtorva dintre protagoniştii anecdotelor tot în Ungaria îndrumă către fixarea zonei posibile a redactării ei numai pe direcţia Buda - hotarul de miazănoapte al Ţării Româneşti. Dacă însă am elimina Ţara Românească din poziţia de centru de iradiere al legendelor despre Vlad Ţepeş, atunci opera discutată ar trebui pur şi simplu privită ca fiind ruptă de orice bază, ca un fruct al hazardului inspiraţiei unui cărturar de limbă slavă! În plus, am ajunge în fond să negăm însăşi existenţa oricărei tradiţii populare cu privire la personalitatea fascinantă a voievodului - inclusiv a celor din Balcani, demonstrată în paragraful anterior - ceea ce ar fi evident absurd.

Dar stau oare lucrurile într-adevăr aşa? Domnia lui Vlad Ţepeş în Ţara Românească nu a lăsat nici o urmă folclorică în interior? Suntem întru totul de acord cu cei ce nu au admis că sursa de inspiraţie a lui Petre Ispirescu, când şi-a scris poveştile despre Vlad Ţepeş,[75] ar fi fost direct folclorică, fapt care - dacă s-ar fi întâmplat - ar fi atras după sine concluzia categorică şi îmbucurătoare că au existat bogate tradiţii populare asupra lui Ţepeş ce s-au păstrat până la sfârşitul secolului XIX.[76] În realitate însă, Petre Ispirescu a cunoscut şi prelucrat desigur anecdotele din versiunea germană, publicată încă din 1804 de Engel, precum şi anecdota înregistrată în cronica Ţării Româneşti, cu privire la construirea cetăţii Poenari.[77] În schimb, faptul că în prima cronică a Ţării Româneşti, închegată în decursul mai multor faze, de-a lungul veacului XVI, aşadar într-o scriere *de alt tip* decât versiunea slavă a *Povestirii...*, a pătruns totuşi o anecdotă similară tipologic celor din seria cuprinsă în textul ce ne preocupă, este de natură să confirme că în Ţara Românească a existat şi s-a perpetuat timp de câteva generaţii o producţie folclorică de excepţie privitoare la Vlad Ţepeş. Oricine zăboveşte şi contemplă partea de început a cronicii Ţării Româneşti, ulterior inclusă în compilaţia cunoscută sub numele *Letopiseţul Cantacuzinesc* (sec. XVII), este uimit să vadă că lista atât de seacă, de săracă în date şi fapte, a domnilor Ţării Româneşti dintre legendarul Negru Vodă, al cărui „descălecat” este pus în 1290, şi Radu cel Mare (1495-1508) - de cele mai multe ori reprezentând o strictă înşiruire de nume de domni, cu indicarea fantezistă a duratei domniilor respective -, este deodată întreruptă, în dreptul numelui lui Vlad Ţepeş, de o relativ întinsă istorioară, aceea a felului în care au fost pedepsiţi orăşenii din Târgovişte, pentru „vina mare” faţă de fratele acestui domn.[78] Dacă admitem, aşa cum am presupus altădată, că secţiunea de cronică în care este menţionat numele lui Ţepeş a fost redactată între 1568-1577,[79] atunci am avea dovada peremptorie că în a doua jumătate a secolului XVI, amintirea şi legenda lui Vlad Ţepeş erau încă atât de puternice, încât mai puteau influenţa creaţia cultă din Ţara Românească. Oricum, nu poate încăpea nici o îndoială, după părerea noastră, că Ţara Românească a fost izvorul de căpetenie al legendelor despre Vlad Ţepeş, fie că ele s-au răspândit la nord de Carpaţi, fie la sud de Dunăre,

---

[75] Petre Ispirescu, *Poveşti despre Vlad Ţepeş,* Cernăuţi, 1936; Idem, *Viaţa şi faptele lui Vlad Ţepeş,* Cernăuţi, 1939-1942.

[76] Aşa cum a crezut, fără dreptate, Pandele Olteanu, *Limba povestirilor slave despre Vlad Ţepeş ...*, p. 17, 19-20 şi 23.

[77] Observaţia lui A. Balotă, în recenzia la cartea lui Pandele Olteanu, tipărită în *Studii şi cercetări lingvistice,* an XIII (1962), nr. 1, p. 95-96. Pentru prelucrările datorate lui Ispirescu, vezi şi Petre Ispirescu, *Opere,* vol. II, ediţie de Corneliu Bărbulescu şi Aristiţa Avramescu, Editura Minerva, Bucureşti, 1971, p. 268-272 şi 279-299.

[78] *Istoria Ţării Româneşti (1290-1690). Letopiseţul Cantacuzinesc,* ed. cit., p. 4.

[79] Ştefan Andreescu, *Considérations sur la date de la première chronique de Valachie...*, p. 372-373. Există, însă, şi o altă opinie potrivit căreia, textul cu pricina a fost introdus mai târziu în corpul cronicii, în a doua jumătate a veacului XVII (Cătălina Velculescu, *Între scriere şi oralitate*, Editura Minerva, Bucureşti, 1988, p. 10-11).

până pe ţărmul Mării Egee şi al Bosforului. Varianta lor pozitivă, ceea ce am numit *curentul de opinie favorabil lui Vlad Ţepeş*, a generat până la urmă - probabil în 1486 şi nu mai devreme - un produs literar-istoric major, care este Povestirea despre Dracula voievod în limba slavă.

Unde şi de către cine a fost redactată această scriere? Iată că am ajuns în sfârşit şi la întrebarea esenţială, dezbătută până acum fără rezultat definitiv de numeroşii istorici sau filologi români şi străini. Când am arătat că versiunea slavă a *Povestirii*... nu a putut fi întocmită decât în regiunile dinspre nord-vest de Ţara Românească, nu am spus de fapt un lucru nou. S-a remarcat încă mai demult că autorul anonim al textului afirmă la un moment dat că a văzut „*aici* la Buda," pe Mihnea., cel mai vârstnic fiu al lui Ţepeş, care fugise „de la împăratul turcesc la rege."[80] La fel, s-a mai observat că el era un ortodox fervent, care condamnă cu vigoare „lepădarea" de ortodoxie şi trecerea la catolicism a lui Vlad Ţepeş, presupusă a se fi întâmplat în temniţă.[81] Aceste elemente, laolaltă cu unele particularităţi lingvistice - cuvintele: birev (judecător comunal - de la ungurescul „biró"), capa (fes, turban), hraniti (în sens de a „hrăni" şi nu de „a păzi") etc., l-au determinat pe N. P. Smochină, în anul 1939, să atribuie, pentru prima oară, versiunea slavă a Povestirii... unui român transilvănean.[82] Ulterior, acestei ipoteze i s-a alăturat şi reputatul învăţat român P. P. Panaitescu, care a susţinut cu tărie că manuscrisul primitiv a fost redactat în limba slavă meridională, folosită ca limbă literară şi limbă oficială în biserică, în evul mediu, şi în ţările române.[83] Într-un sens în fond identic, adică tot pentru un autor originar din Transilvania, s-a pronunţat şi alt specialist român în slavistică, prof. Pandele Olteanu, care a întreprins un examen filologic deosebit de amplu al manuscrisului din 1490 al scrierii. Numai că prof. Pandele Olteanu a ajuns la concluzia că limba de redacţie a fost „slava carpatică," iar nu medio-bulgara, autorul fiind, poate, un „român din nordul Transilvaniei."[84] Mărturisim că, în ce ne priveşte, aderăm şi subscriem întru totul la ipoteza de mai sus, a localizării scrierii în Transilvania şi a autorului român. Ţinând seamă de toate elementele puse în lumină de cercetătorii ce ne-au precedat, argumentul de bază care ne-a adus însă la această convingere îl constituie relaţia organică care a trebuit să existe între actul de cultură, reprezentat de însăşi scrierea discutată, şi curentul de opinie favorabil în jurul lui Vlad Ţepeş, constatat la nivel folcloric în tot sud-estul Europei. Or, numai mediul ortodox românesc din Transilvania putea, în a doua jumătate a secolului XV, promova acest curent la limita nordică a spaţiului sud-est european, în apropierea Budei. La elementele de amănunt, anterioare, din domeniul criticii interne a textului, mai adăugăm încă unul, pe care nu ştim să-l mai fi relevat cineva: în anecdota XII ne-a atras atenţia formularea „ori de unde venea la el un sol, de la împărat, sau de la rege..." Este, credem, o formulare extrem de concisă, pe care doar un localnic - din Ţara Românească sau din imediata vecinătate - o putea întrebuinţa, a însuşi statutului politic extern, european, al Ţării Româneşti din vremea lui Ţepeş, anume acela al dublei suzeranităţi exercitate de Imperiul Otoman şi de regatul Ungariei.[85] În plus, studii recente au arătat că în Transilvania sfârşitului de secol XV biserica ortodoxă română a reuşit să atingă forme superioare de organizare.[86] Aşa stând lucrurile, aceasta fiind singura instituţie românească ce s-a manifestat activ în epocă în interiorul arcului carpatic, firesc este să ne gândim că la adăpostul ei a luat naştere produsul cultural major care este versiunea slavă a *Povestirii despre Dracula voievod*. Să nu uităm că cel dintâi copist al scrierii a fost un călugăr - Efrosin. Se prea poate deci ca şi autorul textului să fi fost tot un om al bisericii şi pe calea legăturilor bisericeşti din lumea ortodoxă să fi ajuns manuscrisul originar în Rusia, către anul 1490.

---

[80] Vezi, de pildă, I. Bogdan, *Vlad Ţepeş...*, p. 118; N. P. Smochină, *op. cit.*, p. 8; P. P. Panaitescu, *Cronicile slavo-române ...*, ed. cit., p. 198.

[81] N. P. Smochină, *op. cit., p.* 14.

[82] *Ibidem*, p. 7-15.

[83] P. P. Panaitescu, *Cronicile slavo-române...*, p. 197-199; aceleaşi concluzii şi în recenzia publicată de P. P. Panaitescu în *Revue Roumaine d' Histoire*, tom II, 1963, nr. 1, p. 253-259.

[84] Pandele Olteanu, *Limba povestirilor slave despre Vlad Ţepeş...*, p. 302.

[85] Menţionăm tot acum că pentru ipoteza autorului român transilvănean s-a pronunţat şi A. Balotă, în *Studii şi cercetări lingvistice*, an XIII (1962), nr. 1, p. 90-97, care însă a respins teoria „slavo-carpatică" a prof. P. Olteanu, rămânând la ideea unui text iniţial medio-bulgar.

[86] Vezi, mai nou, Mircea Păcurariu, *Începuturile Mitropoliei Transilvaniei*, Bucureşti, 1980, p. 59-91.

Astfel, opinia noastră este că redactarea versiunii sale a Povestirii... s-a încheiat la 13 februarie 1486 undeva în Transilvania, autorul fiind un român, probabil un cleric - preot sau călugăr - ortodox.

Trebuie spus însă că a existat o teorie mai veche, ce a apărut în Rusia în veacul trecut, o dată cu descoperirea primelor copii ale Povestirii slave. În anul 1842, slavistul rus A. H. Vostokov, descriind manuscrisele din muzeul Rumianţev,[87] a întâlnit în sbornicul cu nr. 358 o copie a *Povestirii despre Dracula voievod*, ce pare a fi databilă imediat după cea din 1490, identificată - cum am spus - abia în 1929. Şi-a dat repede seama din lectură că autorul „trebuie să fi fost în Ungaria, pe lângă regele Matei," altfel nefiind cu putinţă să posede asemenea detalii asupra prezenţei lui Dracula şi a familiei sale la Buda şi în Ungaria, cum sunt cele din partea finală a textului. A. H. Vostokov s-a gândit apoi că autorul scrierii va fi fost neapărat un rus şi s-a apucat îndată să caute un nume de călător sau diplomat ce s-a aflat la Buda cam atunci când presupunea că ea poate fi datată. În consecinţă, găsind că pe la 1482 s-a aflat în solie pe lângă regele Mateiaş Corvin diacul Feodor Kuriţân, trimis al marelui cneaz al Moscovei Ivan III (1462-1505), învăţatul slavist s-a grăbit să conchidă că „s-ar putea atribui această poveste sau lui Kuriţân însuşi, sau unuia din suita sa, care auzise întâmplările descrise în poveste de la martori oculari, sau de la oameni ce-şi aduceau încă bine aminte de ele."[88] Teoria a făcut carieră, iar scrierea respectivă a ajuns să fie inclusă printre puţinele produse de literatură profană ruseşti ce s-au păstrat din secolul XV.

Însuşi Ioan Bogdan s-a declarat partizanul acestei teorii. Deşi pe timpul lui manuscrisul din 1490 nu era cunoscut, totuşi, editând patru copii ulterioare ale *Povestirii...*, în frunte cu cea din muzeul Rumianţev, savantul român şi-a dat seama din analiza lor comparată că, pe măsura copierii repetate a textului, asistăm la un proces de rusificare treptată a limbii textului originar. După părerea sa, limba manuscrisului Rumianţev, scris în „semiunciala secolelor XV-XVI" - cel mai vechi care i-a stat la dispoziţie - ar fi fost „limba veche slovenească, amestecată pe ici pe colea cu elemente fonetice şi cu puţine cuvinte ruseşti."[89] Ne întrebăm dacă, în absenţa protografului din 1486, astăzi dispărut, Ioan Bogdan ar fi avut măcar acces la manuscrisul din 1490 al călugărului Efrosin, oare ipoteza lui A. H. Vostokov cu privire la Feodor Kuriţân i s-ar fi părut „foarte plauzibilă"?

Este însă interesant şi un alt aspect. După publicarea manuscrisului din 1490 şi ivirea ipotezei autorului român transilvănean - în 1929 şi, respectiv, 1939 - filologii s-au aplecat din nou, cu înfocare, asupra problemelor de fonetică, morfologie şi lexic pe care le ridică acest manuscris, această primă copie. Însă o serie întreagă de cuvinte şi forme relevate de adepţii teoriei autorului român în sprijinul opiniei lor - *poclisar, siromah, pristav, viteaz, hraniti, ducat, capa, boiarin, prăvie, sada, smrăti, trăpiati, diavol* -, socotite deci ca fiind improprii limbii ruse vechi, au fost fie contestate de susţinătorii celeilalte teorii,[90] fie admise doar ca ... elemente de „colorit local," culese pe drumul de întoarcere prin Transilvania şi utilizate în mod conştient de diacul Feodor Kuriţân![91] Pur şi simplu, în asemenea condiţii, un observator ponderat şi nepărtinitor al demersului filologilor nu are nimic mai bun de făcut decât, poate, să renunţe la a le mai folosi deocamdată concluziile. Slavistul de maximă seriozitate care este prof. G. Mihăilă, cu toate că înclina de curând să creadă că ne aflăm într-adevăr în prezenţa unei opere ruseşti a veacului XV, recunoştea totuşi concomitent că „practic vorbind, aşa cum e pusă problema de către susţinătorii textului primordial de redacţie

---

[87] A. H. Vostokov, *Opisanie salvjanskih i russkich rukopisei Rumjanţeskogo muzeja,* Sankt Petersburg, 1842, p. 502-503.

[88] Citatele reproduse în traducerea lui I. Bogdan, *Vlad Ţepeş ...,* p. 107.

[89] *Ibidem, p.* 107,116 şi 124.

[90] Emil Vrabie, *Limba povestirilor slave despre Vlad Ţepeş,* în *Romanoslavica,* tom XIII, 1966, Bucureşti, p. 229-246.

[91] I. S. Luria, *op. cit.,* p. 13; I.. S. Luria (Sankt Petersburg) este şi autorul unei cărţi, *Povest' o Drakule,* Editura Academiei de ştiinţe a U.R.S.S., Leningrad, 1964. Mai nou, Matei Cazacu, care este adeptul paternităţii lui Feodor Kuriţân, admite doar trei termeni slavo-români, care se găsesc în episodul IX *(hraniti, siromah* şi *trup).* După părerea sa, aceasta dovedeşte probabil că „*anecdota a fost comunicată autorului de un român*," dar nu poate îndemna la atribuirea întregului text unui român *(L' histoire du prince Dracula en Europe Centrale et Orientale (XVe siècle),* Geneve, 1988, P-62).

românească (în slavonă), ea este de nerezolvat."[92] „Dosarul" versiunii slave a *Povestirii despre Dracula voievod* va putea fi redeschis desigur, din punct de vedere filologic, numai dacă o fericită întâmplare va scoate la iveală manuscrisul din 1486. Ce se poate spune acum este doar că textul naraţiunii s-a bucurat de o largă popularitate în Rusia secolelor XV-XVIII, unde a fost copiat de nu mai puţin de 22 de ori.

Ţinem să reamintim cititorului că demonstraţia noastră nu s-a bizuit nicidecum pe argumente filologice, ci pe o nouă perspectivă, din domeniul istoriei mentalităţilor. Din această perspectivă, *Povestirea...* slavă nu mai poate fi scoasă în afara spaţiului sud-est european. Ea este expresia literară a unui curent de opinie pozitiv în legătură cu Vlad Ţepeş, prezent atât în Ţara Românească şi Transilvania, cât şi la sudul Dunării. Adăugăm că interpretarea noastră poate fi întregită cu încă o probă, ce ne pare a fi decisivă. Mai mult, această probă are menirea să restrângă spaţiul posibil al redactării textului în mod strict la cel locuit de români, lăsând deoparte alte eventuale zone ale sud-estului european.

Nimeni nu a raportat până astăzi versiunea slavă a *Povestirii despre Dracula voievod* la o scriere întru totul similară, ivită cu aproximativ două sute cincizeci de ani mai târziu în peisajul culturii vechi româneşti. Am numit scrierea *O samă de cuvinte de Ion Neculce*.[93] Identitatea lor tipologică este frapantă. Redactate probabil către 1732-1733, o dată cu începutul cunoscutei cronici „de la Dabija Vodă până la a doua domnie a lui Constantin Mavrocordat," cele 42 - unele cercetări arată că de fapt ar fi fost în total 46[94] - de „cuvinte" ale lui Neculce nu sunt altceva decât tot atâtea anecdote literar-istorice „audzite din om în om, de oameni vechi şi bătrâni." În plus, şi lucrul merită a fi scos cu tărie în evidenţă, prima secţiune a scrierii învăţatului cronicar moldovean (tradiţiile I-IX) priveşte exact epoca în care au luat naştere şi anecdotele în legătură cu Ţepeş, adică a doua jumătate a secolului XV. Şi nu e puţin lucru, de asemenea, că cel dintâi „cuvânt" se referă la confruntarea lui Ştefan cel Mare cu turcii, care reapare şi ulterior, în cuprinsul aceleiaşi secţiuni de început a scrierii lui Neculce. Este, într-adevăr, întocmai situaţia din versiunea slavă a *Povestirii despre Dracula voievod*. Dispunem astfel de o confirmare de prestigiu a ideii că dârza rezistenţă a ţărilor române contra expansiunii Imperiului Otoman, în a doua jumătate a veacului XV, a generat bogate tradiţii folclorice în jurul figurilor voievozilor care au condus-o, Ştefan cel Mare şi, respectiv, Vlad Ţepeş.

Dar, ceea ce ne interesează în primul rând aici este că, din unghiul de vedere al istoriei literare şi, în ultimă instanţă, al mentalităţilor, cele două scrieri pot fi perfect inseriate tipologic. Vom reproduce un singur „cuvânt" al lui Neculce: „VII. Ştefan vodă cel Bun, vrând să margă la biserică întru o duminică dimineaţa, la liturghie, în târgu în Vasluiu, şi ieşind în polimari la curţile domneşti ce era făcute de dânsul, au auzit un glas mare de om strigând să aducă boii la plug. Şi mirându-se ce om este acela să are duminica, şi îndată au trimis în toate părţile, ca să-l găsească pre acel om, să-l aducă la dânsul. Şi l-au aflat pre om în sus, pre apa Vasluiului, cale de patru ceasuri, arând la o movilă ce se cheamă acum Movila lui Purcel. Că pe acel om încă îl chema Purcel. Şi ducându-l pre acel om la Ştefan Vodă, l-au întrebat Ştefan vodă; el au strigat aşè de tare, şi pentru ce ară duminica? El au dzis că au strigat el să aducă boii la plug, şi ară duminica, că este om sărac, şi într-alte dzile n-au vrut frate-său să-i dé plugul, şi acum duminica i-au dat. Deci Ştefan vodă au luat plugul fratelui celui bogat şi l-au dat fratelui celui săracii, să fie a lui."[95] Oare subiectul acestei tradiţii înregistrate de Neculce nu se potriveşte admirabil cu subiectul şi „stilul" din anecdota IX a versiunii slave a *Povestirii despre Dracula voievod*, cea cu privire la săracul cu cămaşa ruptă şi murdară întâlnit pe drum de Vlad Ţepeş? Neîndoielnic, avem de-a face cu un tip de scriere identic, în fapt cu o *veche tipologie literară românească*, nerelevată până acum. Această deosebit de interesantă categorie de scrieri s-a ivit pe temelia folclorului istoric medieval.

---

[92] G. Mihăilă, în studiul introductiv *Ioan Bogdan (1864-1919),* la Ioan Bogdan, *Scrieri alese,* Editura Academiei, Bucureşti, 1968, p. 65-66.

[93] Ion Neculce, *Letopiseţul Ţării Moldovei,* Editura Minerva, Bucureşti, 1975, p. 11-30.

[94] Vezi Const. C. Giurescu, *Valoarea istorică a tradiţiilor consemnate de Ion Neculce,* în culegerea *Studii de folclor şi literatură,* E. P. L., Bucureşti, 1967, p. 442-443.

[95] Ion Neculce, *op. cit.,* ed. cit., p. 14-15.

Istoricii şi criticii literari au întâmpinat mereu dificultăţi în a defini şi încadra tipologic *O samă de cuvinte* a lui Ion Neculce. În lipsa oricărui alt criteriu, considerând lucrarea mai mult ca o curiozitate literară, ei au introdus-o până de curând în aşa-numita, cu un termen recunoscut convenţional „literatură de frontieră," alături de jurnale, memorii, corespondenţă şi alte mărturii literare de tot soiul.[96]

De acum încolo însă, orice dificultate în acest sens este eliminată. încercarea lui Neculce va trebui studiată şi interpretată numai în strânsă legătură cu versiunea slavă a *Povestirii despre Dracula voievod,* care a precedat-o. Pe de altă parte, pentru problema noastră, gruparea tipologică pomenită constituie un argument absolut revelator că ideea versiunii slave a Povestirii despre Dracula voievod se înscrie firesc în inventarul ideilor literare din orizontul culturii româneşti medievale. Cu titlu informativ, înainte de a încheia, semnalăm şi o a treia teorie privind localizarea şi paternitatea versiunii slave a *Povestirii* ... Ea aparţine lui Grigore Nandriş şi tinde să demonstreze că originalul textului trebuie căutat în Moldova lui Ştefan cel Mare, poate chiar în cancelaria atât de bine organizată a voievodului.

Scrierea ar fi fost, de fapt, potrivit acestei opinii, „un alt instrument de informare şi propagandă" al lui Ştefan spre a uni puterile creştine împotriva pericolului comun al turcilor, aşa cum a fost, pentru restul Europei, *Cronica moldo-germană*.[97]

Dar orice încercare de a merge pe acest drum este sortită eşecului dacă nu se furnizează o explicaţie cât de cât plauzibilă a unui mare „cusur" al textului Povestirii...: imaginea lui Ştefan cel Mare apare cu totul palidă şi neimportantă. El l-ar fi instalat pe Vlad Călugărul în scaunul domnesc al Ţării Româneşti ... „din voia" regelui Mateiaş Corvin. Atât despre rolul lui politic la Dunărea de Jos! Nici un cuvânt despre relaţiile propriu-zise cu Vlad Ţepeş - „Dracula," nici despre faptul că acesta l-a ajutat să apuce domnia Moldovei (în 1457), nici despre sprijinul pe care el însuşi, personal, l-a dat eroului *Povestirii* ... ca să ocupe pentru a treia oară tronul Ţării Româneşti (în 1476) ... Este o obiecţie fundamentală, care nu poate fi înlăturată cu una cu două. Credem că sunt puţine şanse de a se putea dovedi vreodată că fie curtea domnească, fie cancelaria Moldovei au avut vreun rol în redactarea naraţiunii slave asupra lui „Dracula."

În sfârşit, menţionăm în treacăt şi tentativa cu totul recentă, făcută de Alexandru V. Boldur de a identifica pe autorul versiunii slave a Povestirii... în persoana unui anume Martânco (de la Martin) „din Ungaria" (probabil din Transilvania), care s-a aflat printre însoţitorii lui Feodor Kuriţân la întoarcerea din solia de la Buda. Aşa s-ar justifica o serie de „românisme" din textul naraţiunii, care, după părerea lui Alexandru V. Boldur, sunt următoarele: *apoclisar, siromah, hraniti, biscup, moldovski, birev, capa şi trupeia* (cu sensul de „corp," „trup" - ca în limba română, iar nu de „cadavru" - ca în rusă), şi, totodată, s-ar găsi o explicaţie şi pentru prezenţa manuscrisului originar în Rusia.[98] Nouă însă ni se pare că pur şi simplu s-a încercat o „împăcare" a celor două teorii de bază. Căutarea unui autor anume pentru versiunea slavă a *Povestirii...* este, pe de altă parte, prematură. Şi nici modalitatea pătrunderii manuscrisului protograf în Rusia nu are deosebită importanţă în stadiul actual al cercetărilor. Se ştie doar cât de uşor şi cât de departe circulau în evul mediu, în apusul catolic şi în răsăritul ortodox al Europei, manuscrisele de conţinut religios. Este de reţinut deci, din ipoteza lui Alexandru V. Boldur, numai lista de „românisme" din copia datată 1490 şi provenită de la mănăstirea Chirilo Belozersc. Ea va putea fi folosită eventual la o reiniţiere a dezbaterii filologice, în susţinerea părerii că manuscrisul din 1486 a fost redactat în *slavo-română,* părere pe care de fapt - de ce să n-o spunem? - o împărtăşim şi noi.[99]

---

[96] Vezi, de pildă, Al. Săndulescu, *Opţiuni şi criterii în editarea literaturii documentare,* în *România liberă,* an XXXIII, 1975, nr. 9598 din 3 sept., p. 2.

[97] Grigore Nandriş, *The Historical Dracula: The Theme of His Legend in the Western and in the Eastern Literatures of Europe,* în *Comparative Literature Studies,* vol. III, nr. 4, 1966, University of Maryland, p. 390; teorie reluată în Idem, *Le théme de Dracula dans les littératures européennes...*, loc. cit., p. 72-73.

[98] Alexandru V. Boldur, *Un român transilvănean - autor presupus al „Povestirii ruse despre Dracula,"* în *Apulum,* tom VIII, 1970, p. 67-76.

[99] Semnalăm tot acum că şi Nicolae Iorga a ţinut să-şi formuleze opinia în problema originii şi

S-ar mai putea obiecta, împotriva tezei autorului român, faptul că în introducerea la textul *Povestiri…*, aşa cum este el cunoscut astăzi, ne întâmpină următoarele cuvinte: „... Dracula pe limba românească, *iar pe a noastră, diavol*” (s.n., Şt. A.). Iar în anecdota XIII, despre comoara ascunsă, găsim încă o referire la numele personajului: „... nimeni să nu afle de nelegiuirea săvârşită de el, decât numai diavolul al cărui nume îl purta şi el.” Dar, în absenţa protografului din 1486, se poate prea bine presupune că în ambele cazuri avem de-a face cu intervenţii, cu adnotări, ale călugărului Efrosin.

---

paternităţii *Povestirii despre Dracula voievod,* în versiunea slavă. El a negat că autorul ar fi putut fi Feodor Kuriţân şi a presupus că este vorba de un „*produs popular în necontenită prefacere, care s-a folosit şi de ... <un> raport oficial din vremea eroului*.” Se constată lesne că avem de-a face cu o teorie hibridă. Un „raport oficial” asupra lui Vlad Ţepeş sosit la Moscova şi ... prefăcut în „produs popular”(!?). Afirmaţia are caracterul unei pure speculaţii, ce nu rezolvă în nici un fel întrebările de căpetenie pe care le suscită textul. Se vede că Nicolae Iorga era încă profund influenţat de părerea lui Ioan Bogdan, care, repetăm, nu cunoştea în 1896 manuscrisul din 1490 şi înclina să creadă că lucrarea a fost compusă în rusa veche. (Vezi N. Iorga, *Contribuţii la legăturile româneşti cu ruşii şi ungurii. I. Ceva nou despre povestea rusească a isprăvilor lui Vlad Ţepeş; II. Un „neamţ” din secolul al XVIII-lea care suferă pentru „legea românească” şi „evangheliile Margaretei Tomaian,”* în *Analele Academiei Române. Memoriile Secţiunii Istorice,* seria III, tom XXI, Bucureşti, 1939, p. 195-198.)

Capitolul II

Versiunea germană a faptelor lui Vlad Ţepeş

Aşa cum înspre răsărit, până departe în Rusia, faima lui Vlad Ţepeş a fost răspândită cu ajutorul versiunii slave a povestirii despre isprăvile lui, în direcţia opusă, adică spre centrul şi apusul Europei, renumele i-a fost propagat rintr-o scriere oarecum similară, dar de astă dată în limba germană.

Şi acest text a suscitat numeroase discuţii. Vom încerca şi noi să-i prezentăm conţinutul, nu înainte de a preciza că, potrivit precedentelor cercetări, el a fost redactat, într-o primă formă, chiar în anul 1462, în momentul crucial al războiului cu turcii şi al capturării voievodului. O a doua precizare preliminară necesară este că, după ce a circulat în manuscris, această versiune a cunoscut către sfârşitul secolului XV lumina tiparului, în Germania, fiind reeditată de mai multe ori, cu unele modificări şi adaosuri. Este o dovada peremptorie a excepţionalei popularităţi de care s-a bucurat. În sfârşit, este meritul lui Ioan Bogdan de a fi arătat cel dintâi că la baza tuturor variantelor, manuscrise şi imprimate, a stat un izvor unic, un protograf alcătuit foarte probabil de un sas de la Braşov sau Sibiu.[1]

În ce ne priveşte, în cele ce urmează am utilizat conţinutul copiei manuscrise descoperite la mănăstirea St. Gali (Elveţia), care pare să fie destul de apropiat de arhetipul redactat în Transilvania, confruntându-l cu cel al ultimului incunabul, apărut la Strassburg, în 1500, în tiparniţa lui Mathias Hupfuff.[2] Am socotit astfel că vom putea oferi cititorului o imagine suficient de completă în legătură cu legenda lui Vlad Ţepeş în lumea germană a celei de-a doua jumătăţi a secolului XV. Aceasta, fireşte, în aşteptarea unei ediţii critice a tuturor manuscriselor şi broşurilor germane care s-au păstrat.

Copia manuscrisă de la St. Gali, datată în secolul XVI, începe prin a relata cum „bătrânul Guvernator," adică Iancu de Hunedoara, „a pus să fie ucis bătrânul Dracula," iar Dracula „şi fraţii săi" (!) s-au convertit la catolicism „şi au promis şi au jurat că vor ocroti şi respecta credinţa creştinilor" (catolicismul). Şi cealaltă variantă, din broşura tipărită la 1500, începe la fel, însă numai după această menţiune cronologică: „După naşterea lui Hristos 1456, Dracula a făptuit multe lucruri îngrozitoare, uimitoare şi cumplite." Tot incunabulul de la Strassburg mai adaugă şi că, după moartea lui Vlad Dracul, Dracula şi fraţii săi - o dată cu trecerea la catolicism - au făgăduit „să se alăture coaliţiei."

Următorul eveniment povestit de ambele variante este instalarea ca domn în Ţara Românească a lui Dracula, fără să se specifice de către cine - ni se spune doar: „a fost instalat şi făcut domn" -, precum şi primul lui act politic, care a fost executarea lui Vladislav voievod.

Copia de la St. Gali continuă cu un pasaj ce lipseşte în tipăritura de la Strassburg. Este vorba de incursiunea lui Vlad Ţepeş lângă Sibiu, în timpul căreia se aminteşte că au fost arse satele Caşolţ, Satul Nou şi Hosman.

Incendierea Bodului, în Ţara Bârsei, constituie din nou un episod comun celor două texte. Comentariul care însoţeşte consemnarea faptelor în sine reprezintă parcă începutul unei lungi litanii: au pierit „bărbaţi şi femei, copii mari şi mici, pe cei pe care acolo <Dracula> n-a putut să-i ardă, pe aceia i-a dus cu el, puşi în lanţuri, în Ţara Românească, şi a pus să fie traşi în ţeapă cu toţii". La fiecare pas şi gest al lui Dracula, înregistrat în oricare din variantele versiunii germane, vom întâlni asemenea notaţii, menite să sugereze lectorului că eroul povestirii nu a făcut decât să stârnească pretutindeni durere şi sânge, lacrimi şi groaznice suferinţe. De aceea, de acum încolo ne vom

---

[1] Ioan Bogdan, *Vlad Ţepeş şi naraţiunile germane şi ruseşti asupra lui ...*, ed. cit., p. 89.

[2] Copia de la St. Gall a fost publicată de I. Bogdan, op. *cit.*, p. 90-105, *supra,* iar incunabulul de la Strassburg a fost reeditat de Constantin I. Karadja, *Incunabulele povestind despre cruzimile lui Vlad Ţepeş,* în volumul *Închinare lui Nicolae Iorga, cu prilejul împlinirii vârstei de 60 de ani,* Cluj, 1931, p. 202-206. Menţionăm tot acum că Grigore C. Conduratu, *Michael Beheims Gedicht über den Woiwoden Wlad II. Drakul,* Bucureşti, 1903, p. 101-105, a republicat copia de la St. Gall, o dată cu textul a trei broşuri *(Ibidem,* p. 105-118).

mulţumi să extragem pe cât posibil doar faptele concrete şi anecdotele consemnate. La fel, în cele de mai jos ne vom menţine până la un punct numai la ordinea ideilor din copia manuscrisă de la St. Gali, semnalând abia apoi diferenţele ce figurează în cealaltă variantă folosită.

Dracula „a ţinut o zi de târg pentru negustori şi cărăuşi din Ţara Bârsei şi în această zi de târg a pus să fie traşi în ţeapă mulţi dintre ei"; un număr de 400 de „băieţi tineri" şi alţi oameni, originari din multe ţări, care fuseseră trimişi în Ţara Românească, „să înveţe limba şi alte lucruri" au fost adunaţi, la porunca lui Dracula, într-o încăpere şi daţi pradă focului;[3] voievodul încă a mai pus să fie „nimicit un neam mare", se înţelege - o familie de mari boieri, cu toate rudele, copiii şi prietenii lor, pe toţi poruncind „să fie traşi în ţeapă"; după ce se povesteşte cum şi-ar fi chinuit chiar pe câţiva din „oamenii săi", îngropaţi „goi, până la buric" şi utilizaţi drept ţinte, iar apoi fripţi sau jupuiţi, se trece la cele întâmplate cu „tânărul Dan", care - odată prins - a fost pus să-şi sape singur groapa, lângă care Dracula a poruncit să i se taie capul; din partea regelui Ungariei şi a saşilor din Transilvania a sosit în Ţara Românească, la Dracula, o solie însumând 55 de persoane. Domnul a făcut să fie reţinută timp de cinci săptămâni, iar în faţa sălaşului ei a pus să se înalţe ţepe, în care membrii soliei credeau că vor fi ucişi. Aceasta „pentru ca el să nu fie trădat prin ei", în vreme ce, cu „toată puterea sa", a pătruns în Ţara Bârsei. Acolo, ajuns „într-o dimineaţă devreme", a distrus toate satele, castelele şi oraşele „pe care a pus mâna", iar „roadele şi bucatele a pus să fie toate arse". Prinşii au fost duşi în suburbia oraşului Braşov, unde se afla capela Sf. Iacob. Întreaga suburbie fusese prădată şi arsă, iar prinşii au fost traşi în ţeapă de jur împrejurul dealului pe care se înălţa capela. „Şi el s-a aşezat printre aceştia şi s-a bucurat de privelişte"; tot în afara zidurilor Braşovului a fost jefuită şi arsă biserica Sf. Bartolomeu, însă satul Codlea, care trebuia incendiat de un căpitan al lui Dracula, a scăpat „din pricina rezistenţei sătenilor". Când căpitanul a venit şi a raportat domnului: „Stăpâne, nu am putut împlini ceea ce tu mi-ai poruncit să fac", acesta a pus să fie tras în ţeapă şi el; 600 de neguţători şi alţi oameni cu „mărfurile întregii negustorimi din Ţara Bârsei" au fost interceptaţi pe drumul spre Brăila şi Dunăre, mărfurile lor confiscate pe seama lui Dracula, şi ei traşi cu toţii în ţeapă; o altă ispravă a lui Dracula ar fi fost aceea că „a pus să se facă un cazan mare cu două mânere şi deasupra un capac din scânduri, în care a pus să se facă găuri, astfel încât un om putea să treacă, cu capul, prin ele". Cazanul a fost umplut cu apă, lăsată să fiarbă cu un mare foc dedesubt; Dracula a venit „din nou" în Transilvania, „spre Tălmaciu". Oamenii locului au fost „tocaţi ca varza", iar prinşii au fost duşi în Ţara Românească, unde ar fi sfârşit „traşi în ţeapă în mod groaznic şi în chip diferit"; Dracula ar fi dat dovadă de o inventivitate extraordinară în materie de torturi „îngrozitoare, înfricoşătoare şi de nedescris"... Ceea ce l-a făcut să-i întreacă pe toţi ceilalţi „tirani" ai creştinilor, precum Herod, Nero şi Diocleţian sau alţi păgâni; după o altă evocare de cazne atribuite imaginaţiei lui Dracula, cu care nu mai plictisim cititorul, naraţiunea continuă cu o anecdotă în legătură cu un ţigan care furase şi fusese prins. Ceilalţi ţigani l-ar fi rugat pe Dracula să le fie predat lor, dar el ar fi poruncit doar: „Să fie spânzurat şi voi trebuie să-l spânzuraţi"! Ţiganii ar fi replicat că nu aceasta era legea lor, ceea ce totuşi nu l-ar fi împiedicat pe Dracula să-l ucidă nu numai pe vinovat, ci şi pe tovarăşii lui; „un bărbat destoinic" - desigur, un sol - a fost trimis la Dracula şi l-a întâlnit lângă o „pădure mare" de oameni traşi în ţeapă. Solul l-ar fi întrebat pe Dracula de ce îi place să se plimbe printre hoituri. Acesta l-ar fi întrebat, la rândul lui, pe sol, dacă lui i-ar fi scârbă de duhoare. Primind un răspuns afirmativ, „l-a tras îndată în ţeapă" pe sol, „şi l-a ridicat la înălţime pentru ca astfel să nu ajungă la el duhoarea"; un preot a spus în predica lui că „păcatul nu poate fi iertat decât dacă nedreptatea o îndrepţi". Dracula a aflat de această predică şi l-a poftit pe acest preot „în casa lui şi s-a aşezat la masă cu el". Voievodul a dumicat pâine în mâncarea lor, dar preotul - din neatenţie - „a luat cu lingura şi un dumicat de-al lui". A început un dialog, în care voievodul s-a referit la predica despre păcat, cerând preotului să-i confirme cele ce auzise. Acesta a grăit: „Măria ta, aşa este". La care Dracula ar fi replicat: „De ce atunci îmi iei pâinea mea, pe care eu mi-am dumicat-o?" Şi „pe loc" a pus să fie tras în ţeapă preotul; Dracula a invitat la el

---

[3] Nicolae Iorga a atras atenţia că era vorba de spioni şi, într-adevăr, în poema Iui Michael Beheim se citează o frază a lui Vlad Ţepeş care confirmă întru totul aceasta supoziţie: „Eu nu vreau să spioneze şi să iscodească ţara mea mai bine" (N. lorga, în Hurmuzaki, *Documente ...*, vol. XV, partea 1, Bucureşti, 1911, p. 51, nota 2, şi p. 52, nota 1; Grigore C. Conduratu, *op. cit.*, p. 31).

„pe toţi jupanii şi boierii din ţara sa". După ce s-au strâns, el a început să-i întrebe, de la cel mai bătrân, de câţi domni îşi aduc aminte că a avut ţara. Unul ar fi răspuns - cincizeci, altul - treizeci, un altul - douăzeci, câţiva - doisprezece. „Şi printre ei nici unul nu era atât de tânăr, încât să-şi aducă aminte numai de şapte."[4]

Toţi boierii, în număr de 500, au fost traşi în ţeapă; domnul „avea o ţiitoare, care pretindea că ar fi gravidă %. Din poruncă domnească, o altă femeie ar fi cercetat-o şi, fiindcă nu s-a putut constata că era într-adevăr însărcinată, ar fi fost ucisă în chip cumplit; „când s-a numărat anul 1460", de Sf. Bartolomeu, Dracula cu slujitorii săi „a trecut pădurea" - de fapt munţii - şi s-a ivit dimineaţa în preajma satului Amlaş, pustiind şi nimicind totul;[5] „în anul Domnului 1462", Dracula „a sosit" în oraşul Nicopole, unde a poruncit să fie omorâţi „mai mult de douăzeci şi cinci de mii de oameni". Slujitori ai lui Dracula i-au cerut să le fie date ca soţii „cele mai frumoase femei şi fecioare", pe care le păstraseră în viaţă în acest scop. Însă domnul nu a vrut şi a pedepsit crunt pe slujitorii în cauză, pe toţi, împreună cu femeile şi fecioarele respective, condamnându-i la moarte. Se precizează totodată că atacul de la Nicopole a fost făcut „pentru că el era tributar împăratului turcesc, care îi ceruse plata tributului. De îndată Dracula a adus la cunoştinţă poporului (turc) că ar vrea să înmâneze personal împăratului tributul. La aceasta, poporul tare s-a bucurat şi el i-a făcut să vină pâlcuri după pâlcuri şi toţi căpitanii s-au îndreptat călare spre el. După care el i-a omorât pe toţi ... Şi aceste ţinuturi el le-a ars pe toate" ...; soli de la Sibiu au văzut în Ţara Românească „morţi şi traşi în ţeapă asemenea unei mari păduri, în afară de cei pe care el poruncise să fie fripţi, fierţi şi jupuiţi"; Dracula a pătruns într-un mare ţinut, „numit acolo Făgăraş"[6] şi l-a pustiit; pe câţiva dintre oamenii săi, care-l ajutaseră să-şi ascundă comoara, i-a decapitat cu mâna lui; de asemenea, el ar fi poruncit să fie decapitaţi câţiva dintre boierii săi, iar capetele le-a folosit drept momeală pentru raci. Apoi, i-a invitat pe apropiaţii acestor boieri şi le-a oferit racii spre mâncare, spunându-le: „Voi tocmai mâncaţi capetele prietenilor voştri"; în altă ocazie, Dracula a văzut un om oarecare „lucrând într-o cămaşă scurtă". L-a întrebat: „Ai o nevastă?" I s-a răspuns că da şi atunci a cerut să-i fie înfăţişată femeia. Din nou a întrebat, de astă dată pe nevastă, cu ce se îndeletniceşte. Ea a spus: „Eu spăl, gătesc, torc...". Domnul a poruncit să fie trasă în ţeapă deoarece nu făcuse soţului o cămaşă destul de lungă, iar acestuia i-a dat o altă nevastă, ameninţând-o că, dacă nu îi va face o altă cămaşă soţului, va avea şi ea aceeaşi soartă; a întâlnit pe drum şi a poruncit să fie traşi în ţeapă „un măgar şi un călugăr, călare pe el, desculţ"; s-a întâmplat să vină în ţara sa în jur de 300 de ţigani. Dracula a ales pe trei dintre ei, „mai buni", şi a poruncit să fie fripţi, ceilalţi fiind siliţi să-i mănânce. Celor rămaşi în viaţă le-ar fi grăit aşa: „Astfel va trebui să vă mâncaţi unul pe altul, până n-o să mai rămână nici unul dintre voi, sau veţi merge împotriva turcilor şi vă veţi bate cu ei". Ţiganii au primit „cu dragă inimă" să meargă cu el acolo unde i-ar fi fost voia. Dracula i-a îmbrăcat pe toţi, împreună cu caii, în piei de vacă. Când ceata ţiganilor s-a ciocnit cu turcii, caii acestora din urmă „au nechezat şi au luat-o la fugă din cauza vuietului, de care se speriaseră". Au ajuns astfel la o apă, în care „cu toţii s-au înecat"; Dracula i-ar fi poftit la el „în casă" - se înţelege: la curtea lui - „pe toţi săracii din ţară". După ce au fost ospătaţi „el i-a ars pe toţi într-un staul". Erau 200 la număr; unui alt interludiu despre sălbaticele chinuri născocite de Dracula (sau, mai degrabă, de imaginaţia neobosită a autorului textului ...), îi succede o ultimă anecdotă, asupra unui grup de „italieni" (*„Wahlen"*) ce s-

[4] Ne-am ocupat de acest pasaj în prima parte a lucrării de faţă. După părerea noastră, această variantă prezintă oarecum deformat întâmplarea. Credem că răspunsul corect pe care-l aştepta domnul era *şapte domni,* cifră ce corespundea strict ascendenţei sale genealogice directe până la Basarab I. De altfel, este evident că anecdota cuprinde aspecte de curată fabulaţie. Răspunsurile după care Ţara Românească ar fi avut cincizeci, treizeci, sau chiar douăzeci de domni, sunt absurde, neavând nici o corespondenţă în realitatea istorică. Varianta pe care am analizat-o în partea întâi a studiului nostru a fost publicată tot de Ioan Bogdan, în paralel cu copia manuscrisă de la St. Gall. Ea a fost pentru prima oară reeditată, după o broşură germană fără dată, de Johann Chr. Engel, *Geschichte der Moldau und Walachey,* I, Halle, 1804, p. 76-80.

[5] Am arătat în capitolul II al primei părţi că era vorba de represalii împotriva domeniilor de peste munţi ale domniei, care, sub influenţa Braşovului şi Sibiului, nu dăduseră ascultare lui Vlad Ţepeş, şi, mai mult, adăpostiseră pretendenţi la tronul Ţării Româneşti sau îi sprijiniseră.

[6] Vezi nota anterioară, în privinţa sensului expediţiei punitive din august 1460 în Amlaş şi Făgăraş.

au înfăţişat înaintea domnului. În deschiderea ceremoniei de prezentare, ei „s-au plecat, scoţându-şi pălăriile, sub care aveau berete sau scufii brune şi roşii", pe care însă nu le-au scos. Domnul i-ar fi întrebat de ce nu şi le ridică şi pe acestea. Ei ar fi replicat aşa: „Stăpâne, e obiceiul nostru. Noi nu le scoatem nici înaintea împăratului". Drept care, Dracula le-ar fi spus: „Eu vreau să vă respect obiceiul" şi ar fi pus să le fie ţintuite de capete scufiile, de jur-împrejur, cu „cuie de fier tari şi groase". Aceasta ... „ca să nu le cadă de pe cap"!

Varianta tipărită la Strassburg în anul 1500 cuprinde toate elementele de mai sus, cu unele mici deosebiri de nuanţă şi înflorituri - ni se spune, de pildă, la un moment dat: „El a strâns multe comori şi averi" -, dar şi, în partea finală, cu câteva anecdote şi date istorice suplimentare. Astfel este cazul anecdotei cu cei doi călugări poposiţi în ţară şi invitaţi de Dracula la el. Domnul l-ar fi tras pe unul din călugări „deoparte" şi l-ar fi întrebat „ce se spune de bine despre el". Călugărul, care „tare se temea", ar fi răspuns: „Nu se spune decât de bine despre voi şi voi sunteţi un domn tare cucernic, ceea ce şi eu spun despre voi". Dracula a cerut să-i fie adus şi celălalt călugăr, pe care l-a chestionat în mod identic. Acest călugăr însă, după ce s-a gândit „în sinea lui" că „tot trebuie să mor, vreau să-i spun adevărul", ar fi zis: „Voi sunteţi cel mai mare călău pe care îl poţi găsi în lume şi pe nici un alt om n-am văzut acum care v-ar vorbi de bine". Dracula, primind acest răspuns, ar fi rostit cuvintele: „Tu mi-ai spus adevărul, de aceea vreau să te las să trăieşti"! Primul călugăr, chemat încă o dată, a repetat cele susţinute iniţial, fapt pentru care Dracula a poruncit: „Luaţi-l"! Morala: „Şi în numele adevărului a pus să fie tras în ţeapă ...".

O altă anecdotă absentă în prima variantă cercetată aici este cea în legătură cu iarmarocul la care Dracula a poruncit neguţătorilor să-şi iase şi noaptea deschise dughenele, întocmai ca în timpul zilei. El însuşi le-ar fi vizitat noaptea, luând din câteva unele sume de bani, pe care le-a pus în altele, totodată însă „ţinând bine minte cât luase de la unul şi dăduse altuia". A doua zi, Dracula ar fi vizitat din nou dughenele, întrebându-i pe negustori cât pierduse fiecare şi restituindu-le banii. Dar „pe cel care găsise ceva şi nu o mărturisise, pe acela a pus să fie tras în ţeapă ..."

În sfârşit, încă o anecdotă suplimentară este cea pe care am citat-o într-un capitol anterior, când ne-am ocupat de politica protecţionistă a voievodului în domeniul comerţului. Ea evocă un târg sau iarmaroc la care negustorii sosiţi în ţară s-ar fi plâns că nu pot să câştige suficienţi bani. (Evident, ei protestau astfel indirect contra măsurii domnului de a-i obliga să-şi desfacă mărfurile numai în locuri anume stabilite şi pe timp limitat.) Dracula le-ar fi cumpărat toate mărfurile, plătindu-le în „bani frumoşi". Negustorii nu s-ar fi mulţumit însă cu această afacere, ci „la scurt timp" au revenit cu alte mărfuri pe care au încercat să le vândă, „chit că târgul se isprăvise". Domnul, aflând despre aceasta, ar fi pus să-i fie aduşi şi înfăţişaţi negustorii cu pricina, grăindu-le în felul următor: „Sunteţi cu toţii şi nişte puşlamale şi mincinoşi. Vă plângeţi că nu câştigaţi bani, dar îndată ce aţi vândut o marfă, aduceţi alta". În consecinţă, li s-ar fi aplicat şi lor pedeapsa obişnuită a tragerii în ţeapă.

Adaosul cel mai semnificativ din această variantă este însă, dintr-un anumit punct de vedere, cel de natură strict istorică, cu privire la modul în care s-a terminat domnia lui „Dracula". Îl reproducem integral: „Scurt timp după aceea regele Ungariei l-a prins şi l-a ţinut mult timp închis cu străşnicie. Apoi el s-a lăsat botezat la Buda şi s-a supus cu mare pocăinţă. După aceea regele l-a făcut pe Dracula vodă din nou domn, aşa cum fusese şi înainte. Şi se spune că după aceea el ar fi făcut multe lucruri bune."

Textul tipărit la Strassburg se încheie cu anecdota „comorii" lui Dracula, pe care am menţionat-o şi în prezentarea copiei manuscrise de la St. Gali. Totuşi, în incunabulul din 1500 ea apare destul de substanţial modificată şi îmbogăţită. De aceea, merită să revenim o clipă asupra ei. Dracula, după ce „a pus să fie scufundată comoara sa cu mare şiretenie", a poruncit să fie ucişi „toţi meşterii acestei lucrări ... unul după altul, până la ultimul". Şi, în varianta de la Strassburg, povestirea continuă aşa: Dracula „avea pe lângă el pe un băiat, pe care l-a întrebat dacă n-ar şti unde şi-ar păstra comoara. Băiatul a răspuns că nu ar şti nimic de lucrul acesta, dar el ar cunoaşte taina din jurul ei. Ca atare, Dracula l-a omorât şi pe el pentru ca nimeni să nu ştie de, sau să găsească, comoara sa". Cam acesta ar fi, în mare, conţinutul versiunii germane a povestirilor scrise ce au circulat în veacul XV pe seama domnului Ţării Româneşti. Cititorul a recunoscut desigur repede o

serie întreagă de elemente comune între versiunea germană, privită în ansamblu, prin contopirea celor două variante studiate, şi textul versiunii slave, prezentate în capitolul precedent. Vom amâna însă momentan orice consideraţii asupra semnificaţiei acestor asemănări. Ne interesează deocamdată doar problema genezei versiunii germane. Şi, în această direcţie, oricine poate constata destul de lesne câteva lucruri esenţiale:

1. Varianta reprezentată de copia manuscrisă de la St. Gali se termină fără să pomenească de prinderea şi ducerea în captivitate în Ungaria a lui Vlad Ţepeş, eveniment ce s-a petrecut către sfârşitul toamnei anului 1462. Abia în variante târzii, cum este cea tipărită la Strassburg, în 1500, faptul apare consemnat. Este deci limpede că versiunea germană a povestirii despre Dracula a luat naştere, a fost scrisă într-o primă formă, încă înainte de sfârşitul anului 1462. Dar, în aceeaşi problemă a datării textului originar, credem că trebuie să se mai ţină seama de un aspect. Anume, că din întreg războiul cu turcii purtat de Ţara Românească, naraţiunea germană nu a reţinut decât faza preliminară, aceea a ultimului schimb de solii între Vlad Ţepeş şi sultanul Mehmet II şi a incursiunii la sudul Dunării, pe la Nicopole, care a avut loc, cum se ştie, în prima decadă a lunii februarie 1462. O singură altă anecdotă, aceea a ţiganilor trimişi să lupte cu turcii, mai poate fi adusă în discuţie ca referire - de altfel foarte vagă - la confruntarea cu Imperiul otoman. Această situaţie ne îndeamnă să bănuim că textul versiunii germane a povestirii a cunoscut, poate, o primă redactare încă înainte de iunie 1462, luna marii expediţii otomane în Ţara Românească, probabil în primăvara aceluiaşi an.

2. Existenţa mai multor variante din a doua jumătate a secolului XV ale versiunii germane - aşa cum nu este cazul cu cealaltă versiune, în limba slavă - ne îngăduie să urmărim procesul evolutiv al legendei lui Vlad Ţepeş în centrul şi apusul Europei. Limitându-ne numai la cele două variante rezumate mai sus, vedem că din prima au dispărut în decursul unor prelucrări succesive unele elemente istorice precise, cum a fost menţiunea expediţiei de lângă Sibiu - din 1457 - a lui Vlad Ţepeş, cu incendierea Caşolţului, a Hosmanului şi a Satului Nou, iar, în schimb, în a doua s-au înmulţit elementele anecdotice, cu tentă ceva mai favorabilă pentru figura eroului. De altfel, tocmai aceste diferenţe, împreună cu lipsa din copia manuscrisă de la St. Gali a descrierii sfârşitului domniei lui Ţepeş, ne-au făcut să apropiem varianta respectivă - din punct de vedere cronologic - de formă originară a textului.[7]

3. În legătură cu locul alcătuirii celui dintâi text scris german, înclinăm pentru Braşov, întrucât în economia tuturor variantelor întâmplările cu privire la Braşov şi Ţara Bârsei au cea mai însemnată pondere. Isprăvile lui Vlad Ţepeş în ţinutul Sibiului sau în împrejurimi, în ducatele Amlaşului şi Făgăraşului, par să se fi aflat la oarecare distanţă de centrul unde a fost redactată naraţiunea germană.

Impresia generală care se degajă din lectura versiunii germane a povestirii este că autorul - şi de astă dată anonim - a vrut cu tot dinadinsul să-l ponegrească pe Ţepeş. Tonul scrierii este sensibil asemănător cu cel al pamfletelor din vremurile moderne. Sigur că, în fond, cărturarul sas nu s-a făcut decât purtătorul de cuvânt al mediului din care provenea, iar comunităţile saşilor din Braşov şi Sibiu avuseseră într-adevăr nu puţin de suferit din pricina voievodului Ţării Româneşti. Deci, din perspectiva ambianţei politice şi culturale a celor două mari cetăţi din sudul Transilvaniei, ostilitatea textului discutat faţă de „Dracula" ne apare deplin justificată. Dar ceea ce trebuie remarcat din capul locului este că mijloacele literare au fost utilizate deliberat şi consecvent spre atingerea unui unic ţel - zugrăvirea fără nici un fel de concesii a portretului tiranului prin excelenţă, care ar fi fost „Dracula". De pildă, unele date, cum sunt cele despre numărul victimelor măsurilor politice ale domnului, sunt amplificate cu bună ştiinţă. Din actul din 5 aprilie 1459 al pretendentului Dan reiese că în Ţara Românească s-a confiscat avutul şi au fost traşi în ţeapă 41 de neguţători din Braşov şi Ţara Bârsei. În schimb, în versiunea germană a povestirii se susţine că numărul neguţătorilor astfel pedepsiţi s-ar fi ridicat la ... 600! La fel stau lucrurile şi în privinţa băieţilor din Braşov şi Ţara

---

[7] I. Bogdan, *op. cit.*, p. 89, şi-a exprimat opinia că varianta din manuscrisul nr. 806 de la mănăstirea St. Gall pare a fi o reproducere după o broşură tipărită, poate cu schimbarea dialectului. Iar Matei Cazacu a încercat să demonstreze că, de fapt, a existat o broşură, prevăzută şi cu portretul voievodului, care ar fi fost tipărită încă din 1463, la Viena *(„Geschichte Oracole Waide", un incunable imprimé á Vienne en 1463,* în *Bibliothéque de l' École des Chartes,* tom CXXXIX, 1981, Paris, 1982, p. 209-243).

Bârsei, adunaţi din Târgovişte şi de prin „toate târgurile din Ţara Românească” şi condamnaţi ca iscoade ale saşilor. În actul susmenţionat ni se spune că suma lor a fost de 300, însă în textul povestirii germane ea este modificată în 400…[8] Uneori însă exagerările frizează absurdul şi stârnesc doar zâmbetul cititorului din ziua de astăzi. Acesta este cazul repetării în mai multe locuri ale naraţiunii germane a afirmaţiei că, după încheierea diferitelor acţiuni de luptă ale lui Vlad Ţepeş în sudul Transilvaniei, soldate şi aşa cu nenumăraţi morţi - arşi, tăiaţi sau traşi în ţeapă -, voievodul ar fi dispus ca prizonierii să fie duşi în Ţara Românească ... tot spre a fi ucişi!? De ce atâta osteneală? Zadarnic am căuta, fireşte, în asemenea soi de afirmaţii, măcar o umbră de adevăr.[9] Ele trebuie tratate numai ca simple figuri de stil din ceea ce se poate numi pe bună dreptate un pamflet de secolul XV. De altfel, în titlurile unora dintre broşurile tipărite germane s-a sintetizat cum nu se poate mai corect mesajul textului. Exemplarul nedatat aflător în *Magyar Nemzeti Museum* din Budapesta - reprodus de J. Chr. Engel încă din 1804 - se intitula: *Despre tiranul cel rău Drăculea Vodă,* iar ediţia din Bamberg, realizată de Hans Sporer la 1491: *O istorie minunată şi grozavă despre un mare* tiran *numit Drăculea Vodă*.[10] Sublinierile ne aparţin, punând în evidenţă cuvântul-cheie.

Cu privire la naraţiunea germană, Ioan Bogdan a încercat această definiţie: „nu este nici o simplă cronică, care să povestească numai faptele adevărate, nu este nici o poveste, în care ar predomina cu totul fantazia şi tendinţa moralizatoare; ea este şi una şi cealaltă.”[11] Termenii definiţiei se potrivesc însă perfect şi celeilalte versiuni, în limba slavă. Ceea ce deosebeşte fundamental cele două texte este atitudinea faţă de subiectul tratat. Cum se explică totuşi difuzarea extraordinară a imaginii trunchiate şi puternic deformate a lui Vlad Ţepeş - comunicată de versiunea germană a povestirii - spre centrul şi apusul Europei, într-o vreme în care toate statele creştine din această zonă geografică priveau cu nelinişte la teatrul de luptă antiotoman de la Dunărea de Jos?[12] Singura perspectivă valabilă asupra acestui aspect a fost deschisă nu de mult de Şerban Papacostea.[13]

Pornind de la conjunctura politică internaţională din 1462, în funcţie de care regele Matiaş Corvin al Ungariei ne apare a nu fi manifestat interes în sprijinirea fermă a luptei purtate de Vlad Ţepeş, Şerban Papacostea a valorificat un nou izvor cu privire la domnul Ţării Româneşti, revelator şi pentru problema de care ne ocupăm acum. Acest izvor este lucrarea *Historia de bellis Gothorum* de Nicolae de Modrussa, care, în cursul anului 1462 şi la începutul celui următor, în calitate de legat papal, a îndeplinit în Europa răsăriteană o importantă misiune diplomatică, în cadrul pregătirilor pentru înfăptuirea proiectului de cruciadă antiotomană al papei Pius II. Nicolae de Modrussa a trecut şi prin Buda, unde a fost primit de regele Matiaş Corvin şi unde, cu acest prilej, a auzit *din gura regelui* următoarea relatare în legătură cu Vlad Ţepeş: „Povestea regele, confirmat fiind de secretarii care asistau la descriere, că patruzeci de mii de oameni de ambele sexe şi de vârste diferite, care aparţineau facţiunii potrivnice, au fost cu puţin timp înainte, ucişi din porunca acestuia <a lui Vlad Ţepeş> prin cele mai rafinate suplicii. Pe unii i-a ucis frângându-i sub roţile carelor, pe alţii despuiaţi, jupuindu-le pielea până la măruntaie, pe alţii aşezaţi în ţepe şi fripţi pe cărbuni încinşi puşi sub ei, pe alţii străpungându-i prin cap, prin piept, prin ombilic sau, ceea ce e josnic

[8] Confruntarea aceasta de date a fost făcută şi de N. Iorga, în notele cu care a însoţit documentele publicate în colecţia Hurmuzaki (vezi Hurmuzaki, *Documente* ..., vol. XV, partea 1, Bucureşti, 1911, p. 51, nota 3).

[9] De fapt, aşa cum observa N. Iorga, locuitorii din sudul Transilvaniei aduşi în Ţara Românească, „erau să fie şerbii domniei, ca pedeapsă pentru nesupunerea lor” *(Ibidem,* p. 58, nota 2).

[10] I. Bogdan, *op. cit*., p. 86-87.

[11] *Ibidem.*

[12] Pentru ecoul şi sentimentele din lumea creştină stârnite de expansiunea otomană la mijlocul secolului XV, vezi raportul *Ripercussioni della caduta di Constantinopoli. Un esempio di interazioni culturali nel sec. XV tra il sud-est europeo, il mondo mediterraneo e quello pontico,* prezentat de către prof. Agostino Pertusi la cel de-al III-lea Congres Internaţional de Studii sud-est europene, Bucureşti, 1974, 84 p.

[13] Şerban Papacostea, *Cu privire la geneza şi răspândirea povestirilor scrise despre faptele lui Vlad Ţepeş,* în *Romanoslavica,* vol. XIII, Bucureşti, 1966, p. 159-167.

chiar şi numai de povestit, prin şezut şi prin mijlocul măruntaielor până sus în gură; şi, pentru ca nici o formă de cruzime să nu lipsească, împlânta în ambii sîni ai mamelor ţepe şi înfigea în acestea, pe copiii lor. În sfârşit, pe toţi îi ucidea prin alte chipuri, cât se poate de cumplite, torturându-i mai înainte cu felurite cazne, pe care cruzimea atroce a celui mai groaznic tiran a putut să le născocească."[14]

Demn de remarcat este că aceste afirmaţii pe seama lui Ţepeş au fost făcute pe când el se găsea deja în Ungaria, în situaţia de prizonier al regelui. Nicolae de Modrussa îi va face chiar o deosebit de reuşită descriere fizică, precizând că „l-am văzut captiv, pe când îndeplineam funcţia de legat al papei Pius II pe lângă regele Hunilor" (al ungurilor).[15] în asemenea condiţii, este absolut evident că spusele regelui Matiaş Corvin aveau menirea de a-1 convinge pe reprezentantul papei de justeţea actului înlăturării din arena politică a voievodului Ţării Româneşti, acoperind în fond propria sa defecţiune în a da ajutorul militar aşteptat de Ţepeş şi pentru care primise subsidii băneşti atât de la Roma, cât şi de la Veneţia. împreună cu aşa-zisele scrisori de „trădare" ale lui Vlad Ţepeş - dintre care una a parvenit în „copie" tot prin intermediul Budei papei Pius II -, povestirea germană asupra „ororilor" săvârşite de voievod în anii lui de domnie în Ţara Românească se înscria deci admirabil pe coordonatele campaniei de defăimare iniţiate de curtea regală a Ungariei către sfârşitul anului 1462. Mai mult, aşa după cum a sesizat iarăşi Şerban Papacostea, la originea istorisirilor despre Ţepeş înregistrate în *Comentariile* papei Pius II, redactate în anii 1462-1463 şi constituind ultima sa operă,[16] s-a aflat fără îndoială un *text scris,* transmis tot de la Buda, la fel precum copia scrisorii care vădea „înţelegerea" domnului cu turcii.[17]

Aşa stând lucrurile, reiese limpede că Buda a impulsionat hotărâtor în 1462-1463 legenda negativă asupra lui „Dracula" spre centrul şi apusul Europei, îndeplinind - din motive politice - funcţia de centru de iradiere al povestirilor despre „monstruozităţile" pe care, chipurile, le-ar fi comis. Avem astfel dovada categorică a existenţei, concomitent cu curentul de opinie favorabil în legătură cu personalitatea lui Vlad Ţepeş - răspândit la sudul Dunării, la populaţiile creştine subjugate de turci, cât şi la românii ortodocşi de la nordul fluviului -, a unui alt curent de opinie, diametral opus, emanat - la o extremitate - din lăuntrul zidurilor cetăţilor comerciale Braşov şi Sibiu, iar la cealaltă - din ambianţa curţii regale maghiare din Buda. A fost vorba de o stare de spirit duşmănoasă similară, deşi izvorâtă din alte împrejurări, celei pe care am întâlnit-o în mediul otoman.

Cu privire la geneza propriu-zisă a textului primar al povestirii în limba germană, mărturisim însă că teza argumentată de Şerban Papacostea ne pare a ascunde o capcană. Mai precis, fraza sa: „Apariţia primelor înregistrări scrise ale acestor povestiri a fost nu un act de creaţie literară gratuită, ci un instru ment de propagandă în mâna regelui Ungariei", a putut fi exploatată recent şi în sensul următor, de către un alt cercetător: „Rămâne curtea din Buda a lui Matiaş Corvin ca centru de producţie şi de difuzare al povestirilor despre Vlad Ţepeş. Aceste povestiri au fost adunate în Transilvania în timpul expediţiei regelui la Braşov în 1462 - şi trebuie subliniat că saşii au fost cei ce au furnizat cvasi-totalitatea materialului -, iar apoi anturajul regelui a redactat un text scris, desigur în latină, care a fost trimis papei şi Veneţiei."[18] Nu credem totuşi că a stat în intenţia lui

---

[14] *Ibidem,* p. 163. Textul integral, în limba latină, al însemnărilor lui Nicolae de Modrussa despre Vlad Ţepeş - la care de altfel vom mai reveni - a fost publicat de G. Mercati, *Notizie varie sopra Niccolo Modrussiense,* în *Opere Minori,* voi. IV, Cittá del Vaticano, 1937, p. 247-249. În continuare vom cita însă doar traducerea acestor însemnări, datorată lui Şerban Papacostea.

[15] Şerban Papacostea, *op. cit.,* p. 164.

[16] Lucrarea menţionată a papei Pius II are titlul complet: *Comentarii rerum memorabilium quae temporibus suis contigerunt (Comentarii despre faptele demne de amintire petrecute în vremea sa*). Este o documentată operă memorialistică, divizată în 12 cărţi. O ediţie a ei a apărut la Roma, în 1584, şi alta la Frankfurt, în 1614. Povestirile despre Ţepeş, înregistrate desigur în 1463 de papa Pius II, au fost rezumate după *Comentarii* de N. Iorga, *Studii şi documente cu privire la istoria românilor*, vol. III, Bucureşti, 1901, p. LXXII-LXXIV.

[17] Şerban Papacostea, *op. cit.,* p. 164-165.

[18] Matei Cazacu, *Â propos du récit russe „Skazanie o Drakule voevode*", loc. cit., p. 286: „*Il reste la*

Şerban Papacostea să sugereze o asemenea idee. Mai curând, faptul a fost posibil din pricina unei exprimări oarecum confuze, în fraza citată ceva mai sus, deoarece nicăieri altundeva studiul domniei sale nu lasă să se înţeleagă că tocmai la Buda ar fi avut loc geneza ... versiunii germane a naraţiunii despre Vlad Ţepeş, după un prototip latin!?!

Oricum, în ce ne priveşte, subliniem că avem convingerea *preexistentei* textului german faţă de ofensiva propagandistică dezlănţuită de curtea lui Matiaş Corvin. Am semnalat mai înainte faptul că versiunea germană nu consemnează decât faza iniţială a războiului cu turcii.[19] Dacă ar fi existat din capul locului indicaţia de a se trece complet sub tăcere rolul jucat de Vlad Ţepeş la hotarul lumii creştine europene, în confruntarea cu Imperiul otoman - lucru ce s-ar fi întâmplat foarte probabil în cazul unei comenzi exprese a Budei pentru acest text -, atunci desigur că nici incursiunea la sudul Dunării a domnului Ţării Româneşti, încheiată cu excelente rezultate, nu ar fi figurat în povestire. Credem, aşadar, că textul german originar, născut independent şi provenit din sudul Transilvaniei, a servit doar ca material „documentar" propagandei lansate şi întreţinute de anturajul regelui Ungariei. El nu a fost în nici un caz rodul unei comenzi în Transilvania a curţii din Buda sau, mai mult, o creaţie a înseşi cancelariei ei în limba latină. în cancelaria din Buda a fost numai *tradus* în latină, continuând însă să circule şi în germană[20] şi fiind tipărit, în această limbă iniţială, către sfârşitul secolului XV.

Fiindcă am pomenit de tipărituri, s-a stabilit că incunabulul considerat de I. Bogdan a fi cel mai vechi, nedatat, cel aflat la Budapesta şi reprodus de Engel în 1804, nu poate fi anterior anului 1488.[21] Se pare că nu acesta a fost modelul pentru celelalte ediţii, ci incunabulul din 1488, apărut la Nürnberg sub îngrijirea lui Marcus Ayrer.[22] Alte ediţii datate au fost cele de la Leipzig (1493), Bamberg (Hans Sporer, 1491), Augsburg (Christoph Schnaitter, 1494), Nürnberg (Ambrosius Huber, 1499), Strassburg (Mathias Hupfuff, 1500), Nürnberg (cca 1515 şi 1521 - cea de-a doua ediţie de Jobst Gutknecht) şi iarăşi Augsburg (Mathias Francken, cca 1530).

În total se cunosc astăzi 14 ediţii ale naraţiunii germane despre Vlad Ţepeş, inclusiv cele nedatate.[23] Opera a fost deci un adevărat „best-seller" în lumea germană de la sfârşitul secolului XV şi începutul celui următor, realizând un uimitor record de popularitate. Nu este locul şi căderea noastră a explica acum exigenţele culturale din această epocă şi parte a Europei.[24] Ceea ce ne

---

cour de Bude de Mathias Corvin comme centre de production et de diffusion des récits sur Vlad l' Empaleur. Ces récits ont été rassemblés en Transylvanie lors de l' expedition du roi á Braşov en 1462 - et il faut souligner que ce sont les Saxons qui ont du fournir la quasi-totalité du matérial - ensuite l'entourage du roi a rédigé un texte écrit, vraisemblablement en latin, qui a été envoyé au pape et á Venise."

[19] Aceeaşi observaţie şi la Gr. C. Conduratu, *Michael Beheims Gedicht ...,* p. 19-20, care pe temeiul ei a ajuns la o concluzie identică, anume că naraţiunea germană era gata redactată încă la începutul anului 1462. Pe de altă parte, într-un eseu publicat postum, P. P. Panaitescu, pe temeiul unui raţionament similar celui înfăţişat şi de noi, a formulat încheierea că „the author is a Saxon from Braşov, a contemporary of Vlad Ţepeş" *(The German Stories about Vlad Ţepeş,* în culegerea *Dracula. Essays on the Life and Times of Vlad Ţepeş,* edited by K. W. Treptow, New York, 1991, p. 186).

[20] O altă copie manuscrisă a naraţiunii germane despre Vlad Ţepeş a fost descoperită la mănăstirea Lambach (Codex 327 - manuscris din sec. XV) şi a fost publicată de Wilhelm Wattenbach, *Über den Walachischen Woiwoden Wlad IV (1456-1462),* în *Archiv des Vereins für Siebenbürgische Landeskunde,* tom XXVII (1896), nr. 1, p. 331-343. încă două manuscrise, păstrate la Colmar şi, respectiv, Londra, au fost editate de Dieter Harmening, *Der Anfang von Dracula. Zür Geschichte von Geschichten,* Königshausen + Neumann, Würzburg, 1983, p. 107-116 şi 20-25.

[21] J. Striedter, *Die Erzählung vom Walächischen Vojwoden Drakula in der Russischen und Deutschen Überlieferung,* în *Zeitschrift für Slavische Philologie,* Heidelberg, XXIX (1961), nr. 2, p. 403.

[22] *Ibidem,* p. 401-404.

[23] O listă a broşurilor germane cunoscute a fost întocmită de Radu Florescu şi Raymond T. McNally, *Dracula. A Biography of Vlad the Impaler (1431-1476),* Hawthorn Books, Inc., New York, 1973, p. 218-220.

[24] Mentalul colectiv din Europa apuseană a secolului XV a fost magistral descris în clasica lucrare a lui Johann Huizinga, *Amurgul evului mediu,* Editura Univers, Bucureşti, 1970 (traducerea românească a celei de-a X-a ediţii olandeze, din 1963).

interesează este doar faptul în sine al răspândirii extraordinare a legendei domnului Ţării Româneşti în secolul XV. Şi el este perfect ilustrat de mulţimea ediţiilor versiunii discutate, în diferite oraşe germane, într-o vreme când tiparul însuşi se afla abia la primii săi paşi.